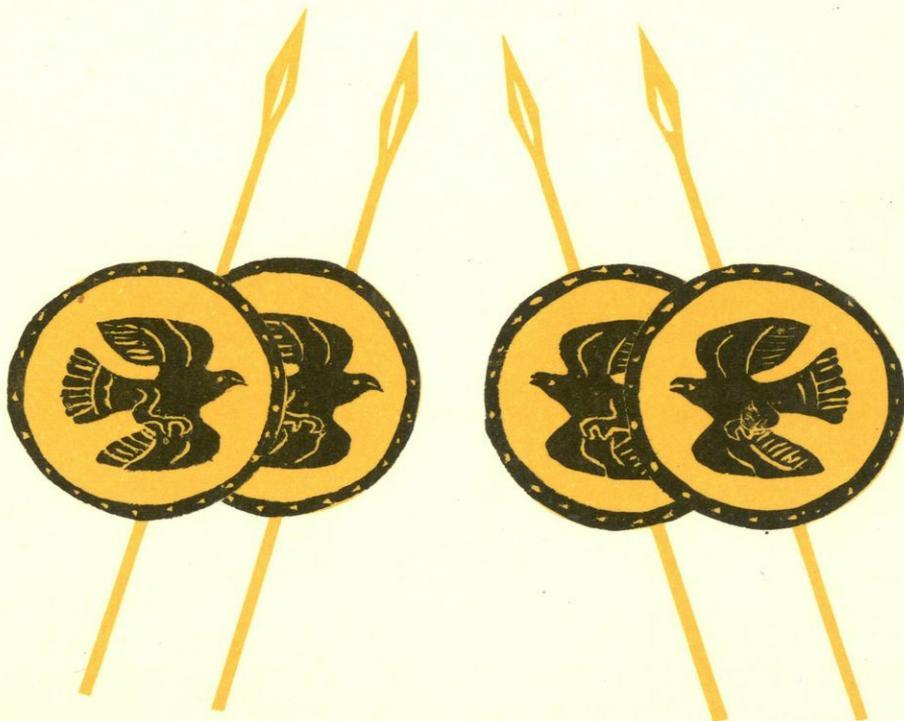

ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗ

ΕΚΛΟΓΕΣ

Α΄ Β΄ καί Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙ 1977

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

19780

ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗ

(ΕΚΛΟΓΕΣ)

Α, Β, και Γ ΛΥΚΕΙΟΥ

Το βιβλίο αυτό περιλαμβάνει τις εκλογές των
βιβλίων που έχουν επιλεγεί για διδασκαλία

Με απόφαση της Έλληνικής Κυβερνήσεως τὰ διδακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καὶ Λυκείου τυπώνονται ἀπὸ τὸν Ὀργανισμό Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων καὶ μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΕΥΤΕΡΑΗ

(ΕΚΛΟΓΕΙΣ)

Τό βιβλίο αυτό πρέπει νά φυλαχτεῖ γιά τίς Β' καί
Γ' τάξεις, στίς ὁποῖες ἐπίσης θά χρησιμοποιηθεῖ.

Ἡ εἰσαγωγή, οἱ περιλήψεις καί οἱ ἐρμηνευτικές σημειώσεις μετα-
γλωττίστηκαν ἀπό τόν ἐπ. Γυμνασιάρχη - τ. αἰρ. Ἐκπαιδ. Σύμβουλο
Χαράλ. Φ. Περδικάρη.

ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗ
(ΕΚΛΟΓΕΣ)

Α', Β', καί Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1977

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΕΥΤΡΑΦΗ

Σ Ο Υ Κ Υ Δ Ι Δ Η Σ

Α. Β. ΚΑΙ Γ. ΛΥΚΕΙΟΥ

Εκδόσεις 1977

Εκδόσεις 1977

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΩΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ι. Ο ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

1. Βίος. Ὁ Θουκυδίδης γεννήθηκε στό Δῆμο Ἀλιμούντα (κοντά στό σημερινό Ἀλιμο, πύ πέρα ἀπό τό Π. Φάληρο) τῆς Ἀττικῆς ἀνάμεσα στά 460-455 π.Χ. Ὁ πατέρας του Ὀλορος ἦταν ἀπόγονος ἄλλου Ὀλόρου, βασιλιᾶ τῶν Θρακῶν, συγγενῆς τοῦ μαραθωνομάχου Μιλτιάδη καί τῶν Πεισιστρατιδῶν. Στήν καταγωγή του αὐτή χρωστοῦσε τή μεγάλη του περιουσία καί τά μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ πού εἶχε στή Θρακική τοποθεσία τῆς Σκαπτῆς ὕλης.

Ὁ Θουκυδίδης, ἐπειδή καταγόταν ἀπό πλοῦσια καί εὐγενή οἰογένεια, ἐξασφάλισε φροντισμένη καί τέλεια ἀνατροφή καί μόρφωση. Διδάσκαλοί του ἦταν ὁ φιλόσοφος Ἀναξαγόρας καί ὁ ρήτορας Ἀντιφώντας, ὅπως καί οἱ σύγχρονοι σοφιστές Πρωταγόρας, Πρόδικος, Γοργίας καί ἄλλοι. ὅλοι αὐτοί πού συγκεντρώθηκαν στήν Ἀθήνα, κέντρο τότε τοῦ πνευματικοῦ κόσμου καί τό Πανεπιστήμιο ὅλης τῆς Ἑλλάδας, ἄσκησαν μεγάλη ἐπίδραση πάνω στό πνεῦμα του.

Κατά τό λοιμό πού ἔπεσε στήν Ἀθήνα τό δεύτερο χρόνο τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀπ' τόν ὁποῖο πέθανε κα. ὁ Περικλῆς, ἀρρώστησε καί ὁ Θουκυδίδης, ἀλλά σώθηκε· καί τό 424 ὡς στρατηγός καί ναύαρχος τῶν Ἀθηναίων στάλθηκε στά παράλια τῆς Θράκης.

Ἐκεῖ πῆρε διαταγή νά βοηθήσει τήν Ἀμφίπολη πού τήν ἀπειλοῦσε ὁ Λακεδαιμόνιος στρατηγός Βρασίδας, ἀλλά ἀργοπύρησε καί ἔτσι δέν κατόρθωσε νά ἐμποδίσει τήν κατάληψή της ἀπό τοὺς ἀντιπάλους. Γι' αὐτό τό λόγο καταδικάστηκε ἀπό τοὺς Ἀθηναίους σέ θάνατο γιά προδοσία καί, γιά νά ἀποφύγει τήν τιμωρία, καταδίκασε τόν ἑαυτό του σέ ἐκούσια ἔξορία εἴκοσι χρόνια, διαμένοντας ὅλα αὐτά τά χρόνια τόν πύ πολύ καιρό στά κτήματά του στή Σκαπτή ὕλη.

Σ' ὅλα αὐτά τά χρόνια ἀσχολήθηκε μέ τή μελέτη τῶν γεγονότων τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, πολλές φορές ἐπισκέπτονταν τοὺς

τόπους πού διαδραματίστηκαν αὐτά τὰ γεγονότα καί συγκέντρωσε μέ πολλή ἐπιμέλεια καί ἀκριβεία τήν ὕλη τῆς ἱστορίας του.

Ὅταν καταλύθηκε ἡ ἀρχή τῶν τριάκοντα τυράννων τό 403 π.Χ., ξαναγύρισε στήν πατρίδα του μέ ψήφισμα τοῦ δήμου, ἀλλά γρήγορα ἔφυγε πάλι, ἕως ἐξαίτιας τῆς γενικῆς καταπτώσεως πού ἐπικρατοῦσε τότε. Τό 396 διαμένοντας στή Σκαπτή Ἰγλή πέθανε ξαφνικά, ὅπως ὑποδηλώνει ἡ ἀπότομη διακοπή τοῦ ἔργου του. Στήν Ἀθήνα ὑπῆρχε τό μνῆμα του κοντά στά Κιμώνεια μνήματα μέ τήν ἐπιγραφή «Θουκυδίδης Ὀλόρου Ἀλιμούντιος».

2. Ἔργο. Ὁ Θουκυδίδης συνέγραψε τήν ἱστορία τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀλλά δέν συμπλήρωσε τή συγγραφή του, ἐπειδή πέθανε αἰφνίδια. Ἡ ἱστορία του τελειώνει στά 411 π.Χ., τή συνεχίζει δέ ὁ Ξενοφῶν στά Ἑλληνικά του.

Ὅλη ἡ συγγραφή διαιρέθηκε ἀπό τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς σέ ὀκτώ βιβλία. Στό πρῶτο, πού χρησιμεύει καί ὡς προοίμιο (κεφ. 1 - 23), συγκρίνοντας τόν Πελοποννησιακό πόλεμο πρός τοὺς προηγούμενους, προσπαθεῖ νά ἀποδείξει, ὅτι ὁ Πελοποννησιακός εἶναι πιά ἀξίολογος ἀπ' ὅλους, ἀκόμα καί ἀπό τόν Τρωϊκό καί τόν Περσικό· στό ὑπόλοιπο μέρος τοῦ πρώτου βιβλίου περιγράφει τὰ φανερά καί τὰ πραγματικά αἷτια τοῦ πολέμου.

Ἀπό τό δεύτερο βιβλίο ἀρχίζει ἡ ἐξιστόρηση τῶν γεγονότων πού, προχωρώντας μέχρι τό 206 κεφάλαιο τοῦ πέμπτου βιβλίου, καλύπτουν τό πρῶτο δεκάχρονο τμήμα τοῦ πολέμου, τόν Ἀρχιδάμειο Πόλεμο (431 - 421). Τό ὑπόλοιπο τοῦ πέμπτου βιβλίου μάς διηγεῖται τὰ συμβάντα κατά τήν ὑποπτη εἰρήνη τοῦ Νικία καί μέχρι τήν ἐκστρατεία τῶν Ἀθηναίων ἐναντίον τῆς Σικελίας. Στό ἕκτο καί ἔβδομο περιγράφεται ἡ ἐκστρατεία στή Σικελία καί ἡ πανωλεθρία τῶν Ἀθηναίων (415 - 412). Τό ὄγδοο βιβλίο περιέχει ἕνα μέρος τοῦ Δεκελεικοῦ πολέμου μέχρι τό 411 π.Χ.

Στή συγγραφή του ξεχωρίζουν: 1) τὰ καθαρῶς ἱστορικά μέρη· στή διήγησή τους ἀκολουθεῖ ὁ Θουκυδίδης αὐστηρή χρονολογική διαίρεση σέ «θέρη», κατά τὰ ὁποῖα γίνονται οἱ ἐκστρατείες καί οἱ μάχες, καί σέ «χειμῶνες», κατά τοὺς ὁποῖους γίνονται προετοιμασίες καί διαπραγματεύσεις· 2) οἱ δ η μ η γ ο ρ ί ε ς, ἀγορεύσεις δηλ. πολιτικῶν ἢ στρατιωτικῶν ἀνδρῶν, πού ἀπαγγέλθηκαν σέ διάφορες συναθροίσεις·

ἀπ' αὐτές μεταδόθηκαν μόνον ὅσες ἦταν ἀναγκαῖες γιὰ νά φωτιστοῦν τὰ ιστορούμενα γεγονότα. Στίς δημηγορίες ὁ συγγραφέας μέ θαυμαστή δεξιότητα ζωγραφίζει μέ συντομία τίς εἰκόνες ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, ὅπως τοῦ Θεμιστοκλή, τοῦ Περικλή, τοῦ Νικία κλπ., προσαρμόζοντας ἀρμονικότερα ὅλες τίς πράξεις καί τοὺς στοχασμούς πρὸς τὸν χαρακτήρα τῶν προσώπων. Εἶναι δέ τόση ἡ ἐπιτυχία τῆς προσαρμολογίας καί μέ τόση πειστικότητα ὁ ιστορικός δικαιολογεῖ τίς διαθέσεις καί τίς γνώμες τῶν ρητόρων, ὥστε ὁ ἀναγνώστης πιστεύει, ὅτι τὰ πρόσωπα πού ἀγορεύουν ἦταν ἀδύνατο νά ὑποστηρίξουν μέ μεγαλύτερη ἐπιτυχία τίς ἀπόψεις τους.

Πρέπει νά σημειωθεῖ, ὅτι οἱ δημηγορίες δέν εἶναι «κατὰ λέξιν» ἀπόδοση τῶν λόγων τῶν ὁμιλητῶν, ἀλλά διατυπώθηκαν ἀπὸ τὸν ἱστορικό ἔτσι πού νά πλησιάζουν πρὸς ὅσα εἰπώθηκαν ἀπὸ τοὺς ὁμιλητές.

3. Λεκτικόν. Ὁ Θουκυδίδης συνέγραψε τὴν ἱστορία του στὴν ἀρχαία ἀττικὴ διάλεκτο, πού εἶχε διαμορφωθεῖ σέ ὄργανο λογοτεχνικό ἀπὸ τοὺς ποιητές Αἰσχύλο καί Σοφοκλή γιὰ τὴν ποίηση καί ὄχι γιὰ τὸν πεζὸ λόγο, πού τότε ἄρχιζε νά δημιουργεῖται. Πρῶτος δέ αὐτός μέ πολλή δεξιότητα καί δύναμη διέπλασε τὴν ἀφθονή γλωσσική ὕλη τῆς ἀττικῆς διαλέκτου. Ἔτσι μεταχειρίζεται ὄχι μόνο πάρα πολλές ποιητικὲς λέξεις, π.χ. **κλέος, ἀχθηδών, θάμβος, ἀκραιφνής** κλπ., ἀλλὰ καί δημιουργεῖ ὅμοιες ποιητικὲς λέξεις, ὅπως **ἀποδημητής, κινδυνευτής, αὐτοβοεῖ, ξένισις, ἐπιβόημα** κ.λπ., ἄλλες λέξεις αὐτός κυρίως χρησιμοποιεῖ, ὅπως οἱ: **ξύν, ἐτοῖμος, ὁμοῖος, αἰεῖ, τροπαῖον** ἀντὶ τῶν **σύν, ἔτοιμος, ὅμοιος, αἰεῖ, τρόπαιον**. Ἐκτός ἀπὸ αὐτά, ἡ χρῆση καί παραγωγή νέων ρημάτων ἀπὸ ὀνόματα, ἡ συχνή χρῆση τῆς γενικῆς τοῦ ἀπαρεμφάτου, γιὰ νά δηλωθεῖ αἰτία, ἡ χρῆση τῶν οὐδετέρων τῶν ἐπιθέτων καί τῶν μετοχῶν μαζί μέ τὸ ἄρθρο, ὅπως τὸ **δεδιός, τὸ θαρσοῦν, τὸ σῶφρον**, καί ἄλλα ὅμοια στὴ θέση τῶν οὐσιαστικῶν, ὁ **φόβος, τὸ θάρσος, ἡ σωφροσύνη**, ἀποτελοῦν χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ ὅτι ἡ ἀρχαία ἀττικὴ διάλεκτος πού χρησιμοποιεῖ ἦταν ἀκόμη ἀκατέργαστη. Γι' αὐτὸ καί ὁ λόγος του σέ πολλά σημεῖα εἶναι τραχὺς, ἀνώμαλος καί δυσνόητος. Σ' αὐτὸ συνετέλεσε καί ἡ σύνταξη τοῦ Θουκυδίδου, πού κλίνει πῶς πολὺ στὴν ποίηση καί στέκεται ἀνάμεσα στὴ χαλαρότερη σύνταξη τῶν Ἰώνων καί τὴν ἔντεχνη σύνταξη τῶν νεώτερων ἀττικῶν συγγραφέων, τοῦ Πλάτωνα καί τοῦ Ξενοφῶντα.

II. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟ ΠΟΛΕΜΟ

Ἀμέσως μετά τό ἔνδοξο τέλος τῶν μεγάλων καί φοβερῶν ἀγῶνων ἐναντίον τῶν Περσῶν, οἱ Ἕλληνες ἄρχισαν νά διχονοοῦν· τά πρῶτα δέ ἐπικίνδυνα συμπτώματα διχονοίας φάνηκαν ἀνάμεσα στούς Ἀθηναίους καί τούς Σπαρτιάτες.

Οἱ Ἀθηναῖοι ὕστερα ἀπό τή μάχη τῶν Πλαταιῶν, γύρισαν στήν πόλη τους, τήν ἔχτισαν ξανά πού ἔταν ἐρειπωμένη καί, ὅπως τούς συμβούλευσε ὁ Θεμιστοκλῆς, ἄρχισαν νά χτίζουν ὀλόγυρά της ἰσχυρό τεῖχος. Οἱ Σπαρτιάτες ἔβλεπαν μέ ὑποψία αὐτή τήν ἐνίσχυση τῶν Ἀθηναίων καί ὕστερα ἀπό παρακίνηση τῶν Κορινθίων καί Αἰγινητῶν, πού μέ φόβο καί φθόνο παρακολουθοῦσαν τήν αὔξηση τῆς δυνάμεως τους στή θάλασσα, ζήτησαν νά ἀποτρέψουν τούς Ἀθηναίους ἀπ' τήν ἐκτέλεση τοῦ σχεδίου τους, μέ τήν πρόφαση ὅτι ἡ ὀχύρωση τῶν Ἀθηναίων μποροῦσε νά σταθεῖ καταστρεπτική σέ περίπτωση νέας ἐπιδρομῆς τῶν Περσῶν.

Ἡ ἐπέμβαση ὅμως τῶν Σπαρτιατῶν ματαιώθηκε μέ τή διπλωματική ἱκανότητα τοῦ Θεμιστοκλῆ, αὐτοῦ τοῦ μεγαλεπήβολου πολιτικοῦ, πού κυβερνοῦσε τότε τίς τύχες τῆς πόλεως. Ὑστερα ἀπό συμβουλή του οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέλαβαν ἀμέσως καί τή συμπλήρωση τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Πειραιᾶ, πού ἔμελλε νά γίνει ἀκρόπολη τῆς ναυτικῆς τους δυνάμεως. Ἡ Σπάρτη ἀναγκάστηκε νά δεχτεῖ τό συντελεσμένο γεγονός καί νά κρύψει τήν ὀργή της. Ἐνῶ δέ ἡ Ἀθήνα μ' αὐτό τόν τρόπο ἐξασφάλιζε ἀπόλυτη ἀνεξαρτησία ἀπέναντι τῆς Σπαρτιατικῆς δυνάμεως, πού ὡς τότε εἶχε τόν πρῶτο λόγο στήν Ἑλλάδα, ἀκολούθησαν κι ἄλλα γεγονότα, τά ὁποῖα τήν ἀνέβασαν στήν πρώτη θέση ἀνάμεσα στίς Ἑλληνικές πολιτείες.

Πάνω στό πεδίο τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν ὅλοι οἱ Ἕλληνες, πού ἀγωνίστηκαν μαζί ἐναντίον τῶν βαρβάρων, ἀποφάσισαν νά ἐξακολουθήσουν τόν ἀγῶνα ἐναντίον τους. Γιά τό σκοπό αὐτό σχηματίστηκε συμμαχικός στόλος ἀπό 100 πλοῖα γιά νά διώξει τούς βαρβάρους ἀπό τίς Ἑλληνικές θάλασσες καί νά ἐλευθερώσει τούς Ἕλληνες τῶν νησιῶν καί τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τό σχέδιο ἀπέβλεπε στό νά προστεθοῦν στή

συμμαχία μετά τήν ἀπελευθέρωσή τους τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου καί οἱ ἑλληνικές πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας καί νά ἐνισχύσουν τόν ἐθνικό ἀγώνα μέ πολεμικά πλοῖα, πολεμιστές καί χρήματα.

Μέ τήν ἐναρξή τοῦ ἀγώνα μέ ἀρχηγό τό Σπαρτιάτη Πausανία οἱ σύμμαχοι ἐδιώξαν τούς Πέρσες ἀπό τήν Κύπρο καί ἔπειτα πῆραν τό Βυζάντιο. Ἀργότερα, ὅταν ὁ Πausανίας ἀνακλήθηκε ἐπειδή κατηγορήθηκε γιά προδοσία, οἱ σύμμαχοι ἀναγνώρισαν τούς Ἀθηναίους ὡς ἡγεμόνες. Οἱ Πελοποννήσιοι τότε ἀποσύρθηκαν ἀπό τόν ἀγώνα, ἀλλά καί οἱ ἐμπορικοί πληθυσμοί τῶν νησιῶν καί τῶν παραλίων ὕστερα ἀπό τίς πρῶτες νίκες «ἀποκνοῦντες τὰς συνεχεῖς στρατείας», συμφώνησαν μέ τούς Ἀθηναίους νά δίνουν κάθε χρόνο χρήματα, τόν ἀγώνα δέ νά ἀναλάβουν μόνο οἱ Ἀθηναῖοι. Τό χρηματικό ποσό πού ἀναλογεῖτο σέ κάθε ἕνα ἀπό τούς συμμαχούς τό καθόρισε ὁ Ἀριστείδης μέ τόση ἐντιμότητα καί δικαιοσύνη, ὥστε ἀγόγγυστα οἱ σύμμαχοι δέχτηκαν τή φορολογία. Τό κοινό ταμεῖο, πού ἦταν κάτω ἀπό τήν προστασία τοῦ Ἀπόλλωνα, εἶχε ἔδρα τή Δῆλο, τό διαχειρίζονταν δέ οἱ ταμίαι πού τούς ἐκλέγανε οἱ Ἀθηναῖοι καί ἐλέγονταν «Ἑλληνοταμίαι».

Ἀπό δῶ κι ἔπειτα ὁ ἐπιθετικός πόλεμος διεξάγεται κυρίως ἀπό τίς ἀθηναϊκές δυνάμεις, ἡ δέ δόξα τῶν μεγάλων νικῶν ἀνήκει στοὺς Ἀθηναίους καί στό στρατηγό τους Κίμωνα, τό γιό τοῦ μαραθωνομάχου Μιλτιάδη.

Στήν ἀρχή ὁ Κίμων μαζί μέ τόν Ἀριστείδη, ἔπειτα δέ μόνος, κατέλαβε μέ σύντομη δράση τήν Ἡϊόνα κοντά στίς ἐκβολές τοῦ Στρυμόνα, κατέστρεψε τό κρησφύγετο τῶν πειρατῶν Δολόπων στή Σκύρο καί καθάρισε τό Αἰγαῖο ἀπ' αὐτούς, κατέστρεψε σέ ναυμαχία στίς ἐκβολές τοῦ Εὐρυμέδοντα τῆς Παμφυλίας τό 465 π.Χ. τόν Περσικό στόλο καί ἐξασφάλισε ἐντελῶς τήν ἐξουσία τῶν Ἀθηναίων στή θάλασσα.

Ὅμως ἡ διαρκής ἐμπόλεμη κατάσταση καί ἡ αὐστηρή ἀπαίτηση τῶν Ἀθηναίων νά γίνονται σεβαστοί οἱ ὄροι καί οἱ ὑποχρεώσεις τῆς συμμαχίας ἄρχισαν ὕστερα ἀπό λίγο χρόνο νά δημιουργοῦν δυσἀρεσκεῖες καί προστριβές τῶν συμμάχων πρός αὐτούς, μέ ἀποτέλεσμα οἱ συμμαχικές πόλεις, ἡ μιά μετά τήν ἄλλη, νά μεταπέσουν στήν τάξη ὑποτελῶν. Τή θαυμαστή αὐξηση τῆς Ἀθηναϊκῆς δυνάμεως ἐβλεπε μέ φθονερό μάτι ἡ Σπάρτη, ἀλλά εἰδικές περιστάσεις καί ἡ ἀδρανῆς πολιτική της τήν ἐμπόδιζαν νά ἐπέμβει ἔγκαιρα. Τίς ὑποπτες σχέσεις ἀνάμεσα στίς δύο πολιτεῖες ἐρέθισε ἀκόμη πιά πολύ τό γεγονός ὅτι οἱ

Σπαρτιάτες έδωξαν τήν Ἀθηναϊκή δύναμη πού στάλθηκε γιά νά βοηθήσει τούς Σπαρτιάτες στήν εκπόρθηση τῆς Ἰθώμης.

Μέ ενέργειες τοῦ Κίμωνα συμφωνήθηκε τό 449 π.Χ. πεντάχρονη ἀνακωχή μέ τούς Σπαρτιάτες, ἀλλά μετά τό θάνατό του οἱ Ἀθηναῖοι μέ τήν προκλητική τους στάση προκάλεσαν γρήγορη ρήξη μαζί τους. Ἐνῶ δέ νικῆθηκαν ἀπό τούς ἐνωμένους Βοιωτούς στήν Κορώνεια, μέ ενέργειες τῆς Σπάρτης ἀποστάτησαν τά Μέγαρα καί ἡ Εὐβοία, στρατός δέ τῶν Πελοποννησίων ἔφτασε στήν Ἐλευσίνα. Ἔτσι ὁ Πελοποννησιακός πόλεμος ἦταν πιά πολύ κοντά, ὅμως μέ ενέργειες τοῦ Περικλῆ συμφωνήθηκαν τό 445 π.Χ. μετά τήν ἄλωση τῆς Εὐβοίας σπονδές γιά τριάντα χρόνια, σύμφωνα δέ μ' αὐτές οἱ Ἀθηναῖοι ἄφησαν ὅλες τίς κτήσεις τους στήν Πελοπόννησο καί συμφώνησαν νά ἐνταχθοῦν οἱ Μεγαρεῖς στή συμμαχία τῆς Σπάρτης.

Οἱ Τριαντάχρονοι σπονδές δέν μπορούσαν νά κρατήσουν γιά πολύ. Οἱ Σπαρτιάτες ἔβλεπαν μέ φθόνο καί ζηλοτυπία τήν αὐξηση τῆς Ἀθηναϊκῆς δυνάμεως καί φοβόνταν γιά τήν ἀκεραιότητα τοῦ κράτους των. Ζητοῦσαν λοιπόν κατάλληλη στιγμή νά περιορίσουν τήν Ἀθηναϊκή δύναμη. Ἐπειτα ἡ συμμαχία τῶν Ἀθηναίων εἶχε μεταβληθεῖ σέ αὐθαίρετη δεσποτεία, γι' αὐτό καί ἀκούονταν πολλά παράπονα ἐναντίον τους. Ἐνῶ λοιπόν τέτοια ἦταν ἡ κατάσταση τῶν πραγμάτων, μικρή ἀφορμή χρειάζοταν γιά νά ανάψει τή φλόγα τοῦ πολέμου. Αὐτή τήν ἔδωσε ἡ ἀνάμειξη τῶν Ἀθηναίων στόν πόλεμο μεταξύ Κορινθίων καί Κερκυραίων ἐξαιτίας τῆς Ἐπιδάμου καί ἡ πολιορκία τῆς Ποτειδαίας πού ἀποστάτησε ἀπό τήν ἀθηναϊκή συμμαχία.

Κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθήκες ἄρχισε ὁ μέγας Πελοποννησιακός πόλεμος, πού μοίρασε τήν Ἑλλάδα σέ δύο ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα καί, ἀφοῦ τήν ἐξάντλησε ὑλικά καί ἠθικά, τήν ὀδήγησε στήν καταστροφή καί τόν ὄλεθρο.

Δυό ἐπεισόδια αὐτοῦ τοῦ πολέμου, πού ἀφοροῦν τήν Πλάταια καί τή Λέσβο, παραθέτονται πιά κάτω ὅπως τά ἱστορεῖ ὁ συγγραφέας. Ἐπίσης παραθέτονται καί οἱ σχετικές πρός τά ἐπεισόδια δημηγορίες τῶν Πλαταιέων, τῶν Θηβαίων, τοῦ Κλέωνα, τοῦ Διοδότου καί, τέλος, ὁ Ἐπιτάφιος τοῦ Περικλῆ.

Επισημαίνεται ότι η κατάσταση των πραγμάτων στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα δύσκολη λόγω της οικονομικής κρίσης και της ανεργίας.

Με βάση τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο παρακάτω πίνακα, φαίνεται ότι η κατάσταση στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα δύσκολη λόγω της οικονομικής κρίσης και της ανεργίας. Η κατάσταση στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα δύσκολη λόγω της οικονομικής κρίσης και της ανεργίας.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η κατάσταση στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα δύσκολη λόγω της οικονομικής κρίσης και της ανεργίας. Η κατάσταση στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα δύσκολη λόγω της οικονομικής κρίσης και της ανεργίας.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η κατάσταση στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα δύσκολη λόγω της οικονομικής κρίσης και της ανεργίας.

Διαφορετικά είδη του πακέτου, που περιλαμβάνουν την Ελλάδα και την Κύπρο, παρατίθενται στο κάτω μέρος του πίνακα. Η κατάσταση στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα δύσκολη λόγω της οικονομικής κρίσης και της ανεργίας.

ΠΛΑΤΑΪΚΑ

ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΩΝ ΘΗΒΑΙΩΝ ΣΤΙΣ ΠΛΑΤΑΙΕΣ

(B, 1-6)

1. Ἄρχεται δὲ ὁ πόλεμος ἐνθὲνδε ἤδη Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων καὶ τῶν ἑκατέροις ζυμμάχων, ἐν ᾧ οὔτε ἐπεμείγνυντο ἔτι ἀκηρυκτὶ παρ' ἀλλήλους καταστάντες τε ζυνεχῶς ἐπολέμουν· γέγραπται δὲ ἐξῆς ὡς ἕκαστα ἐγίγνετο κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα.

2. Τέσσαρα καὶ δέκα μὲν ἔτη ἐνέμειναν αἱ τριακοντούτις σπονδαί, αἳ ἐγένοντο μετ' Εὐβοίας ἄλωσιν· τῷ δὲ πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει, ἐπὶ Χρυσίδος ἐν Ἄργει τότε πεντήκοντα δυοῖν δέοντα ἔτη ἱερωμένης καὶ Αἰνησίου ἐφόρου ἐν Σπάρτῃ καὶ Πυθοδώρου ἔτι τέσσαρας μῆνας ἄρχοντος Ἀθηναίους, μετὰ τὴν ἐν Ποτιδαίᾳ μάχην μηνὶ ἕκτῳ καὶ δεκάτῳ, ἅμα ἦρι ἀρχομένῳ Θηβαίων ἄνδρες ὀλίγω πλείους τριακοσίων — ἠγοῦντο δὲ αὐτῶν βοιωταρχοῦντες Πυθάγγελός τε ὁ Φυλείδου καὶ Διέμπορος ὁ Ὀνητορίδου — ἐσῆλθον περὶ πρῶτον ὕπνον ζῦν ὄπλοις ἐς Πλάταιαν τῆς Βοιωτίας, οὐσαν Ἀθηναίων ζυμμαχίδα. ἐπηγάγοντο δὲ καὶ ἀνέφεξαν τὰς πύλας Πλαταιῶν ἄνδρες, Ναυκλείδης τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, βουλόμενοι ἰδίας ἕνεκα δυνάμεως ἄνδρας τε τῶν πολιτῶν τοὺς σφίσις ὑπεναντίους διαφθεῖραι καὶ τὴν πόλιν Θηβαίοις προσποιῆσαι· ἐπραξάν δὲ ταῦτα δι' Εὐρυμάχου τοῦ Λεοντιάδου, ἄνδρὸς Θηβαίων δυνατωτάτου· προῖδόντες γὰρ οἱ Θηβαῖοι ὅτι ἔσοιτο ὁ πόλεμος, ἐβούλοντο τὴν Πλάταιαν αἰεὶ σφίσι διάφορον οὐσαν ἔτι ἐν εἰρήνῃ τε καὶ τοῦ πολέμου μήπω φανεροῦ καθεστῶτος προκαταλαβεῖν. ἦ καὶ ῥᾶον ἔλαθον ἐσελθόντες, φυλακῆς

οὐ προκαθεστηκυίας. θέμενοι δὲ ἐς τὴν ἀγορὰν τὰ ὄπλα τοῖς μὲν ἐπαγαγομένοις οὐκ ἐπέιθοντο, ὥστε εὐθύς ἔργου ἔχεσθαι καὶ ἰέναι ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν ἐχθρῶν, γνώμην δ' ἐποιοῦντο κηρύγμασί τε χρῆσασθαι ἐπιτηδεῖεις καὶ ἐς ξύμβασιν μᾶλλον καὶ φιλίαν τὴν πόλιν ἀγαγεῖν — καὶ ἀνεῖπεν ὁ κήρυξ, εἴ τις βούλεται κατὰ τὰ πάτρια τῶν πάντων Βοιωτῶν ξυμμαχεῖν, τίθεσθαι παρ' αὐτοὺς τὰ ὄπλα — νομίζοντες σφίσι ῥαδίως τούτῳ τῷ τρόπῳ προσχωρήσειν τὴν πόλιν.

3. Οἱ δὲ Πλαταιῆς, ὡς ἦσθοντο ἔνδον τε ὄντας τοὺς Θηβαίους καὶ ἐξαπινάϊως κατειλημμένην τὴν πόλιν, καταδείσαντες καὶ νομίσαντες πολλῷ πλείους ἐσεληλυθέναι — οὐ γὰρ ἑώρων ἐν τῇ νυκτὶ — πρὸς ξύμβασιν ἐχώρησαν καὶ τοὺς λόγους δεξάμενοι ἡσύχαζον, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ἐς οὐδένα οὐδὲν ἐνεωτέριζον. πράσσοντες δὲ πῶς ταῦτα κατενόησαν οὐ πολλοὺς τοὺς Θηβαίους ὄντας καὶ ἐνόμισαν ἐπιθέμενοι ῥαδίως κρατήσιν· τῷ γὰρ πλήθει τῶν Πλαταιῶν οὐ βουλομένῳ ἦν τῶν Ἀθηναίων ἀφίστασθαι. ἐδόκει οὖν ἐπιχειρητέα εἶναι καὶ ξυνελέγοντο διορύσσοντες τοὺς κοινούς τοίχους παρ' ἀλλήλους, ὅπως μὴ διὰ τῶν ὁδῶν φανεροὶ ᾧσιν ἰόντες, ἀμάξας τε ἄνευ τῶν ὑποζυγίων ἐς τὰς ὁδοὺς καθίστασαν, ἵνα ἀντὶ τείχους ἦ, καὶ τᾶλλα ἐξήρτυον, ἧ ἕκαστον ἐφαίνετο πρὸς τὰ παρόντα ξύμφορον ἔσεσθαι. ἐπεὶ δὲ ὡς ἐκ τῶν δυνατῶν ἐτοῖμα ἦν, φυλάζαντες ἔτι νύκτα καὶ αὐτὸ τὸ περίορθρον ἐχώρουν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐπ' αὐτούς, ὅπως μὴ κατὰ φῶς θαρσαλεωτέροις οὔσι προσφέροιντο καὶ σφίσιν ἐκ τοῦ ἴσου γίγνωνται, ἀλλ' ἐν νυκτὶ φοβερώτεροι ὄντες ἦσους ᾧσι τῆς σφετέρας ἐμπειρίας τῆς κατὰ τὴν πόλιν, προσέβαλόν τε εὐθύς καὶ ἐς χεῖρας ἦσαν κατὰ τάχος.

4. Οἱ δ' ὡς ἔγνωσαν ἐξηπατημένοι, ξυνεστρέφοντό τε ἐν

σφίσιν αὐτοῖς καὶ τὰς προσβολάς, ἧ προσπίπτοιεν, ἀπεωθοῦντο. καὶ δις μὲν ἢ τρίς ἀπεκρούσαντο, ἔπειτα πολλῶ θορόβῳ αὐτῶν τε προσβαλόντων καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν οἰκετῶν ἅμα ἀπὸ τῶν οἰκιῶν κραυγῇ τε καὶ ὄλολυγῇ χρωμένων λίθους τε καὶ κεράμῳ βαλλόντων, καὶ ὑετοῦ ἅμα διὰ νυκτὸς πολλοῦ ἐπιγενομένου, ἐφοβήθησαν καὶ τραπόμενοι ἔφευγον διὰ τῆς πόλεως, ἄπειροι μὲν ὄντες οἱ πλείους ἐν σκότῳ καὶ πηλῶ τῶν διόδων, ἧ χρὴ σωθῆναι — καὶ γὰρ τελευτῶντος τοῦ μηνὸς τὰ γιγνόμενα ἦν —, ἐμπείρους δὲ ἔχοντες τοὺς διώκοντας τοῦ μὴ ἐκφεύγειν, ὥστε διεφθείροντο πολλοί. τῶν δὲ Πλαταιῶν τις τὰς πύλας, ἧ ἐσῆλθον καὶ αἴπερ ἦσαν μόναι ἀνεωγμένοι, ἔκλησε στυρακίῳ ἀκοντίου ἀντὶ βαλάνου χρησάμενος ἐς τὸν μοχλόν, ὥστε μηδὲ ταύτῃ ἔξοδον ἔτι εἶναι. διωκόμενοι δὲ κατὰ τὴν πόλιν οἱ μὲν τινες αὐτῶν ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναβάντες ἔρριψαν ἐς τὸ ἔξω σφᾶς αὐτοὺς καὶ διεφθάρησαν οἱ πλείους, οἱ δὲ κατὰ πύλας ἐρήμους, γυναικὸς δούσης πέλεκυν, λαθόντες καὶ διακόψαντες τὸν μοχλόν ἐξῆλθον οὐ πολλοί — αἴσθησις γὰρ ταχεῖα ἐπεγένετο —, ἄλλοι δὲ ἄλλη τῆς πόλεως σποράδες ἀπώλλυντο. τὸ δὲ πλεῖστον καὶ ὅσον μάλιστα ἦν ξυνεστραμμένον ἐσπίπτουσιν ἐς οἴκημα μέγα, ὃ ἦν τοῦ τείχους καὶ αἱ πλησίον θύραι ἀνεωγμένοι ἔτυχον αὐτοῦ, οἴομενοι πύλας τὰς θύρας τοῦ οἰκήματος εἶναι καὶ ἀντικρυς δίοδον ἐς τὸ ἔξω. ὀρῶντες δὲ αὐτοὺς οἱ Πλαταιῆς ἀπειλημμένους ἐβουλεύοντο εἴτε κατακαύσωσιν, ὥσπερ ἔχουσιν, ἐμπρήσαντες τὸ οἴκημα, εἴτε τι ἄλλο χρήσωσιν. τέλος δὲ οὗτοί τε καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν Θηβαίων περιῆσαν κατὰ τὴν πόλιν πλανώμενοι, ξυνέβησαν τοῖς Πλαταιεῦσι παραδοῦναι σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὰ ὄπλα χρῆσασθαι, ὃ τι ἂν βούλωνται. οἱ μὲν δὴ ἐν τῇ Πλαταίᾳ οὕτως ἐπεπράγεσαν.

5. Οἱ δ' ἄλλοι Θηβαῖοι, οὓς ἔδει ἔτι τῆς νυκτὸς παραγενέ-

σθαι πανστρατιᾷ, εἴ τι ἄρα μὴ προχωροίη τοῖς ἐσεληλυθόσι, τῆς ἀγγελίας ἅμα καθ' ὁδὸν αὐτοῖς ῥηθείσης περὶ τῶν γεγενημένων ἐπεβοήθουν. ἀπέχει δὲ ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ γενόμενον τῆς νυκτὸς ἐποίησε βραδύτερον αὐτοὺς ἔλθειν· ὁ γὰρ Ἀσωπὸς ποταμὸς ἔρρῦη μέγας καὶ οὐ ῥαδίως διαβατὸς ἦν. πορευόμενοί τε ἐν ὑετῷ καὶ τὸν ποταμὸν μόλις διαβάντες ὕστερον παρεγένοντο, ἤδη τῶν ἀνδρῶν τῶν μὲν διεφθαρμένων, τῶν δὲ ζώντων ἐχομένων. ὡς δ' ἦσθοντο οἱ Θηβαῖοι τὸ γεγενημένον, ἐπεβούλευον τοῖς ἔξω τῆς πόλεως τῶν Πλαταιῶν — ἦσαν γὰρ καὶ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς ἀγρούς καὶ κατασκευή, οἷα ἀπροσδοκίητος τοῦ κακοῦ ἐν εἰρήνῃ γενομένου — ἐβούλοντο γὰρ σφίσιν, εἴ τινα λάβοιεν, ὑπάρχειν ἀντὶ τῶν ἔνδον, ἦν ἄρα τύχῳσιν τινες ἔζωγρημένοι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα διεννοοῦντο· οἱ δὲ Πλαταιῆς ἔτι διαβουλευομένων αὐτῶν ὑποτοπήσαντες τοιοῦτόν τι ἔσεσθαι καὶ δείσαντες περὶ τοῖς ἔξω κήρυκα ἐξέπεμψαν παρὰ τοὺς Θηβαίους, λέγοντες ὅτι οὔτε τὰ πεποιημένα ὅσια δράσειαν ἐν σπονδαῖς σφῶν πειραθέντες καταλαβεῖν τὴν πόλιν, τὰ τε ἔξω ἔλεγον αὐτοῖς μὴ ἀδικεῖν· εἰ δὲ μὴ, καὶ αὐτοὶ ἔφασαν αὐτῶν τοὺς ἀνδρας ἀποκτενεῖν, οὐς ἔχουσι ζῶντας· ἀναχωρησάντων δὲ πάλιν ἐκ τῆς γῆς ἀποδώσειν αὐτοῖς τοὺς ἀνδρας.

6. Θηβαῖοι μὲν ταῦτα λέγουσι καὶ ἐπομόσαι φασὶν αὐτοὺς· Πλαταιῆς δ' οὐχ ὁμολογοῦσι τοὺς ἀνδρας εὐθύς ὑποσχέσθαι ἀποδώσειν, ἀλλὰ λόγων πρῶτον γενομένων, ἦν τι ξυμβαίνωσι καὶ ἐπομόσαι οὐ φασιν. ἐκ δ' οὖν τῆς γῆς ἀνεχώρησαν οἱ Θηβαῖοι οὐδὲν ἀδικήσαντες· οἱ δὲ Πλαταιῆς, ἐπειδὴ τὰ ἐκ τῆς χώρας κατὰ τάχος ἐσεκομίσαντο, ἀπέκτειναν τοὺς ἀνδρας εὐθύς. ἦσαν δὲ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν οἱ ληφθέντες, καὶ Εὐρύμαχος εἷς αὐτῶν ἦν, πρὸς ὃν ἔπραξαν οἱ προδιδόντες. τοῦτο δὲ

ποιήσαντες ἕς τε τὰς Ἀθήνας ἄγγελον ἔπεμπον καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδωσαν τοῖς Θηβαίοις, τὰ τε ἐν τῇ πόλει καθίσταντο πρὸς τὰ παρόντα, ἧ ἔδοκει αὐτοῖς. τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἠγγέλθη εὐθὺς τὰ περὶ τῶν Πλαταιῶν γεγενημένα, καὶ Βοιωτῶν τε παραχρῆμα ξυνέλαβον ὅσοι ἦσαν ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ ἕς τὴν Πλάταιαν ἔπεμψαν κήρυκα, κελεύοντες εἰπεῖν μηδὲν νεώτερον ποιεῖν περὶ τῶν ἀνδρῶν, οὓς ἔχουσι Θηβαίων, πρὶν ἂν τι καὶ αὐτοὶ βουλευσῶσι περὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ ἠγγέλθη αὐτοῖς ὅτι τεθνηκότες εἶεν· ἅμα γὰρ τῇ ἐσόδῳ γιγνομένη τῶν Θηβαίων ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐξήκει, ὁ δὲ δευτερός ἄρτι νενικημένων τε καὶ ξυνειλημμένων, καὶ τῶν ὕστερον οὐδὲν ἤδεσαν. οὕτω δὴ οὐκ εἰδότες οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέστελλον· ὁ δὲ κήρυξ ἀφικόμενος ἤρρε τοὺς ἄνδρας διεφθαρμένους. καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύσαντες ἕς Πλάταιαν σῆτόν τε ἐσήγαγον καὶ φρουροὺς ἐγκατέλιπον, τῶν τε ἀνθρώπων τοὺς ἀχρειοτάτους ξὺν γυναίξιν καὶ παισὶν ἐξεκόμισαν.

Περίληψη τῶν κεφαλαίων 7 - 70

Ὑστερα ἀπὸ ὅσα ἔγιναν στὶς Πλαταιές καὶ τῆ φανερῆ πιά λύση τῶν συνθηκῶν, οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐτοιμάζονται γιὰ τὸν πόλεμο. Καί, ἀφοῦ ἔκαμαν τίς προετοιμασίες τους καὶ βολιδοσκοπήσαν καὶ οἱ δνὸ καὶ τίς διαθέσεις τῶν συμμάχων τους, οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι τό θέρος τοῦ πρώτου χρόνου τοῦ πολέμου (431) ἔκαμαν εἰσβολή στὴν Ἀττικὴ, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πού εἶχαν στό μεταξύ συγκεντρωθεῖ στὴν πόλη ἀφήνοντας τὴν ὑπαιθρο, ἀκολουθώντας συμβουλή τοῦ Περικλῆ, δὲν τοὺς ἀντιμετώπισαν σὲ μάχη ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη. Γι' αὐτό τό λόγο οἱ Πελοποννήσιοι, ἀφοῦ λεηλάτησαν μερικoὺς δήμους τῆς Ἀττικῆς, γύρισαν στὴν πατρίδα τους.

Τὸν ἐρχόμενο χρόνο (430) κάνουν γιὰ δεύτερη φορά εἰσβολή, ἀλλὰ γρήγορα ἀναγκάζονται νά γυρίσουν πίσω, ἐπειδὴ φοβήθηκαν τὸν καταστρεπτικὸ λοιμὸ πού ἔπρεσε τότε στὴν Ἀθήνα. Ἀπὸ αὐτό τό φόβο τῆς ἀρρώστιας τὸν τρίτο χρόνο τοῦ πολέμου (429) δὲν κάνουν πιά εἰσβολή στὴν Ἀττικὴ, ἀλλὰ ἐκστρατεύουν ἐναντίον τῶν Πλαταιῶν, πόλεως συμμαχικῆς τῶν Ἀθηναίων.

ΠΛΑΤΑΙΕΩΝ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ

(B, 71 - 78)

71. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐς μὲν τὴν Ἀττικὴν οὐκ ἐσέβαλον, ἐστράτευσαν δὲ ἐπὶ Πλάταιαν· ἠγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς· καὶ καθίσας τὸν στρατὸν ἔμελλε δηῶσειν τὴν γῆν· οἱ δὲ Πλαταιῆς εὐθύς πρέσβεις πέμψαντες πρὸς αὐτὸν ἔλεγον τοιάδε· « Ἀρχίδαμε καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὐ δίκαια ποιεῖτε οὐδ' ἄξια οὔτε ὑμῶν οὔτε πατέρων, ὧν ἐστε, ἐς γῆν τὴν Πλαταιῶν στρατεύοντες. Πausanίας γὰρ ὁ Κλεομβρότου, Λακεδαιμόνιος, ἐλευθέρωσας τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν Μήδων μετὰ Ἑλλήνων τῶν ἐθελησάντων ξυνάρασθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης, ἣ παρ' ἡμῖν ἐγένετο, θύσας ἐν τῇ Πλαταιῶν ἀγορᾷ ἱερὰ Διὶ ἐλευθερίῳ καὶ ξυγκαλέσας πάντας τοὺς ξυμμάχους ἀπεδίδου Πλαταιεῦσι γῆν καὶ πόλιν τὴν σφετέραν ἔχοντας αὐτονόμους οἰκεῖν, στρατεῦσαί τε μηδένα ποτὲ ἀδίκως ἐπ' αὐτοὺς μηδ' ἐπὶ δουλείᾳ· εἰ δὲ μή, ἀμύνειν τοὺς παρόντας ξυμμάχους κατὰ θῆναμιν. τάδε μὲν ἡμῖν πατέρες οἱ ὑμέτεροι ἔδοσαν ἀρετῆς ἕνεκα καὶ προθυμίας τῆς ἐν ἐκείνοις τοῖς κινδύνοις γενομένης, ὑμεῖς δὲ τάναντία δρᾶτε· μετὰ γὰρ Θηβαίων τῶν ἡμῖν ἐχθίστων ἐπὶ δουλείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ἤκετε· μάρτυρας δὲ θεοὺς τοὺς τε ὄρκιους τότε γενομένους ποιούμενοι καὶ τοὺς ὑμετέρους πατέρας καὶ ἡμετέρους ἐγχωρίους, λέγομεν ὑμῖν γῆν τὴν Πλαταιίδα μὴ ἀδικεῖν μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὄρκους, εἴαν δὲ οἰκεῖν αὐτονόμους καθάπερ Πausanίας ἐδικαίωσεν ».

72. Τοσαῦτα εἰπόντων τῶν Πλαταιῶν Ἀρχίδαμος ὑπολαβὼν εἶπε· « Δίκαια λέγετε, ὦ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἣν ποιῆτε ὁμοῖα τοῖς λόγοις. καθάπερ γὰρ Πausanίας ὑμῖν παρέδωκεν, αὐτοὶ τε αὐτονομεῖσθε καὶ τοὺς ἄλλους ξυνελευθεροῦτε, ὅσοι

μετασχόντες τῶν τότε κινδύνων ὑμῖν τε ξυνώμοσαν καὶ εἰσὶ νῦν ὑπ' Ἀθηναίους, παρασκευὴ δὲ τοσήδε καὶ πόλεμος γεγένηται αὐτῶν ἔνεκα καὶ τῶν ἄλλων ἐλευθερώσεως· ἥς μάλιστα μὲν μετασχόντες καὶ αὐτοὶ ἐμμείνατε τοῖς ὄρκοις· εἰ δὲ μή, ἅπερ καὶ πρότερον ἤδη προυκαλεσάμεθα, ἡσυχίαν ἄγετε νεμόμενοι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν, καὶ ἔστε μηδὲ μεθ' ἐτέρων, δέχεσθε δὲ ἀμφοτέρους φίλους, ἐπὶ πολέμῳ δὲ μηδετέρους· καὶ τάδε ἡμῖν ἀρκέσει». ὁ μὲν Ἀρχίδαμος τοσαῦτα εἶπεν· οἱ δὲ Πλαταιῶν πρέσβεις ἀκούσαντες ταῦτα ἐσῆλθον ἐς τὴν πόλιν καὶ τῷ πλήθει τὰ ῥηθέντα κοινώσαντες ἀπεκρίναντο αὐτῷ ὅτι ἀδύνατα σφίσιν εἶη ποιεῖν, ἃ προκαλεῖται, ἄνευ Ἀθηναίων.— παῖδες γὰρ σφῶν καὶ γυναῖκες παρ' ἐκείνοις εἶεν.— δεδιέναι δὲ καὶ περὶ τῆ πάσῃ πόλει μὴ ἐκείνων ἀποχωρησάντων Ἀθηναῖοι ἐλθόντες σφίσιν οὐκ ἐπιτρέπωσιν, ἢ Θηβαῖοι, ὡς ἔνορκοι ὄντες κατὰ τὸ ἀμφοτέρους δέχεσθαι, αὐθις σφῶν τὴν πόλιν πειράσωσι καταλαβεῖν· ὁ δὲ θαρσύνων αὐτοὺς πρὸς ταῦτα ἔφη· «Ὑμεῖς δὲ πόλιν μὲν καὶ οἰκίας ἡμῖν παράδοτε τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ γῆς ὄρους ἀποδείξατε καὶ δένδρα ἀριθμῶ τὰ ὑμέτερα καὶ ἄλλο, εἴ τι δυνατὸν ἐς ἀριθμὸν ἐλθεῖν· αὐτοὶ δὲ μεταχωρήσατε ὅποι βούλεσθε, ἕως ἂν ὁ πόλεμος ἦ· ἐπειδὰν δὲ παρέλθῃ, ἀποδώσομεν ὑμῖν, ἃ ἂν παραλάβωμεν. μέχρι δὲ τοῦδε ἔξομεν παρακαταθήκην, ἐργαζόμενοι καὶ φορὰν φέροντες, ἢ ἂν ὑμῖν μέλλῃ ἰκανὴ ἔσῃσθαι».

73. Οἱ δ' ἀκούσαντες ἐσῆλθον αὐθις ἐς τὴν πόλιν καὶ βουλευσάμενοι μετὰ τοῦ πλήθους ἔλεξαν ὅτι βούλονται, ἃ προκαλεῖται, Ἀθηναίοις κοινῶσαι πρῶτον καί, ἣν πείθωσιν αὐτούς, ποιεῖν ταῦτα. μέχρι δὲ τούτου πείσασθαι σφίσιν ἐκέλευον καὶ τὴν γῆν μὴ δηοῦν· ὁ δὲ ἡμέρας τε ἐσπείσατο, ἐν αἷς εἰκὸς ἦν κομισθῆναι, καὶ τὴν γῆν οὐκ ἔτεμνεν· ἐλθόντες δὲ οἱ Πλαταιῆς πρέσβεις ὡς τοὺς Ἀθηναίους καὶ βουλευσάμενοι

μετ' αὐτῶν πάλιν ἦλθον ἀπαγγέλλοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει τοι-
 άδε· « οὐτ' ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ, ὧ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἀφ' οὗ
 ξυμμαχοὶ ἐγενόμεθα, Ἀθηναῖοί φασι ἐν οὐδενὶ ὑμᾶς προέ-
 σθαι ἀδικουμένους οὔτε νῦν περιόψεσθαι, βοηθήσειν δὲ κατὰ
 δύναμιν ἐπισκήπτουσιν τε ὑμῖν πρὸς τῶν ὄρκων, οὓς οἱ πατέ-
 ρες ὤμοσαν, μηδὲν νεωτερίζειν περὶ τὴν ξυμμαχίαν ».

74. Τοιαῦτα τῶν πρέσβειων ἀπαγγειλάντων οἱ Πλαταιῆς
 ἐβουλεύσαντο Ἀθηναίους μὴ προδιδόναι, ἀλλ' ἀνέχεσθαι καὶ
 γῆν τεμνομένην, εἰ δεῖ, ὀρῶντας καὶ ἄλλο πάσχοντας, ὅ τι ἂν
 ξυμβαίη· ἐξελεῖν τε μηδένα ἔτι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τείχους ἀπο-
 κρίνασθαι ὅτι ἀδύνατα σφίσι ποιεῖν ἔστιν, ἃ Λακεδαιμόνιοι
 προκαλοῦνται. ὡς δὲ ἀπεκρίναντο, ἐντεῦθεν δὴ πρῶτον μὲν
 ἐς ἐπιμαρτυρίαν καὶ θεῶν καὶ ἡρώων τῶν ἐγχωρίων Ἀρχίδα-
 μος ὁ βασιλεὺς κατέστη λέγων ὧδε· « Θεοὶ ὅσοι γῆν τὴν Πλα-
 ταιίδα ἔχετε καὶ ἥρωες, ξυνίστορές ἐστε ὅτι οὔτε τὴν ἀρχὴν
 ἀδίκως, ἐκλιπόντων δὲ τῶνδε προτέρων τὸ ξυνώμοτον, ἐπὶ
 γῆν τήνδε ἦλθομεν, ἐν ἣ οἱ πατέρες ἡμῶν εὐξάμενοι ὑμῖν Μή-
 δων ἐκράτησαν καὶ παρέσχετε αὐτὴν εὐμενῆ ἐναγωνίσασθαι
 τοῖς Ἑλλήσιν, οὔτε νῦν, ἣν τι ποιῶμεν, ἀδικήσομεν· προκα-
 λεσάμενοι γὰρ πολλὰ καὶ εἰκότα οὐ τυγχάνομεν· ξυγγνώμονες
 δὲ ἔστε τῆς μὲν ἀδικίας κολάζεσθαι τοῖς ὑπάρχουσι προτέ-
 ροις, τῆς δὲ τιμωρίας τυγχάνειν τοῖς ἐπιφέρουσι νομίμως ».

75. Τοσαῦτα ἐπιθειάσας καθίστη ἐς πόλεμον τὸν στρα-
 τόν. καὶ πρῶτον μὲν περιεσταύρωσαν αὐτοὺς τοῖς δένδρεσιν,
 ἃ ἐκοψαν, τοῦ μηδένα ἐπεξιέναι, ἔπειτα χῶμα ἔχουν πρὸς τὴν
 πόλιν, ἐλπίζοντες ταχίστην τὴν αἴρεσιν ἔσεσθαι αὐτῶν στρα-
 τεύματος τοσοῦτου ἐργαζομένου. ξύλα μὲν οὖν τέμνοντες ἐκ
 τοῦ Κιθαιριῶνος παρωκοδόμουν ἐκατέρωθεν, φορμηδὸν ἀντὶ
 τοίχων τιθέντες, ὅπως μὴ διαχέοιτο ἐπὶ πολὺ τὸ χῶμα. ἐφό-

ρουν δὲ ὕλην ἐς αὐτὸ καὶ λίθους καὶ γῆν καὶ εἴ τι ἄλλο ἀνύ-
 τειν μέλλοι ἐπιβαλλόμενον. ἡμέρας δὲ ἔχουν ἑβδομήκοντα καὶ
 νύκτας ξυνεχῶς, διηρημένοι κατ' ἀναπαύλας, ὥστε τοὺς μὲν
 φέρειν, τοὺς δὲ ὕπνον τε καὶ σῆτον αἰρεῖσθαι. Λακεδαιμονίων
 τε οἱ ξεναγοὶ ἐκάστης πόλεως ξυνεφεστῶτες ἠνάγκαζον ἐς
 τὸ ἔργον. οἱ δὲ Πλαταιῆς ὀρῶντες τὸ χῶμα αἰρόμενον, ξύλινον
 τεῖχος ξυθέντες καὶ ἐπιστήσαντες τῷ ἑαυτῶν τείχει, ἧ προσ-
 εχοῦτο, ἐσφοκόμουν ἐς αὐτὸ πλίνθους ἐκ τῶν ἐγγύς οἰκιῶν
 καθαιροῦντες. ξύνδεσμος δ' ἦν αὐτοῖς τὰ ξύλα, τοῦ μὴ ὑψη-
 λὸν γιγνόμενον ἀσθενὲς εἶναι τὸ οἰκοδόμημα, καὶ προκαλύμ-
 ματα εἶχε δέρρεις καὶ διφθέρας, ὥστε τοὺς ἐργαζομένους καὶ
 τὰ ξύλα μήτε πυρφόροις οἰστοῖς βάλλεσθαι ἐν ἀσφαλείᾳ τε
 εἶναι. ἤρετο δὲ τὸ ὕψος τοῦ τείχους μέγα καὶ τὸ χῶμα οὐ
 σχολαίτερον ἀντανῆει αὐτῷ. καὶ οἱ Πλαταιῆς τοιόνδε τι ἐπι-
 νοοῦσι· διελόντες τοῦ τείχους, ἧ προσέπιπτε τὸ χῶμα, ἐσεφό-
 ρουν τὴν γῆν.

76. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι αἰσθόμενοι ἐν ταρσοῖς καλάμου
 πηλὸν ἐνειλλόντες ἐσέβαλλον ἐς τὸ διηρημένον, ὅπως μὴ δια-
 χεόμενον, ὥσπερ ἡ γῆ, φοροῖτο. οἱ δὲ ταύτῃ ἀποκλήόμενοι
 τοῦτο μὲν ἐπέσχον, ὑπόνομον δὲ ἐκ τῆς πόλεως ὀρύξαντες καὶ
 ξυντεκμηράμενοι ὑπὸ τὸ χῶμα ὑφείλκον αὐθις παρὰ σφᾶς τὸν
 χοῦν· καὶ ἐλάνθανον ἐπὶ πολὺ τοὺς ἔξω, ὥστε ἐπιβάλλοντας
 ἦσσαν ἀνύτειν ὑπαγομένου αὐτοῖς κάτωθεν τοῦ χώματος καὶ
 ἰζάνοντος αἰεὶ ἐπὶ τὸ κενούμενον. δεδιότες δὲ μὴ οὐδ' οὕτω
 δύνωνται ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἀντέχειν, προσεπεξεῆϋρον τόδε·
 τὸ μὲν μέγα οἰκοδόμημα ἐπαύσαντο ἐργαζόμενοι τὸ κατὰ τὸ
 χῶμα, ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν αὐτοῦ ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ βραχέος
 τείχους ἐκ τοῦ ἐντὸς μηνοειδὲς ἐς τὴν πόλιν ἐσφοκόμουν,
 ὅπως, εἰ τὸ μέγα τεῖχος ἀλίσκοιτο, τοῦτ' ἀντέχοι, καὶ δέοι
 τοὺς ἐναντίους αὐθις πρὸς αὐτὸ χοῦν, καὶ προχωροῦντας ἔσω

διπλάσιόν τε πόνον ἔχειν καὶ ἐν ἀμφιβόλῳ μᾶλλον γίγνεσθαι. ἅμα δὲ τῇ χώσει καὶ μηχανὰς προσῆγον οἱ Πελοποννήσιοι τῇ πόλει, μίαν μὲν, ἣ τοῦ μεγάλου οἰκοδομήματος κατὰ τὸ χῶμα προσαχθεῖσα ἐπὶ μέγα τε κατέσεισε καὶ τοὺς Πλαταιᾶς ἐφόβησεν, ἄλλας δὲ ἄλλη τοῦ τείχους, ἅς βρόχους τε περιβάλλοντες ἀνέκλων οἱ Πλαταιῆς, καὶ δοκοὺς μεγάλας ἀρτήσαντες ἀλύσει μακραῖς σιδηραῖς ἀπὸ τῆς τομῆς ἐκατέρωθεν ἀπὸ κεραιῶν δύο ἐπικεκλιμένων καὶ ὑπερτεινουσῶν ὑπὲρ τοῦ τείχους ἀνεγκύσαντες ἐγκαρσίας, ὅποτε προσπεσεῖσθαι πῃ μέλλοι ἢ μηχανή, ἀφίεσαν τὴν δοκὸν χαλαραῖς ταῖς ἀλύσει καὶ οὐ διὰ χειρὸς ἔχοντες, ἣ δὲ ρύμη ἐμπίπτουσα ἀπεκαύλιζε τὸ προὔχον τῆς ἐμβολῆς.

77. Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Πελοποννήσιοι, ὡς αἶ τε μηχαναὶ οὐδὲν ὠφέλουν καὶ τῷ χώματι τὸ ἀντιτειχισμῶ ἐγίγνετο, νομίσαντες ἄπορον εἶναι ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν ἐλεῖν τὴν πόλιν πρὸς τὴν περιτειχισμῶ παρεσκευάζοντο. πρότερον δὲ πυρὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πειρᾶσαι, εἰ δύναιντο, πνεύματος γενομένου ἐπιφλέξει τὴν πόλιν οὔσαν οὐ μεγάλην· πᾶσαν γὰρ δὴ ἰδέαν ἐπενόουν, εἴ πως σφίσις ἄνευ δαπάνης καὶ πολιορκίας προσαχθείη. φοροῦντες δὲ ὕλης φακέλους παρέβαλλον ἀπὸ τοῦ χώματος εἰς τὸ μεταξὺ πρῶτον τοῦ τείχους καὶ τῆς προσχώσεως, ταχὺ δὲ πλήρους γενομένου διὰ πολυχειρίαν ἐπιπαρένησαν καὶ τῆς ἄλλης πόλεως, ὅσον ἐδύναντο ἀπὸ τοῦ μετεώρου πλεῖστον ἐπισχεῖν, ἐμβαλόντες δὲ πῦρ ξὺν θείῳ καὶ πίσση ἤψαν τὴν ὕλην. καὶ ἐγένετο φλόξ τοσαύτη, ὅσην οὐδεὶς πω ἔς γε ἐκεῖνον τὸν χρόνον χειροποίητον εἶδεν· ἤδη γὰρ ἐν ὄρεσιν ὕλη τριφθεῖσα ὑπ' ἀνέμων πρὸς αὐτὴν ἀπὸ ταυτομάτου πῦρ καὶ φλόγα ἀπ' αὐτοῦ ἀνῆκε. τοῦτο δὲ μέγα τε ἦν καὶ τοὺς Πλαταιᾶς τᾶλλα διαφυγόντας· ἐλαχίστου ἐδέησε διαφθεῖραι· ἐντὸς γὰρ πολλοῦ χωρίου τῆς πόλεως οὐκ ἦν πελάσαι, πνεῦ-

μά τε εἰ ἐπεγένετο αὐτῇ ἐπίφορον, ὅπερ καὶ ἠλπίζον οἱ ἐναντίοι, οὐκ ἂν διέφυγον. νῦν δὲ καὶ τότε λέγεται ξυμβῆναι, ὕδωρ ἐξ οὐρανοῦ πολὺ καὶ βροντὰς γενομένας σβέσαι τὴν φλόγα καὶ οὕτω παυθῆναι τὸν κίνδυνον.

78. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἐπειδὴ καὶ τούτου διήμαρτον, μέρος μὲν τι καταλιπόντες τοῦ στρατοῦ, τὸ δὲ πλεόν ἀφέντες περιτείχιζον τὴν πόλιν κύκλῳ διελόμενοι κατὰ πόλεις τὸ χωρίον· τάφος δὲ ἐντός τε ἦν καὶ ἔξωθεν, ἐξ ἧς ἐπλινθεύσαντο. καὶ ἐπειδὴ πᾶν ἐξείργαστο περὶ ἀρκτούρου ἐπιτολάς, καταλιπόντες φυλακὰς τοῦ ἡμίσεος τείχους — τὸ δὲ ἡμισυ Βοιωτοὶ ἐφύλασσαν — ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις. Πλαταιῆς δὲ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς πρεσβυτάτους τε καὶ πλῆθος τὸ ἀχρεῖον τῶν ἀνθρώπων πρότερον ἐκκεκομισμένοι ἦσαν ἐς τὰς Ἀθήνας, αὐτοὶ δὲ ἐπολιορκοῦντο ἐγκαταλελειμμένοι τετρακόσιοι, Ἀθηναίων δὲ ὀγδοήκοντα, γυναῖκες δὲ δέκα καὶ ἑκατὸν σιτοποιοί. τοσοῦτοι ἦσαν οἱ ξύμπαντες, ὅτε ἐς τὴν πολιορκίαν καθίσταντο, καὶ ἄλλος οὐδεὶς ἦν ἐν τῷ τείχει οὔτε δοῦλος οὔτ' ἐλεύθερος. τοιαύτη μὲν ἡ Πλαταιῶν πολιορκία κατεσκευάσθη.

ΠΛΑΤΑΙΕΩΝ ΕΞΟΔΟΣ

(Γ, 20 - 24)

20. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος οἱ Πλαταιῆς — ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων καὶ Βοιωτῶν — ἐπειδὴ τῷ τε σίτῳ ἐπιλείποντι ἐπιέζοντο καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων οὐδεμία ἐλπίς ἦν τιμωρίας οὐδὲ ἄλλη σωτηρία ἐφαίνετο, ἐπιβουλεύουσιν αὐτοὶ τε καὶ Ἀθηναίων οἱ ξυμπολιορκοῦμενοι πρῶτον μὲν πάντες ἐξελθεῖν καὶ ὑπερβῆναι τὰ τείχη τῶν πολεμίων, ἦν δύνωνται βιάσασθαι, ἐσηγησαμένων τὴν πειρὰν

αὐτοῖς Θεαινέτου τε τοῦ Τολμίδου, ἀνδρὸς μάντεως, καὶ Εὐπομπίδου τοῦ Δαιμάχου, ὃς καὶ ἐστρατήγει· ἔπειτα οἱ μὲν ἡμίσεις ἀπώκησαν πῶς τὸν κίνδυνον μέγαν ἠγγησάμενοι, ἐς δὲ ἄνδρας διακοσίους καὶ εἴκοσι μάλιστα ἐνέμειναν τῇ ἐξόδῳ ἐθέλονται τρόπῳ τοιῷδε. κλίμακας ἐποίησαντο ἴσας τῷ τείχει τῶν πολεμιῶν· ζυνεμετρήσαντο δὲ ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν πλίνθων, ἧ ἔτυχε πρὸς σφᾶς οὐκ ἐξαηλιμμένον τὸ τεῖχος αὐτῶν. ἠριθμοῦντο δὲ πολλοὶ ἅμα τὰς ἐπιβολὰς καὶ ἔμελλον οἱ μὲν τινες ἀμαρτήσεσθαι, οἱ δὲ πλείους τεύξεσθαι τοῦ ἀληθοῦς λογισμοῦ, ἄλλως τε καὶ πολλάκις ἀριθμοῦντες καὶ ἅμα οὐ πολὺ ἀπέχοντες, ἀλλὰ ῥαδίως καθορωμένου ἐς ὃ ἐβούλοντο τοῦ τείχους. τὴν μὲν οὖν ζυμμέτρησιν τῶν κλιμάκων οὕτως ἔλαβον ἐκ τοῦ πάχους τῆς πλίνθου εἰκάσαντες τὸ μέτρον. νεμημένα ὠκοδόμητο, καὶ ἦν ζυνεχῆ ὥστε ἐν φαίνεσθαι τεῖ-

21. Τὸ δὲ τεῖχος ἦν τῶν Πελοποννησίων τοιόνδε τῇ ὠκοδομήσει· εἶχε μὲν δύο τοὺς περιβόλους, πρὸς τε Πλαταιῶν καὶ εἴ τις ἐξωθεν ἀπ' Ἀθηνῶν ἐπίοι, διεῖχον δὲ οἱ περιβόλοι ἐκκαίδεκα πόδας μάλιστα ἀπ' ἀλλήλων. τὸ οὖν μεταξὺ τοῦτο, οἱ ἐκκαίδεκα πόδες, τοῖς φύλαξιν οἰκήματα διανεμημένα ὠκοδόμητο, καὶ ἦν ζυνεχῆ ὥστε ἐν φαίνεσθαι τεῖχος παχὺ ἐπάλλξεις ἔχον ἀμφοτέρωθεν. διὰ δέκα δὲ ἐπάλλξεων πύργοι ἦσαν μεγάλοι καὶ ἰσοπλατεῖς τῷ τείχει, διήκοντες ἐς τε τὸ ἔσω μέτωπον αὐτοῦ καὶ οἱ αὐτοὶ καὶ τὸ ἔξω, ὥστε πάροδον μὴ εἶναι παρὰ πύργον, ἀλλὰ δι' αὐτῶν μέσων διῆσαν. τὰς οὖν νύκτας, ὅποτε χειμῶν εἶη νοτερός, τὰς μὲν ἐπάλλξεις ἀπέλειπον, ἐκ δὲ τῶν πύργων, ὄντων δι' ὀλίγου καὶ ἄνωθεν στεγανῶν, τὴν φυλακὴν ἐποιοῦντο. τὸ μὲν οὖν τεῖχος, ᾧ περιεφρουροῦντο οἱ Πλαταιῆς, τοιοῦτόν ἦν.

22. Οἱ δέ, ἐπειδὴ παρεσκευάστο αὐτοῖς, τηρήσαντες νύκτα χειμέριον ὕδατι καὶ ἀνέμῳ καὶ ἅμ' ἀσέληνον ἐξῆσαν. ἦ-

γοῦντο δὲ οἵπερ καὶ τῆς πείρας αἷτιοι ἦσαν. καὶ πρῶτον μὲν τὴν τάφρον διέβησαν, ἣ περιεῖχεν αὐτούς, ἔπειτα προσέμειξαν τῷ τείχει τῶν πολεμίων λαθόντες τοὺς φύλακας, ἀνά τὸ σκοτεινὸν μὲν οὐ προϊδόντων αὐτῶν, ψόφῳ δὲ τῷ ἐκ τοῦ προσιέναι αὐτοὺς ἀντιπαταγοῦντος τοῦ ἀνέμου οὐ κατακουσάντων· ἅμα δὲ καὶ διέχοντες πολὺ ἦσαν, ὅπως τὰ ὄπλα μὴ κρούμενα πρὸς ἄλληλα αἰσθησιν παρεχοί. ἦσαν δὲ εὐσταλεῖς τε τῇ ὀπλίσει καὶ τὸν ἀριστερὸν μόνον πόδα ὑποδεδεμένοι ἀσφαλείας ἔνεκα τῆς πρὸς τὸν πηλόν. κατὰ οὖν μεταπύργιον προσέμισγον πρὸς τὰς ἐπάλξεις, εἰδότες ὅτι ἐρῆμοὶ εἰσι, πρῶτον μὲν οἱ τὰς κλίμακας φέροντες καὶ προσέθεσαν· ἔπειτα ψιλοὶ δώδεκα ξὺν ξιφιδίῳ καὶ θώρακι ἀνέβαινον, ὧν ἡγεῖτο Ἀμμέας ὁ Κοροΐβου καὶ πρῶτος ἀνέβη, μετὰ δὲ αὐτὸν οἱ ἐπόμενοι, ἕξ ἐφ' ἐκάτερον τῶν πύργων, ἀνέβαινον· ἔπειτα ψιλοὶ ἄλλοι μετὰ τούτους ξὺν δορατίοις ἐχώρουν, οἷς ἕτεροι κατόπιν τὰς ἀσπίδας ἔφερον, ὅπως ἐκεῖνοι ῥᾶον προσβαίνοιεν, καὶ ἔμελλον δώσειν, ὅποτε πρὸς τοῖς πολεμίοις εἶεν. ὡς δὲ ἄνω πλείους ἐγένοντο, ἤσθοντο οἱ ἐκ τῶν πύργων φύλακες· κατέβαλε γάρ τις τῶν Πλαταιῶν ἀντιλαμβανόμενος ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων κεραμίδα, ἣ πεσοῦσα δοῦπον ἐποίησε, καὶ αὐτίκα βοή ἦν, τὸ δὲ στρατόπεδον ἐπὶ τὸ τεῖχος ὤρμησεν· οὐ γὰρ ἦδει ὅ τι ἦν τὸ δεινὸν σκοτεινῆς νυκτὸς καὶ χειμῶνος ὄντος καὶ ἅμα οἱ ἐν τῇ πόλει τῶν Πλαταιῶν ὑπολελειμμένοι ἐξεληθόντες προσέβαλλον τῷ τείχει τῶν Πελοποννησίων ἐκ τοῦμπαλιν ἢ οἱ ἄνδρες αὐτῶν ὑπερέβαινον, ὅπως ἦκιστα πρὸς αὐτοὺς τὸν νοῦν ἔχοιεν. ἐθορυβοῦντο μὲν οὖν κατὰ χώραν μένοντες, βοηθεῖν δὲ οὐδεὶς ἐτόλμα ἐκ τῆς ἑαυτῶν φυλακῆς, ἀλλ' ἐν ἀπόρῳ ἦσαν εἰκάσαι τὸ γιννόμενον. καὶ οἱ τριακόσιοι αὐτῶν, οἷς ἐτέτακτο παραβοηθεῖν, εἴ τι δέοι, ἐχώρουν ἔξω τοῦ τείχους πρὸς τὴν βοήν. φρυκτοὶ τε ἤροντο ἐς τὰς Θηβας πολέμιοι. παρανῆσχον δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς ἀπὸ τοῦ τεί-

χους φρυκτούς πολλούς πρότερον παρεσκευασμένους ἐς αὐτὸ τοῦτο, ὅπως ἀσαφῆ τὰ σημεῖα τῆς φρυκτωρίας τοῖς πολέμοις ἦ καὶ μὴ βοηθοῖεν, ἄλλο τι νομίσαντες τὸ γιγνόμενον εἶναι ἢ τὸ ὄν, πρὶν σφῶν οἱ ἄνδρες οἱ ἐξιόντες διαφύγοιεν καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀντιλάβοιντο.

23. Οἱ δ' ὑπερβαίνοντες τῶν Πλαταιῶν ἐν τούτῳ, ὡς οἱ πρῶτοι αὐτῶν ἀνεβεβήκεσαν καὶ τοῦ πύργου ἑκατέρου τοὺς φύλακας διαφθείραντες ἐκεκρατήκεσαν, τὰς τε διόδους τῶν πύργων ἐνστάντες αὐτοὶ ἐφύλασσον μηδένα δι' αὐτῶν ἐπιβοηθεῖν, καὶ κλίμακας προσθέντες ἀπὸ τοῦ τείχους τοῖς πύργοις καὶ ἐπαναβιβάσαντες ἄνδρας πλείους, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων τοὺς ἐπιβοηθοῦντας καὶ κάτωθεν καὶ ἄνωθεν εἶργον βάλλοντες, οἱ δ' ἐν τούτῳ οἱ πλείους πολλὰς προσθέντες κλίμακας ἅμα καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπώσαντες διὰ τοῦ μεταπυργίου ὑπερέβαινον. ὁ δὲ διακομιζόμενος αἰεὶ ἴστατο ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου καὶ ἐντεῦθεν ἐτόξευόν τε καὶ ἠκόντιζον, εἴ τις παραβοηθῶν παρὰ τὸ χεῖλος κωλυτῆς γίγνοιτο τῆς διαβάσεως. ἐπεὶ δὲ πάντες διεπεπεραιῶντο, οἱ ἀπὸ τῶν πύργων χαλεπῶς οἱ τελευταῖοι καταβαίνοντες ἐχώρουν ἐπὶ τὴν τάφρον, καὶ ἐν τούτῳ οἱ τριακόσιοι αὐτοῖς ἐπεφέροντο λαμπάδας ἔχοντες. οἱ μὲν οὖν Πλαταιῆς ἐκείνους ἐώρων μᾶλλον ἐκ τοῦ σκοτίου ἐστῶτες ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου, καὶ ἐτόξευόν τε καὶ ἐσηκόντιζον ἐς τὰ γυμνά, αὐτοὶ δὲ ἐν τῷ ἀφανεῖ ὄντες ἦσσαν διὰ τὰς λαμπάδας καθεωρῶντο, ὥστε φθάνουσι τῶν Πλαταιῶν καὶ οἱ ὕστατοι διαβάντες τὴν τάφρον, χαλεπῶς δὲ καὶ βιαίως κρύσταλλός τε γὰρ ἐπεπήγει οὐ βέβαιος ἐν αὐτῇ ὥστ' ἐπελθεῖν, ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου ἢ βορέου ὕδατώδης μᾶλλον καὶ ἡ νύξ τοιοῦτῳ ἀνέμῳ ὑπονιφομένη πολὺ τὸ ὕδωρ ἐν αὐτῇ ἐπεποιήκει, ὃ μόλις ὑπερέχοντες ἐπεραιώθησαν. ἐγένετο δὲ καὶ ἡ διάφουξις αὐτοῖς μᾶλλον διὰ τοῦ χειμῶνος τὸ μέγεθος.

24. Ὁρμήσαντες δὲ ἀπὸ τῆς τάφρου οἱ Πλαταιῆς ἐχώρουν ἀθρόοι τὴν ἐς Θήβας φέρουσαν ὁδὸν ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ τοῦ Ἀνδροκράτους ἥρῳον, νομίζοντες ἥμιστ' ἂν σφᾶς ταύτην αὐτοὺς ὑποτοπῆσαι τραπέσθαι τὴν ἐς τοὺς πολεμίους. καὶ ἅμα ἐώρων τοὺς Πελοποννησίους τὴν πρὸς Κιθαιρῶνα καὶ Δρυὸς κεφαλὰς τὴν ἐπ' Ἀθηνῶν φέρουσαν μετὰ λαμπάδων διώκοντας. καὶ ἐπὶ μὲν ἕξ ἢ ἑπτὰ σταδίους οἱ Πλαταιῆς τὴν ἐπὶ τῶν Θηβῶν ἐχώρησαν, ἔπειθ' ὑποστρέψαντες ἦσαν τὴν πρὸς τὸ ὄρος φέρουσαν ὁδὸν ἐς Ἐρύθρας καὶ Ὑσιᾶς, καὶ λαβόμενοι τῶν ὄρων διαφεύγουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἄνδρες δώδεκα καὶ διακόσιοι ἀπὸ πλειόνων. εἰσὶ γὰρ τινες αὐτῶν, οἳ ἀπετράποντο ἐς τὴν πόλιν πρὶν ὑπερβαίνειν, εἷς δ' ἐπὶ τῇ ἕξω τάφρῳ τοξότης ἐλήφθη. οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι κατὰ χώραν ἐγένοντο τῆς βοηθείας παυσάμενοι· οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς τῶν μὲν γεγενημένων εἰδότες οὐδέν, τῶν δὲ ἀποτραπομένων σφίσιν ἀπαγγειλάντων ὡς οὐδεὶς περίεστι, κήρυκα ἐκπέμφσαντες, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ἐσπένδοντο ἀναίρεσιν τοῖς νεκροῖς, μαθόντες δὲ τὸ ἀληθές ἐπαύσαντο. οἱ μὲν δὲ τῶν Πλαταιῶν ἄνδρες οὕτως ὑπερβάντες ἐσώθησαν.

ΠΛΑΤΑΙΕΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

(Γ, 52)

52. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου καὶ οἱ Πλαταιῆς οὐκέτι ἔχοντες σῆτον οὐδὲ δυνάμενοι πολιορκεῖσθαι ξυνέβησαν τοῖς Πελοποννησίοις τοιῶδε τρόπῳ. προσέβαλον αὐτῶν τῷ τείχει, οἱ δὲ οὐκ ἐδύναντο ἀμύνεσθαι. γνοὺς δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἄρχων τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν βία μὲν οὐκ ἐβούλετο ἐλεῖν — εἰρημένον γὰρ ἦν αὐτῷ ἐκ Λακεδαιμόνος, ὅπως, εἰ σπονδαὶ γίγνοντο ποτε πρὸς Ἀθηναίους καὶ συγχωροῖεν ὅσα πολέμῳ χωρία ἔχουσιν ἐκάτεροι ἀποδίδοσθαι, μὴ

ἀνάδοτος εἶη ἡ Πλάταια ὡς αὐτῶν ἐκόντων προσχωρησάντων — προσπέμπει δὲ αὐτοῖς κήρυκα λέγοντα, εἰ βούλονται παραδοῦναι τὴν πόλιν ἐκόντες τοῖς Λακεδαινομίοις καὶ δικασταῖς ἐκείνοις χρήσασθαι, τοὺς τε ἀδίκους κολάσειν, παρὰ δίκην δὲ οὐδένα. τοσαῦτα μὲν ὁ κήρυξ εἶπεν· οἱ δὲ — ἦσαν γὰρ ἤδη ἐν τῷ ἀσθενεστάτῳ — παρέδοσαν τὴν πόλιν· καὶ τοὺς Πλαταιᾶς ἔτρεφον οἱ Πελοποννήσιοι ἡμέρας τινάς, ἐν ὅσῳ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος δικασταί, πέντε ἄνδρες, ἀφίκοντο. ἐλθόντων δὲ αὐτῶν κατηγορία μὲν οὐδεμία προυτέθη, ἠρώτων δὲ αὐτοὺς ἐπικαλεσάμενοι τοσοῦτον μόνον, εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷ καθεστῶτι ἀγαθὸν εἰργασμένοι εἰσίν· οἱ δ' ἔλεγον αἰτησάμενοι μακρότερα εἰπεῖν καὶ προτάξαντες σφῶν αὐτῶν Ἀστύμαχόν τε τὸν Ἀσωπολάου καὶ Λάκωνα τὸν Ἀειμνήστου, πρόξενον ὄντα Λακεδαιμονίων· καὶ ἐπελθόντες ἔλεγον τοιάδε.

ΔΗΜΗΓΟΡΙΑ ΠΛΑΤΑΙΕΩΝ

(Γ, 53 - 59)

53. « Τὴν μὲν παράδοσιν τῆς πόλεως, ὧ Λακεδαιμόνιοι, πιστεύσαντες ὑμῖν ἐποιησάμεθα, οὐ τοιάνδε δίκην οἰόμενοι ὑφέξειν, νομιμωτέραν δὲ τινα ἔσεσθαι, καὶ ἐν δικασταῖς οὐκ ἐν ἄλλοις δεξάμενοι, ὥσπερ καὶ ἐσμέν, γενέσθαι ἢ ὑμῖν, ἡγούμενοι τὸ ἴσον μάλιστα ἂν φέρεσθαι. νῦν δὲ φοβούμεθα, μὴ ἀμφοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν. τὸν τε γὰρ ἀγῶνα περὶ τῶν δεινοτάτων εἶναι εἰκότως ὑποπτεύομεν καὶ ὑμᾶς μὴ οὐ κοινοὶ ἀποβῆτε, τεχμαιρόμενοι προκατηγορίας τε ἡμῶν οὐ προγεγεννημένης, ἢ χρηρῆ ἀντειπεῖν, ἀλλ' αὐτοὶ λόγον ἡτησάμεθα, τό τε ἐπερώτημα βραχὺ ὄν, ᾧ τὰ μὲν ἀληθῆ ἀποκρίνασθαι ἐναντία γίγνεται, τὰ δὲ ψευδῆ ἔλεγχον ἔχει. πανταχόθεν δὲ ἄποροι καθεστῶτες ἀναγκαζόμεθα καὶ ἀσφαλέστερον δοκεῖ εἶναι

ειπόντας τι κινδυνεύειν· καὶ γὰρ ὁ μὴ ῥηθεὶς λόγος τοῖς ὧδ' ἔχουσιν αἰτίαν ἂν παράσχοι ὡς, εἰ ἐλέχθη, σωτήριος ἂν ᾖν. χαλεπῶς δὲ ἔχει ἡμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ πειθῶ. ἀγνώτες μὲν γὰρ ὄντες ἀλλήλων ἐπεσενεγκάμενοι μαρτύρια ὧν ἄπειροι ἦτε, ὠφελούμεθ' ἂν. νῦν δὲ πρὸς εἰδότας πάντα λελέξεται, καὶ δέδιμεν οὐχὶ μὴ προκαταγνόντες ἡμῶν τας ἀρετάς ἡσσοῦς εἶναι τῶν ὑμετέρων ἔγκλημα αὐτὸ ποιῆτε, ἀλλὰ μὴ ἄλλοις χάριν φέροντες ἐπὶ διεγνωσμένην κρίσιν καθιστώμεθα».

54. «Παρεχόμενοι δὲ ὅμως ἃ ἔχομεν δίκαια πρὸς τε τὰ Θηβαίων διάφορα καὶ ἐς ὑμᾶς καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας, τῶν εὖ δεδραμένων ὑπόμνησιν ποιησόμεθα καὶ πείθειν πειρασόμεθα. φαίμεν γὰρ πρὸς τὸ ἐρώτημα τὸ βραχύ, εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ζυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἀγαθὸν πεποιήκαμεν, εἰ μὲν ὡς πολεμίους ἐρωτᾶτε, οὐκ ἀδικεῖσθαι ὑμᾶς μὴ εὖ παθόντας, φίλους δὲ νομίζοντας αὐτοὺς ἀμαρτάνειν μᾶλλον τοὺς ἡμῖν ἐπιστρατεύσαντας. τὰ δ' ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ πρὸς τὸν Μῆδον ἀγαθοὶ γεγενήμεθα, τὴν μὲν οὐ λύσαντες νῦν πρότεροι, τῷ δὲ ξυνεπιθέμενοι τότε ἐς ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος μόνου Βοιωτῶν· καὶ γὰρ ἡπειρώταί τε ὄντες ἐναυμαχῆσαμεν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, μάχῃ τε τῇ ἐν τῇ ἡμετέρα γῆ γενομένη παρεγενόμεθα ὑμῖν τε καὶ Πausανία· εἴ τέ τι ἄλλο κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐγένετο ἐπικίνδυνον τοῖς Ἑλλήσι, πάντων παρὰ δύναμιν μετέσχομεν. καὶ ὑμῖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἰδίᾳ, ὅτεπερ δὴ μέγιστος φόβος περιέστη τὴν Σπάρτην μετὰ τὸν σεισμὸν τῶν ἐς Ἰθώμην εἰλώτων ἀποστάντων, τὸ τρίτον μέρος ἡμῶν αὐτῶν ἐξεπέμφσαμεν ἐς ἐπικουρίαν· ὧν οὐκ εἰκὸς ἀμνημονεῖν».

55. «Καὶ τὰ μὲν παλαιὰ καὶ μέγιστα τοιοῦτοι ἤξιώσαμεν εἶναι, πολέμιοι δὲ ἐγενόμεθα ὕστερον· ὑμεῖς δὲ αἴτιοι· δεομένων γὰρ ζυμμαχίας, ὅτε Θηβαῖοι ἡμᾶς ἐβιάσαντο, ὑμεῖς ἀπε-

ώσασθε καὶ πρὸς Ἀθηναίους ἐκελεύετε τραπέσθαι, ὡς ἐγγύς ὄντας, ὑμῶν δὲ μακρὰν ἀποικούντων. ἐν μέντοι τῷ πολέμῳ οὐδὲν ἐκπρεπέστερον ὑπὸ ἡμῶν οὔτε ἐπάθετε οὔτε ἐμελλήσατε. εἰ δ' ἀποστῆναι Ἀθηναίων οὐκ ἠθελήσαμεν ὑμῶν κελυσάντων, οὐκ ἠδικοῦμεν· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἐβόηθουν ἡμῖν ἐναντία Θηβαίοις, ὅτε ὑμεῖς ἀπωκνεῖτε, καὶ προδοῦναι αὐτοὺς οὐκέτι ἦν καλόν, ἄλλως τε καὶ οὐς εὖ παθῶν τις καὶ αὐτὸς δεόμενος προσηγάγετο ξυμμάχους καὶ πολιτείας μετέλαβεν, ἰέναι δὲ ἐς τὰ παραγγελλόμενα εἰκὸς ἦν προθύμως. ἃ δὲ ἐκάτεροι ἐξηγεῖσθε τοῖς ξυμμάχοις, οὐχ οἱ ἐπόμενοι αἴτιοι, εἴ τι μὴ καλῶς ἐδράτο, ἀλλ' οἱ ἄγοντες ἐπὶ τὰ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα».

56. «Θηβαῖοι δὲ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἡμᾶς ἠδίκησαν, τὸ δὲ τελευταῖον αὐτοὶ ξύνιστε, δι' ὅπερ καὶ τάδε πάσχομεν· πόλιν γὰρ αὐτοὺς τὴν ἡμετέραν καταλαμβάνοντας ἐν σπονδαῖς καὶ προσέτι ἱερομηνία ὀρθῶς τε ἐτιμωρησάμεθα κατὰ τὸν πᾶσι νόμον καθεστῶτα, τὸν ἐπιόντα πολέμιον ὅσιον εἶναι ἀμύνεσθαι, καὶ νῦν οὐκ ἂν εἰκότως δι' αὐτοὺς βλαπτοίμεθα. εἰ γὰρ τῷ αὐτίκα χρησίμῳ ὑμῶν τε καὶ ἐκείνων πολεμίῳ τὸ δίκαιον λήψεσθε, τοῦ μὲν ὀρθοῦ φανεῖσθε οὐκ ἀληθεῖς κριταὶ ὄντες, τὸ δὲ ξυμφέρον μᾶλλον θεραπεύοντες. καίτοι, εἰ νῦν ὑμῖν ὠφέλιμοι δοκοῦσιν εἶναι, πολὺ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληγες μᾶλλον τότε, ὅτε ἐν μείζονι κινδύνῳ ἦτε. νῦν μὲν γὰρ ἐτέροις ὑμεῖς ἐπέρχεσθε δεινοί, ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ καιρῷ, ὅτε πᾶσι δουλείαν ἐπέφερεν ὁ βάρβαρος, οἶδε μετ' αὐτοῦ ἦσαν. καὶ δίκαιον ἡμῶν τῆς νῦν ἀμαρτίας, εἰ ἄρα ἡμάρτηταί τι, ἀντιθεῖναι τὴν τότε προθυμίαν, καὶ μείζω τε πρὸς ἐλάσσω εὐρῆσετε καὶ ἐν καιροῖς, οἷς σπάνιον ἦν τῶν Ἑλλήνων τινὰ ἀρετὴν τῇ Ἐερέξου δυνάμει ἀντιτάξασθαι, ἐπηροῦντό τε μᾶλλον οἱ μὴ τὰ ξύμφορα πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτοῖς ἄσφαλεῖα πράσσοντες, ἐθέλοντες δὲ τολμᾶν μετὰ κινδύνων τὰ βέλτιστα. ὦν

ἡμεῖς γενόμενοι καὶ τιμηθέντες ἐς τὰ πρῶτα νῦν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς δέδιμεν μὴ διαφθαρεῶμεν, Ἀθηναίους ἐλόμενοι δικαίως μᾶλλον ἢ ὑμᾶς κερδαλέως. καίτοι χρῆ ταῦτά περὶ τῶν αὐτῶν ὁμοίως φαίνεσθαι γινώσκοντας καὶ τὸ ξυμφέρον μὴ ἄλλο τι νομίσει, ἢ τῶν ξυμμάχων τοῖς ἀγαθοῖς ὅταν αἰεὶ βέβαιον τὴν χάριν τῆς ἀρετῆς ἔχωσι καὶ τὸ παραυτίκα που ὑμῖν ὠφέλιμον καθιστῆται.»

57. «Προσκέψασθέ τε ὅτι νῦν μὲν παράδειγμα τοῖς πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἀνδραγαθίας νομίζεσθε· εἰ δὲ περὶ ἡμῶν γνῶσεσθε μὴ τὰ εἰκότα — οὐ γὰρ ἀφανῆ κρινεῖτε τὴν δίκην τήνδε, ἐπαινούμενοι δὲ περὶ οὐδ' ἡμῶν μεμπτῶν —, ὄρατε, ὅπως μὴ οὐκ ἀποδέξωνται ἀνδρῶν ἀγαθῶν πέρι αὐτοὺς ἀμείνους ὄντας ἀπρεπές τι ἐπιγῶναι, οὐδὲ πρὸς ἱεροῖς τοῖς κοινοῖς σχῦλα ἀπὸ ἡμῶν τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνατεθῆναι. δεινὸν δὲ δόξει εἶναι Πλάταιαν Λακεδαιμονίους πορθῆσαι καὶ τοὺς μὲν πατέρας ἀναγράψαι ἐς τὸν τρίποδα τὸν ἐν Δελφοῖς δι' ἀρετὴν τὴν πόλιν, ὑμᾶς δὲ καὶ ἐκ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πανοικησία διὰ Θηβαίους ἐξαλεῖψαι. ἐς τοῦτο γὰρ δὴ ξυμφορᾶς προκεχωρήκαμεν, ὅτινες Μήδων τε κρατησάντων ἀπωλλόμεθα καὶ νῦν ἐν ὑμῖν τοῖς πρὶν φιλότατοις Θηβαίων ἡσώμεθα καὶ δύο ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ὑπέστημεν, τότε μὲν, τὴν πόλιν εἰ μὴ παρέδομεν, λιμῶ διαφθαρεῖναι, νῦν δὲ θανάτου δίκην κρίνεσθαι. καὶ περιεώσμεθα ἐκ πάντων Πλαταιῆς, οἱ παρὰ δύναμιν πρόθυμοι ἐς τοὺς Ἕλληνας, ἐρῆμοι καὶ ἀτιμώρητοι· καὶ οὔτε τῶν τότε ξυμμάχων ὠφελεῖ οὐδεὶς, ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἢ μόνη ἐλπίς, δέδιμεν, μὴ οὐ βέβαιοι ᾗτε.»

58. «Καίτοι ἀξιούμεν γε καὶ θεῶν ἕνεκα τῶν ξυμμαχιῶν ποτε γενομένων καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας καμ-

φθῆναι ὑμᾶς καὶ μεταγνῶναι, εἴ τι ὑπὸ Θηβαίων ἐπέισθητε, τὴν τε δωρεὰν ἀνταπαιτῆσαι αὐτοὺς μὴ κτείνειν, οὓς μὴ ὑμῖν πρέπει, σῶφρονά τε ἀντὶ αἰσχροῦς κομίσασθαι χάριν, καὶ μὴ ἡδονὴν δόντας ἄλλοις κακίαν αὐτοὺς ἀντιλαβεῖν· βραχὺ γὰρ τὸ τὰ ἡμέτερα σώματα διαφθεῖραι, ἐπίπονον δὲ τὴν δύσκλειαν αὐτοῦ ἀφανίσει. οὐκ ἐχθροὺς γὰρ ἡμᾶς εἰκότως τιμωρήσεσθε, ἀλλ' εὖνους, κατ' ἀνάγκην πολεμήσαντας. ὥστε καὶ τῶν σωμάτων ἄδειαν ποιοῦντες ὅσια ἂν δικάζοιτε καὶ προνοοῦντες ὅτι ἐκόντας τε ἐλάβετε καὶ χειῖρας προῖσχομένους — ὁ δὲ νόμος τοῖς Ἑλλήσι μὴ κτείνειν τούτους—, ἔτι δὲ καὶ εὐεργέτας γεγενημένους διὰ παντός. ἀποβλέψατε γὰρ ἐς πατέρων τῶν ὑμετέρων θήκας, οὓς ἀποθανόντας ὑπὸ Μήδων καὶ ταφέντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐτιμῶμεν κατὰ ἔτος ἕκαστον δημοσίᾳ ἐσθήμασί τε καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις, ὅσα τε ἡ γῆ ἡμῶν ἀνεδίδου ὥραϊα, πάντων ἀπαρχὰς ἐπιφέροντες, εὖνοι μὲν ἐκ φιλίας χώρας, ξύμμαχοι δὲ ὁμαίχοις ποτὲ γενομένοις. ὦν ὑμεῖς τούναντίον ἂν δράσαιτε μὴ ὀρθῶς γνόντες. σκέψασθέ τε· Πausανίας μὲν γὰρ ἔθαπτεν αὐτοὺς νομίζων ἐν γῆ τε φιλίᾳ τιθέναι καὶ παρ' ἀνδράσι τοιούτοις· ὑμεῖς δὲ εἰ κτενεῖτε ἡμᾶς καὶ χώραν τὴν Πλαταιίδα Θηβαΐδα ποιήσετε, τί ἄλλο ἢ ἐν πολεμίᾳ τε καὶ παρὰ τοῖς αὐθένταις πατέρας τοὺς ὑμετέρους καὶ ξυγγενεῖς ἀτίμους γερῶν, ὧν νῦν ἰσχυροὶ, καταλείψετε ; πρὸς δὲ καὶ γῆν, ἐν ἣ ἡλευθερώθησαν οἱ Ἑλληνες, δουλώσετε, ἱερά τε θεῶν, οἷς εὐξάμενοι Μήδων ἐκράτησαν, ἐρημοῦτε καὶ θυσίας τὰς πατρίους τῶν ἐσαμένων καὶ κτισάντων ἀφαιρήσεσθε »).

59. « Οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δόξης, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τάδε οὔτε ἐς τὰ κοινὰ τῶν Ἑλλήνων νόμιμα καὶ ἐς τοὺς προγόνους ἀμαρτάνειν οὔτε ἡμᾶς τοὺς εὐεργέτας ἀλλοτρίας ἕνεκα ἔχθρας μὴ αὐτοὺς ἀδικηθέντας διαφθεῖραι, φείσασθαι δὲ καὶ

ἐπιπλασθῆναι τῇ γνώμῃ οἴκτω σώφρονι λαβόντας, μὴ ὦν πεισόμεθα μόνον δεινότητα κατανοοῦντας, ἀλλ' οἷοί τε ἂν ὄντες πάθοιμεν καὶ ὡς ἀστάθμητον τὸ τῆς ξυμφορᾶς, ὧτινί ποτ' ἂν καὶ ἀναξίω ξυμπέσοι. ἡμεῖς τε, ὡς πρόπον ἡμῖν καὶ ὡς ἡ χρεία προάγει, αἰτούμεθα ὑμᾶς, θεοὺς τοὺς ὁμοβωμίους καὶ κοινούς τῶν Ἑλλήνων ἐπιβωόμενοι, πείσαι τάδε, προφερόμενοί θ' ὄρκους, οὓς οἱ πατέρες ὑμῶν ὤμοσαν, μὴ ἀμνημονεῖν ἰκέται γιγνόμεθα ὑμῶν τῶν πατρώων τάφων, καὶ ἐπικαλούμεθα τοὺς κεκμηκότας μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θηβαίοις μηδὲ τοῖς ἐχθίστοις φίλτατοι ὄντες παραδοθῆναι, ἡμέρας τε ἀναμιμνήσκομεν ἐκείνης, ἧ τὰ λαμπρότατα μετ' αὐτῶν πράξαντες, νῦν ἐν τῇδε τὰ δεινότατα κινδυνεύομεν παθεῖν· ὅπερ δὲ ἀναγκαῖόν τε καὶ χαλεπώτατον τοῖς ὧδε ἔχουσι, λόγου τελευτᾶν, διότι καὶ τοῦ βίου ὁ κίνδυνος ἐγγὺς μετ' αὐτοῦ, παυόμενοι λέγομεν ἤδη ὅτι οὐ Θηβαίοις παρέδομεν τὴν πόλιν — εἰλόμεθα γὰρ ἂν πρό γε τούτου τῷ αἰσχίστῳ ὀλέθρῳ, λιμῶ τελευτῆσαι —, ὑμῖν δὲ πιστεύσαντες προσήλθομεν — καὶ δίκαιον, εἰ μὴ πείθομεν, ἐς τὰ αὐτὰ καταστήσαντας τὸν ξυντυχόντα κίνδυνον ἔᾶσαι ἡμᾶς αὐτοὺς ἐλέσθαι —, ἐπισκήπτομέν τε ἅμα μὴ, Πλαταιῆς ὄντες, οἱ προθυμότατοι περὶ τοὺς Ἑλληνας γενόμενοι, Θηβαίοις τοῖς ἡμῖν ἐχθίστοις ἐκ τῶν ὑμετέρων χειρῶν καὶ τῆς ὑμετέρας πίστεως, ἰκέται ὄντες, ὧ Λακεδαιμόνιοι, παραδοθῆναι, γενέσθαι δὲ σωτῆρας ἡμῶν καὶ μὴ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας ἐλευθεροῦντας ἡμᾶς διολέσαι ».

60. Τοιαῦτα μὲν οἱ Πλαταιῆς εἶπον· οἱ δὲ Θηβαῖοι δέισαντες πρὸς τὸν λόγον αὐτῶν μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι τι ἐνδῶσι, προσελθόντες ἔφασαν καὶ αὐτοὶ βούλεσθαι εἰπεῖν, ἐπειδὴ καὶ ἐκείνοις παρὰ γνώμην τὴν αὐτῶν μακρότερος λόγος ἐδόθη τῆς πρὸς τὸ ἐρώτημα ἀποκρίσεως. ὡς δ' ἐκέλευσαν, ἔλεγον τοιάδε.

ΔΗΜΗΓΟΡΙΑ ΘΗΒΑΙΩΝ

(Γ, 61 - 67)

61. «Τοὺς μὲν λόγους οὐκ ἂν ἤτησάμεθα εἰπεῖν, εἰ καὶ οὗτοι βραχέως τὸ ἐρωτηθὲν ἀπεκρίναντο καὶ μὴ ἐπὶ ἡμᾶς τραπόμενοι κατηγορίαν ἐποιήσαντο καὶ περὶ αὐτῶν ἕξω τῶν προκειμένων καὶ ἅμα οὐδὲ ἠτιαμένων πολλὴν τὴν ἀπολογίαν καὶ ἔπαινον, ὧν οὐδεὶς ἐμέμψατο. νῦν δὲ πρὸς μὲν τὰ ἀντιπεῖν δεῖ, τῶν δὲ ἔλεγχον ποιήσασθαι, ἵνα μῆτε ἢ ἡμετέρα αὐτοὺς κακία ὠφελῆ μῆτε ἢ τούτων δόξα, τὸ δ' ἀληθὲς περὶ ἀμφοτέρων ἀκούσαντες κρίνητε.

Ἡμεῖς δὲ αὐτοῖς διάφοροι ἐγενόμεθα τὸ πρῶτον, ὅτι ἡμῶν κτισάντων Πλάταιαν ὕστερον τῆς ἄλλης Βοιωτίας καὶ ἄλλα χωρία μετ' αὐτῆς, ἃ ζυμμείκτους ἀνθρώπους ἐξελάσαντες ἔσχομεν, οὐκ ἠξίου οὗτοι, ὥσπερ ἐτάχθη τὸ πρῶτον, ἡγεμονεύεσθαι ὑφ' ἡμῶν, ἕξω δὲ τῶν ἄλλων Βοιωτῶν παραβαίνοντες τὰ πάτρια, ἐπειδὴ προσηναγκάζοντο, προσεχώρησαν πρὸς Ἀθηναίους καὶ μετ' αὐτῶν πολλὰ ἡμᾶς ἐβλαπτον ἀνθ' ὧν καὶ ἀντέπασχον».

62. «Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ βάρβαρος ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, φασὶ μόνοι Βοιωτῶν οὐ μηδίσαι, καὶ τούτῳ μάλιστα αὐτοὶ τε ἀγάλλονται καὶ ἡμᾶς λοιδοροῦσιν. ἡμεῖς δὲ μηδίσαι μὲν αὐτοὺς οὐ φαμέν, διότι οὐδ' Ἀθηναίους, τῇ μέντοι αὐτῇ ιδέα ὕστερον ἰόντων Ἀθηναίων ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας μόνους αὐ Βοιωτῶν ἀττικίσαι. καίτοι σκέψασθε ἐν οἷῳ εἶδει ἐκάτεροι ἡμῶν τοῦτο ἔπραξαν. ἡμῖν μὲν γὰρ ἢ πόλις τότε ἐτύγχανεν οὔτε κατ' ὀλιγαρχίαν ἰσόνομον πολιτεύουσα οὔτε κατὰ δημοκρατίαν· ὅπερ δὲ ἐστὶ νόμοις μὲν καὶ τῷ σωφρονεστάτῳ ἐναντιώτατον, ἐγγυτάτῳ δὲ τυράννου, δυναστεία ὀλίγων ἀνδρῶν εἶχε

τὰ πράγματα. καὶ οὗτοι ἰδίας δυνάμεις ἐλπίσαντες ἔτι μᾶλλον σήσειν, εἰ τὰ τοῦ Μήδου κρατήσῃ, κατέχοντες ἰσχύϊ τὸ πλῆθος ἐπηγάγοντο αὐτόν· καὶ ἡ ξύμπασα πόλις οὐκ αὐτοκράτωρ οὔσα ἑαυτῆς τοῦτ' ἔπραξεν, οὐδ' ἄξιον αὐτῇ ὀνειδίσαι, ὧν μὴ μετὰ νόμων ἤμαρτεν· ἐπειδὴ γοῦν ὁ τε Μῆδος ἀπῆλθε καὶ τοὺς νόμους ἔλαβε, σκέψασθαι χρῆ, Ἀθηναίων ὕστερον ἐπιόντων τὴν τε ἄλλην Ἑλλάδα καὶ τὴν ἡμετέραν χώραν πειρωμένων ὑφ' αὐτοῖς ποιεῖσθαι καὶ κατὰ στάσιν ἡδη ἐχόντων αὐτῆς τὰ πολλά, εἰ μαχόμενοι ἐν Κορωνεῖα καὶ νικήσαντες αὐτοὺς ἠλευθερώσαμεν τὴν Βοιωτίαν καὶ τοὺς ἄλλους νῦν προθύμως ξυνελευθεροῦμεν, ἵππους τε παρέχοντες καὶ παρασκευήν, ὅσῃν οὐκ ἄλλοι τῶν ξυμμάχων. καὶ τὰ μὲν ἐς τὸν μηδισμόν τοσαῦτα ἀπολογούμεθα».

63. «Ὡς δὲ ὑμεῖς μᾶλλον τε ἠδικήκατε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀξιωτέροι ἐστε πάσης ζημίας, πειρασόμεθα ἀποφαίνειν· ἐγένεσθε ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ τιμωρίᾳ, ὡς φατέ, Ἀθηναίων ξύμμαχοι καὶ πολῖται. οὐκοῦν χρῆν τὰ πρὸς ἡμᾶς μόνον ὑμᾶς ἐπάγεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ξυνεπιέναι μετ' αὐτῶν ἄλλοις, ὑπάρχον γε ὑμῖν, εἴ τι καὶ ἄκοντες προσήγεσθε ὑπ' Ἀθηναίων, τῆς τῶν Λακεδαιμονίων τῶνδε ἡδη ἐπὶ τῷ Μήδῳ ξυμμαχίας γεγενημένης, ἣν αὐτοὶ μάλιστα προβάλλεσθε· ἱκανὴ γὰρ ἦν ἡμᾶς τε ὑμῶν ἀποτρέπειν καί, τὸ μέγιστον, ἀδεῶς παρέχειν βουλευέσθαι. ἀλλ' ἐκόντες καὶ οὐ βιαζόμενοι ἔτι εἴλεσθε μᾶλλον τὰ Ἀθηναίων, καὶ λέγετε ὡς αἰσχρὸν ἦν προδοῦναι τοὺς εὐεργέτας· πολὺ δέ γε αἰσχίον καὶ ἀδικώτερον τοὺς πάντας Ἕλληνας καταπροδοῦναι, οἷς ξυνωμόσατε, ἢ Ἀθηναίους μόνους, τοὺς μὲν καταδουλομένους τὴν Ἑλλάδα, τοὺς δὲ ἐλευθεροῦντας. καὶ οὐκ ἴσῃν αὐτοῖς τὴν χάριν ἀνταπέδοτε οὐδὲ αἰσχύνῃς ἀπηλλαγμένην· ὑμεῖς μὲν γὰρ ἀδικούμενοι αὐτούς, ὡς φατέ, ἐπηγάγεσθε, τοῖς δὲ ἀδικοῦσιν ἄλλους ξυνεργοὶ κα-

τέστητε. καίτοι τὰς ὁμοίας χάριτας μὴ ἀντιδιδόναι αἰσχρὸν μᾶλλον ἢ τὰς μετὰ δικαιοσύνης μὲν ὀφειληθείσας, ἐς ἀδικίαν δὲ ἀποδιδόμενας ».

64. « Δῆλόν τε ἐποιήσατε οὐδὲ τότε τῶν Ἑλλήνων ἕνεκα μόνοι οὐ μὴδίσαντες, ἀλλ' ὅτι οὐδ' Ἀθηναῖοι, ὑμεῖς δὲ τοῖς μὲν ταῦτ' ἀβουλόμενοι ποιεῖν, τοῖς δὲ τάναντία. καὶ νῦν ἀξιούτε, ἀφ' ὧν δι' ἑτέρους ἐγένεσθε ἀγαθοί, ἀπὸ τούτων ὠφελῆσθαι. ἀλλ' οὐκ εἰκός· ὥσπερ δὲ Ἀθηναίους εἴλεσθε, τούτοις ξυναγωνίζεσθε, καὶ μὴ προφέρετε τὴν τότε γενομένην ξυνομοσίαν ὡς χρὴ ἀπ' αὐτῆς νῦν σφῆζεσθαι. ἀπελίπετε γὰρ αὐτὴν καὶ παραβάντες ξυγκατεδουλοῦσθε μᾶλλον Αἰγινήτας καὶ ἄλλους τινὰς τῶν ξυνομοσάντων ἢ διεκωλύετε, καὶ ταῦτα οὔτε ἄκοντες ἔχοντές τε τοὺς νόμους, οὔσπερ μέχρι τοῦ δεῦρο, καὶ οὐδενὸς ὑμᾶς βιασαμένου, ὥσπερ ἡμᾶς. τὴν τελευταίαν τε πρὶν περιτειχίζεσθαι πρόκλησιν ἐς ἡσυχίαν ἡμῶν, ὥστε μὴδετέροις ἀμύνειν, οὐκ ἐδέχεσθε. τίνες ἂν οὖν ὑμῶν δικαιότερον πᾶσι τοῖς Ἑλλησι μισοῖντο, οἵτινες ἐπὶ τῶ ἐκείνων κακῶ ἀνδραγαθίαν προὔθεσθε; καὶ ἂ μὲν ποτε χρηστοὶ ἐγένεσθε, ὡς φατέ, οὐ προσήκοντα νῦν ἐπεδείξατε, ἃ δὲ ἡ φύσις αἰεὶ ἐβούλετο, ἐξηλέγχθη ἐς τὸ ἀληθές· μετὰ γὰρ Ἀθηναίων ἀδικὸν ὁδὸν ἰόντων ἐχωρήσατε. τὰ μὲν οὖν ἐς τὸν ἡμέτερόν τε ἀκούσιον μὴδισμόν καὶ τὸν ὑμέτερον ἐκούσιον ἀττικισμόν τοιαῦτα ἀποφαίνομεν ».

65. « Ἄ δὲ τελευταῖά φατε ἀδικηθῆναι — παρανόμως γὰρ ἔλθειν ἡμᾶς ἐν σπονδαῖς καὶ ἱερομηνίᾳ ἐπὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν —, οὐ νομίζομεν οὐδ' ἐν τούτοις ὑμῶν μᾶλλον ἀμαρτεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἡμεῖς αὐτοὶ πρὸς τε τὴν πόλιν ἐλθόντες ἐμαχόμεθα καὶ τὴν γῆν ἐδρωῦμεν ὡς πολέμιοι, ἀδικοῦμεν. εἰ δὲ ἄνδρες

ὑμῶν οἱ πρῶτοι καὶ χρήμασι καὶ γένει, βουλόμενοι τῆς μὲν ἕξω ξυμμαχίας ὑμᾶς παῦσαι, ἐς δὲ τὰ κοινὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια καταστῆσαι, ἐπεκαλέσαντο ἐκόντες, τί ἀδικοῦμεν ; οἱ γὰρ ἄγοντες παρανομοῦσι μᾶλλον τῶν ἐπομένων. ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖνοι, ὡς ἡμεῖς κρίνομεν, οὔτε ἡμεῖς· πολῖται δὲ ὄντες ὥσπερ ὑμεῖς καὶ πλείω παραβαλλόμενοι, τὸ ἑαυτῶν τεῖχος ἀνοίξαντες καὶ ἐς τὴν αὐτῶν πόλιν φιλίως, οὐ πολεμίως κομίσαντες ἐβούλοντο τοὺς τε ὑμῶν χεῖρους μηκέτι μᾶλλον γενέσθαι, τοὺς τε ἀμείνους τὰ ἄξια ἔχειν, σωφρονισταὶ ὄντες τῆς γνώμης καὶ τῶν σωμάτων τὴν πόλιν οὐκ ἀλλοτριοῦντες, ἀλλ' ἐς τὴν ξυγγένειαν οἰκειοῦντες, ἐχθροὺς οὐδενὶ καθιστάντες, ἅπασι δ' ὁμοίως ἐνσπόνδους ».

66. « Τεκμήριον δὲ ὡς οὐ πολεμίως ἐπράσσομεν· οὔτε γὰρ ἠδικήσαμεν οὐδένα, προείπομέν τε τὸν βουλόμενον κατὰ τὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια πολιτεύειν ἰέναι πρὸς ἡμᾶς. καὶ ὑμεῖς ἄσμενοι χωρήσαντες καὶ ξύμβασιν ποιησάμενοι τὸ μὲν πρῶτον ἠσυχάζετε, ὕστερον δὲ κατανοήσαντες ἡμᾶς ὀλίγους ὄντας, εἰ ἄρα καὶ ἐδοκοῦμέν τι ἀνεπιεικέστερον πράξαι οὐ μετὰ τοῦ πλήθους ὑμῶν ἐσελθόντες, τὰ μὲν ὁμοῖα οὐκ ἀνταπέδοτε ἡμῖν, μήτε νεωτερίσαι ἔργῳ λόγῳ τε πείθειν ὥστε ἐξελεθεῖν, ἐπιθέμενοι δὲ παρὰ τὴν ξύμβασιν, οὓς μὲν ἐν χερσὶν ἀπεκτείνατε οὐχ ὁμοίως ἀλγοῦμεν — κατὰ νόμον γὰρ δὴ τινα ἔπασχον —, οὓς δὲ χεῖρας προῖσχομένους καὶ ζωγρήσαντες ὑποσχόμενοι τε ἡμῖν μὴ κτενεῖν ὕστερον παρανόμως διεφθείρατε, πῶς οὐ δεινὰ εἵργασθε; καὶ ταῦτα τρεῖς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ πράξαντες, τὴν τε λυθεῖσαν ὁμολογίαν καὶ τῶν ἀνδρῶν τὸν ὕστερον θάνατον καὶ τὴν περὶ αὐτῶν ἡμῖν μὴ κτενεῖν ψευθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ἦν τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑμῖν μὴ ἀδικῶμεν, ὅμως φατέ ἡμᾶς παρανομησαὶ καὶ αὐτοὶ ἀξιοῦτε μὴ

ἀντιδοῦναι δίκην. οὐκ, ἦν γε οὗτοι τὰ ὀρθὰ γινώσκωσι· πάντων δὲ αὐτῶν ἕνεκα κολασθήσεσθε».

67. «Καὶ ταῦτα, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τούτου ἕνεκα ἐπεξήλομεν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ἡμῶν, ἵνα ὑμεῖς μὲν εἰδῆτε δικαίως αὐτῶν καταγνωσόμενοι, ἡμεῖς δὲ ἔτι ὀσιώτερον τιμησόμενοι. καὶ μὴ παλαιὰς ἀρετὰς, εἴ τις ἄρα καὶ ἐγένετο, ἀκούοντες ἐπικλασθῆτε, ἅς χρή τοῖς μὲν ἀδικουμένοις ἐπικούρους εἶναι, τοῖς δὲ αἰσχρόν τι δρῶσι διπλάσιας ζημίας, ὅτι οὐκ ἐκ προσηκόντων ἀμαρτάνουσι, μηδὲ ὀλοφυρμῶ καὶ οἴκτῳ ὠφελείσθων, πατέρων τε τάφους τῶν ὑμετέρων ἐπιβώμενοι καὶ τὴν σφετέρην ἐρημίαν. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀνταποφαινομεν πολλῶν δεινότερα παθοῦσαν τὴν ὑπὸ τούτων ἡλικίαν ἡμῶν διεφθαρμένην, ὧν πατέρες οἱ μὲν πρὸς ὑμᾶς τὴν Βοιωτίαν ἄγοντες ἀπέθανον ἐν Κορωνεῖα, οἱ δὲ πρεσβῦται λελειμμένοι κατ' οἰκίας ἐρήμοι πολλῶν δικαιοτέραν ὑμῶν ἱκετείαν ποιοῦνται τούσδε τιμωρήσασθαι. οἴκτου τε ἀξιώτεροι τυγχάνειν οἱ ἀπρεπές τι πάσχοντες τῶν ἀνθρώπων, οἱ δὲ δικαίως, ὥσπερ οἶδε, τὰ ἐναντία ἐπίχαρτοι εἶναι. καὶ τὴν νῦν ἐρημίαν δι' ἑαυτοὺς ἔχουσι· τοὺς γὰρ ἀμείνους ζυμμάχους ἐκόντες ἀπέωσαντο. παρενόμησάν τε οὐ προπαθόντες ὑφ' ἡμῶν, μίσει δὲ πλέον ἢ δίκη κρίναντες καὶ οὐκ ἀνταποδόντες νῦν τὴν ἴσην τιμωρίαν· ἔννομα γὰρ πείσονται καὶ οὐχὶ ἐκ μάχης χεῖρας προῖσχύμενοι, ὥσπερ φασίν, ἀλλ' ἀπὸ ζυμβάσεως ἐς δίκην σφᾶς αὐτοὺς παραδόντες· ἀμύνατε οὖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τῶ τῶν Ἑλλήνων νόμῳ ὑπὸ τῶνδε παραβαθέντι καὶ ἡμῖν ἄνομα παθοῦσιν, ἀνταπόδοτε χάριν δικαίαν, ὧν πρόθυμοι γεγενήμεθα, καὶ μὴ τοῖς τῶνδε λόγοις περιωσθῶμεν ἐν ὑμῖν, ποιήσατε δὲ τοῖς Ἑλλήσι παράδειγμα οὐ λόγων τοὺς ἀγῶνας προθήσοντες ἀλλ' ἔργων, ὧν ἀγαθῶν μὲν ὄντων βραχεῖα ἢ ἀπαγγελία

ἀρκεῖ, ἀμαρτανομένων δὲ λόγοι ἔπεσι κοσμηθέντες προκαλύμματα γίνονται. ἀλλ' ἦν οἱ ἡγεμόνες, ὥσπερ νῦν ὑμεῖς, κεφαλαιώσαντες πρὸς τοὺς ξύμπαντας διαγνώμας ποιήσασθε, ἥσσόν τις ἐπ' ἀδίκους ἔργους λόγους καλοὺς ζητήσει».

ΠΛΑΤΑΙΕΩΝ ΚΑΤΑΔΙΚΗ

(Γ, 68)

68. Τοιαῦτα δὲ οἱ Θηβαῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι δικασταὶ νομίζοντες τὸ ἐπερώτημα σφίσιν ὀρθῶς ἔξειν, εἴ τι ἐν τῷ πολέμῳ ὑπ' αὐτῶν ἀγαθὸν πεπόνθασι, διότι τὸν τε ἄλλον χρόνον ἤξιον δῆθεν αὐτοὺς κατὰ τὰς παλαιὰς Παισαίου μετὰ τὸν Μῆδον σπονδὰς ἡσυχάζειν καὶ ὅτε ὕστερον ἂ πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι προείχοντο αὐτοῖς, κοινούς εἶναι κατ' ἐκείνας, οὐκ ἐδέξαντο, ἡγούμενοι τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει ἔκσπονδοὶ ἤδη ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι, αὐθις τὸ αὐτὸ ἓνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ ἐρωτῶντες, εἴ τι Λακεδαιμόνιους καὶ τοὺς συμμαχοὺς ἀγαθὸν ἐν τῷ πολέμῳ δεδρακότες εἰσίν, ὅποτε μὴ φαῖεν, ἀπάγοντες ἀπέκτεινον καὶ ἐξάϊρστον ἐποίησαντο οὐδένα. διέφθειραν δὲ Πλαταιῶν μὲν αὐτῶν οὐκ ἐλάσσους διακοσίων, Ἀθηναίων δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν, οἳ ζυγεπολιοροῦντο· γυναῖκας δὲ ἠνδραπόδισαν. τὴν δὲ πόλιν ἐνι-αυτόν μὲν τινα Θηβαῖοι Μεγαρέων ἀνδράσι κατὰ στάσιν ἐκπεπτωκόσι καὶ ὅσοι τὰ σφέτερα φρονοῦντες Πλαταιῶν περιῆσαν ἔδοσαν ἐνοικεῖν· ὕστερον δὲ καθελόντες αὐτὴν ἐς ἔδαφος πᾶσαν ἐκ τῶν θεμελιῶν ὠκοδόμησαν πρὸς τῷ Ἑραίῳ καταγώγιον διακοσίων ποδῶν, πανταχῆ κύκλῳ οἰκήματα ἔχον κάτωθεν καὶ ἄνωθεν, καὶ ὀροφαῖς καὶ θυρώμασι τοῖς τῶν Πλαταιῶν ἐχρήσαντο, καὶ τοῖς ἄλλοις, ἃ ἦν ἐν τῷ τείχει ἐπιπλα, χαλκὸς καὶ σίδηρος, κλίνας κατασκευάσαντες ἀνέθεσαν τῇ Ἡ-

ρα και νεών εκατόμπεδον λίθινον ὠκοδόμησαν αὐτῇ. τὴν δὲ γῆν δημοσιώσαντες ἀπεμίσθωσαν ἐπὶ δέκα ἔτη, καὶ ἐνέμοντο Θηβαῖοι. σχεδὸν δέ τι καὶ τὸ ξύμπαν περι Πλαταιῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὕτως ἀποτετραμμένοι ἐγένοντο Θηβαίων ἔνεκα, νομίζοντες ἐς τὸν πόλεμον αὐτοὺς ἄρτι τότε καθιστάμενον ὠφελίμους εἶναι. καὶ τὰ μὲν κατὰ Πλάταιαν ἔτει τρίτῃ καὶ ἐνενηκοστῷ, ἐπειδὴ Ἀθηναίων ξύμμαχοι ἐγένοντο, οὕτως ἐτελεύτησεν.

ΛΕΣΒΙΑΚΑ

ΑΠΟΣΤΑΣΙΑ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ

(Γ, 1—18)

1. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα τῷ σίτῳ ἀκμάζοντι ἐστράτευσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν — ἠγεῖτο δὲ αὐτῶν Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς —, καὶ ἐγκαθεζόμενοι ἐδήουν τὴν γῆν· καὶ προσβολαί, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἐγίγνοντο τῶν Ἀθηναίων ἰππέων, ὅπη παρείκοι, καὶ τὸν πλεῖστον ὄμιλον τῶν φιλῶν εἵργον τὸ μὴ προεξιόντας τῶν ὅπλων τὰ ἐγγὺς τῆς πόλεως κακουργεῖν. ἐμμεῖναντες δὲ χρόνον, οὗ εἶχον τὰ σιτία, ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

2. Μετὰ δὲ τὴν ἐσβολὴν τῶν Πελοποννησίων εὐθύς Λέσβος πλὴν Μηθύμνης ἀπέστη ἀπὸ Ἀθηναίων, βουλευθέντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ πολέμου — ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ προσεδέξαντο —, ἀναγκασθέντες δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀπόστασιν πρότερον ἢ διανοοῦντο ποιήσασθαι. τῶν τε γὰρ λιμένων τὴν χῶσιν καὶ τειχῶν οἰκοδόμησιν καὶ νεῶν ποίησιν ἐπέμενον τελεσθῆναι, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου ἔδει ἀφικέσθαι, τοξότας τε καὶ σίτον, καὶ ἅ μεταπεμπόμενοι ἦσαν. Τενέδιοι γὰρ ὄντες αὐτοῖς διάφοροι καὶ Μηθυμναῖοι καὶ αὐτῶν Μυτιληναίων ἰδία ἄνδρες κατὰ στάσιν, πρόξενοι Ἀθηναίων, μηνυταὶ γίγνονται τοῖς Ἀθηναίοις ὅτι ξυνοικίζουσί τε τὴν Λέσβον ἐς τὴν Μυτιλήνην βία καὶ τὴν παρασκευὴν ἅπασαν μετὰ Λακεδαιμονίων καὶ Βοιωτῶν ξυγγενῶν ὄντων ἐπὶ ἀποστάσει ἐπέιγονται· καὶ εἰ μὴ τις προκαταλήφεται ἤδη, στερήσεσθαι αὐτοὺς Λέσβου.

3. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι — ἦσαν γὰρ τεταλαιπωρημένοι ὑπὸ τῆς νόσου καὶ τοῦ πολέμου ἄρτι καθισταμένοι καὶ ἀκμάζοντος — μέγα μὲν ἔργον ἠγοῦντο εἶναι Λέσβον προσπολεμώσασθαι, ναυτικὸν ἔχουσαν καὶ δύναμιν ἀκέραιον, καὶ οὐκ ἀπεδέχοντο τὸ πρῶτον τὰς κατηγορίας, μεῖζον μέρος νέμοντες τῷ μὴ βούλεσθαι ἀληθῆ εἶναι· ἐπειδὴ μέντοι καὶ πέμψαντες πρέσβεις οὐκ ἔπειθον τοὺς Μυτιληναίους τὴν τε ξυνοίκισιν καὶ τὴν παρασκευὴν διαλύειν, δείσαντες προκαταλαβεῖν ἐβούλοντο. καὶ πέμπουσιν ἐξαπιναίως τεσσαράκοντα ναῦς, αἱ ἔτυχον περὶ Πελοπόννησον παρεσκευασμένα πλεῖν· Κλεῖππίδης δὲ ὁ Δεινίου τρίτος αὐτὸς ἐστρατήγει· ἐσηγγέλθη γὰρ αὐτοῖς ὡς εἶη Ἀπόλλωνος Μαλόεντος ἕξω τῆς πόλεως ἑορτή, ἐν ἣ πανδημεὶ Μυτιληναῖοι ἑορτάζουσι, καὶ ἐλπίδα εἶναι ἐπειχθέντας ἐπιπεσεῖν ἄφνω· καὶ ἦν μὲν ξυμβῆ ἡ πεῖρα, εἰ δὲ μὴ, Μυτιληναίοις εἰπεῖν ναῦς τε παραδοῦναι καὶ τείχη καθελεῖν, μὴ πειθομένων δὲ πολεμεῖν. καὶ αἱ μὲν νῆες ὤχοντο· τὰς δὲ τῶν Μυτιληναίων δέκα τριῆρεις, αἱ ἔτυχον βοηθοὶ παρὰ σφᾶς κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν παροῦσαι, κατέσχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τοὺς ἄνδρας ἕξ αὐτῶν ἐς φυλακὴν ἐποιήσαντο. τοῖς δὲ Μυτιληναίοις ἀνὴρ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν διαβὰς ἐς Εὐβοίαν καὶ πεζῆ ἐπὶ Γεραιστὸν ἐλθὼν, ὀλκάδος ἀναγομένης ἐπιτυχόν, πλεῖον χρησάμενος καὶ τριταῖος ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἐς Μυτιλήνην ἀφικόμενος ἀγγέλλει τὸν ἐπίπλου. οἱ δὲ οὔτε ἐς τὸν Μαλόεντα ἐξῆλθον τὰ τε ἄλλα τῶν τειχῶν καὶ λιμένων περὶ τὰ ἡμιτέλεστα φραζάμενοι ἐφύλασσον.

4. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐ πολὺ ὕστερον καταπλεύσαντες ὡς ἐώρων, ἀπήγγειλαν μὲν οἱ στρατηγοὶ τὰ ἐπεσταλμένα, οὐκ ἐσακούοντων δὲ τῶν Μυτιληναίων ἐς πόλεμον καθίσταντο. ἀπαράσκευοι δὲ οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἐξαίφνης ἀναγκασθέντες πολεμεῖν ἐκπλουν μὲν τινα ἐποιήσαντο τῶν νεῶν ὡς ἐπὶ ναυ-

μαχίαν ὀλίγον πρὸ τοῦ λιμένος, ἔπειτα καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν ἄττικῶν νεῶν λόγους ἤδη προσέφερον τοῖς στρατηγοῖς, βουλόμενοι τὰς ναῦς τὸ παραυτίκα, εἰ δύναιντο, ὁμολογίᾳ τινὶ ἐπιεικεῖ ἀποπέμψασθαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἀπεδέξαντο, καὶ αὐτοὶ φοβούμενοι μὴ οὐχ ἱκανοὶ ὦσι Λέσβῳ πάσῃ πολεμεῖν. καὶ ἀνακωχὴν ποιησάμενοι πέμπουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Μυτιληναῖοι τῶν τε διαβαλλόντων ἕνα, ᾧ μετέμελεν ἤδη, καὶ ἄλλους, εἴ πως πείσειαν τὰς ναῦς ἀπελθεῖν, ὡς σφῶν οὐδὲν νεωτεριούντων. ἐν τούτῳ δὲ ἀποστέλλουσι καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρέσβεις τριήρει, λαθόντες τὸ τῶν Ἀθηναίων ναυτικόν, οἳ ὥρμουν ἐν τῇ Μαλέᾳ πρὸς βορέαν τῆς πόλεως· οὐ γὰρ ἐπίστευον τοῖς ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων προχωρήσειν. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν Λακεδαίμονα ταλαιπώρως διὰ τοῦ πελάγους κομισθέντες αὐτῆς ἔπρασον, ὅπως τις βοήθεια ἦξει.

5. Οἱ δ' ἐκ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις ὡς οὐδὲν ἤλθον πράξαντες, ἐς πόλεμον καθίσταντο οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἡ ἄλλη Λέσβος πλὴν Μηθύμνης· οὗτοι δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἐβεβοηθήκεσαν καὶ Ἴμβριοι καὶ Λήμνιοι καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγοι τινὲς ξυμμάχων. καὶ ἔξοδον μὲν τινα πανδημεῖ ἐποίησαντο οἱ Μυτιληναῖοι ἐπὶ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, καὶ μάχῃ ἐγένετο, ἐν ἣ οὐκ ἔλασσαν ἔχοντες οἱ Μυτιληναῖοι οὔτε ἐπηρλίσαντο οὔτε ἐπίστευσαν σφίσιν αὐτοῖς, ἀλλ' ἀνεχώρησαν· ἔπειτα οἱ μὲν ἠσύχαζον, ἐκ Πελοποννήσου καὶ μετ' ἄλλης παρασκευῆς βουλόμενοι, εἰ προσγένειτό τι, κινδυνεύειν· καὶ γὰρ αὐτοῖς Μελέας Λάκων ἀφικνεῖται καὶ Ἑρμαιώνδας Θηβαῖος, οἳ προαπεστάλησαν μὲν τῆς ἀποστάσεως, φθάσαι δὲ οὐ δύναμενοι τὸν τῶν Ἀθηναίων ἐπίπλου κρύφα μετὰ τὴν μάχην ὕστερον ἐσπλέουσι τριήρει, καὶ παρῆγουν πέμπειν τριήρη ἄλλην καὶ πρέσβεις μεθ' ἑαυτῶν· καὶ ἐκπέμπουσιν.

6. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πολὺ ἐπιρρωσθέντες διὰ τὴν τῶν Μυτιληναίων ἡσυχίαν ξυμμάχους τε προσεκάλουν, οἳ πολὺ θάσσον παρῆσαν ὀρῶντες οὐδὲν ἰσχυρὸν ἀπὸ τῶν Λεσβίων, καὶ περιορισάμενοι τὸ πρὸς νότον τῆς πόλεως ἐτείχισαν στρατόπεδα δύο ἐκατέρωθεν τῆς πόλεως καὶ τοὺς ἐφόρους ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς λιμέσιν ἐποιοῦντο. καὶ τῆς μὲν θαλάσσης εἶργον μὴ χρῆσθαι τοὺς Μυτιληναίους, τῆς δὲ γῆς τῆς μὲν ἄλλης ἐκράτουν οἱ Μυτιληναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Λέσβιοι προσβεβοηθηκότες ἤδη, τὸ δὲ περὶ τὰ στρατόπεδα οὐ πολὺ κατεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι, ναύσταθμον δὲ μᾶλλον ἦν αὐτοῖς πλοίων καὶ ἀγορὰ ἢ Μαλέα. καὶ τὰ μὲν περὶ Μυτιλήνην οὕτως ἐπολεμεῖτο.

8. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πρώτης νεῶς ἐκπεμφθέντες Μυτιληναίων πρέσβεις, ὡς αὐτοῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶπον Ὀλυμπιάζε παρεῖναι, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ἀκούσντες βουλευσῶνται, ἀφικνοῦνται ἐς τὴν Ὀλυμπίαν· ἦν δὲ Ὀλυμπιάς ἦ Δωριεὺς Ῥόδιος τὸ δεύτερον ἐνίκαι. καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἔορτὴν κατέστησαν ἐς λόγους, εἶπον τοιαῦδε.

Περίληψη τῶν κεφαλαίων 9-15

Ἡ δυσμενὴς ἀντίληψη πού επικρατεῖ γιὰ τοὺς σημερινούς συμμαχους δὲ μᾶς ταιριάζει, ἐπειδὴ ἡ συμμαχική μας σχέση μέ τήν Ἀθήνα, πού καλλιεργήθηκε στήν κοινή μας ἄμυνα ἐναντίον τῶν Μήδων, ἔχασε πιά τή δύναμή της ἀπό τότε πού οἱ Ἀθηναῖοι ὑποτάσσουν τή μιά ὕστερα ἀπό τήν ἄλλη τίς συμμαχικές πόλεις. Τό ὅτι διατηρήθηκε μέχρι σήμερα ἡ αὐτονομία της, αὐτό ὀφείλεται σέ συμφεροντολογικό ὑπολογισμό ἀπό μέρους των. Ἡ πρόθεσή τους λοιπόν αὐτή νά ὑποτάξουν τοὺς συμμαχους ἔκαμε ἀναπόφευκτη τή ρήξη καί ἐκεῖνο πού ἀπέμενε ἦταν ποιός πρῶτος θά παραβεῖ τή συμμαχία. Αὐτό τό κάμαμε ἐμεῖς ἐπειδὴ εἴμαστε οἱ πιό ἀδύνατοι.

Εἶναι λοιπόν εὐκαιρία τώρα βοηθώντας ἐμᾶς νά νικήσετε τοὺς Ἀθηναῖους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν φθαρεῖ ἀρκετά ἀπό τήν ἀρρώστια, τή χρηματική δαπάνη καί ἀπό τήν ἀποστασία τῶν συμμαχων. Ἡ τιμή καί τό συμφέρον σας ἐπιβάλλουν αὐτή τή βοήθεια.

15. Τοιαῦτα μὲν οἱ Μυτιληναῖοι εἶπον· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπειδὴ ἤκουσαν, προσδεξάμενοι τοὺς λόγους ξυμμάχους τε τοὺς Λεσβίους ἐποιήσαντο καὶ τὴν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβολὴν τοῖς τε ξυμμάχοις παροῦσι κατὰ τάχος ἔφραζον ἰέναι ἐς τὸν Ἴσθμὸν τοῖς δύο μέρεσιν ὡς ποιησόμενοι, καὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἀφίκοντο, καὶ ὄγκους παρεσκευάζον τῶν νεῶν ἐν τῷ Ἴσθμῷ ὡς ὑπεροίσοντες ἐκ τῆς Κορίνθου ἐς τὴν πρὸς Ἀθήνας θάλασσαν καὶ ναυσὶ καὶ πεζῶ ἅμα ἐπιόντες, καὶ οἱ μὲν προθύμως ταῦτα ἔπρασσαν· οἱ δ' ἄλλοι ξύμμαχοι βραδέως τε ξυνελέγοντο καὶ ἐν καρποῦ ξυγκομιδῇ ἦσαν καὶ ἀρωστίᾳ τοῦ στρατεύειν.

16. Αἰσθόμενοι δὲ αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι διὰ κατάγνωσιν ἀσθενείας σφῶν παρασκευαζομένους, δηλῶσαι βουλόμενοι ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἐγνώκασιν, ἀλλ' οἰοί τε εἰσι μὴ κινουῦντες τὸ ἐπὶ Λέσβῳ ναυτικὸν καὶ τὸ ἀπὸ Πελοποννήσου ἐπὶ ῥαδίως ἀμύνεσθαι, ἐπλήρωσαν ναῦς ἑκατὸν ἐσβάντες αὐτοὶ τε πλήν ἱππέων καὶ πεντακωσιομεδίμων καὶ οἱ μέτοικοι, καὶ παρὰ τὸν Ἴσθμὸν ἀναγαγόντες ἐπίδειξιν τε ἐποιοῦντο καὶ ἀποβάσεις τῆς Πελοποννήσου, ἧ δοκοίη αὐτοῖς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὄρωντες πολὺν τὸν παράλογον τά τε ὑπὸ τῶν Λεσβίων ῥηθέντα ἠγοῦντο οὐκ ἀληθῆ καὶ ἄπορα νομίζοντες, ὡς αὐτοῖς καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα οὐ παρῆσαν καὶ ἠγγέλλοντο καὶ αἱ περὶ τὴν Πελοπόννησον τριάκοντα νῆες τῶν Ἀθηναίων τὴν περιοικίδα αὐτῶν πορθοῦσαι, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου. ὕστερον δὲ ναυτικὸν παρεσκευάζον ὃ τι πέμψουσιν ἐς τὴν Λέσβον καὶ κατὰ πόλεις ἐπήγγελλον τεσσαράκοντα νεῶν πλῆθος καὶ ναύαρχον προσέταξαν Ἀλκίδα, ὃς ἔμελλεν ἐπιπλεύσεσθαι. ἀνεχώρησαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ταῖς ἑκατὸν ναυσίν, ἐπειδὴ καὶ ἐκείνους εἶδον.

18. Μυτιληναῖοι δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὃν οἱ Λακε-

δαιμόνιοι περί τὸν ἰσθμὸν ἦσαν, ἐπὶ Μήθυμναν ὡς προδιδομένην ἐστράτευσαν κατὰ γῆν αὐτοῖ τε καὶ οἱ ἐπίκουροι· καὶ προσβαλόντες τῇ πόλει, ἐπειδὴ οὐ προύχῳρει, ἤ προσεδέχοντο, ἀπῆλθον ἐπ' Ἀντίσσης καὶ Πύρρας καὶ Ἐρέσου, καὶ καταστησάμενοι τὰ ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις βεβαιότερα καὶ τείχη κρατύναντες διὰ τάχους ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου. ἐστράτευσαν δὲ καὶ οἱ Μηθυμναῖοι ἀναχωρησάντων αὐτῶν ἐπ' Ἀντισσαν· καὶ ἐκβοηθείας τινὸς γενομένης πληγέντες ὑπὸ τε τῶν Ἀντισσαίων καὶ τῶν ἐπικούρων ἀπέθανόν τε πολλοὶ καὶ ἀνεχώρησαν οἱ λοιποὶ κατὰ τάχος. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πυνθανόμενοι ταῦτα, τοὺς τε Μυτιληναίους τῆς γῆς κρατοῦντας καὶ τοὺς σφετέρους στρατιώτας οὐχ ἱκανοὺς ὄντας εἶργειν, πέμπουσι περὶ τὸ φθινόπωρον ἤδη ἀρχόμενον Πάχητα τὸν Ἐπικούρου στρατηγὸν καὶ χιλίους ὀπλίτας ἑαυτῶν. οἱ δὲ αὐτερέται πλεύσαντες τῶν νεῶν ἀφικνοῦνται καὶ περιτειχίζουσι Μυτιλήνην ἐν κύκλῳ ἀπλῶ τείχει· φρούρια δ' ἔστιν οὐ ἐπὶ τῶν καρτερῶν ἐγκαταφυκοδόμητο· καὶ ἡ μὲν Μυτιλήνη κατὰ κράτος ἤδη ἀμφοτέρωθεν καὶ ἐκ γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης εἶργετο, καὶ ὁ χειμῶν ἤρχετο γίνεσθαι.

ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΒΟΗΘΕΙΑ ΠΡΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΥΣ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

(Γ, 25 - 33)

25. Ἐκ δὲ τῆς Λακεδαίμονος τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος τελευταῖος ἐκπέμπεται Σάλαιθος ὁ Λακεδαιμόνιος ἐς Μυτιλήνην τριήρει. καὶ πλεύσας ἐς Πύρραν καὶ ἐξ αὐτῆς πεζῆ κατὰ χερὰδραν τινά, ἣ ὑπερβατὸν ἦν τὸ περιτείχισμα, διαλαθὼν ἐσέρχεται ἐς τὴν Μυτιλήνην, καὶ ἔλεγε τοῖς προέδροις ὅτι ἐσβολή τε ἅμα ἐς τὴν Ἀττικὴν ἔσται καὶ αἱ τεσσαράκοντα νῆες παρέσσονται, ἃς εἶδει βοηθῆσαι αὐτοῖς, προαποπεμφθῆναί τε

αὐτὸς τούτων ἔνεκα καὶ ἅμα τῶν ἄλλων ἐπιμελησόμενος. καὶ οἱ μὲν Μυτιληναῖοι ἐθάρσουν τε καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἤσσαν εἶχον τὴν γνώμην ὥστε ξυμβαίνειν. ὃ τε χειμῶν ἐτελεύτα οὗτος, καὶ τέταρτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

26. Τοῦ δ' ἐπιγινομένου θέρους οἱ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ τὰς ἐς τὴν Μυτιλήνην δύο καὶ τεσσαράκοντα ναῦς ἀπέστειλαν, ἄρχοντα Ἀλκίδαν, ὃς ἦν αὐτοῖς ναύαρχος, προστάξαντες, αὐτοὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐσέβαλον, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν θορυβούμενοι ἤσσαν ταῖς ναυσὶν ἐς τὴν Μυτιλήνην καταπλευσάσαις ἐπιβοηθήσωσιν. ἤγειτο δὲ τῆς ἐσβολῆς ταύτης Κλεομένης ὑπὲρ Πausανίου τοῦ Πλειστοάνακτος υἱέος βασιλέως ὄντος καὶ νεωτέρου ἔτι, πατρὸς δὴ ἀδελφὸς ὢν. ἐδήλωσαν δὲ τῆς Ἀττικῆς τὰ τε πρότερον τετμημένα, εἴ τι ἐβεβλαστήκει, καὶ ὅσα ἐν ταῖς πρὶν ἐσβολαῖς παρελέλειπτο· καὶ ἡ ἐσβολὴ αὕτη χαλεπωτάτη ἐγένετο τοῖς Ἀθηναίοις μετὰ τὴν δευτέραν· ἐπιμένοντες γὰρ αἰεὶ ἀπὸ τῆς Λέσβου τι πεύσεσθαι τῶν νεῶν ἔργον ὡς ἤδη πεπεραιωμένων ἐπεξῆλθον τὰ πολλὰ τέμνοντες. ὡς δ' οὐδὲν ἀπέβαινεν αὐτοῖς, ὧν προσεδέχοντο, καὶ ἐπελελοίπει ὁ σῆτος, ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

27. Οἱ δὲ Μυτιληναῖοι ἐν τούτῳ, ὡς αἶ τε νῆες αὐτοῖς οὐχ ἦκον ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ ἐνεχρόνιζον, καὶ ὁ σῆτος ἐπελελοίπει, ἀναγκάζονται ξυμβαίνειν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὰδε. ὁ Σάλαιθος καὶ αὐτὸς οὐ προσδεχόμενος ἔτι τὰς ναῦς ὀπλίξει τὸν δῆμον πρότερον ψιλὸν ὄντα ὡς ἐπεξιών τοῖς Ἀθηναίοις· οἱ δέ, ἐπειδὴ ἔλαβον ὄπλα, οὔτε ἠκροῶντο ἔτι τῶν ἀρχόντων, κατὰ ξυλλόγους τε γιγνόμενοι ἢ τὸν σῆτον ἐκέλευον τοὺς δυνατοὺς φέρειν ἐς τὸ φανερόν καὶ διανέμειν

ἅπασιν, ἢ αὐτοὶ ξυγχωρήσαντες πρὸς Ἀθηναίους ἔφασαν παραδώσειν τὴν πόλιν.

28. Γινόντες δὲ οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν οὐτ' ἀποκωλύειν δυνατοὶ ὄντες, εἴ τ' ἀπομονωθήσονται τῆς ξυμβάσεως, κινδυνεύσοντες, ποιοῦνται κοινῇ ὁμολογίαν πρὸς τε Πάχητα καὶ τὸ στρατόπεδον, ὥστε Ἀθηναίους μὲν ἐξεῖναι βουλευῆσαι περὶ Μυτιληναίων, ὅποῖον ἂν τι βούλωνται, καὶ τὴν στρατιάν ἐς τὴν πόλιν δέχεσθαι αὐτούς, πρεσβείαν δὲ ἀποστέλλειν ἐς τὰς Ἀθήνας Μυτιληναίους περὶ ἑαυτῶν· ἐν ὅσῳ δ' ἂν πάλιν ἔλθωσι, Πάχητα μῆτε δῆσαι Μυτιληναίων μηδένα μῆτε ἀνδραποδίσαι μῆτε ἀποκτεῖναι. ἡ μὲν ξύμβασις αὕτη ἐγένετο· οἱ δὲ πράξαντες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους μάλιστα τῶν Μυτιληναίων περιδεεῖς ὄντες, ὡς ἡ στρατιὰ ἐσῆλθεν, οὐκ ἠνέσχοντο, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς βωμοὺς ὅμως καθίζουσι· Πάχης δ' ἀναστήσας αὐτοὺς ὥστε μὴ ἀδικῆσαι, κατατίθεται ἐς Τένεδον, μέχρι οὗ τοῖς Ἀθηναίοις τι δόξη. πέμψας δὲ καὶ εἰς τὴν Ἀντισσαν τριήρεις προσεκτήσατο καὶ τᾶλλα τὰ περὶ τὸ στρατόπεδον καθίστατο, ἧ αὐτῷ ἐδόκει.

29. Οἱ δ' ἐν ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶ Πελοποννήσιοι, οὓς ἔδει ἐν τάχει παραγενέσθαι, πλέοντες περὶ τε αὐτὴν τὴν Πελοπόννησον ἐνδιέτριψαν καὶ κατὰ τὸν ἄλλον πλοῦν σχολαῖοι κομισθέντες τοὺς μὲν ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους λανθάνουσι, πρὶν δὴ τῇ Δήλῳ ἔσχον, προσμειζάντες δ' ἀπ' αὐτῆς τῇ Ἰκάρῳ καὶ Μυκόνῳ πυνθάνονται πρῶτον ὅτι ἡ Μυτιλήνη ἐάλωκε· βουλόμενοι δὲ τὸ σαφὲς εἰδέναι κατέπλευσαν ἐς Ἐμβρατον τῆς Ἐρυθραίας· ἡμέραι δὲ μάλιστα ἦσαν τῇ Μυτιλήνῃ ἐάλωκυῖα ἑπτὰ, ὅτε ἐς τὸ Ἐμβρατον κατέπλευσαν. πυθόμενοι δὲ τὸ σαφὲς ἐβουλεύοντο ἐκ τῶν παρόντων· καὶ ἔλεξεν αὐτοῖς ὁ Τευτίαπλος ἀνὴρ Ἡλεῖος τάδε.

30. « Ἀλκίδα καὶ Πελοποννησίων ὅσοι πάρεσμεν ἄρχοντες τῆς στρατιᾶς, ἐμοὶ δοκεῖ πλεῖν ἡμᾶς ἐπὶ Μυτιλήνην πρὶν ἐκπύστους γενέσθαι, ὥσπερ ἔχομεν· κατὰ γὰρ τὸ εἰκὸς ἀνδρῶν νεωστὶ πόλιν ἐχόντων πολὺ τὸ ἀφύλακτον εὐρήσομεν, κατὰ μὲν θάλασσαν καὶ πάνυ, ἧ ἐκεῖνοί τε ἀνέλπιστοι ἐπιγενέσθαι ἂν τινα σφίσι πολέμιον καὶ ἡμῶν ἢ ἀλκῆ τυγχάνει μάλιστα οὔσα· εἰκὸς δὲ καὶ τὸ πεζὸν αὐτῶν κατ' οἰκίας ἀμελέστερον ὡς κεκρατηκότων διεσπάρθαι. εἰ οὖν προσπέσοιμεν ἄφνω τε καὶ νυκτός, ἐλπίζω μετὰ τῶν ἔνδον, εἴ τις ἄρα ἡμῖν ἐστὶν ὑπόλοιπος εὐνοῦς, καταληφθῆναι ἂν τὰ πράγματα. καὶ μὴ ἀποκνήσωμεν τὸν κίνδυνον, νομίσαντες οὐκ ἄλλο τι εἶναι τὸ καινὸν τοῦ πολέμου ἢ τὸ τοιοῦτον, ὃ εἴ τις στρατηγὸς ἐν τε αὐτῷ φυλάσσοιτο καὶ τοῖς πολεμίοις ἐνορῶν ἐπιχειροίη, πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο ».

31. Ὁ μὲν τοσαῦτα εἰπὼν οὐκ ἔπειθε τὸν Ἀλκίδα. ἄλλοι δὲ τινες τῶν ἀπ' Ἰωνίας φυγάδων καὶ οἱ Λέσβιοι οἱ ξυμπλέοντες παρήνουν, ἐπεὶ τὸν κίνδυνον φοβεῖται, τῶν ἐν Ἰωνίᾳ πόλεων καταλαβεῖν τινα ἢ Κύμην τὴν Αἰολίδα, ὅπως ἐκ πόλεως ὀρμώμενοι τὴν Ἰωνίαν ἀποστήσωσιν—ἐλπίδα δ' εἶναι, οὐδενὶ γὰρ ἀκουσίως ἀφῆχθαι—, καὶ τὴν πρόσοδον ταύτην μεγίστην οὔσαν Ἀθηναίων ἔν' ὑφέλωσι καὶ ἅμα, ἣν ἐφορμῶσι σφίσι, αὐτοῖς δαπάνη γίγνηται· πείσειν τε οἴεσθαι καὶ Πισσούθην ὥστε ξυμπολεμεῖν. ὃ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἐνεδέχετο, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῆς γνώμης εἶχεν, ἐπεὶ δὲ τῆς Μυτιλήνης ὑστερήκει, ὅτι τάχιστα τῇ Πελοποννήσῳ πάλιν προσμεῖξαι.

32. Ἄρας δὲ ἐκ τοῦ Ἐμβάτου παρέπλει, καὶ προσσχὼν Μυοννήσῳ τῇ Τήϊων τοὺς αἰχμαλώτους, οὓς κατὰ πλοῦν εἰλήφει, ἀπέσφαξε τοὺς πολλούς. καὶ ἐς τὴν Ἐφεσον καθορ-

μισαμένου αὐτοῦ Σαμίων τῶν ἐξ Ἀναίων ἀφικόμενοι πρέσβεις ἔλεγον οὐ καλῶς τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦν αὐτόν, εἰ ἄνδρας διέφθειρεν οὔτε χειρας ἀνταιρομένους οὔτε πολεμίους, Ἀθηναίων δὲ ὑπὸ ἀνάγκης ζυμμάχους· εἴ τε μὴ παύσεται, ὀλίγους μὲν αὐτόν τῶν ἐχθρῶν ἐς φιλίαν προσάξασθαι, πολὺ δὲ πλείους τῶν φίλων πολεμίους ἔξειν. καὶ ὁ μὲν ἐπέισθη τε καὶ Χίων ἄνδρας, ὅσους εἶχεν ἔτι, ἀφῆκε καὶ τῶν ἄλλων τινάς· ὀρῶντες γὰρ τὰς ναῦς οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἔφευγον, ἀλλὰ προσεχώρουν μᾶλλον ὡς Ἀττικάϊς καὶ ἐλπίδα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην εἶχον μὴ ποτε Ἀθηναίων τῆς θαλάσσης κρατούντων ναῦς Πελοποννησίων ἐς Ἰωνίαν παραβαλεῖν.

33. Ἀπὸ δὲ τῆς Ἐφέσου ὁ Ἀλκίδας ἔπλει κατὰ τάχος καὶ φυγὴν ἐποιεῖτο· ὦφθη γὰρ ὑπὸ τῆς Σαλαμινίας καὶ Παράλου ἔτι περὶ Κλάρον ὀρμῶν — αἱ δ' ἀπ' Ἀθηναίων ἔτυχον πλέουσαι—, καὶ δεδιῶς τὴν δίωξιν ἔπλει διὰ τοῦ πελάγους ὡς γῆ ἐκούσιος οὐ σήσων ἄλλη ἢ Πελοποννήσῳ. τῷ δὲ Πάχητι καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἦλθε μὲν καὶ ἀπὸ τῆς Ἐρυθραίας ἀγγελία, ἀφικνεῖτο δὲ καὶ πανταχόθεν· ἀτειχίστου γὰρ οὐσης τῆς Ἰωνίας μέγα τὸ δέος ἐγένετο μὴ παραπλέοντες οἱ Πελοποννήσιοι, εἰ καὶ ὡς μὴ διενοοῦντο μένειν, πορθῶσιν ἅμα προσπίπτοντες τὰς πόλεις· αὐτάγγελοι δ' αὐτόν ἰδοῦσαι ἐν τῇ Κλάρῳ ἢ τε Πάραλος καὶ ἡ Σαλαμινία ἔφρασαν. ὁ δὲ ὑπὸ σπουδῆς ἐποιεῖτο τὴν δίωξιν· καὶ μέχρι μὲν Πάτμου τῆς νήσου ἐπεδίωξεν, ὡς δ' οὐκέτι ἐν καταλήψει ἐφαίνετο, ἐπανεχώρει. κέρδος δὲ ἐνόμισεν, ἐπειδὴ οὐ μετεώροις περιέτυχεν, ὅτι οὐδαμοῦ ἐγκαταληφθεῖσαι ἠναγκάσθησαν στρατόπεδόν τε ποιεῖσθαι καὶ φυλακὴν σφίσι καὶ ἐφόρμησιν παρασχεῖν.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΥΣ

(Γ, 35 - 50)

35. Ὁ δὲ Πάχης ἀφικόμενος ἐς τὴν Μυτιλήνην τὴν τε Πύρραν καὶ Ἔρεσον παρεστήσατο, καὶ Σάλαιθον λαβὼν ἐν τῇ πόλει τὸν Λακεδαιμόνιον κεκρυμμένον ἀποπέμπει ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ τοὺς ἐκ τῆς Τενέδου Μυτιληναίων ἄνδρας ἅμα, οὓς κατέθετο, καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτῶ ἀίτιος ἐδόκει εἶναι τῆς ἀποστάσεως· ἀποπέμπει δὲ καὶ τῆς στρατιᾶς τὸ πλεόν. τοῖς δὲ λοιποῖς ὑπομένων καθίστατο τὰ περὶ τὴν Μυτιλήνην καὶ τὴν ἄλλην Λέσβον, ἧ αὐτῶ ἐδόκει.

36. Ἀφικομένων δὲ τῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ Σαλαίθου οἱ Ἀθηναῖοι τὸν μὲν Σάλαιθον εὐθὺς ἀπέκτειναν, ἔστιν ἃ παρεχόμενον τὰ τ' ἄλλα καὶ ἀπὸ Πλαταιῶν — ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο — ἀπάξειν Πελοποννησίους· περὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν γνώμας ἐποιοῦντο, καὶ ὑπὸ ὀργῆς ἔδοξεν αὐτοῖς οὐ τοὺς παρόντας μόνον ἀποκτεῖναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἅπαντας Μυτιληναίους, ὅσοι ἠβῶσι, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἀνδραποδίσαι, ἐπικαλοῦντες τὴν τε ἄλλην ἀπόστασιν, ὅτι οὐκ ἀρχόμενοι, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, ἐποίησαντο, καὶ προσξυνεβάλετο οὐκ ἐλάχιστον τῆς ὀρμῆς αἱ Πελοποννησίων νῆες ἐς Ἰωνίαν ἐκείνοις βοηθοὶ τολμήσασαι παρακινδυνεῦσαι· οὐ γὰρ ἀπὸ βραχείας διανοίας ἐδόκουν τὴν ἀπόστασιν ποιήσασθαι. πέμπουσιν οὖν τριήρη ὡς Πάχητα ἄγγελον τῶν δεδογμένων, κατὰ τάχος κελεύοντες διαχρησάσθαι Μυτιληναίους· καὶ τῇ ὑστεραία μετάνοιά τις εὐθὺς ἦν αὐτοῖς καὶ ἀναλογισμὸς ὦμόν τὸ βούλευμα καὶ μέγα ἐγνωσθαι, πόλιν ὅλην διαφθεῖραι μᾶλλον ἢ οὐ τοὺς αἰτίους· ὡς δ' ἦσθοντο τοῦτο τῶν Μυτιληναίων οἱ παρόντες πρέσβεις καὶ οἱ αὐτοῖς τῶν Ἀθηναίων ζυμπράσσοντες, παρεσκευάσαν τοὺς ἐν τέλει ὥστε αὔθις γνώμας προθεῖναι· καὶ ἔπεισαν ῥᾶον,

διότι καὶ ἐκείνοις ἐνδηλον ἦν βουλόμενον τὸ πλεόν τῶν πολι-
τῶν αὖθις τινὰς σφίσιν ἀποδοῦναι βουλευέσασθαι. καταστά-
σης δ' εὐθύς ἐκκλησίας ἄλλαι τε γινώμαι ἀφ' ἐκάστων ἐλέ-
γοντο καὶ Κλέων ὁ Κλεαινέτου, ὅσπερ καὶ τὴν προτέραν ἐνεπι-
κῆκει ὥστε ἀποκτεῖναι, ὧν καὶ ἐς τὰ ἄλλα βιαιότατος τῶν
πολιτῶν τῷ τε δήμῳ παρά πολὺ ἐν τῷ τότε πιθανώτατος,
παρελθὼν αὖθις ἔλεγε τοιάδε.

ΔΗΜΗΓΟΡΙΑ ΚΛΕΩΝΟΣ

(Γ, 37 - 40)

37. « Πολλάκις μὲν ἤδη ἔγωγε καὶ ἄλλοτε ἔγνων δημο-
κρατίαν ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἐτέρων ἄρχειν, μάλιστα δ' ἐν τῇ
νῦν ὑμετέρα περι Μυτιληναίων μεταμελεία. διὰ γὰρ τὸ καθ'
ἡμέραν ἀδεῆς καὶ ἀνεπιβούλευτον πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐς τοὺς
ξυμμάχους τὸ αὐτὸ ἔχετε, καὶ ὅ τι ἂν ἢ λόγῳ πεισθέντες ὑπ'
αὐτῶν ἀμάρτητε ἢ οἴκτῳ ἐνδῶτε, οὐκ ἐπικινδύνως ἡγεῖσθε ἐς
ὑμᾶς καὶ οὐκ ἐς τὴν τῶν ξυμμάχων χάριν μαλακίζεσθαι, οὐ
σκοποῦντες ὅτι τυραννίδα ἔχετε τὴν ἀρχὴν καὶ πρὸς ἐπιβου-
λεύοντας αὐτοὺς καὶ ἄκοντας ἀρχομένους, οἳ οὐκ ἐξ ὧν ἂν
χαρίζεσθε βλαπτόμενοι αὐτοὶ ἀκροῶνται ὑμῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν
ἰσχύι μᾶλλον ἢ τῇ ἐκείνων εὐνοίᾳ περιγένησθε. πάντων δὲ δει-
νότατον, εἰ βέβαιον ἡμῖν μηδὲν καθεστῆξει, ὧν ἂν δόξῃ πέρι,
μηδὲ γνωσόμεθα ὅτι χεῖροσι νόμοις ἀκινήτοις χρωμένῃ πό-
λις κρείστων ἐστὶν ἢ καλῶς ἔχουσιν ἀκύρις, ἀμαθία τε μετὰ
σωφροσύνης ὠφελιμώτερον ἢ δεξιότης μετὰ ἀκολασίας, οἳ τε
φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ξυνετωτέρους ὡς ἐπὶ τὸ
πλεόν ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις. οἳ μὲν γὰρ τῶν τε νόμων
σοφώτεροι βούλονται φαίνεσθαι τῶν τε αἰεὶ λεγομένων ἐς τὸ
κοινὸν περιγίγνεσθαι, ὡς ἐν ἄλλοις μείζοσιν οὐκ ἂν δηλώσαν-
τες τὴν γνώμην, καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου τὰ πολλὰ σφάλλουσι τὰς

πόλεις· οἱ δ' ἀπιστοῦντες τῇ ἐξ ἑαυτῶν ξυνέσει ἀμαθέστεροι μὲν τῶν νόμων ἀξιουῖσιν εἶναι, ἀδυνατώτεροι δὲ τὸν τοῦ καλῶς εἰπόντος μέμψασθαι λόγον, κριταὶ δὲ ὄντες ἀπὸ τοῦ ἴσου μᾶλλον ἢ ἀγωνισταὶ ὀρθοῦνται τὰ πλείω. ὣς οὖν χρῆ καὶ ἡμᾶς ποιοῦντας μὴ δεινότητι καὶ ξυνέσεως ἀγῶνι ἐπαιρομένους παρὰ δόξαν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει παραινεῖν».

38. «Ἐγὼ μὲν οὖν ὁ αὐτὸς εἰμι τῇ γνώμῃ καὶ θαυμάζω μὲν τῶν προθέντων αὔθις περὶ Μυτιληναίων λέγειν καὶ χρόνου διατριβὴν ἐμποησάντων, ὅ ἐστι πρὸς τῶν ἡδικηκότων μᾶλλον — ὁ γὰρ παθῶν τῷ δράσαντι ἀμβλυτέρα τῇ ὀργῇ ἐπεξεργεταί, ἀμύνεσθαι δὲ τῷ παθεῖν ὅτι ἐγγυτάτω κείμενον ἀντίπαλον ὃν μάλιστα τὴν τιμωρίαν ἀν λαμβάνοι—, θαυμάζω δὲ καὶ ὅστις ἔσται ὁ ἀντερῶν καὶ ἀξιώσων ἀποφαίνειν τὰς μὲν Μυτιληναίων ἀδικίας ἡμῖν ὠφελίμους οὕσας, τὰς δ' ἡμετέρας ξυμφορὰς τοῖς ξυμμάχοις βλάβας καθισταμένας. καὶ δῆλον ὅτι ἡ τῷ λέγειν πιστεύσας τὸ πάνυ δοκοῦν ἀνταποφῆναι ὡς οὐκ ἐγνωσται ἀγωνίσαιτ' ἄν, ἢ κέρδει ἐπαιρόμενος τὸ εὐπρεπὲς τοῦ λόγου ἐκπονήσας παράγειν πειράσεται. ἡ δὲ πόλις ἐκ τῶν τοιῶνδε ἀγῶνων τὰ μὲν ἄθλα ἑτέροις δίδωσιν, αὐτῇ δὲ τοὺς κινδύνους ἀναφέρει. αἴτιοι δ' ὑμεῖς κακῶς ἀγωνοθετοῦντες, οἵτινες εἰώθατε θεαταὶ μὲν τῶν λόγων γίγνεσθαι, ἀκροαταὶ δὲ τῶν ἔργων, τὰ μὲν μέλλοντα ἔργα ἀπὸ τῶν εὔειπόντων σκοποῦντες ὡς δυνατὰ γίγνεσθαι, τὰ δὲ πεπραγμένα ἤδη, οὐ τὸ δρασθὲν πιστότερον ὄψει λαβόντες ἢ τὸ ἀλουσθὲν, ἀπὸ τῶν λόγῳ καλῶς ἐπιτιμησάντων· καὶ μετὰ καινότητος μὲν λόγου ἀπατᾶσθαι ἄριστοι, μετὰ δεδοκιμασμένου δὲ μὴ ξυνέπεσθαι ἐθέλεις, δοῦλοι ὄντες τῶν αἰεὶ ἀτόπων, ὑπερόπται δὲ τῶν εἰωθότων, καὶ μάλιστα μὲν αὐτὸς εἰπεῖν ἕκαστος βουλόμενος δύνασθαι, εἰ δὲ μὴ, ἀνταγωνιζόμενοι τοῖς τοιαῦτα λέγουσι μὴ ὕστεροι ἀκολουθῆσαι δοκεῖν τῇ γνώμῃ,

ὀξέως δέ τι λέγοντος προεπαινέσαι καὶ προαισθῆσθαι τε πρόθυμοι τὰ λεγόμενα καὶ προνοῆσαι βραδεῖς τὰ ἐξ αὐτῶν ἀποβησόμενα, ζητοῦντές τε ἄλλο τι, ὡς εἰπεῖν, ἢ ἐν οἷς ζῶμεν, φρονοῦντες δὲ οὐδὲ περὶ τῶν παρόντων ἰκανῶς· ἀπλῶς τε ἀκοῆς ἡδονῆς ἢ σώζομενοι καὶ σοφιστῶν θεαταῖς ἐοικότες καθυμένοις μᾶλλον ἢ περὶ πόλεως βουλευομένοις».

39. «Ὡν ἐγὼ πειρώμενος ἀποτρέπειν ὑμᾶς ἀποφαίνω Μυτιληναίους μάλιστα δὴ μίαν πόλιν ἡδικηκότας ὑμᾶς. ἐγὼ γάρ, οἵτινες μὲν μὴ δυνατοὶ φέρειν τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν ἢ οἵτινες ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναγκασθέντες ἀπέστησαν, ξυγγνώμην ἔχω· νῆσον δὲ οἵτινες ἔχοντες μετὰ τειχῶν καὶ κατὰ θάλασσαν μόνον φοβούμενοι τοὺς ἡμετέρους πολεμίους, ἐν ᾧ καὶ αὐτοὶ τριήρων παρασκευῆς οὐκ ἄφρακτοι ἦσαν πρὸς αὐτούς, αὐτόνομοί τε οἰκοῦντες καὶ τιμώμενοι ἐς τὰ πρῶτα ὑπὸ ἡμῶν τοιαῦτα εἰργάσαντο, τί ἄλλο οὗτοι ἢ ἐπεβούλευσάν τε καὶ ἐπανεστήσαν μᾶλλον ἢ ἀπέστησαν—ἀπόστασις μὲν γε τῶν βίαιόν τι πασχόντων ἐστὶν—ἐζήτησάν τε μετὰ τῶν πολεμιωτάτων ἡμᾶς στάντες διαφθεῖραι; καίτοι δεινότερόν ἐστιν ἢ εἰ καθ' αὐτούς δύναμιν κτώμενοι ἀντεπολέμησαν. παράδειγμα δὲ αὐτοῖς οὔτε αἱ τῶν πέλας ξυμφοραὶ ἐγένοντο, ὅσοι ἀποστάντες ἤδη ἡμῶν ἐχειρώθησαν, οὔτε ἡ παροῦσα εὐδαιμονία παρέσχεον ὅκνον μὴ ἐλθεῖν ἐς τὰ δεινά· γενόμενοι δὲ πρὸς τὸ μέλλον θρασεῖς καὶ ἐλπίσαντες μακρότερα μὲν τῆς δυνάμεως, ἐλάσσω δὲ τῆς βουλήσεως, πόλεμον ἤραντο, ἰσχὺν ἀξιώσαντες τοῦ δικαίου προθεῖναι· ἐν ᾧ γὰρ ᾠήθησαν περιέσεσθαι, ἐπέθεντο ἡμῖν οὐκ ἀδικούμενοι. εἴωθε δὲ τῶν πόλεων, αἷς ἂν μάλιστα ἀπροσδόκητος καὶ δι' ἐλαχίστου εὐπραξία ἔλθῃ, ἐς ὕβριν τρέπειν· τὰ δὲ πολλὰ κατὰ λόγον τοῖς ἀνθρώποις εὐτυχοῦντα ἀσφαλέστερα ἢ παρὰ δόξαν· καὶ κακοπραγίαν, ὡς εἰπεῖν, ῥᾶον ἀπωθοῦνται ἢ εὐδαιμονίαν διασώζονται. χρῆν δὲ Μυτιληναίους καὶ πάλαι

μηδὲν διαφερόντως τῶν ἄλλων ὑφ' ἡμῶν τετιμῆσθαι, καὶ οὐκ ἂν ἐς τόδε ἐξύβρισαν· πέφυκε γὰρ καὶ ἄλλως ἄνθρωπος τὸ μὲν θεραπεῦον ὑπερφρονεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπεῖκον θαυμάζειν. κολασθέντων δὲ καὶ νῦν ἀξίως τῆς ἀδικίας, καὶ μὴ τοῖς μὲν ὀλίγοις ἢ αἰτία προστεθῆ, τὸν δὲ δῆμον ἀπολύσῃτε. πάντες γὰρ ὑμῖν γε ὁμοίως ἐπέθεντο, οἷς γ' ἐξῆν ὡς ἡμᾶς τραπομένοις, νῦν πάλιν ἐν τῇ πόλει εἶναι· ἀλλὰ τὸν μετὰ τῶν ὀλίγων κίνδυνον ἡγησάμενοι βεβαιότερον ξυναπέστησαν. τῶν τε ξυμμάχων σκέψασθε, εἰ τοῖς τε ἀναγκασθεῖσιν ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ τοῖς ἐκοῦσιν ἀποστᾶσι τὰς αὐτὰς ζημίας προσθήσετε, τίνα οἴεσθε ὄντινα οὐ βραχεῖα προφάσει ἀποστήσεσθαι, ὅταν ἢ κατορθώσονται ἐλευθέρως ἢ ἢ σφαλέντι μηδὲν παθεῖν ἀνήκεστον; ἡμῖν δὲ πρὸς ἐκάστην πόλιν ἀποκεκινδυνεύσεται τὰ τε χρήματα καὶ αἱ ψυχαί. καὶ τυχόντες μὲν πόλιν ἐφθαρμένην παραλαβόντες τῆς ἐπετείας προσόδου, δι' ἣν ἰσχύομεν, τὸ λοιπὸν στερήσεσθε, σφαλέντες δὲ πολεμίους πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἔξομεν, καὶ ὃν χρόνον τοῖς νῦν καθεστηκόσι δεῖ ἐχθροῖς ἀνθίστασθαι, τοῖς οἰκείοις ξυμμάχοις πολεμήσομεν».

40. «Οὐκ οὐκ δεῖ προθεῖναι ἐλπίδα οὔτε λόγῳ πιστὴν οὔτε χρήμασιν ὠνητήν, ὡς ξυγγνώμην ἀμαρτεῖν ἀνθρωπίνως λήφονται. ἄκοντες μὲν γὰρ οὐκ ἔβλαψαν, εἰδότες δὲ ἐπεβούλευσαν· ξύγγνωμον δ' ἐστὶ τὸ ἀκούσιον. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ τότε πρῶτον καὶ νῦν διαμάχομαι μὴ μεταγνῶναι ὑμᾶς τὰ προδογμένα, μηδὲ τρισὶ τοῖς ἀξυμφορωτάτοις τῇ ἀρχῇ, οἴκτω καὶ ἡδονῇ λόγων καὶ ἐπιεικείᾳ, ἀμαρτάνειν· ἔλεός τε γὰρ πρὸς τοὺς ὁμοίους δίκαιος ἰντιδίδοσθαι καὶ μὴ πρὸς τοὺς οὔτ' ἀντοικτιοῦντας ἐξ ἀνάγκης τε καθεστῶτας αἰεὶ πολεμίους· οἳ τε τέρποντες λόγῳ ῥήτορες ἔξουσι καὶ ἐν ἄλλοις ἐλάσσοσιν ἀγῶνα, καὶ μὴ ἐν ᾧ ἢ μὲν πόλις βραχεῖα ἡσθεῖσα μεγάλα ζημιώσεται, αὐτοὶ δὲ

ἐκ τοῦ εὖ εἰπεῖν τὸ παθεῖν εὖ ἀντιλήφονται· καὶ ἡ ἐπιείκεια πρὸς τοὺς μέλλοντας ἐπιτηδεῖους καὶ τὸ λοιπὸν ἔσσεσθαι μᾶλλον δίδοται ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίως τε καὶ οὐδὲν ἦσσαν πολεμίους ὑπολειπομένους. ἔν τε ξυνελὼν λέγω· πειθόμενοι μὲν ἔμοι τὰ δίκαια ἐς Μυτιληναίους καὶ τὰ ζύμφορα ἅμα ποιήσετε, ἄλλως δὲ γνόντες τοῖς μὲν οὐ χαριεῖσθε, ὑμᾶς δὲ αὐτοὺς μᾶλλον δικαίωσεσθε. εἰ γὰρ οὗτοι ὀρθῶς ἀπέστησαν, ὑμεῖς ἂν οὐ χρεῶν ἄρχοιτε. εἰ δὲ δὴ καὶ οὐ προσῆκον, ὅμως ἀξιοῦτε τοῦτο δρᾶν, παρὰ τὸ εἰκὸς τοι καὶ τούσδε ζυμφόρως δεῖ κολάζεσθαι, ἢ παύεσθαι τῆς ἀρχῆς καὶ ἐκ τοῦ ἀκινδύνου ἀνδραγαθίζεσθαι. τῇ τε αὐτῇ ζημίᾳ ἀξιώσατε ἀμύνασθαι καὶ μὴ ἀναλγητότεροι οἱ διαφυγόντες τῶν ἐπιβουλευσάντων φανῆναι, ἐνθυμηθέντες ἃ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ποιῆσαι κρατήσαντας ὑμῶν, ἄλλως τε καὶ προὑπάρξαντας ἀδικίας· μάλιστα δὲ οἱ μὴ ξὺν προφάσει τινα κακῶς ποιοῦντες ἐπεξέρχονται καὶ διόλλυνται, τὸν κίνδυνον ὑφορώμενοι τοῦ ὑπολειπομένου ἐχθροῦ. ὁ γὰρ μὴ ξὺν ἀνάγκη τι παθὼν χαλεπώτερος διαφυγῶν τοῦ ἀπὸ τῆς ἴσης ἐχθροῦ.

Μὴ οὖν προδῶται γένησθε ὑμῶν αὐτῶν, γενόμενοι δ' ὅτι ἐγγύτατα τῇ γνώμῃ τοῦ πάσχειν καὶ ὡς πρὸ παντὸς ἂν ἐτιμήσασθε αὐτοὺς χειρώσασθαι, νῦν ἀνταπόδοτε μὴ μαλακισθέντες πρὸς τὸ παρὸν αὐτίκα μηδὲ τοῦ ἐπικρεμασθέντος ποτὲ δεινοῦ ἀμνημονοῦντες. κολάσατε δὲ ἀξίως ταύτους τε καὶ τοῖς ἄλλοις ζυμμάχοις παράδειγμα σαφὲς καταστήσατε, ὃς ἂν ἀφιστῆται, θανάτῳ ζημιωσόμενον. τότε γὰρ ἦν γνῶσιν, ἦσσαν τῶν πολεμίων ἀμελήσαντες τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν μαχεῖσθε ζυμμάχοις ».

41. Τοιαῦτα μὲν Κλέων εἶπε. μετὰ δ' αὐτὸν Διόδωτος ὁ Εὐκράτους, ὅσπερ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀντέλεγε μάλιστα μὴ ἀποκατεῖναι Μυτιληναίους, παρελθὼν καὶ τότε ἔλεγε τοιαύδε.

ΔΗΜΗΓΟΡΙΑ ΔΙΟΔΟΤΟΥ

(Γ, 42 - 48)

42. « Ούτε τούς προθέντας τὴν διαγνώμην αὐθις περὶ Μυτιληναίων αἰτιῶμαι οὔτε τούς μεφομένους μὴ πολλάκις περὶ τῶν μεγίστων βουλευέσθαι ἐπαινῶ, νομίζω δὲ δύο τὰ ἐναντιώτατα εὐβουλία εἶναι, τάχος τε καὶ ὀργήν, ὧν τὸ μὲν μετὰ ἀνοίας φιλεῖ γίγνεσθαι, τὸ δὲ μετὰ ἀπαιδευσίας καὶ βραχύτητος γνώμης. τούς τε λόγους ὅστις διαμάχεται μὴ διδασκάλους τῶν πραγμάτων γίγνεσθαι, ἢ ἀξύνετός ἐστιν ἢ ἰδίᾳ τι αὐτῷ διαφέρει· ἀξύνετος μὲν, εἰ ἄλλῳ τινὶ ἡγεῖται περὶ τοῦ μέλλοντος δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ ἐμφανοῦς φράσαι, διαφέρει δ' αὐτῷ, εἰ βουλόμενός τι αἰσχροὺς πείσαι εὖ μὲν εἰπεῖν οὐκ ἂν ἡγεῖται περὶ τοῦ μὴ καλοῦ δύνασθαι, εὖ δὲ διαβαλῶν ἐκπλήξαι ἂν τούς τε ἀντεροῦντας καὶ τούς ἀκουσομένους. χαλεπώτατοι δὲ καὶ οἱ ἐπὶ χρήμασι προκατηγοροῦντες ἐπίδειξιν τινα. εἰ μὲν γὰρ ἀμαθίαν κατητιῶντο, ὁ μὴ πείσας ἀξυνετώτερος ἂν δόξας εἶναι ἢ ἀδικώτερος ἀπεχώρει· ἀδικίας δ' ἐπιφερομένης πείσας τε ὑποπτος γίγνεται καὶ μὴ τυχὼν μετὰ ἀξυνεσίας καὶ ἀδικος. ἢ τε πόλις οὐκ ὠφελεῖται ἐν τῷ τοιῷδε· φόβῳ γὰρ ἀποστερεῖται τῶν ζυμβούλων. καὶ πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο ἀδυνάτους λέγειν ἔχουσα τούς τοιούτους τῶν πολιτῶν· ἐλάχιστα γὰρ ἂν πεισθεῖη ζυναμαρτάνειν. χρῆ δὲ τὸν μὲν ἀγαθὸν πολίτην μὴ ἐκφοβοῦντα τούς ἀντεροῦντας, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἴσου φαίνεσθαι ἄμεινον λέγοντα, τὴν δὲ σώφρονα πόλιν τῷ τε πλεῖστα εὖ βουλευόντι μὴ προστιθέναι τιμὴν, ἀλλὰ μὴδ' ἔλασσουσὺν τῆς ὑπαρχούσης, καὶ τὸν μὴ τυχόντα γνώμης οὐχ ὅπως ζημιοῦν, ἀλλὰ μὴδ' ἀτιμάζειν. οὕτω γὰρ ὁ τε κατορθῶν ἥμιστα ἂν ἐπὶ τῷ ἔτι μειζόνων ἀξιοῦσθαι παρὰ γνώμην τι καὶ πρὸς χάριν λέγοι, ὁ τε μὴ ἐπιτυχὼν ὀρέγοιτο τῷ αὐτῷ χαριζόμενός τι καὶ αὐτός, προσάγεσθαι τὸ πλῆθος ».

43. «Ὡν ἡμεῖς τάναντία δρωμεν, καὶ προσέτι, ἦν τις καὶ ὑποπτεύηται κέρδους μὲν ἕνεκα τὰ βέλτιστα δ' ὅμως λέγειν, φθονήσαντες τῆς οὐ βεβαίου δοκίσεως τῶν κερδῶν τὴν φανεράν ὠφελίαν τῆς πόλεως ἀφαιρούμεθα. καθέστηκε δὲ τὰ γαθὰ ἀπὸ τοῦ εὐθέως λεγόμενα μηδὲν ἀνυποπτότερα εἶναι τῶν κακῶν, ὥστε δεῖν ὁμοίως τὸν τε τὰ δεινότατα βουλόμενον πεῖσαι ἀπάτη προσάγεσθαι τὸ πλῆθος καὶ τὸν τὰ ἀμείνω λέγοντα ψευσάμενον πιστὸν γενέσθαι. μόνην τε πόλιν διὰ τὰς περινοίας εὖ ποιῆσαι ἐκ τοῦ προφανοῦς μὴ ἐξαπατήσαντα ἀδύνατον· ὁ γὰρ διδοὺς φανερώς τι ἀγαθὸν ἀνθυποπτεύεται ἀφανῶς πη πλέον ἕξειν. χρῆ δὲ πρὸς τὰ μέγιστα καὶ ἐν τῷ τοιῷδε ἀξιοῦν τι ἡμᾶς περαιτέρω προνοοῦντας λέγειν ὑμῶν τῶν δι' ὀλίγου σκοποῦντων, ἄλλως τε καὶ ὑπεύθυνον τὴν παραινέσιν ἔχοντας πρὸς ἀνεύθυνον τὴν ὑμετέραν ἀκρόασιν. εἰ γὰρ ὁ τε πείσας καὶ ὁ ἐπισπόμενος ὁμοίως ἐβλάπτοντο, σωφρονέστερον ἂν ἐκρίνετε· νῦν δὲ πρὸς ὀργὴν ἦντιν' ἂν τύχητε ἔστιν ὅτε σφαλέντες τὴν τοῦ πείσαντος μίαν γνώμην ζημιοῦτε καὶ οὐ τὰς ὑμετέρας αὐτῶν, αἵ πολλαὶ οὔσαι ξυνεξήμαρτον».

44. «Ἐγὼ δὲ παρήλθον οὔτε ἀντερῶν περὶ Μυτιληναίων οὔτε κατηγορήσων. οὐ γὰρ περὶ τῆς ἐκείνων ἀδικίας ἡμῶν ὁ ἀγὼν, εἰ σωφρονοῦμεν, ἀλλὰ περὶ τῆς ὑμετέρας εὐβουλίας. ἦν τε γὰρ ἀποφῆνω πάνυ ἀδικοῦντας αὐτούς, οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἀποκτεῖναι κελεύσω, εἰ μὴ ξυμφέρον· ἦν τε καὶ ἔχοντάς τι ξυγγνώμης, ἔαν, εἰ τῇ πόλει μὴ ἀγαθὸν φαίνοιτο. νομίζω δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος ἡμᾶς μᾶλλον βουλευέσθαι ἢ τοῦ παρόντος. καὶ τοῦτο, ὃ μάλιστα Κλέων ἰσχυρίζεται, ἐς τὸ λοιπὸν ξυμφέρον ἔσεσθαι πρὸς τὸ ἦσσαν ἀφίστασθαι θάνατον ζημίαν προθεῖσι, καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ ἐς τὸ μέλλον καλῶς ἔχοντος ἀντισχυριζόμενος τάναντία γιγνώσκω. καὶ οὐκ ἀξιῶ ὑμᾶς τῷ εὐπρεπεῖ τοῦ ἐκείνου λόγου τὸ χρήσιμον τοῦ ἐμοῦ ἀπώσασθαι.

δικαιότερος γὰρ ὢν αὐτοῦ ὁ λόγος πρὸς τὴν νῦν ὑμετέραν ὀργὴν ἐς Μυτιληναίους τάχ' ἂν ἐπισπάσαιτο· ἡμεῖς δὲ οὐ δικαζόμεθα πρὸς αὐτούς, ὥστε τῶν δικαίων δεῖν, ἀλλὰ βουλευόμεθα περὶ αὐτῶν, ὅπως χρησίμως ἔξουσιν».

45. «Ἐν οὖν ταῖς πόλεσι πολλῶν θανάτου ζημίαι πρόκεινται καὶ οὐκ ἴσων τῶδε, ἀλλ' ἐλασσόνων ἀμαρτημάτων· ὅμως δὲ τῇ ἐλπίδι ἐπαιρόμενοι κινδυνεύουσι, καὶ οὐδεὶς πω καταγνοὺς ἑαυτοῦ μὴ περιέσεσθαι τῷ ἐπιβουλευματι ἦλθεν ἐς τὸ δεινόν. πόλις τε ἀφισταμένη τίς πω ἤσσω τῇ δοκῆσει ἔχουσα τὴν παρασκευὴν, ἢ οἰκείαν ἢ ἄλλων ζυμμαχία, τούτῳ ἐπεχείρησε; πεφύκασι τε ἅπαντες καὶ ἰδία καὶ δημοσία ἀμαρτάνειν, καὶ οὐκ ἔστι νόμος, ὅστις ἀπείρξει τούτου, ἐπεὶ διεξεληλύθασι γε διὰ πασῶν τῶν ζημιῶν οἱ ἄνθρωποι προστιθέντες, εἴ πως ἤσσον ἀδικοῖντο ὑπὸ τῶν κακούργων. καὶ εἰκὸς τὸ πάλαι τῶν μεγίστων ἀδικημάτων μαλακώτερας κεῖσθαι αὐτάς, παραβαينوμένων δὲ τῷ χρόνῳ ἐς τὸν θάνατον αἱ πολλαὶ ἀνήκουσι· καὶ τοῦτο ὅμως παραβαίνεται. ἢ τοίνυν δεινότερόν τι τούτου δέος εὐρετέον ἐστὶν ἢ τόδε γε οὐδὲν ἐπίσχει, ἀλλ' ἢ μὲν πενία ἀνάγκη τὴν τόλμαν παρέχουσα, ἢ δ' ἐξουσία ὕβρει τὴν πλεονεξίαν καὶ φρονήματι, αἱ δ' ἄλλαι ζυντυχίαι ὀργῇ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἐκάστη τις κατέχεται ὑπ' ἀνηκέστου τινὸς κρείσσονος, ἐξάγουσιν ἐς τοὺς κινδύνους. ἢ τε ἐλπίς καὶ ὁ ἔρωσ ἐπὶ παντί, ὁ μὲν ἠγούμενος, ἢ δ' ἐφεπομένη. καὶ ὁ μὲν τὴν ἐπιβουλήν ἐκφροντίζων, ἢ δὲ τὴν εὐπορίαν τῆς τύχης ὑποτιθεῖσα πλεῖστα βλάπτουσι, καὶ ὄντα ἀφανῆ κρείσσω ἐστὶ τῶν ὀρωμένων δεινῶν. καὶ ἢ τύχη ἐπ' αὐτοῖς οὐδὲν ἔλασσον ζυμβάλλεται ἐς τὸ ἐπαίρειν· ἀδοκῆτως γὰρ ἔστιν ὅτε παρισταμένη καὶ ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων κινδυνεύειν τινὰ προάγει καὶ οὐχ ἤσσον τὰς πόλεις, ὅσα περὶ τῶν μεγίστων τε, ἐλευθερίας ἢ ἄλλων ἀρχῆς, καὶ μετὰ πάντων ἔ-

καστος ἀλογίστως ἐπὶ πλέον τι αὐτὸν ἐδόξασεν. ἀπλῶς τε ἀδύνατον καὶ πολλῆς εὐηθείας, ὅστις οἶεται, τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ὀρμωμένης προθύμως τι πράξει, ἀποτροπὴν τινα ἔχειν ἢ νόμων ἰσχύι ἢ ἄλλῳ τῷ δεινῷ ».

46. « Οὐκ οὐκ χρὴ οὔτε τοῦ θανάτου τῇ ζημίᾳ ὡς ἐγγεγύω πιστεύσαντας χεῖρον βουλευσασθαι, οὔτε ἀνέλπιστον καταστῆσαι τοῖς ἀποστᾶσιν ὡς οὐκ ἔσται μεταγνῶναι καὶ ὅτι ἐν βραχυτάτῳ τὴν ἁμαρτίαν καταλῦσαι. σκέψασθε γὰρ ὅτι νῦν μὲν, ἣν τις καὶ ἀποστᾶσα πόλις γνῶ μὴ περιεσομένη, ἔλθοι ἂν ἐς ζύμβασιν δυνατὴ οὔσα ἔτι τὴν δαπάνην ἀποδοῦναι καὶ τὸ λοιπὸν ὑποτελεῖν· ἐκείνως δὲ τίνα οἴεσθε ἦντινα οὐκ ἄμεινον μὲν ἢ νῦν παρασκευάσασθαι, πολιορκία δὲ παρατενεῖσθαι ἐς τοῦσχατον, εἰ τὸ αὐτὸ δύναται σχολῆ καὶ ταχὺ ζυμβῆναι; ἡμῖν τε πῶς οὐ βλάβη δαπανᾶν καθημένοις διὰ τὸ ἀζύμβαστον, καὶ ἦν ἔλωμεν πόλιν, ἐφθαρμένην παραλαβεῖν καὶ τῆς προσόδου τὸ λοιπὸν ἀπ' αὐτῆς στέρεσθαι; ἰσχύομεν δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους τῷδε. ὥστε οὐ δικαστὰς ὄντας δεῖ ἡμᾶς μᾶλλον τῶν ἐξαμαρτανόντων ἀκριβεῖς βλάπτεσθαι ἢ ὁρᾶν ὅπως ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον μετρίως κολάζοντες ταῖς πόλεσιν ἔξομεν ἐς χρημάτων λόγον ἰσχυούσαις χρῆσθαι, καὶ τὴν φυλακὴν μὴ ἀπὸ τῶν νόμων τῆς δεινότητος ἀξιοῦν ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς ἐπιμελείας. οὐ νῦν τούναντίον δρῶντες, ἦν τινα ἐλεύθερον καὶ βία ἀρχόμενον εἰκότως πρὸς αὐτονομίαν ἀποστάντα χειρωσώμεθα, χαλεπῶς οἰόμεθα χρῆναι τιμωρεῖσθαι. χρὴ δὲ τοὺς ἐλευθέρους οὐκ ἀφισταμένους σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ πρὶν ἀποστῆναι σφόδρα φυλάσσειν καὶ προκασταλαμβάνειν, ὅπως μὴδ' ἐς ἐπίνοϊαν τούτου ἴωσι, κρατήσαντάς τε ὅτι ἐπ' ἐλάχιστον τὴν αἰτίαν ἐπιφέρειν ».

47. « Ὑμεῖς δὲ σκέψασθε ὅσον ἂν καὶ τοῦτο ἁμαρτά-

νοιτε Κλέωνι πειθόμενοι. νῦν μὲν γὰρ ὑμῖν ὁ δῆμος ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν εὖνους ἐστὶ καὶ ἢ οὐ ξυναφίσταται τοῖς ὀλίγοις ἢ, ἐὰν βιασθῆ, ὑπάρχει τοῖς ἀποστήσασι πολέμιος εὐθύς, καὶ τῆς ἀντικαθισταμένης πόλεως τὸ πλῆθος ξύμμαχον ἔχοντες ἐς πόλεμον ἐπέρχεσθε. εἰ δὲ διαφθερεῖτε τὸν δῆμον τῶν Μυτιληναίων, ὃς οὔτε μετέσχε τῆς ἀποστάσεως, ἐπειδὴ τε ὅπλων ἐκράτησεν, ἐκὼν παρέδωκε τὴν πόλιν, πρῶτον μὲν ἀδικήσετε τοὺς εὐεργέτας κτείνοντες, ἔπειτα καταστήσετε τοῖς δυνατοῖς τῶν ἀνθρώπων ὃ βούλονται μάλιστα· ἀφιστάντες γὰρ τὰς πόλεις τὸν δῆμον εὐθύς ξύμμαχον ἔξουσι προδειξάντων ὑμῶν τὴν αὐτὴν ζημίαν τοῖς τε ἀδικοῦσιν ὁμοίως κεῖσθαι καὶ τοῖς μὴ. δεῖ δέ, καὶ εἰ ἠδίκησαν, μὴ προσποιεῖσθαι, ὅπως, ὃ μόνον ἡμῖν ἔτι ξύμμαχόν ἐστι, μὴ πολέμιον γένηται. καὶ τοῦτο πολλῶ ξυμφορώτερον ἡγοῦμαι ἐς τὴν κάθεξιν τῆς ἀρχῆς, ἐκόντας ἡμᾶς ἀδικηθῆναι ἢ δικαίως οὐς μὴ δεῖ διαφθεῖραι· καὶ τὸ Κλέωνος τὸ αὐτὸ δίκαιον καὶ ξύμφορον τῆς τιμωρίας οὐχ εὐρίσκεται ἐν αὐτῶ δυνατὸν ὃν ἅμα γίγνεσθαι».

48. «Ἵμεῖς δὲ γνόντες ἀμείνω τάδε εἶναι καὶ μῆτε οἰκτωπλέον νείμαντες μῆτ' ἐπιεικεία, οἷς οὐδὲ ἐγὼ ἐῶ προσάγεσθαι, ἀπ' αὐτῶν δὲ τῶν παραινουμένων πείθεσθέ μοι Μυτιληναίων οὐς μὲν Πάχης ἀπέπεμφεν ὡς ἀδικοῦντας κρῖναι καθ' ἡσυχίαν, τοὺς δ' ἄλλους ἐὰν οἰκεῖν. τάδε γὰρ ἔς τε τὸ μέλλον ἀγαθὰ καὶ τοῖς πολεμίοις ἤδη φοβερά· ὅστις γὰρ εὐβουλευεται πρὸς τοὺς ἐναντίους κρείσσων ἐστὶν ἢ μετ' ἔργων ἰσχύος ἀνοία ἐπιών».

49. Τοιαῦτα δὲ Διόδωτος εἶπε. ῥηθεισῶν δὲ τῶν γνωμῶν τούτων μάλιστα ἀντιπάλων πρὸς ἀλλήλας οἱ Ἀθηναῖοι ἦλθον μὲν ἐς ἀγῶνα ὅμως τῆς δόξης καὶ ἐγένοντο ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἀγχώμαλοι, ἐκράτησε δὲ ἡ τοῦ Διοδότου. καὶ τριήρη εὐθύς

ἄλλην ἀπέστελλον κατὰ σπουδὴν, ὅπως μὴ φθασάσης τῆς προτέρας εὐρωσι διεφθαρμένην τὴν πόλιν. προεῖχε δὲ ἡμέρα καὶ νυκτὶ μάλιστα. παρασκευασάντων δὲ τῶν Μυτιληναίων πρέσβειων τῇ νηὶ οἶνον καὶ ἄλφιτα καὶ μεγάλα ὑποσχομένων, εἰ φθάσειαν, ἐγένετο σπουδὴ τοῦ πλοῦ τοιαύτη, ὥστε ἡσθιὸν τε ἅμα ἐλαύνοντες οἶνον καὶ ἐλαίω ἄλφιτα πεφυραμένα, καὶ οἱ μὲν ὕπνον ἡροῦντο κατὰ μέρος, οἱ δὲ ἤλαυνον. κατὰ τύχην δὲ πνεύματος οὐδενὸς ἐναντιωθέντος καὶ τῆς μὲν προτέρας νεὼς οὐ σπουδῇ πλεούσης ἐπὶ πρᾶγμα ἀλλόκοτον, ταύτης δὲ τοιοῦτω τρόπῳ ἐπειγομένης, ἣ μὲν ἔφθασε τοσοῦτον ὅσον Πάχητα ἀνεγνωκέναι τὸ ψήφισμα καὶ μέλλειν δράσειν τὰ δεδογμένα, ἣ δ' ὑστέρᾳ αὐτῆς ἐπικατάγεται καὶ διεκώλυσε μὴ διαφθεῖραι. παρὰ τοσοῦτον μὲν ἡ Μυτιλήνη ἦλθε κινδύνου.

50. Τοὺς δ' ἄλλους ἄνδρας, οὓς ὁ Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς αἰτιωτάτους ὄντας τῆς ἀποστάσεως, Κλέωνος γνώμη διεφθειραν οἱ Ἀθηναῖοι — ἦσαν δὲ ὀλίγωι πλείους χιλίων —, καὶ Μυτιληναίων τεῖχη καθεῖλον καὶ ναῦς παρέλαβον. ὕστερον δὲ φόρον μὲν οὐκ ἔταξαν Λεσβίοις, κλήρους δὲ ποιήσαντες τῆς γῆς πλὴν τῆς Μηθυμναίων τρισχιλίους, τριακοσίους μὲν τοῖς θεοῖς ἱερούς ἐξεῖλον, ἐπὶ δὲ τοὺς ἄλλους σφῶν αὐτῶν κληρούχους τοὺς λαχόντας ἀπέπεμψαν· οἷς ἀργύριον Λέσβιοι ταξάμενοι τοῦ κλήρου ἐκάστου τοῦ ἐνιαυτοῦ δύο μναῖς φέρειν αὐτοὶ εἰργάζοντο τὴν γῆν. παρέλαβον δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ ἡπίρῳ πολισμάτα οἱ Ἀθηναῖοι, ὅσων Μυτιληναῖοι ἐκράτουν, καὶ ὑπήκουον ὕστερον Ἀθηναίων. τὰ μὲν κατὰ Λέσβον οὕτως ἐγένετο.

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

(B, 34 - 46)

34. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χειμῶνι Ἀθηναῖοι τῷ πατρίῳ νόμῳ χρώμενοι δημοσίᾳ ταφὰς ἐποιήσαντο τῶν ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ πρώτων ἀποθανόντων τρόπῳ τοιῷδε. τὰ μὲν ὅστ' ἀ προτίθενται τῶν ἀπογενομένων πρότριτα σκηνὴν ποιήσαντες καὶ ἐπιφέρει τῷ αὐτοῦ ἕκαστος, ἣν τι βούληται. ἐπειδὴν δὲ ἡ ἐκφορὰ ἦ, λάρνακας κυπαρισσίας ἄγουσιν ἅμαξαι φυλῆς ἐκάστης μίαν· ἔνεστι δὲ τὰ ὅστ' αἰ, ἧς ἕκαστος ἦν φυλῆς. μία δὲ κλίνη κενὴ φέρεται ἐστρωμένη τῶν ἀφανῶν, οἳ ἂν μὴ εὐρεθῶσιν ἐς ἀναίρεσιν. ξυνεκφέρει δὲ ὁ βουλόμενος καὶ ἀστῶν καὶ ξένων, καὶ γυναῖκες πάρεισιν αἰ προσήκουσαι ἐπὶ τὸν τάφον ὄλοφύρομεναι. τιθέασιν οὖν ἐς τὸ δημόσιον σῆμα, ὃ ἐστὶν ἐπὶ τοῦ καλλίστου προαστίου τῆς πόλεως καὶ αἰεὶ ἐν αὐτῷ θάπτουσι τοὺς ἐκ τῶν πολέμων πλὴν γε τοὺς ἐν Μαραθῶνι· ἐκείνων δὲ διαπρεπῆ τὴν ἀρετὴν κρίναντες αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον ἐποίησαν. ἐπειδὴν δὲ κρύψωσι γῆ, ἀνὴρ ἡρημένος ὑπὸ τῆς πόλεως, ὃς ἂν γνώμη τε δοκῆ μὴ ἀξύνετος εἶναι καὶ ἀξιώσει προήκη, λέγει ἐπ' αὐτοῖς ἔπαινον τὸν πρέποντα· μετὰ δὲ τοῦτο ἀπέρχονται. ὧδε μὲν θάπτουσι· καὶ διὰ παντὸς τοῦ πολέμου, ὅποτε ξυμβαίῃ αὐτοῖς, ἐχρῶντο τῷ νόμῳ. ἐπὶ δ' οὖν τοῖς πρώτοις τοῖσδε Περικλῆς ὁ Ξανθίππου ἡρέθη λέγειν. καὶ ἐπειδὴ καιρὸς ἐλάμβανε, προελθὼν ἀπὸ τοῦ σήματος ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν πεποιημένον, ὅπως ἀκούοιτο ὡς ἐπὶ πλεῖστον τοῦ ὀμίλου, ἔλεγε τοιάδε.

35. « Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε ἤδη εἰρηκότων ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς

ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν. ἐμοὶ δὲ ἀρκοῦν ἂν ἐδόκει εἶναι ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργῳ γενομένων ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμὰς, οἷα καὶ νῦν περὶ τὸν τάφον τόνδε δημοσίᾳ παρασκευασθέντα ὄρατε, καὶ μὴ ἐν ἐνὶ ἀνδρὶ πολλῶν ἀρετὰς κινδυνεύεσθαι εὖ τε καὶ χεῖρον εἰπόντι πιστευθῆναι. χαλεπὸν γὰρ τὸ μετρίως εἰπεῖν ἐν ᾧ μόλις καὶ ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας βεβαιοῦται. ὅ τε γὰρ ξυνειδῶς καὶ εὖνους ἀκροατῆς τάχ' ἂν τι ἐνδεεστέρως πρὸς ἃ βούλεται τε καὶ ἐπίσταται νομίσειε δηλοῦσθαι, ὅ τε ἄπειρος ἔστιν ἃ καὶ πλεονάζεσθαι, διὰ φθόνον, εἴ τι ὑπὲρ τὴν αὐτοῦ φύσιν ἀκούοι· μέχρι γὰρ τοῦδε ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι περὶ ἐτέρων λεγόμενοι, ἐφ' ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἱκανὸς εἶναι δρᾶσαί τι ὧν ἤκουσε· τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν φθονοῦντες ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν. ἐπειδὴ δὲ τοῖς πάλαι οὕτως ἐδοκιμάσθη ταῦτα καλῶς ἔχειν, χρὴ καὶ ἐμὲ ἐπόμενον τῷ νόμῳ πειρᾶσθαι ὑμῶν τῆς ἐκάστου βουλήσεώς τε καὶ δόξης τυχεῖν ὡς ἐπὶ πλεῖστον».

36. «Ἀρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν προγόνων πρῶτον· δίκαιον γὰρ αὐτοῖς καὶ πρέπον δὲ ἅμα ἐν τῷ τοιῷδε τὴν τιμὴν ταύτην τῆς μνήμης δίδοσθαι. τὴν γὰρ χώραν οἱ αὐτοὶ αἰεὶ οἰκοῦντες διαδοχῇ τῶν ἐπιγιγνομένων μέχρι τοῦδε ἐλευθέραν δι' ἀρετὴν παρέδοσαν. καὶ ἐκεῖνοί τε ἄξιοι ἐπαίνου καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ πατέρες ἡμῶν· κτησάμενοι γὰρ πρὸς οἷς ἐδέξαντο ὅσην ἔχομεν ἀρχὴν οὐκ ἀπόνως, ἡμῖν τοῖς νῦν προσκατέλιπον. τὰ δὲ πλείω αὐτῆς αὐτοὶ ἡμεῖς οἶδε οἱ νῦν ἔτι ὄντες μάλιστα ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ ἐπηυξήσαμεν, καὶ τὴν πόλιν τοῖς πᾶσι παρεσκευάσαμεν καὶ ἐς πόλεμον καὶ ἐς εἰρήνην αὐταρκεστάτην. ὧν ἐγὼ τὰ μὲν κατὰ πολέμους ἔργα, οἷς ἕκαστα ἐκτήθη, ἢ εἴ τι αὐτοὶ ἢ οἱ πατέρες ἡμῶν βάρβαρον ἢ Ἑλληνα πολέμιον ἐπιόντα προθύμως ἠμυνάμεθα, μακρηγορεῖν ἐν εἰδόσιν οὐ βουλόμενος, ἑάσω. ἀπὸ δὲ οἷας τε ἐπιτηδεύσεως ἤλθομεν ἐπ'

αὐτὰ καὶ μεθ' οἷας πολιτείας καὶ τρόπων ἐξ οἷων μεγάλη ἐγένετο, ταῦτα δηλώσας πρῶτον εἶμι καὶ ἐπὶ τὸν τῶνδε ἔπαινον, νομίζων ἐπὶ τε τῷ παρόντι οὐκ ἂν ἀπρεπῆ λεχθῆναι αὐτὰ καὶ τὸν πάντα ὄμιλον καὶ ἀστών καὶ ξένων ξύμφορον εἶναι ἐπακοῦσαι αὐτῶν ».

37. « Χρῶμεθα γὰρ πολιτεία οὐ ζηλούση τοὺς τῶν πέλας νόμους, παράδειγμα δὲ μᾶλλον αὐτοὶ ὄντες τισὶν ἢ μιμούμενοι ἑτέρους. καὶ ὄνομα μὲν διὰ τὸ μὴ ἐς ὀλίγους ἀλλ' ἐς πλείονας οἰκεῖν δημοκρατία κέκληται. μέτεστι δὲ κατὰ μὲν τοὺς νόμους πρὸς τὰ ἴδια διάφορα πᾶσι τὸ ἴσον, κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν, ὡς ἕκαστος ἐν τῷ εὐδοκιμεί, οὐκ ἀπὸ μέρους τὸ πλεόν ἐς τὰ κοινὰ ἢ ἀπ' ἀρετῆς προτιμᾶται, οὐδ' αὖ κατὰ πηνίαν, ἔχων δὲ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος ἀφανεία κεκώλυται. ἐλευθέρως δὲ τὰ τε πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν καὶ ἐς τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων ὑποψίαν, οὐ δι' ὀργῆς τὸν πέλας, εἰ καθ' ἡδονὴν τι δρᾶ, ἔχοντες, οὐδὲ ἀζημίους μὲν, λυπηράς δὲ τῇ ὕψει ἀχθηδόνας προστιθέμενοι. ἀνεπαχθῶς δὲ τὰ ἴδια προσομιλοῦντες τὰ δημόσια διὰ δέος μάλιστα οὐ παρανομοῦμεν, τῶν τε αἰεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκροάσει καὶ τῶν νόμων, καὶ μάλιστα αὐτῶν ὅσοι τε ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀδικουμένων κείνται καὶ ὅσοι ἄγραφοι ὄντες αἰσχύνην ὁμολογουμένην φέρουσι ».

38. « Καὶ μὴν καὶ τῶν πόνων πλείστας ἀναπαύλας τῇ γνώμῃ ἐπορισάμεθα, ἀγῶσι μὲν γε καὶ θυσίαις διετησίοις νομίζοντες, ἰδίαις δὲ κατασκευαῖς εὐπρεπέσιν, ὧν καθ' ἡμέραν ἢ τέρψις τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει. ἐπεσέρχεται δὲ διὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως ἐκ πάσης γῆς τὰ πάντα, καὶ ξυμβαίνει ἡμῖν μηδὲν οἰκειότερα τῇ ἀπολαύσει τὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ γινόμενα καρποῦσθαι ἢ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ».

39. « Διαφέρομεν δὲ καὶ ταῖς τῶν πολεμικῶν μελέταις τῶν ἐναντίων τοῖσδε. τὴν τε γὰρ πόλιν κοινὴν παρέχομεν καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε ξηνηλασίαις ἀπείργομέν τινα ἢ μαθήματος ἢ θεάματος, ὃ μὴ κρυφθὲν ἂν τις τῶν πολεμίων ἰδὼν ὠφελῆθει, πιστεύοντες οὐ ταῖς παρασκευαῖς τὸ πλεόν καὶ ἀπάταις ἢ τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐς τὰ ἔργα εὐψύχῳ καὶ ἐν ταῖς παιδείαις οἷ μὲν ἐπιπόνῳ ἀσκήσει εὐθύς νέοι ὄντες τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται, ἡμεῖς δὲ ἀνειμένως διαιτώμενοι οὐδὲν ἤσπον ἐπὶ τοὺς κινδύνους ἰσοπαλεῖς χωροῦμεν. τεκμήριον δὲ οὔτε γὰρ Λακεδαιμόνιοι καθ' ἑαυτοὺς, μεθ' ἀπάντων δὲ ἐς τὴν γῆν ἡμῶν στρατεύουσι, τὴν τε τῶν πέλας αὐτοὶ ἐπελθόντες οὐ χαλεπῶς ἐν τῇ ἄλλοτρίᾳ τοὺς περὶ τῶν οἰκείων ἀμυνομένους μαχόμενοι τὰ πλείω κρατοῦμεν· ἀθρόα τε τῇ δυνάμει ἡμῶν οὐδεὶς πω πολέμιος ἐνέτυχε διὰ τὴν τοῦ ναυτικοῦ τε ἅμα ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἐν τῇ γῇ ἐπὶ πολλὰ ἡμῶν αὐτῶν ἐπιπεψιν· ἦν δὲ που μορίῳ τινὶ προσμείξωσι, κρατήσαντές τέ τινας ἡμῶν πάντας αὐχοῦσιν ἀπεῶσθαι καὶ νικηθέντες ὑφ' ἀπάντων ἡσσησθαι. καίτοι εἰ ῥαθυμία μᾶλλον ἢ πόνων μελέτη καὶ μὴ μετὰ νόμων τὸ πλεόν ἢ τρόπων ἀνδρείας ἐθέλομεν κινδυνεύειν, περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς τε μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκαμνεῖν, καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι μὴ ἀτολμοτέρους τῶν αἰεὶ μοχθούντων φαίνεσθαι, καὶ ἐν τε τούτοις τὴν πόλιν ἀξίαν εἶναι θαυμάζεσθαι καὶ ἔτι ἐν ἄλλοις ».

40. « Φιλοκαλοῦμέν τε γὰρ μετ' εὐτελείας καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας· πλούτῳ τε ἔργου μᾶλλον καιρῷ ἢ λόγου κόμπῳ χρώμεθα, καὶ τὸ πένεσθαι οὐχ ὁμολογεῖν τινα αἰσχρόν, ἀλλὰ μὴ διαφεύγειν ἔργῳ αἴσχιον. ἐνι τε τοῖς αὐτοῖς οἰκείων ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια καὶ ἑτέροις ἕτερα πρὸς ἔργα τετραμμένοις τὰ πολιτικὰ μὴ ἐνδεῶς γινῶναι· μόνοι γὰρ τὸν τε μηδὲν τῶνδε μετέχοντα οὐκ ἀπράγμονα, ἀλλ'

ἀχρεῖον νομιζομεν, καὶ οἱ αὐτοὶ ἦτοι κρίνομέν γε ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα, οὐ τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις βλάβην ἡγούμενοι, ἀλλὰ μὴ προδιδαχθῆναι μᾶλλον λόγῳ πρότερον ἢ ἐπὶ αὐτῷ δεῖ ἔργῳ ἔλθεῖν. διαφερόντως γὰρ δὴ καὶ τότε ἔχομεν ὥστε τολμᾶν τε οἱ αὐτοὶ μάλιστα καὶ περὶ ὧν ἐπιχειρήσομεν ἐκλογίζεσθαι· ὁ τοῖς ἄλλοις ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμός δὲ ὄκνον φέρει. κράτιστοι δ' ἂν τὴν ψυχὴν δικαίως κριθεῖεν οἱ τὰ τε δεινὰ καὶ ἡδέα σαφέστατα γινώσκοντες καὶ διὰ ταῦτα μὴ ἀποτρεπόμενοι ἐκ τῶν κινδύνων· καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἠναντιώμεθα τοῖς πολλοῖς· οὐ γὰρ πάσχοντες εὖ, ἀλλὰ δρωῦντες κτώμεθα τοὺς φίλους. βεβαιότερος δὲ ὁ δράσας τὴν χάριν ὥστε ὀφειλομένην δι' εὐνοίας ᾧ δέδωκε σφῶζειν· ὁ δὲ ἀντοφείλων ἀμβλύτερος, εἰδῶς οὐκ ἐς χάριν, ἀλλ' ἐς ὀφείλημα τὴν ἀρετὴν ἀποδώσων. καὶ μόνοι οὐ τοῦ ζυμφέροντος μᾶλλον λογισμῷ ἢ τῆς ἐλευθερίας τῷ πιστῷ ἀδεῶς τινα ὠφελοῦμεν ».

41. « Εὐνελών τε λέγω τὴν τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος παιδευσιν εἶναι καὶ καθ' ἕκαστον δοκεῖν ἂν μοι τὸν αὐτὸν ἄνδρα παρ' ἡμῶν ἐπὶ πλείστ' ἂν εἶδη καὶ μετὰ χαρίτων μάλιστα' ἂν εὐτραπέλως τὸ σῶμα αὐταρκες παρέχεσθαι. καὶ ὡς οὐ λόγων ἐν τῷ παρόντι κόμπος τάδε μᾶλλον ἢ ἔργων ἐστὶν ἀλήθεια, αὐτὴ ἢ δύναμις τῆς πόλεως, ἦν ἀπὸ τῶνδε τῶν τρόπων ἐκτησάμεθα, σημαίνει. μόνη γὰρ τῶν νῦν ἀκοῆς κρείστων ἐς πείραν ἔρχεται, καὶ μόνη οὔτε τῷ πολέμῳ ἐπελθόντι ἀγανάκτησιν ἔχει ὑφ' οἷων κακοπαθεῖ, οὔτε τῷ ὑπηκόῳ κατάμεμψιν ὡς οὐχ ὑπὸ ἀξίων ἄρχεται. μετὰ μεγάλων δὲ σημείων καὶ οὐ δὴ τοι ἀμάρτυρόν γε τὴν δύναμιν παρασχόμενοι τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμασθησόμεθα, οὐδὲν προσδεόμενοι οὔτε Ὀμήρου ἐπαινέτου οὔτε ὅστις ἔπεσι μὲν τὸ αὐτίκα τέρψει, τῶν δ' ἔργων τὴν ὑπόνοιαν ἢ ἀλήθεια βλάβει, ἀλλὰ πᾶσαν μὲν θάλασσαν καὶ γῆν ἐσβατόν

τῇ ἡμετέρα τόλμῃ καταναγκάσαντες γενέσθαι, πανταχοῦ δὲ μνημεῖα κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν αἰδία ξυγκατοικίσαντες. περὶ τοιαύτης οὖν πόλεως οἶδε τε γενναίως δικαιοῦντες μὴ ἀφαιρεθῆναι αὐτὴν μαχόμενοι ἐτελεύτησαν, καὶ τῶν λειπομένων πάντα τινὰ εἰκὸς ἐθέλειν ὑπὲρ αὐτῆς κάμνειν ».

42. « Δι' ὃ δὴ καὶ ἐμήκυνα τὰ περὶ τῆς πόλεως, διδασκαλίαν τε ποιούμενος μὴ περὶ ἴσου ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα καὶ οἷς τῶνδε μὴδὲν ὑπάρχει ὁμοίως, καὶ τὴν εὐλογίαν ἅμα ἐφ' οἷς νῦν λέγω φανεράν σημείους καθιστάς. καὶ εἴρηται αὐτῆς τὰ μέγιστα· ἅ γὰρ τὴν πόλιν ὑμνησα, αἱ τῶνδε καὶ τῶν τοιῶνδε ἀρεταὶ ἐκόσμησαν, καὶ οὐκ ἂν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἰσόρροπος ὥσπερ τῶνδε ὁ λόγος τῶν ἔργων φανείη. δοκεῖ δέ μοι δηλοῦν ἀνδρὸς ἀρετὴν πρώτη τε μνηύουσα καὶ τελευταία βεβαιούσα ἢ νῦν τῶνδε καταστροφή. καὶ γὰρ τοῖς τᾶλλα χεῖροσι δίκαιον τὴν ἐς τοὺς πολέμους ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνδραγαθίαν προτίθεσθαι· ἀγαθῶ γὰρ κακὸν ἀφανίσαντες κοινῶς μᾶλλον ὠφέλησαν ἢ ἐκ τῶν ἰδίων ἐβλάψαν. τῶνδε δὲ οὔτε πλούτου τις τὴν ἔτι ἀπόλαυσιν προτιμήσας ἐμαλακίσθη, οὔτε πενίας ἐλπίδι, ὡς κἂν ἔτι διαφυγῶν πλουτήσειεν, ἀναβολὴν τοῦ δεινοῦ ἐποίησατο· τὴν δὲ τῶν ἐναντίων τιμωρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες ἐβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι, ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἤδη ὀρωμένου σφίσι αὐτοῖς ἀξιοῦντες πεποιθέναι· καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμύνησθαι καὶ παθεῖν κάλλιον ἡγησάμενοι ἢ τὸ ἐνδόντες σώζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχροὺς τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον τῷ σώματι ὑπέμειναν, καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύχης ἅμα ἀκμῆ τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ δέους ἀπηλλάγησαν ».

43. «Καὶ οἶδε μὲν προσηκόντως τῇ πόλει τοιοῖδε ἐγένοντο· τοὺς δὲ λοιποὺς χρή ἀσφαλεστέραν μὲν εὐχεσθαι, ἀτολμοτέραν δὲ μηδὲν ἀξιοῦν τὴν ἐς τοὺς πολεμίους διάνοιαν ἔχειν, σκοποῦντας μὴ λόγῳ μόνῳ τὴν ὠφελίαν, ἣν ἂν τις πρὸς οὐδὲν χειρόν αὐτοὺς ὑμᾶς εἰδότας μηκύνει, λέγων ὅσα ἐν τῷ τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι ἀγαθὰ ἐνεστίν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν τῆς πόλεως δύναμιν καθ' ἡμέραν ἔργῳ θεωμένους καὶ ἐραστὰς γιγνομένους αὐτῆς, καὶ ὅταν ὑμῖν μεγάλη δόξα εἶναι, ἐνθυμουμένους ὅτι τολμῶντες καὶ γιγνώσκοντες τὰ δέοντα καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αἰσχυρόμενοι ἄνδρες αὐτὰ ἐκτῆσαντο, καὶ ὅποτε καὶ πείρα του σφαλεῖεν, οὐκ οὖν καὶ τὴν πόλιν γε τῆς σφετέρως ἀρετῆς ἀξιοῦντες στερίσκειν, κάλλιστον δὲ ἔρανον αὐτῇ προῖέμενοι. κοινῇ γὰρ τὰ σώματα διδόντες ἰδίᾳ τὸν ἀγῆρων ἔπαινον ἐλάμβανον καὶ τὸν τάφον ἐπισημότατον, οὐκ ἐν ᾧ κεῖνται μᾶλλον, ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ δόξα αὐτῶν παρὰ τῷ ἐντυχόντι αἰεὶ καὶ λόγου καὶ ἔργου καιρῷ ἀείμνηστος καταλείπεται. ἀνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος, καὶ οὐ στηλῶν μόνον ἐν τῇ οἰκείᾳ σημαίνει ἐπιγραφή, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ ἄγραφος μνήμη παρ' ἑκάστῳ τῆς γνώμης μᾶλλον ἢ τοῦ ἔργου ἐνδιδαιτᾶται. οὐς νῦν ὑμεῖς ζηλώσαντες καὶ τὸ εὐδαιμον τὸ ἐλεύθερον, τὸ δ' ἐλεύθερον τὸ εὐψυχον κρίναντες, μὴ περιορᾶσθε τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους. οὐ γὰρ οἱ κακοπραγοῦντες δικαιοτέρον ἀφειδοῖεν ἂν τοῦ βίου, οἷς ἐλπὶς οὐκ ἔστιν ἀγαθοῦ, ἀλλ' οἷς ἡ ἐναντία μεταβολὴ ἐν τῷ ζῆν ἔτι κινδυνεύεται καὶ ἐν οἷς μάλιστα μεγάλα τὰ διαφέροντα, ἣν τι πταίσωσιν. ἀλγεινότερα γὰρ ἀνδρὶ γε φρόνημα ἔχοντι ἢ μετὰ τοῦ μαλακισθῆναι κάκωσις ἢ ὁ μετὰ ῥώμης καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἅμα γιγνόμενος ἀναίσθητος θάνατος».

44. «Δι' ὅπερ καὶ τοὺς τῶνδε νῦν τοκέας, ὅσοι πάρεστε, οὐκ ὀλοφύρομαι μᾶλλον ἢ παραμυθῆσομαι. ἐν πολυτρόποις

γὰρ ξυμφοραῖς ἐπίστανται τραφέντες, τὸ δ' εὐτυχές, οἳ ἂν τῆς εὐπρεπεστάτης λάχωσιν, ὥσπερ οἶδε μὲν νῦν, τελευτῆς, ὑμεῖς δὲ λύπης, καὶ οἷς ἐνευδαιμονῆσαι τε ὁ βίος ὁμοίως καὶ ἐντελευτῆσαι ξυνεμετρήθη. χαλεπὸν μὲν οὖν οἶδα πείθειν ὄν, ὧν καὶ πολλάκις ἔξετε ὑπομνήματα ἐν ἄλλων εὐτυχίαις, αἷς ποτε καὶ αὐτοὶ ἠγάλλεσθε· καὶ λύπη οὐχ ὧν ἂν τις μὴ πειρασάμενος ἀγαθῶν στερίσκηται, ἀλλ' οὗ ἂν ἐθὰς γενόμενος ἀφαιρεθῆ. καρτερεῖν δὲ χρὴ καὶ ἄλλων παιδῶν ἐλπίδι, οἷς ἔτι ἡλικία τέκνωσιν ποιεῖσθαι· ἰδίᾳ τε γὰρ τῶν οὐκ ὄντων λήθη οἱ ἐπιγιγνόμενοί τισιν ἔσονται, καὶ τῇ πόλει διχόθεν, ἔκ τε τοῦ μὴ ἐρημοῦσθαι καὶ ἀσφαλείᾳ, ξυνοίσει· οὐ γὰρ οἶόν τε ἴσον τι ἢ δίκαιον βουλευέσθαι, οἳ ἂν μὴ καὶ παιδας ἐκ τοῦ ὁμοίου παραβαλλόμενοι κινδυνεύωσιν. ὅσοι δ' αὖ παρηβήκατε, τὸν τε πλέονα κέρδος, ὃν ἠτύχεῖτε, βίον ἠγεῖσθε καὶ τόνδε βραχὺν ἔσεσθαι καὶ τῇ τῶνδε εὐκλείᾳ κουφίζεσθε. τὸ γὰρ φιλότιμον ἀγήρων μόνον, καὶ οὐκ ἐν τῷ ἀχρείῳ τῆς ἡλικίας τὸ κερδαίνειν, ὥσπερ τινὲς φασι, μᾶλλον τέρπει, ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι.»

45. « Παισὶ δ' αὖ ὅσοι τῶνδε πάρεστε ἢ ἀδελφοῖς ὁρῶ μέγαν τὸν ἀγῶνα — τὸν γὰρ οὐκ ὄντα ἅπας εἶωθεν ἐπαινεῖν —, καὶ μόλις ἂν καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς οὐχ ὁμοιοὶ ἀλλ' ὀλίγω χεῖρους κριθεῖτε. φθόνος γὰρ τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίπαλον, τὸ δὲ μὴ ἐμποδῶν ἀνανταγωνίστῳ εὐνοία τετίμηται. εἰ δὲ με δεῖ καὶ γυναικείας τι ἀρετῆς, ὅσοι νῦν ἐν χηρείᾳ ἔσονται, μνησθῆναι, βραχείᾳ παραινεῖσαι ἅπαν σημανῶ. τῆς τε γὰρ ὑπαρχούσης φύσεως μὴ χεῖροσι γενέσθαι ὑμῖν μεγάλη ἢ δόξα καὶ ἤς ἂν ἐπ' ἐλάχιστον ἀρετῆς πέρι ἢ ψόγου ἐν τοῖς ἄρσεσι κλέος ἦ.»

46. « Εἴρηται καὶ ἐμοὶ λόγῳ κατὰ τὸν νόμον ὅσα εἶχον

πρόσφορα, καὶ ἔργῳ οἱ θαπτόμενοι τὰ μὲν ἤδη κεκόσμηται, τὰ δὲ αὐτῶν τοὺς παῖδας τὸ ἀπὸ τοῦδε δημοσίᾳ ἢ πόλιν μέ-
 χρι ἤβης θρέψει, ὠφέλιμον στέφανον τοῖσδέ τε καὶ τοῖς λει-
 πομένοις τῶν τοιῶνδε ἀγῶνων προτιθεῖσα· ἄθλα γὰρ οἷς κεί-
 ται ἀρετῆς μέγιστα, τοῖς δὲ καὶ ἄνδρες ἄριστοι πολιτεύουσι.
 νῦν δὲ ἀπολοφουράμενοι ὄν προσήκει ἐκάστῳ ἅπιτε ».

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ι. ΠΛΑΤΑΤΚΑ

Εισβολή τῶν Θηβαίων στις Πλαταιές

(H. 1-16)

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἐνθὺς ἀπὸ αὐτῆς τῆς πολεμικῆς ἐνεργείας, δηλ. τὴν εἰσβολὴν τῶν Θηβαίων ἐπὶ τὰς Πλαταιάς, ἀπὸ τῆς ὁποίας οὐτε ἐπιμείνουντο εἰς ἀκραιφνῆ κατ' ἄλληλους — ἔκτισαν πλέον τὰ ἐπικοινωνοῦν μεταξύ τους χωρὶς κήρυκας, καταστάνας τε δηλ. εἰς τὸν πόλεμον — καὶ μὴ καὶ ἐρχομένων τῶν ἐχθροπραξίαι, εἴης = μὲ τὴ σειρά, κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα τὸ θέρος γὰρ τὸ Θεουκιδίδη ἦταν ἐκτάμηνον διαστήμα, ἀπὸ τὸ Μάρτιο μέχρι τὸν Ὀκτώβριο, ὁ δὲ χειμῶνας τετραμηνον, ἀπὸ τὸ Νοέμβριον μέχρι τὸ Φεβρουάριον. Ἡ διαίρεση αὕτη στηρίζεται ἐπὶ φύσιν τῶν γεγονότων καὶ ἱστοροῦνται ἐπειδὴ τὸ μὲν θέρος, δηλ. ἐνοσίχθων, θέρος καὶ φθινόπωρον, ἐγένονταν οἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις, τὸ δὲ χειμῶνα οἱ πολεμικαὶ προεπιμαρτυρίαι.

2. Ἐνθὺς ἀπὸ αὐτῆς τῆς πολεμικῆς ἐνεργείας, δηλ. τὴν εἰσβολὴν τῶν Θηβαίων ἐπὶ τὰς Πλαταιάς, ἀπὸ τῆς ὁποίας οὐτε ἐπιμείνουντο εἰς ἀκραιφνῆ κατ' ἄλληλους — ἔκτισαν πλέον τὰ ἐπικοινωνοῦν μεταξύ τους χωρὶς κήρυκας, καταστάνας τε δηλ. εἰς τὸν πόλεμον — καὶ μὴ καὶ ἐρχομένων τῶν ἐχθροπραξίαι, εἴης = μὲ τὴ σειρά, κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα τὸ θέρος γὰρ τὸ Θεουκιδίδη ἦταν ἐκτάμηνον διαστήμα, ἀπὸ τὸ Μάρτιο μέχρι τὸν Ὀκτώβριο, ὁ δὲ χειμῶνας τετραμηνον, ἀπὸ τὸ Νοέμβριον μέχρι τὸ Φεβρουάριον. Ἡ διαίρεση αὕτη στηρίζεται ἐπὶ φύσιν τῶν γεγονότων καὶ ἱστοροῦνται ἐπειδὴ τὸ μὲν θέρος, δηλ. ἐνοσίχθων, θέρος καὶ φθινόπωρον, ἐγένονταν οἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις, τὸ δὲ χειμῶνα οἱ πολεμικαὶ προεπιμαρτυρίαι.

2. Ἐνθὺς ἀπὸ αὐτῆς τῆς πολεμικῆς ἐνεργείας, δηλ. τὴν εἰσβολὴν τῶν Θηβαίων ἐπὶ τὰς Πλαταιάς, ἀπὸ τῆς ὁποίας οὐτε ἐπιμείνουντο εἰς ἀκραιφνῆ κατ' ἄλληλους — ἔκτισαν πλέον τὰ ἐπικοινωνοῦν μεταξύ τους χωρὶς κήρυκας, καταστάνας τε δηλ. εἰς τὸν πόλεμον — καὶ μὴ καὶ ἐρχομένων τῶν ἐχθροπραξίαι, εἴης = μὲ τὴ σειρά, κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα τὸ θέρος γὰρ τὸ Θεουκιδίδη ἦταν ἐκτάμηνον διαστήμα, ἀπὸ τὸ Μάρτιο μέχρι τὸν Ὀκτώβριο, ὁ δὲ χειμῶνας τετραμηνον, ἀπὸ τὸ Νοέμβριον μέχρι τὸ Φεβρουάριον. Ἡ διαίρεση αὕτη στηρίζεται ἐπὶ φύσιν τῶν γεγονότων καὶ ἱστοροῦνται ἐπειδὴ τὸ μὲν θέρος, δηλ. ἐνοσίχθων, θέρος καὶ φθινόπωρον, ἐγένονταν οἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις, τὸ δὲ χειμῶνα οἱ πολεμικαὶ προεπιμαρτυρίαι.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΜΕΡΟΣ Β'

τῶν Βοιωτῶν ἦταν ὀλιγαρχικό, τὴν ἀνώτατη δὲ ἐξουσία ἀσκοῦσαν 11 βοιωτάρχες πού ἐκλέγονταν κάθε χρόνο, ἀπ' τοὺς ὁποίους δυό ἐκλέγονταν ἀπὸ τὴ Θήβα. **ἐπηγάγοντο**. δηλ. αὐτοὺς = τοὺς προσκάλεσαν. **ἰδίας ἔνεκα δυνάμεως** = γιὰ νὰ ἐνισχυθοῦν αὐτοὶ πολιτικῶς. **τοὺς σφίσιν ὑπεναντίους** = τοὺς πολιτικούς ἀντιπάλους τους. **προσποιῶ τί τινα** = παραδίνω κάτι σέ κάποιον. **δυνατωτάτου** = πού εἶχε πολύ μεγάλη πολιτική δύναμη. **διάφορος** = ἐχθρική. **μήπω φανεροῦ καθεστῶτος** = ἐνῶ ἀκόμη ὁ πόλεμος δέν εἶχε ἀρχίσει φανερά. **ἦ καὶ ῥῆον** = γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο καί εὐκολότερα. **φυλακῆς οὐ προκαθεστηκίας** = ἐπειδὴ δέν εἶχε τοποθετηθεῖ φρουρά μπρός ἀπ' τὴν πόλη. **τίθεμαι τὰ ὄπλα** = στρατοπεδεύω. **ἔργου ἔχεσθαι** = νὰ ἀρχίζουν τό ἔργο (δηλ. νὰ πιάνουν καί νὰ σκοτώνουν τοὺς δημοκρατικούς). **γνώμην ἐποιοῦντο** = ἀποφάσιζαν. **ἐπιτηδεῖοις** = μέ φιλικά. **ἐς ζύμβασιν καὶ φιλίαν ἀγαγεῖν τὴν πόλιν** = νὰ προσκαλέσουν σέ συμβιβασμό καί φιλική συνεννόηση τοὺς πολίτες. **καὶ ἀνεῖπεν** = καί πράγματι ὁ κήρυκας διακήρυξε. **κατὰ τὰ πάτρια** = σύμφωνα μέ τίς πατροπαράδοτες συνθῆκες (ὅπως αὐτές καθόριζαν ἡ Πλάταια ἀνῆκε στή βοιωτική συμμαχία). **ἔξαιπιναιῶς** = αἰφνιδιαστικά. **πρὸς ζύμβασιν ἐχώρησαν** = ἤρθαν σέ συμβιβασμό. **τοὺς λόγους** τίς προτάσεις πού ἔκαμε ὁ κήρυκας. **ἄλλως τε καὶ** = καί γιὰ ἄλλους λόγους καί διότι. **ἐς οὐδένα οὐδὲν ἐνεωτέριζον** = κανένα δέν ἐνοχλοῦσαν. **πράσσοντες δέ πως ταῦτα** = ἐνῶ δέ διαπραγματεύονταν αὐτά κατὰ τόν ἕνα ἢ τόν ἄλλο τρόπο. **τῷ πλήθει οὐ βουλομένῳ ἦν** = τό πλήθος οὐκ ἐβούλετο (= ὁ λαός στό σύνολό του δέν ἤθελε). **ἐπιχειρητέα εἶναι** = ἐπιχειρητέον εἶναι (= ὅτι πρέπει νὰ ἐπιχειρήσουν τὴν ἐπίθεση). **ἐξαρτύω** = τακτοποιῶ. **ἦ** = ὅπως. **εἰ ἐκ τῶν δυνατῶν** = ὅσα ἐπέτρεπαν οἱ περιστάσεις. **φυλάζαντες ἔτι νύκτα** = ἀφοῦ παραφύλαξαν, ὥστε νὰ εἶναι ἀκόμη νύχτα. **περίορθρον** = λίγο πρὶν ἀπὸ τὰ ξημερώματα. **ὅπως μὴ κατὰ φῶς θαρσαλευτέροις οὐσι (τοῖς Θηβ.) προσφέρουντο (οἱ Πλατ.) καὶ σφίσιν ἐκ τοῦ ἴσου γίνωνται** = γιὰ νὰ μὴ τοὺς ἐπιτίθενται μέ τό φῶς τῆς ἡμέρας, ὅποτε θά ἔχουν περισσότερο θάρρος καί νὰ μὴ βρίσκονται στήν ἴδια (πλεονεκτική) θέση μέ αὐτούς. **ἀλλά... φοβερῶτεροι (οἱ Θηβ.)** = ἔχοντας περισσότερο φόβο. **ἦσους ὥσι τῆς σφετέρας ἐμπειρίας τῆς κατὰ τὴν πόλιν** = (νὰ) εἶναι κατώτεροι ἀπὸ αὐτούς, πού γινώριζαν τό ἐσωτερικό (τά κατατόπια) τῆς πόλης. **κατὰ τάχος** = γρήγορα.

4. **ξυνεστρέφοντό τε ἐν σφίσιν αὐτοῖς** = συσπειρώνονταν. **ἢ προσπίπτειν** = ἐκεῖ πού κάθε φορά ἔκαναν ἐπίθεση (οἱ Πλατ.). **ὀλολυγῆ χροῖαι** = βγάζω θρηνώδη φωνή. **ὕετός** = βροχή. **ἐν σκότῳ καὶ πηλῷ** = μέσα στό σκοτάδι καὶ τῆ λάσπη. **ἦ** = μέσα ἀπ' τῖς ὁποῖες. **μηνός**· ἡ νύχτα ἦταν χωρίς φεγγάρι, ἐπειδὴ ἦταν τό τέλος τοῦ (σεληνιακοῦ) μήνα. **τοῦ μὴ ἐκφεύγειν** = ὥστε νά μὴ διαφεύγει κανένας. **στυράκιον**· τό κάτω μέρος τοῦ ἀκοντίου. **βάλανος**· σιδερένιο ραβδί πού καθῶς περνοῦσε στήν ὀπή τοῦ μοχλοῦ καὶ τῆς πύλης δέν ἄφηνε τό μοχλό νά κινεῖται. **ταύτη** = ἀπ' αὐτό τό μέρος. **αἰσθησις ταχεῖα ἐπεγένετο** (τοῖς Πλατ.) = γρήγορα τό κατάλαβαν οἱ Πλαταιεῖς. **ἄλλη** = σέ ἄλλο μέρος. **σποράδες** = σποραδικά (σκόρπια). **ἄντικρυς** = στό ἀπέναντι μέρος. **ἀπειλημμένους** = ἀποκλεισμένους. **ὥσπερ ἔχουσι** = χωρίς ἀναβολή. **περιῆσαν** = ζοῦσαν. **οὕτως ἐπεπράγεσαν** = αὐτό τό τέλος (τὴν τύχη) εἶχαν.

5. **εἰ τι ἄρα μὴ προχωροίη** = ἂν τυχόν δέν ἐπῆγγαινε καλά ἢ ἐπιχειρήση. **γενόμενον** = πού ἔπεσε. **ἔρρῳη μέγας** = πλημμύρισε κι ἔγινε μεγάλος. **ἔχομαι ζῶν** = πιάνομαι αἰχμάλωτος. **κατασκευή** = οἰκιακά καὶ γεωργικά ἐργαλεῖα, σκευή κλπ. στά χωράφια. **οἶα**... **γενομένου** = ἐπειδὴ τό κακό πραγματικά συνέβηκε ἀνεπάντεχα σέ καιρό εἰρήνης. **ὑποτοπέω** = ὑποψιάζομαι. **ἴσιος** = αὐτός πού ἐνεργεῖ σύμφωνα μέ τό θεῖο νόμο. **τὰ ἔξω**... **μὴ ἀδικεῖν** = μὴ βλάπτειν τὰ ἔξω, δηλ. τοὺς ἀνθρώπους, ἀγροὺς, κατασκευὴν.

6. **ἐπομόσαι φασί** = λέγουν ὅτι ἐπιβεβαίωσαν μέ ὄρκο τοὺς λόγους των. **οὐ φασιν** = ἀρνοῦνται· **ἦν τι ξυμβαίνωσι** = ἂν καταλήξουν σέ κάποια συμφωνία. **πρὸς δὲν ἐπραξαν οἱ προδιδόντες** = μέ τόν ὁποῖον εἶχαν διαπραγματευθεῖ οἱ προδότες. **ὑπόσπονδος** = ὁ ἐξασφαλισμένος μέ συνθήκες. **καθίσταντο πρὸς τὰ παρόντα** = ἐτακτοποιοῦσαν σύμφωνα μέ τὴν κατάσταση πού δημιουργήθηκε. **μηδὲν νεώτερον ποιεῖν** = μηδὲν νεωτερίζειν = νά μὴν κάμουν κανένα κακό. **ἐπιστέλλω** = στέλνω παραγγελλίες· **τοὺς ἀρχειοτάτους** = τοὺς ὀλωσδιόλου ἀχρηστους. (ἀμάχους, δηλ. γέροντες, ἀρρώστους, ἀνάπηρους).

Πλαταιῶν πολιορκία

(B, 71 - 78)

71. **τοῦ ἐπιγινομένου θέρους**· τόν Ἰούνιο τοῦ τρίτου χρόνου τοῦ πολέμου, δηλ. τό 429 π.Χ. **οὐκ ἐπέβαλον** ἀπό τό φόβο τῆς ἀρρώστειας,

πού από τό δεύτερο χρόνο τοῦ πολέμου θέριζε τούς Ἀθηναίους πού ἦταν μέσα στά τείχη. **καθίσας τὸν στρατὸν** = ἀφοῦ στρατοπέδευσε. **ὧν ἔστε** = ἀπ' τούς ὁποίους κατάγεσθε. **ξυνάρασθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης** = νά πάρουν ἐπάνω τους μαζί του τὸν κίνδυνο τῆς μάχης. Μ' αὐτά τὰ λόγια ὑπονοεῖ τούς Θηβαίους, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ φιλικὰ αἰσθήματα πρὸς τούς Πέρσες τότε δέ θέλησαν νά λάβουν μέρος στοὺς ἀγῶνες ἐναντίον τους. **ἀποδίδου** = ἔδινε τό προνόμιο (νά 'ναι κύριοι τῆς χώρας τους) ἢ ὡς τιμητικὸ χρέος. **ἀμύνω τινί** = βοηθῶ κάποιον. **τοὺς ὀρκίους γενομένους** = τούς ὁποίους ἐπικαλέστηκαν τότε στοὺς ὄρκους. **ἡμετέρους ἔγχωρίους**: οἱ ντόπιοι θεοί (πού τιμῶνται στή χώρα μας), ἀφοῦ προστάτευσαν ἐκείνους πού πολέμησαν γιὰ τή χώρα, ἔγιναν θεοί καί τῶν Λακεδαιμονίων τοῦ Πausania, ὅδηλ. τῶν πατέρων τῶν σημερινῶν ἐπιδρομῶν. **δικαίω** = κρίνω δίκαιο.

72. **ὑπολαβὼν** = ἀφοῦ πῆρε τό λόγο. **ξυνελευθεροῦτε προστ.** = νά προσπαθεῖτε νά τούς ἐλευθερώσετε μαζί μέ μᾶς. **αὐτῶν** δηλ. τῶν ξυνομοσάντων καί ὑπ' Ἀθηναίους νῦν ὄντων. **ἦς** = σ' αὐτή δέ, δηλ. στήν προσπάθεια γιὰ ἀπελευθέρωση. **μάλιστα** = πρὸ πάντων, **εἰ δέ μή** δηλ. βούλεσθε μετασχεῖν. **προκαλοῦμαι τι** = προτείνω κάτι. **τὰ ὑμέτερα αὐτῶν** = τὰ κτήματά σας. **μηδὲ μεθ' ἐτέρων** = μέ κανενός (ἀπ' τούς δύο) τό μέρος. **ἐπὶ πολέμῳ** = γιὰ πολεμικούς σκοπούς. **οὐκ ἐπιτρέπωσι** δηλ. νά κρατήσουν οὐδετερότητα. **ὡς ἔνορκοι ὄντες** = μέ τήν ιδέα, ὅτι δεσμεύονται ἀπὸ ἔνορκες συμφωνίες. **κατὰ τό δέχεσθαι** = ὡς πρὸς τό δέχεσθαι. **γῆς ὄρους ἀποδείξατε** = νά δείξετε τὰ σύνορα τῆς χώρας σας. **ἐς ἀριθμὸν ἐλθεῖν** = ἀριθμηθῆναι. **μεταχωρήσατε** = νά πᾶτε. **φορὰν φέροντες** = πληρώνοντας ἕνα ποσό (ἀπέναντι στά εἰσοδήματα τὰ ὁποῖα θά στερηθεῖτε).

73. **ἐν αἷς εἰκὸς ἦν κομισθῆναι** = μέσα σ' αὐτές (δηλ. στό διάστημα αὐτό) ἦταν δυνατό νά πᾶν στήν Ἀθήνα καί νά ἐπιστρέψουν (οἱ πρέσβεις τῶν Πλαταιῶν). **τέμνω τὴν γῆν** = καταστρέφω (ληλατῶ) τή χώρα (καταστρέφοντας τὰ χωράφια καί κόβοντας τὰ δέντρα). **ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ** = πρωτύτερα. **φασί...** ἐν οὐδενὶ **προέσθαι ὑμᾶς** = λέγουν ὅτι σέ καμιὰ περίσταση δέν σᾶς ἀφῆχαν **περιορῶ** = ἀδιαφορῶ. **ἐπισκῆπτω** = παραγγέλλω. **μηδὲν νεωτερίζειν** = νά μὴν κάμετε καμιὰ μεταβολή.

74. βουλευόμεαι = ἀποφασίζω. ἐντεῦθεν δὴ = τότε... ἀνέχεσθαι ὀρώνας... πάσχοντας. ἐς ἐπιμαρτυρίαν καθίσταμαι = ἐπικαλοῦμαι τὴ μαρτυρία. ξυνίστορες = μάρτυρες. τὴν ἀρχὴν· ἐπιρ. = στὴν ἀρχή. ἐκλιπόντων τὸ ξυνόμοτον = ἐπειδὴ παραβίασαν τὴν ἔνορκη συνθήκη. παρέσχετε εὐμενῆ ἐναγωνίσασθαι = παραχωρήσατε εὐνοϊκὴ γιὰ τὴν μάχη τους. εἰκότα = λογικά. ξυγγνώμονές ἐστε... νομίμως = νὰ ἐπιτρέπετε νὰ τιμωροῦνται μὲν ὅσοι κάνουν πρῶτοι ἀρχὴ τῆς ἀδικίας, ὅσοι δὲ ἐπιδιώκουν νόμιμα τὴν τιμωρία, νὰ τὴν ἐπιβάλλουν.

75. ἐπιθειάζω = ἐπικαλοῦμαι τοὺς θεοὺς ὡς μάρτυρες. καθίστη ἐς πόλεμον = ἐτοίμαζε γιὰ πόλεμο. περισταυρόω = περιφράσω μὲ πασσάλους. ἔχουν (τοῦ χῶμα - χώννυμι) = σώριαζαν χῶμα. παρῳκοδόμου ἐκατέρωθεν = ἔχτιζαν καὶ στίς δύο πλευρὲς τοῦ χώματος πού σωριάζονταν. φορμηδὼν = σταυρωτά. ἐπὶ πολὺ = σὲ μεγάλη ἔκταση· φορέω = φέρνω καὶ σωριάζω. ἀνύτειν = νὰ συντελεῖ στὴν ἀνύψωση. διηρημένοι κατ' ἀναπαύλας... αἰρείσθαι = χωρισμένοι σὲ βάρδιες, ὥστε ἄλλοι μὲν νὰ κουβαλοῦν ὕλικά, ἄλλοι δὲ νὰ τρώγουν καὶ νὰ κοιμοῦνται· ἢ... ὥστε, ὅταν τὸ ἓνα ἐργάζεται, τὸ ἄλλο νὰ ἔχει ἀνάπαυση (νὰ ξεκουράζεται). ξεναγοί· Λακεδαιμόνιοι πού στέλνονταν ὡς ἀρχηγοὶ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, τὰ ὅποια εἶχαν καὶ ξεχωριστοὺς ἀρχηγούς. τεῖχος = προτείχισμα. ἢ προσεχούτο = ἐκεῖ ὅπου μαζεύονταν σὲ σωρὸ τὸ χῶμα. ξύνδεσμος = μέσο συνδέσεως. δέρρεις· (ἢ δέρρις) = ἀκατέργαστα δέρματα. διφθέραι = κατεργασμένα δέρματα. οἰστός = βέλος. οὐ σχολαίτερον = μὲ τὴν ἴδια ταχύτητα. ἀντανῆι αὐτῷ = ὑψώνονταν παράλληλα πρὸς αὐτό. διελόντες... γῆν = ἀφοῦ γκρέμισαν μέρος τοῦ τείχους, ἐκεῖ ὅπου ἀκριβῶς γίνονταν ἡ πρόσχωσις (πού ἀκουμποῦσε τὸ πρόχωμα), μετέφεραν τὸ χῶμα (στὸ ἐσωτερικὸ τῆς πόλης).

76. ταρσοὶ καλάμου = κοφίνια καλάμενια. ἐν ταρσοῖς... διηρημένου = καθὼς γέμιζαν μὲ πηλὸ καλάθια τὰ ῥιχναν μέσα στὸ χάσμα πού σχηματίζονταν ἀπὸ τὴν ἀφαίρεση τοῦ χώματος (ἀπὸ τοὺς Πλατ.). διαχεόμενον ὑποκ. τὸ διηρημένον = καθὼς διασκορπίζεται. ἢ γῆ = ὁ ἄλλος σωρὸς τοῦ χώματος. φοροῦμαι = μεταφέρομαι. ταῦτη (οὕτω) ἀποκλήόμενοι· δηλ. τοῦ ἐσφορεῖν τὴν γῆν. τοῦτο... ἐπέσχον = σταμάτησαν αὐτὴ τους τὴν προσπάθεια. ξυντεκμηράμενοι = ἀφοῦ λογάρισαν ἀκριβῶς τὸ μέρος, πάνω ἀπὸ τὸ ὅποιο γινόταν ἡ ἐπιχωμάτωση.

ὕφειλκον = τραβοῦσαν ἀπό κάτω κρυφά. **ὥστε ἐπιβάλλοντας...** τοῦ **χώματος** = ὥστε, ἐνῶ ἔριχναν ἀπ' ἐπάνω χῶμα, κατόρθωναν λιγότερο ἀπ' ὅ,τι ἔπρεπε, ἐπειδή κρυφά τό χῶμα ἀποσυρόταν ἀπό κάτω. **ἰζάνω** = κατακαθίζω. **προσεπεξεῖθρον** = ἐπιπρόσθησαν ἐκτός ἀπό τά ἄλλα κατὰ τῶν ἀντιπάλων. **τό κατὰ τό χῶμα** = κεῖνο πού ἀντιστοιχεῖ στήν ἐπίκωση πού ἔγινε. **ἀπό τοῦ βραχέος**, δηλ. ἀπό τό σημεῖο τοῦ τείχους τό ὁποῖο δέν εἶχε ὑψωθεῖ· **ἐκ τοῦ ἐντός** = ἀπό τό μέσα μέρος. **μνηοειδής** = ὅποιο ἔχει σχῆμα δρεπάνου. **ἐς τήν πόλιν** = μέ τό κυρτόν του νά βλέπει πρὸς τήν πόλη. ὅπως... **ἀντέχοι** = γιά νά χρησιμεύει ὡς ἀντιτείχισμα. **ἐν ἀμφιβόλῳ**... **γίνεσθαι** = προσβάλλεσθαι πανταχόθεν. **ἐπὶ μέγα κατέσεισε** = ἐτράνταξε σέ μεγάλη ἔκταση (ἢ πάρα πολύ). **μηχανάς**· ἡ κυριότερη πολιορκητικὴ μηχανή στοὺς ἀρχαίους ἦταν ὁ «κριός». **ἀνακλάω** = σύρω πρὸς τὰ ἐπάνω. **κεραία**· τό δοκάρι τοῦ γερανοῦ πού προεξέχει. **ἀπὸ τῆς τομῆς ἑκατέρωθεν** = ἀπό τὰ δύο ἄκρα (τῶν δοκαριῶν). **ἐπιπεκλιμένων καὶ ὑπερτεινουσῶν** = πού εἶχαν ἐπικλινὴ θέση, λυγισμένες καὶ μέ προεξοχή (ὅπως οἱ κεραίες τῶν βαποριῶν, ἀπ' τίς ὁποῖες κρέμονται οἱ βάρκες). **ἀνεγκύσαντες ἐγκαρσίας** = ἀφοῦ τίς ἀνέσυσσαν, ὥστε νά εἶναι πλάγιες. **ρύμη** = μέ ὄρμη. **ἀποκαυλίξω** = κόβω τόν καυλό, δηλ. τό ἄκρο τῆς κεφαλῆς τῆς μηχανῆς (κριοῦ) πού προεξείχε. **ἐμβολή** = τό κεφάλι τοῦ κριοῦ.

77. **τῷ χώματι τό ἀντιτείχισμα ἐγίγνετο** = γιά ἐξουδετέρωση τοῦ προχώματος (ἐπιχωμάτωσεως) προχωρᾶτε τό ἀντιτείχισμα (μνηοειδές τεῖχος) πού κατασκευαζόταν. **ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν** = μέ τὰ διατιθέμενα φοβερά καὶ κουραστικά μέσα. **πᾶσαν ἰδέαν ἐπενόουν** = σοφίζονταν κάθε μέσο. **σφίσιν** = ἀπ' αὐτούς. **ὑλῆς φακέλους** = δεμάτια ξύλα (φρύγανα). **παρέβαλλον** = ἔριχναν τό ἓνα πάνω στό ἄλλο (= παρά). **ἐπιπαρᾶνέω** = κάνω σωρό συνεχῶς. **ἐπιπαρήνησαν...** **ἐπισχεῖν** = ἄρχισαν νά συσσωρεύουν δεμάτια καὶ στό ἐσωτερικό τῆς πόλης καὶ σέ ὅσο μεγαλύτερη ἔκτασή της μπορούσαν νά τὰ ἐκσφενδονίσουν ἀπό τό ὕψος ἐκεῖνο τῆς προσχώσεως. **ἤδη γὰρ...** **ἀνῆκε** = γιατί ὡς τώρα εἶναι γνωστό ὅτι συμβαίνει καμιά φορά τὰ δένδρα ἐνός ὄρεινοῦ δάσους καθὼς τρίβεται τό ἓνα μέ τό ἄλλο ἐξαιτίας τῶν ἀνέμων νά παίρνουν μόνον τους φωτιά καὶ νά βγάξουν φωτιά καὶ φλόγα. **ἐντός πολλοῦ χωρίου τῆς πόλεως οὐκ ἦν πελάσαι** = σέ μεγάλη ἔκταση τῆς πόλεως (ἀπὸ τό μέρος τῆς πυρκαϊᾶς) δέν μπορούσε νά πλησιάσει κανεὶς. **ἐπιφορος** = ὁ εὐνοϊκός.

78. **διαμαρτάνω τινός** = αποτυχαίνω. **διελόμενοι κατά πόλεις τὸ χωρίον** = αφού μοίρασαν ὅλη τὴν ἔκταση (περιοχή) σὲ τμήματα. **πλινθεύομαι** = κατασκευάζω πλίνθους. **περὶ ἄρκτοῦρου ἐπιτολᾶς** = κατὰ τὴν ἀνατολή τοῦ ἄρκτοῦρου· **ἄρκτοῦρος** εἶναι τὸ πῖο μεγάλο ἀστὲρι στὸν ἀστερισμὸ τοῦ Βοώτου πού στὴν ἀρχὴ τῆς ἀνοιξέως ἐμφανίζεται ἐσπερινός, στίς ἀρχές δὲ τοῦ φθινοπώρου πρωϊνός. Ἐδῶ ὑπονοεῖται ἡ ἀνατολὴ πού γίνεται τὸ Σέπτεμβριο. **κατεσκευάσθη** = ὀργανώθηκε.

Πλαταιῶν ἔξοδος (Γ, 20 - 24)

20. **χειμῶνος**· δηλ. τοῦ 428 π.Χ. **τῷ σίτῳ ἐπιλείποντι** = ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τοῦ σιταριοῦ. **τιμωρία** = βοήθεια. **ἐπιβουλευούσιν ἐξελθεῖν** = ἀποφασίζουν νὰ κάμουν ἔξοδο. **ἦν δύνωνται βιάσασθαι** = ἂν μποροῦν νὰ τὸ ἐπιτύχουν μὲ τὴ βία. **πεῖρα** = ἀπόπειρα, ἐπιχείρηση. **ἀποκνέω τὸν κίνδυνον** = ἀπὸ φόβο ἀποφεύγω τὸν κίνδυνο. **πως** = κάπως. **ζυνεμετρήσαντο ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν πλίνθων** = βρῆκαν τὸ συνολικὸ μέτρο (τῶν κλιμάκων) μὲ καταμέτρηση τῶν σειρῶν τῶν πλίνθων (τοῦβλων). **ἐξαηλιμμένον** = καλὰ ἀσβεστωμένο. **λογισμὸς** = ὑπολογισμὸς. **οὐ πολὺ ἀπέχοντος** = γιατί καὶ ἡ ἀπόσταση (ἀπὸ τὸ τεῖχος) δὲν ἦταν μεγάλη. **ἐβούλοντο** δηλ. ἀναβαίνειν.

21. **πρὸς τε Πλαταιῶν...** **ἐπίοι** = καὶ πρὸς τὸ μέρος τῶν Πλαταιῶν καὶ ἂν ἴσως κάποιος ἀπέξω ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Ἀθηνῶν ἔκανε ἐπίθεση. **διέχω** = ἀπέχω. **πόδας**· ὁ πούς ἦταν ἴσος μὲ 0,31 τοῦ μέτρου περίπου. **μάλιστα** = περίπου. **διὰ δέκα ἐπάλξεων** = σὲ κάθε δέκα ἐπάλξεις· οἱ ἐπάλξεις ἦταν προμαχῶνες πάνω στὰ τεῖχη, ἀπ' τοὺς ὁποίους ἀπέκρουαν τὴν ἐπίθεση ὅσοι ἀμύνονταν. **διήκω** = φθάνω. **παρὰ πύργον** = ἀπέξω (κοντὰ) ἀπ' τὸν πύργο. **ἀλλὰ δι' αὐτῶν μέσων διῆσαν** = ἀλλὰ ἀνάμεσά τους περνοῦσαν (κάθε φορά δηλ. πού στρατιώτης ἤθελε νὰ πάει ἀπὸ μιὰ ἐπάλξη σὲ ἄλλη πού βρισκόταν πέρα ἀπὸ τὸν πύργο). **νοτερὸς** = βροχερός. **ὄντων δι' ὀλίγου** = ἐνῶ εὐρίσκονταν σὲ μικρὰ διαστήματα ὁ ἓνας ἀπ' τὸν ἄλλο. **στεγανὸς** = στεγασμένος.

22. **παρεσκευάστω**· ἀπρόσ. = εἶχε γίνει προετοιμασία. **τηρήσαντες** = περιμένοντας. **χειμέριος** = χειμωνιάτικος. **περιέχω τινὰ** = περιβάλλω

κάποιον. **ἀνὰ τὸ σκοτεινὸν** = μέσα στὸ σκοτάδι. **ψόφῳ δὲ τοῦ ἀνέμου** = ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀνεμος ἔκανε πάταγο πού σκέπαζε τὸν κρότο ἀπ' τὸ πλησίασμά τους. **διέχοντες** = ἀφήνοντας μεγάλα διαστήματα ἀνάμεσά τους. **εὐσταλεῖς τῇ ὀπλίσει** = ἐλαφρά ὀπλισμένοι. **τὸν ἀριστερόν...** **ὑποδεδεμένοι** = ὅταν κανεὶς ἔχει ἀνυπόδητο τὸ ἓνα τοῦ πόδι, πατεῖ πιὸ στέρεα σὲ λασπερὸ ἔδαφος. **ἀσφαλείας ἔνεκα τῆς πρὸς τὸν πηλὸν** = γιὰ νὰ βαδίζουν μὲ ἀσφάλεια σὲ τόπο μὲ λάσπη. **μεταπύργιον** = τὸ διάστημα πού εἶναι ἀνάμεσα σὲ δυὸ πύργους. **προσέθεσαν** = τοποθέτησαν. **ὁπότε εἶεν...** = ὅταν θὰ πλησίαζαν. **καταβάλλω** = ρίχνω κάτω. **ἀντιλαμβανόμενος ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων** = ἐνῶ προσπαθοῦσε νὰ πιαστεῖ... **ἐκ τοῦμπαλιν** = ἀπὸ τὸ ἀντίθετο μέρος. **ὅπως ἦκιστα τὸν νοῦν ἔχιοιεν** = γιὰ νὰ μὴ προσέχουν καθόλου. **κατὰ χώραν** = στὴ θέση των. **φρυκτοὶ πολέμιοι** = σημάδια μὲ φωτιές πού δείχνουν πὼς φάνηκαν οἱ ἐχθροί. **παρανίσχον (παρ.- ἀν-ίσχῳ)** = **Φρυκτοῦς** παράλληλα πρὸς αὐτοὺς σηκάναν πυρακτωμένα σημάδια. **φρυκτωρία** = ἡ συνεννόηση ἀπὸ μακριὰ μὲ φωτιές. **καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀντιλάβοιντο** = καὶ πατήσουν σὲ σταθερὸ (ἀσφαλισμένο) ἔδαφος.

23. **ἐν τούτῳ δηλ. τῷ χρόνῳ. τὰς διόδους τῶν πύργων** = τοὺς δρόμους πού ἔφερναν πρὸς τοὺς πύργους. **οἱ μὲν** δηλ. ἐκεῖνοι πού ἀνέβηκαν πάνω στοὺς πύργους καὶ στοὺς δρόμους (πού ἔφερναν στοὺς πύργους). **οἱ δέ** δηλ. οἱ ὑπόλοιποι Πλαταιεῖς. **ἀπώσαντες** = ρίχνοντας κάτω (γιὰ νὰ μὴ δυσκολεύεται ἡ ἀνάβαση). **ὁ διακομιζόμενος αἰεὶ** = κεῖνος πού κάθε φορά περνοῦσε τὸ τεῖχος καὶ τὴν τάφρο. **αὐτοῖς ἐπεφέροντο** = ἔκαναν ἐπίθεση ἐναντίον τους. **ἐς τὰ γυμνά** = στὰ πλευρά τοῦ σώματος πού δὲν ἐσκεπάζονταν ἀπὸ τὴν ἀσπίδα, δηλ. τὰ δεξιά. **φθάνουσι...** **διαβάντες** = πρόφθασαν καὶ πέρασαν. **κρύσταλλος...** **ὥστε ἐπελθεῖν** = πάγος ὄχι στερεός, ὥστε νὰ πατήσει κάποιος ἐπάνω καὶ νὰ περάσει. **ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου ἢ βορέου ὑδατώδης μᾶλλον** = ἀλλὰ τέτοιος (πάγος) πού συμβαίνει νὰ 'ναι, ὅταν φυσάει λεβάντες ἢ βοριάς ὑγρὸς μᾶλλον (ἢ βέβαιος = στερεός). **νύξ ὑπονιφομένη** = νύχτα, κατὰ τὴν ὁποία χιονίζει σιγά σιγά (ἀλλ' ἀδιάκοπα). **διάφευξις** = φυγή.

24. **Ἀνδροκράτης** ἤρωας πού τιμοῦσαν στίς Πλαταιεῖς, μνημεῖο του βρισκόταν ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη. **νομίζοντες...** **τραπέσθαι** = ἐπειδὴ εἶχαν τὴ γνώμη, ὅτι δὲν ἦταν καθόλου δυνατὸ νὰ ὑποψιαστοῦν (οἱ Πελοπ.),

ὅτι (οἱ Πλατ.) πῆραν αὐτό τὸ δρόμο. **τὴν ἐπ' Ἀθηνῶν φέρουσαν διώκοντας** = ἀκολουθώντας στὴν καταδίωξη τὸ δρόμο πού ὀδηγεῖ στὴν Ἀθήνα. **λαβόμενοι τῶν ὀρῶν** = ἀφοῦ πῆραν τὰ βουνα. **ἀπετράποντο** = γύρισαν πίσω. **κατὰ χώραν ἐγένοντο** = ξαναῆρθαν στὶς θέσεις των. **ὡς οὐδείς περιέστι** = ὅτι κανένας δὲ γλύτωσε. **ἐσπένδοντο ἀναίρεσιν τοῖς νεκροῖς** = ζητοῦσαν νὰ κάμουν ἀνακωχή, γιὰ νὰ σηκώσουν καὶ θάψουν τοὺς νεκρούς.

Πλαταιέων παράδοση

(Γ, 52)

52. **εἰρημένον ἦν** = εἶχε δοθεῖ διαταγή. **εἰ... ξυγχοροῖεν** = ἔαν γινόταν ἀμοιβαία παραχώρηση. **ἀποδίδομαι** = δίνω πίσω. **μὴ ἀνάδοτος εἶη** = μὴ δοθεῖ πίσω. **παρὰ δίκην** = ἀντίθετα ἀπὸ τὸ δίκαιο. **ἐν τῷ ἀσθενεστάτῳ** = σὲ ἔσχατη ἀδυναμία, ἐντελῶς ἐξαντλημένοι. **ἐπικαλοῦμαι** = προσκαλῶ. **ἀγαθὸν εἰργασμένοι εἰσὶ**: οἱ Λακεδαιμόνιοι μὲ τὴν ἐρώτηση ἔφεραν μπρὸς σὲ δῖλημμα τοὺς Πλαταιεῖς, γιὰτι, ἂν μὲν ἀπαντήσουν αὐτοὶ ὅτι τοὺς εὐεργέτησαν, θὰ τοὺς δοθεῖ ἀπάντηση ὅτι λέν ψέματα, ἐφ' ὅσον πολεμοῦσαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἂν δὲ ποῦν ὄχι, τότε θὰ καταδικασθοῦν σύμφωνα μὲ τὴν ὁμολογία τους. **προτάξαντες σφῶν αὐτῶν** = ἀφοῦ ὄρισαν τοὺς συνηγόρους των.

Δημηγορία Πλαταιέων

(Γ, 53 - 59)

53. **οὐ τοιάνδε...** **δίκην ὑφέξειν** = ὅτι δὲ θὰ ὑποστοῦμε τέτοια δίκη (οἶαν δηλ. ὑπέχομεν διὰ τοῦ ἐρωτήματος· πρβλ. Γ, 42, 4). **οἰόμενοι... ἠγούμενοι** αὐτές οἱ μετοχές ἔχουν μέσα τους τοὺς λόγους, γιὰ τοὺς ὁποίους «πιστεύσαντες... τὴν παράδοσιν ἐποιησάμεθα». **δεξάμενοι** = εἰ δεξαίμεθα ἀπόδοση δὲ τό: **τὸ ἴσον μάλιστα ἂν φέρεσθαι** = θὰ ἠμπορούσαμε βεβαίωτατα νὰ βροῦμε τὸ δίκιο μας. **ὥσπερ καὶ ἐσμέν** δηλ. οὐκ ἐν ἄλλοις δικασταῖς. **ἐν δικασταῖς γενέσθαι** = νὰ παρουσιασθοῦμε μπροστά σὲ δικαστές. **ἀμφοτέρων** δηλ. πρὸ νόμιμης δίκης καὶ δικαίων δικαστῶν. **τὸν ἀγῶνα περὶ τῶν δεινοτάτων εἶναι** = ὅτι ὁ ἀγῶνας εἶναι γιὰ ζωὴ ἢ γιὰ θάνατο. **κοινὸς** = δίκαιος, ἀμερόληπτος. **τεκμαιρόμενοι... οὐ προγεγεννημένης** = συμπεραίνοντας ἀπὸ τὸ ὅτι δέν

διατυπώθηκε πρωτύτερα κατηγορία. **λόγον ἠτησάμεθα** δηλ. τὴν ἄδεια νὰ μιλήσουμε (πρβλ. Γ, 52). τότε **ἐπερώτημα βραχὺ** (= σύντομον) ὄν αἰτ. ἀπόλ. ἀναφ. στὸ τεκμαιρόμενοι. **ᾧ** (δηλ. ἐπερωτήματι) ἀποκρίνασθαι... γίγνεται = πρὸς τὸ ὁποῖο ἐπερώτημα ἢ ἀληθῆς ἀπόκριση ἔχει δλέθρια ἀποτελέσματα (σ' ἐκεῖνον ποὺ ἀποκρίνεται): **τὰ δὲ ψευδῆ** δηλ. ἀποκρίνασθαι. **ἐλεγχον ἔχει** = ἀποδεικνύεται (ψευδῆς). **πανταχόθεν ἄποροι καθεστῶτες** = ἐπειδὴ ἀπὸ κάθε ἀποψη βρισκόμαστε σέ ἀμηχανία: = **ὁ μὴ ῥηθεις λόγος** = τὸ μὴ ῥηθῆναι λόγον = ἡ σιωπή. **τοῖς ᾧδ' ἔχουσιν αἰτίαν ἂν παράσχοι** = μπορεῖ νὰ δώσει ἀφορμὴ γιὰ κατηγορία αὐτῶν ποὺ βρίσκονται σέ τέτοια κατάσταση (στή θέση μας). **πρὸς τοῖς ἄλλοις** = ἐκτός ἀπὸ τίς ἄλλες δυσκολίες. **ἢ πειθῶ** = τὸ πείσαι ὑμᾶς = ἡ πειστική δύναμη. **ἀγνώτες ὄντες ἀλλήλων** (ἐμεῖς καὶ σεῖς) = ἐάν εἴμαστε ἀγνωστοὶ μεταξύ μας. **ἐπεσενεγκάμενοι μαρτύρια** = προσκομίζοντας στὸ δικαστήριό σας (= εἰς) γιὰ υπεράσπισή μας (= ἐπὶ) ἀποδείξεως. **ἄπειροι ἦτε** = δὲν ἤξερατε. **καὶ δέδιμεν οὐχὶ μῆ...** = **δέδιμεν μὴ προκαταγόντες ἡμῶν τὰς ἀρετὰς ἡσσοὺς εἶναι τῶν ὑμετέρων** = καὶ φοβοῦμαστε ὄχι μῆπως ἀπὸ πρῶτα καταδικάζοντας (χαρακτηρίζοντας) τίς ὑπηρεσίες μας κατώτερες ἀπὸ τίς ἰδικές σας. Ὑπηρεσίες ὑπονοοῦνται, ὅσες προσέφεραν οἱ Πλαταιεῖς στὸν Περσικὸ πόλεμο. **ἔγκλημα αὐτὸ ποιῆτε** (δηλ. τὸ ἡσσοὺς εἶναι) = θεωρεῖτε αὐτὸ ὡς κατηγορία μας. **ἄλλοις** (δηλ. τοῖς Θηβαίοις) **χάριν φέροντες** = χαριζόμενοι = γιὰ εὐχαρίστηση ἄλλων. **ἐπὶ διεγνωσμένην κρίσιν καθιστώμεθα** = (μῆπως) βρισκόμαστε μπροστά σέ παρμένη ἀπόφαση.

54. **παρεχόμενοι ᾧ...** **διάφορα** = ἀναφέροντας τίς δικαιολογίες (λόγους), τίς ὁποῖες ἔχουμε ὡς πρὸς τίς διαφορές μας μέ τοὺς Θηβαίους. **εὐ δεδραμένα** = οἱ εὐεργεσίες. **γάρ** = δηλαδή. **πρὸς τὸ ἐρώτημα** ἢ πρὸς σημ. ἀναφορά. **φαιμέν γάρ...** **εἰς ὡς πολεμίους ἐρωτᾶτε, οὐκ ἀδικεῖσθαι ὑμᾶς μὴ εὐ παθόντας** = ἀποκρινόμεστε ὅτι, ἐάν μὲν μᾶς ἐρωτᾶτε ὡς ἐχθροὺς σας, δὲν ἔχετε ἀδικηθεῖ, ἐάν δὲν εὐεργετηθήκατε ἀπὸ μᾶς. **αὐτοὺς** = ὑμᾶς αὐτοὺς. **τὰ δὲ ἐν εἰρήνῃ** εἰς τὸ ἀγαθοί = ὅσον ἀφορᾷ δὲ τῇ διαγωγῇ μας κατὰ τὴν περίοδο τῆς εἰρήνης: **ἀγαθοὶ γεγενήμεθα** = ἔχουμε δειχθεῖ γενναῖοι, ἐντιμοὶ, ἀμεμπτοὶ. **νῦν** (= στὸ σημερινό πόλεμο) ἀντίθετα πρὸς τὸν τότε (δηλ. στὰ Μηδικά). **ξυνεπιθέμενοι** = μετέχοντας στὴν ἐπίθεση μαζί σας. **ἐς ἐλευθερίαν** = γιὰ νὰ διατηρήσουμε τὴν ἐλευθερία. **μόνοι Βοιωτῶν** δὲ συμφωνεῖ ὡστόσο

μέ τά πράγματα, γιατί έκτός ἀπ' αὐτούς καί οἱ Θεσπιεῖς, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος, καί οἱ Ἀλιάρτιοι κατά τοῦ Πausανία ἐπῆραν μέρος. **μάχη** = κατά τή μάχη. **Πausανία**· ὁ Pausanias ἦταν ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων στίς Πλαταιεῖς. **παρὰ δύναμιν** = πάνω ἀπό τίς δυνάμεις. **δε περ δὴ** = τή στιγμή μάλιστα πού. **περιέστη τήν Σπάρτην** = ἔστη περί τήν Σπάρτην = κατέλαβε τή Σπάρτη. ἐς Ἰθώμην **Εἰλώτων ἀποστάντων** (βραχυλ.) = ἀποστάντων καί ἀποχωρησάντων. **σεισμόν**· πού ἔγινε τό 464 π.Χ. Ὡς γνωστόν, οἱ Σπαρτιάτες τόσο πολύ φοβήθηκαν ἀπό τήν ἐπανάσταση τῶν Εἰλώτων, ὥστε ἔστειλαν στήν Ἀθήνα τόν Περικλείδα ζητώντας βοήθεια, οἱ Ἀθηναῖοι δέ ἔστειλαν τόν Κίμωνα. **οὐκ εἰκός ἀμνημονεῖν** = δέν εἶναι δίκαιο νά λησμονεῖτε.

55. **τοιούτοι ἠξιώσαμεν εἶναι** = ἐθεωρήσαμε ὅτι ἔπρεπε νά εἶμαστε τέτοιοι. **ἐβιάσαντο** = μεταχειρίστηκαν βία ἐναντίον μας. Αὐτό πού μνημονεῖ ἐδῶ ὁ ρήτορας εἶναι ἀληθινό, καθώς ἀναφέρει ὁ Ἡρόδ. VI, 108. Δηλ. πιεζόμενοι τότε οἱ Πλαταιεῖς ἀπό τοὺς Θηβαίους ἐζήτησαν τή βοήθεια τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλ' αὐτοὶ τοὺς παρέπεμψαν στοὺς Ἀθηναίους πού κατοικοῦσαν πύ κοντά τους. **ἐκπρεπέστερον** = ἔξω ἀπό κεῖνο πού ἀρμόζει, ἀσυνήθιστο πάθημα. **ἐμελλήσατε** δηλ. πείσεσθαι. **εἰ** = ὅτι. **οὐκ ἠδικοῦμεν** = δέν εἶμαστε ἔνοχοι ἀδικίας **ἀπωκνεῖτε** = διστάζατε. **καλόν** = ἐντιμο. **ἄλλως τε καί** = καί πρό πάντων. **πολιτείας** (= ἰσοπολιτείας) **μετέβαλε**· ἐδῶ λέγει ὁ Θουκυδίδης, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν δώσει προηγουμένως στοὺς Πλαταιεῖς ἰσοπολιτεία, σύμφωνα μέ τήν ὁποία, κάθε πολίτης μετοικώντας ἀπό μιὰ πόλη στήν ἄλλη, γινόταν μόνιμος πολίτης αὐτῆς τῆς πόλεως, στήν ὁποία μετοικοῦσε. **παραγγελόμενα**· δηλ. ὑπό τῶν Ἀθηναίων. **ἃ δὲ ἑκάτεροι...** **τοῖς ξυμμάχοις** = ὅσα δέ καί ὁ ἕνας καί ὁ ἄλλος (δηλ. σεῖς καί οἱ Ἀθηναῖοι) ὡς ἡγεμόνες τῶν συμμαχῶν τοὺς παραγγέλλετε. **οἱ ἐπόμενοι**· δηλ. ἑκατέροις. **ἐπὶ τὰ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα** = στά ἄδικα.

56. **τὸ τελευταῖον ἐνν. ὃ ἠδίκησαν** = τήν τελευταία ἀδικία. **ἐν σπονδαῖς**· ἐνν. τίς τριακοντούτεῖς σπονδές. **ἱερομηνία** (ἱερά μήνη = σελήνη) ἑορταστική ἡμέρα. Οἱ Πλαταιεῖς εἶχαν ἱερομηνία, διότι οἱ Θηβ. τοὺς ἐπιτέθηκαν στό τέλος τοῦ μήνα. **ὀρθῶς ἐτιμωρησάμεθα**· ἐν τούτοις οἱ Πλ. εἶχαν κάμει συμφωνία μέ τοὺς Θηβαίους πού μπῆκαν στήν πόλη (πρβλ. Γ, 66, 2 καί Β, 2, 1). **κατὰ τὸν πᾶσι νόμον καθεστῶτα** = σύμ-

φωνα μέ τή συνήθεια πού επικρατοῦσε γενικῶς. **ὄσιον** = δίκαιο. **εἰ γάρ...** **λήψεσθε** = γιατί, ἐάν κρίνετε τό δίκαιο ἀποβλέποντας στό ἐφήμερο συμφέρον σας καί στήν ἔχθρα ἐκείνων (τῶν Θηβ.). **φανείσθε** = θά ἀποδειχθεῖτε. **τότε**· δηλ. στά Μηδικά. **εἰ ἄρα ἡμάρτηται τι** = ἄν ἴσως ἔχει γίνει κάποιο σφάλμα. **ἀντιθεῖναι** = νά γίνει ἀντιπαραβολή. **μείζω πρὸς ἐλάσσω** = μεγαλύτερη (τήν προθυμία) σέ σύγκριση πρὸς τό μικρότερο σφάλμα. **ἐπηρεοντό τε μᾶλλον...** **πράσσοντες** = ὅσοι δέν ἐπιδίωκαν (ὅπως οἱ Θηβ.) γιά τόν ἑαυτό τους χωρίς κινδύνους τά συμφέροντά τους ἐν σχέσει μέ τήν ἐπίθεση τῶν ἔχθρῶν. **τολμᾶν τὰ βέλτιστα** = μέ τόλμη νά ἐνεργεῖ κανεῖς τά πιό ὠφέλιμα. (ὅπως ἐπραξαν οἱ Ἀθηναῖοι πού ἐρήμωσαν τήν πόλη τους). **Κοίταζε τήν ἀντιστοιχία**: ἐθέλοντες **τολμᾶν** — **πράσσοντες**, **μετά κινδύνων** — **ἀσφαλεῖα**, **βέλτιστα** — **ξύμφορα**. **ὦν** = ἀπ' αὐτούς (ἐκείνους πού μέ κίνδυνον ἀγωνίστηκαν γιά τά πιό ὠφέλιμα). **Οἱ Πλατ. κατά τά Μηδικά δίνοντας τήν προτιμήσή τους στά «βέλτιστα» ἄφρασαν τήν πόλη τους νά τήν κάψουν οἱ Πέρσες.** (πρβλ. Γ, 57, 3). **ἐς τὰ πρῶτα** = τά πιό μεγάλα. **ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς εἰς τό διαφθαρώμεν** = γιά τόν ἴδιο τρόπο ἐνεργείας (ἐπειδή δηλ. προτιμήσαμε τό ὀρθό ἀντί γιά τό συμφέρον). **δικαίως** = σύμφωνα μέ τό δίκαιο. **κερδαλέως** = σύμφωνα μέ τό συμφέρον μας. **καίτοι χρή... καθιστῆναι** = ἀλλ' ὅμως, ὅταν κρίνετε γιά τά ἴδια πράγματα, πρέπει νά φαίνεσθε, ὅτι ἔχετε σταθερή γνώμη καί νά μή νομίσετε, ὅτι τό (πραγματικό) συμφέρον σας εἶναι τίποτε ἄλλο παρά, ὅταν καί τό προσωρινό συμφέρον σας ρυθμίζεται μέ ὠφέλιμο τρόπο, ἐνῶ διατηρεῖτε σέῖς πάντοτε πιστά τήν εὐγνωμοσύνη πρὸς τοὺς ἀνδρείους συμμάχους γιά τήν ἀνδρεία τους· ἦτοι ὁ συμβιβασμός κάθε φορά τῆς ὠφέλειάς σας μέ τή σταθερή εὐγνωμοσύνη τῶν γενναίων συμμάχων (αὐτό εἶναι τό πραγματικό συμφέρον). Αὐτοῖ οἱ λόγοι ἀποτελοῦν εἶδος βαριάς κατηγορίας κατά τῶν Λακεδαιμονίων πού ἄλλαξαν γνώμη.

57. **προς** (= προσέτι) **σκοποῦμαι** = σκέφτομαι. **ἀνδραγαθία** = παλικαριά· ἐδῶ = χρηστότητα, τιμιότητα. **εἰ γνώσεσθε μὴ τὰ εἰκότα** = ἐάν ἀποφασίσετε ὄχι δίκαια. **γάρ**· δικαιολογεῖ τά πιό κάτω «ὄρατε ὅπως». **οὐκ ἀφανῆ κρίνετε τήν δίκην** = δέ θά ἀποφασίσετε στά κρυφά. **ἐπαινούμενοι... μεμπτῶν** = διότι καί ὅσοι δικάζουν ἐπαινοῦνται καί ὅσοι δικάζονται δέν εἶναι ἀξιόμεμπτοι· μ' ἄλλα λόγια θά δικάσετε ἐμᾶς πού ἔχουμε ἐκτίμηση πολλή ἀπό τόν ἐλληνικό κόσμο ἐξαιτίας

τῶν ὑπηρεσιῶν μας στήν ὑπόθεση τῆς ἐλευθερίας. οὐκ ἀποδέξονται = μέμφονται = δέ θά ἐπιδοκιμάσουν. αὐτούς = ὑμᾶς αὐτούς (τούς Λακ.). ἀμείνους· δηλ. ἡμῶν τῶν Πλαταιέων. αὐτό εἰπώθηκε μέ διάθεση κο-
λακευτική. ἐπιγνώναι = γνῶναι καθ' ἡμῶν (= ἐπί). οὐδέ· δηλ. ἀποδέ-
ξονται ἱεροῖς κοινοῖς. ἐννοοῦνται οἱ ναοί τῆς Ἑλλάδας στήν Ὀλυμπία
καί στούς Δελφούς, ὅπου συνήθως οἱ νικητές ἀφιέρωναν ἀφιερώματα
ἀπό τούς νικημένους. τρίποδα· πού ἀφιερώθηκε στούς Δελφούς ἀπό
τόν Πausanias ὕστερα ἀπό τή μάχη τῶν Πλαταιῶν. πανουκεία = οἰ-
κογενειακῶς. ἐς τοῦτο ξυμφορᾶς προκεχωρήκαμεν = ἔχουμε φθάσει σέ
τέτοιο σημεῖο δυστυχίας. οἴτινες = ὥστε ἐμεῖς· ἀπωλλύμεθα· ἐννοεῖ τό
κάψιμο τῆς πόλεως ἀπό τόν Ξέρξη μετά τή μάχη τῶν Θερμοπυλῶν
(Ἡροδ. IX, 50). ἐν ὑμῖν... ἡσώμεθα = μπροστά σέ σᾶς (δικαστές)
εἶμαστε κατώτεροι. ἀγών = κίνδυνος. τότε· δηλ. πρὶν ἀποφασίσουν νά
παραδώσουν τήν πόλη στούς Λακεδαιμ. (πρβλ. Γ, 52, 3 καί 56, 3).
θανάτου κρίνεσθαι = νά δικάζεται κανεῖς μέ κατηγορία πού μπορεῖ νά
συνεπάγεται θάνατο. περιεώσμεθα... ἀτιμώρητοι = ὕστερα ἀπό πολλές
προσβολές τῆς τύχης (= περί) καταντήσαμε τέλος ἀπ' ὅλους τούς
Ἕλληνας ἐμεῖς οἱ Πλατ. ἔρημοι καί ἀβοήθητοι (ἀπροστάτευτοι). τότε·
δηλ. στά Μηδικά. βέβαιοι = σταθεροί.

58. καίτοι... ἀξιούμεν = καί ὅμως (μολονότι ἡ ἐλπίδα μας γιά
τήν προστασία σας εἶναι ἀδύνατη) θερμά παρακαλοῦμε. ξυμμαχικῶν
γενομένων = οἱ ὅποιοι ἔγιναν προστάτες (ἔφοροι) τῆς συμμαχίας μας·
δηλ. στά Μηδικά, ὅταν ὁ Πausanias μέ τήν ἐπίκληση τῶν θεῶν πού
προστατεοῦν τή χώρα τῶν Πλαταιῶν, ἐνίκησε τούς Μήδους. καί ἀρε-
τῆς τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας = καί τῆς ἀντρείας, τήν ὅποια δείξαμε γιά
τή σωτηρία τῶν Ἑλλήνων. τήν δωρεάν... πρέπει (= παρακαλοῦμε)
νά ἀξιώσετε σέ ἀνταπόδοση (τῆς παλικαριᾶς μας) ἐκ μέρους των (τῶν
Θηβ.) νά μή σκοτώνετε ἐκείνους, πού δέ σᾶς ταιριάζει (νά σκοτώνετε).
σώφρανά τε ἀντι αἰσχροῦς κομίσασθαι (= κομίσει ὑμῶν αὐτοῖς) χάριν =
καί νά ἀσφαλίσετε ἐκ μέρους μας ἐντιμη εὐγνωμοσύνη ἀντί τῆς αἰσχροῦς
(ἀνέντιμης) εὐγνωμοσύνης πού ἴσως θά ἔχετε ἀπό τήν πλευρά τῶν
Θηβαίων. κακία = κακή φήμη, κακό ὄνομα. ἀντιλαβεῖν = ἀντί τῆς ἡδο-
νῆς λαβεῖν. δύσκειια = κακό ὄνομα. οὐκ ἐχθροὺς ἡμᾶς τιμωρήσεσθε =
ἐμεῖς πού θά τιμωρήσετε δέν εἶμαστε ἐχθροί. (ἡμεῖς, οὐς τιμωρήσεσθε,
οὐκ ἐσμεν ἐχθροί). τῶν σωμάτων ἄδειαν ποιεῖν = ἐξασφαλίζοντας τόν

ἐαυτοῦ μας. **προνοοῦντες** = ἄν, πρὶν ἀποφασίσετε, λάβετε ὑπόψη. **χειῖρας προϊσχομένους** (τοῦ προϊσχω = παρέχω) = ἐκτείνοντας μπροστά τὰ χεῖρια τους σέ ἱκεσία. **ὁ νόμος τοῖς Ἑλλησι** = ἡ συνθήθεια ἢ καθιερωμένη ἀνάμεσα στοὺς Ἑλληνας. **διὰ παντός** = σ' ὅλον τόν προηγούμενο χρόνο. **θήκη** = τάφος. **ἑσθήμασι**: ἐνδύματα προσφέρονταν στοὺς νεκροὺς, ἀκόμη καὶ ὅ,τι ἄλλο τοὺς ἦταν ἀγαπητό ὅσο ζοῦσαν. **ῥαῖα** = ὠριμοὶ καρποὶ τῆς ἐποχῆς. **ἀπαρχαί**: ἦταν ἡ προσφορά καὶ θυσία τῶν πρώτων καρπῶν. **ἐπιφέρω** = προσφέρω. **ῥμαιχμος** = συμπολεμιστής. **ῥρθῶς** = δίκαια. **τοιούτους**: δηλ. φιλικούς. **τί ἄλλο**, δηλ. ποιήσετε. **αὐθένταις** = στοὺς φονιάδες. Ἔτσι λέγονται οἱ Θηβαῖοι ὡς φονιάδες τῶν πατέρων τους, γιατί εἶχαν συνταχθεῖ μέ τοὺς Πέρσες καὶ συμπολέμησαν μαζί τους. **ἀτίμους γερῶν** = χωρίς τιμές. Οἱ Θηβαῖοι, ὅταν ἐγκατασταθοῦν στίς Πλαταιές, ὡς φονιάδες τῶν πατέρων δέν μποροῦν νά τοὺς λατρεύουν. **ὧν νῦν ἰσχουσιν** = ἃ νῦν ἔχουσιν = ὅσα τώρα ἔχουν. **ἐρημοῦτε**: σέ θέση μέλλοντος — ἐρημώσετε. **εἰσαμένων ἰδρυσάντων**. **Τό εἰσάμενοι** = ἀόρ. τοῦ ἰζω. Εἶναι καθιερωμένος ὅρος προκειμένου περί ἰδρυτῶν ναῶν καὶ ἱερῶν. Ὁ Θουκ. ἐφρόντισε νά ἐπεξηγήσει τή λέξη μέ τή λέξη τῶν **κτισάντων**, διότι κατά τοὺς χρόνους του ἦταν ἀρχαϊκή.

59. **οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δόξης τάδε** = δέ συμβιβάζονται μέ τή φήμη σας αὐτά: **φείσασθαι** (πρέπει νά τό πάρει κανεὶς ἀπόλυτα) **δέ... λαβόντας** = νά μάς λυπηθεῖτε, γιά νά καμφθεῖ ἡ γνώμη σας κρίνοντας τό πράγμα μέ λογική συμπάθεια (τοῦ προέρχεται ἀπό τῆ συνείδηση τῆς ἀνθρώπινης ἀδυναμίας). **ὡς ἀστάθμητον...** **ἔξυμπεσοί** = πόσο λίγο μπορεῖ κανεὶς νά λογαριάσει πάνω σέ ποιόν καὶ χωρίς νά φταίει θά πέσει ἡ συμφορά. **ἡμεῖς τε...** σέ ἀντίθεση **πρὸς τὸ ὑμετέρας δόξης**: ὅπως δηλ. κινδυνεύει ἡ δόξα σας, ἔτσι ἀπομένει σέ σᾶς μόνο ἡ παράκληση. **ὡς ἡ χρεία προάγει** = ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη. **ἐπιβόωμενοι θεοὺς τοὺς ὁμοβωμίους** = ἐπικαλούμενοι τοὺς θεοὺς τοῦ τιμῶνται πάνω στοὺς ἴδιους βωμούς, δηλ. στήν Ὀλυμπία, στοὺς Δελφούς. **πεισαι τάδε**: ἀπό τό ἐπιβόωμενοι: δηλ. φείσασθαι καὶ ἐπικλασθῆναι: **προσφερόμενοι** = προβάλλοντες πρὸς ὑπεράσπισή τους. **ἰκέται γιγνόμεθα ὑμῶν τῶν πατρῶων τάφων**: τὸ ὑμῶν ἐξαρτᾶται ἀπό τό τάφων, αὐτό δέ ἀπό τό ἰκέται = σᾶς παρακαλοῦμε θερμά καταφεύγοντας στήν προστασία τῶν τάφων, πού εἶναι θαμμένοι οἱ πατέρες σας. **ἐπικαλούμεθα...** **Θηβαίοις** = ἐπικαλούμαστε τοὺς νεκροὺς νά μή περιέλθουμε στήν ἐξουσία τῶν Θηβαίων.

μετ' αὐτῶν· δηλ. τῶν κεκημηκότων (= τῶν νεκρῶν). ὧδε ἔχουσι = σ' ἐκείνους πού βρίσκονται σέ τέτοια θέση. μετ' αὐτοῦ δηλ. τοῦ τελευτᾶν. πρόγε τούτου δηλ. τοῦ παραδοθῆναι· τῷ αἰσχίστῳ· διότι ἡ πείνα φέρνει ἄδοξο θάνατο, γιατί πεθαίνει κανένας χωρίς νά κάμει μιὰ γενναία πράξη. ἐς τὰ αὐτὰ καταστήσαντας = ἀφοῦ ἐπαναφέρετε στήν ἴδια θέση (δηλ. σέ κείνη πού εἴμαστε πρὶν ἀπό τήν παράδοση). τὸν ζυντυχόντα... ἐλῆσθαι = ἐξορκίζουμε νά μὴ παραδοθῶμε ἀπ' τὰ δικά σας χέρια, στά ὁποῖα παραδοθήκαμε ἐπειδή ἐδώσαμε πρωτύτερα ἐμπιστοσύνη σέ σᾶς.

60. πρὸς τὸν λόγον = ἀπέναντι στήν πειστικότητα τοῦ λόγου. προσελθόντες· δηλ. μπροστά στους πέντε δικαστές. ἐνδῶσί τι = δείξουν κάποια ὑποχώρηση. ἐκείνους· δηλ. στους Πλαταιεῖς. παρὰ γνώμην = παρ' ἐλπίδα. τῆς ἀποκρίσεως = ἀπό ὅσο ἀπαιτοῦσε ἡ ἀπόκριση.

Δημηγορία Θηβαίων

(Γ, 61 - 67)

61. τοὺς μὲν λόγους = αὐτούς τοὺς μακρότερους λόγους. οὔτοι δηλ. οἱ Πλαταιεῖς. ἐπὶ ἡμᾶς τραπόμενοι = καὶ δέν ἔστρεφαν τό λόγο ἐναντίον μας. καὶ μὴ περὶ αὐτῶν ἔξω τῶν προκειμένων καὶ ἅμα οὐδὲ (περὶ αὐτῶν) ἠτιαμένων (ὑπό τινος) πολλὴν τὴν ἀπολογία ἐποιήσαντο καὶ ἔπαινον (πραγμάτων) ὧν οὐδεὶς ἐμέμψατο = καὶ δέν ἀπολογοῦνταν γιὰ ὑπεράσπισή τους μέ πολλά λόγια ἔξω ἀπὸ τὴν ὑπόθεση καὶ μάλιστα χωρίς κανένας νά τοὺς κατηγορήσει καὶ δέν κατέφευγαν σέ ἔπαινο γιὰ πράγματα, γιὰ τὰ ὁποῖα κανένας δέν τοὺς κατηγορήσε. πρὸς μὲν τὰ· δηλ. ὅσον ἀφορᾷ τίς κατηγορίες ἐναντίον μας· τῶν δέ· δηλ. ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπολογία καὶ τὸν ἔπαινο γιὰ τὸν ἑαυτό τους. ἡ ἡμετέρα κακία = ἡ κακία, πού νομίζουν ὅτι ἔχουμε ἐμεῖς (αὐτὸ εἰπώθηκε μέ κάποια εἰρωνεία). δόξα = φήμη. διάφορος = ἐχθρός. ζυμμεικτός. . . ἔσχομεν = ἀφοῦ διώξαμε ἀνθρώπους μιγάδες· ἦταν δὲ αὐτοὶ Θράκες, Πελαγοῖ, Ἰαντες. οὐκ ἤξιον οὔτοι = αὐτοὶ δέν καταδέχονταν, ἐνν. ἐμμένειν τοῖς πατρίοις ἔθεσι· κυρίως ὡς πρὸς τό νά μὴ παραβαίνουν τίς πατροπαράδοτες συνήθειες.

62. τῇ αὐτῇ ἰδέᾳ· συναπτ. στό ἀττικίσαι = μέ τὴν ἴδια πρόθεση. ἐν οἴῳ εἶδει· δηλ. πολιτείας = τί πολίτευμα ἔχοντες. κατ' ὀλιγαρχίαν

Ισόνομον = κατά τήν ὅποια ὅλοι οἱ εὐγενεῖς ἀπολαμβάνουν τίς ἴδιες τιμές. **ὑπερ ἔστι νόμοις καί τῷ σαφρονεστάτῳ ἐναντιώτατον** = πράγμα πού εἶναι ἐντελῶς ἀντίθετο πρὸς τοὺς νόμους καί πρὸς τὸ ἰδεώδες πολιτείας ὀργανωμένης καλά. **ἰδίας δυνάμεις**. . . **σχῆσειν** = μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά γίνουν ἰσχυρότεροι, **τὰ τοῦ Μήδου** = οἱ Μῆδοι. **κατέχοντες ἰσχύι** = κρατώντας μέ τή βία. **ἐπηγάγοντο αὐτὸν** = προσκάλεσαν τοὺς Μῆδους πρὸς τὸ συμφέρον των. **αὐτοκράτωρ** = κυρία τοῦ ἑαυτοῦ της. **μὴ μετὰ νόμων** = εὐρισκομένη σέ κατάσταση ἐκτός νόμου. **τοὺς νόμους ἔλαβε** = ἀνέκτησε (ἢ πόλη) τὸ νόμιμὸ της πολίτευμα. **καί κατὰ στάσιιν ἐχόντων αὐτῆς τὰ πολλὰ** = καί ἐνῶ ἔξαιτίας τῶν ἐμφύλιων ἐρίδων κατεῖχαν τὸ περισσότερο μέρος αὐτῆς. **ἐν Κορωνεῖα** πρὸς δυσμάς τῆς Κωπαίδας. Σ' αὐτὸ τὸ μέρος νικῆθηκαν οἱ Ἀθηναῖοι τὸ 446 π.Χ. ἀπὸ τοὺς Βοιωτοὺς, Εὐβοεῖς κλπ.

63. **ἀξιώτεροι** δηλ. ἀπὸ μᾶς. **ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ τιμωρίᾳ** = γιὰ νά μπορεῖτε νά μᾶς ἀποκρούσετε. **οὐκοῦν χρῆν**. . . **πρὸς ἡμᾶς** = λοιπὸν ἔπρεπε σεῖς μόνο νά προσκαλεῖτε αὐτοὺς ἐναντίον μας. **ὑπάρχον γε ὑμῖν** ἐνν. μὴ ξυνεπιέναι = ἂν καί ἦταν στό χέρι σας. **εἰ τι προσήγεσθε** = ἂν τυχόν ἀναγκάζοσαστε. **ἐπὶ τῷ Μήδῳ** = κατὰ τοῦ Μήδου. **προβάλλεσθε** = γιὰ προστασία σας προβάλλετε. **παρέχειν** ἐνν. ὑμῖν = νά ἐπιτρέπει. **τοὺς μὲν** δηλ. Ἀθηναίους. **τοὺς δέ** δηλ. Λακεδαιμονίους. **οὐκ ἴσην χάριν ἀνταπέδοτε** = δέν ἀνταποδώσατε ἴσην εὐεργεσία (ἀλλά πιὸ μεγάλη). ἐκεῖνοι δηλ. σᾶς βοήθησαν ἐνῶ ἀδικούσατε, ὅπως λέτε, ἐνῶ ἐσεῖς τοὺς βοηθήσατε, ὅταν ἀδικοῦσαν. **καίτοι τὰς ὁμοίας**. . . **ἀποδομένας** = καί ὅμως τὸ νά μὴ ἐπιστρέφει κανεὶς τίς ὁμοῖες ὑποχρεώσεις φέρνει μεγαλύτερη ντροπὴ ἀπὸ τὸ νά μὴ ἐπιστρέφει ἐκεῖνες πού δίκαια χρωστάει, καί οἱ ὅποῖες ὅμως ἐπιστρέφονται μέ σκοπὸ νά ἀδικήσουν ἄλλους.

64. **τε** = καί ἔτσι. **μόνοι** ἐνν. ἀπὸ τοὺς Βοιωτοὺς. **τοῖς μὲν** δηλ. Ἀθηναίοις. **τοῖς δέ** δηλ. Θηβαίοις (ἡμῶν). **ἀξιοῦτε ἀφ' ὧν (ἀπὸ τούτων ᾧ) ἐγένεσθε ἀγαθοί**. . . **ὠφελεῖσθε** = ἔχετε τήν ἀξίωση νά ὠφελεῖσθε γιὰ πράξεις πού ἐκάμετε, γιὰ νά ὠφελῆσετε καί εὐχαριστήσετε ἄλλους. **ἄλλ' οὐκ εἰκόσ** ἐνν. ἐστὶν ὠφελεῖσθαι. **ξαναγωνίζεσθε** (προστακτ.) νά μένετε σταθεροὶ συναγωνιστές καί σύμμαχοι. **τὴν τότε ξυνωμοσίαν** τὴν ἔνορκη συμμαχία πού ἔγινε μέ τὸ γνωστὸ τρόπο. Πότε ἔγινε αὐτή;

ξυγκατεδουλοῦσθε = ὑποδουλώνατε μαζί με τούς Ἀθηναίους. Οἱ Ἀθηναῖοι με τή βοήθεια τῶν συμμάχων τους Πλαταιῶν κατέλαβαν τήν Αἴγινα. **διεκωλύετε**· δηλ. ἄλλους νά τούς ὑποδουλώνουν. **ἔχοντες τε τοὺς νόμους** = αὐτόνομοί τε ὄντες = μὴ ὑπακούοντας σέ δυνάστες (ὅπως ἐμεῖς, πρβλ. Γ, 62). **τὴν τελευταίαν πρόσκλησιν ἡμῶν ἐς ἡσυχίαν** = ὅταν ἐμεῖς σᾶς προσκαλέσαμε σέ εἰρηνική οὐδετερότητα (πρβλ. Β, 72, 1). **κακῶ** = μέ τήν ὑποδούλωση (τῶν Ἑλλήνων). **ἀνδραγαθίαν προὔθεσθε** = ἐδείξατε παλικαριά. **οὐ προσήκοντα νῦν ἐπεδείξατε** = ἀποδείξατε τώρα ὅτι δέν ἀνήκαν σέ σᾶς. **ἃ δὲ ἡ φύσις... ἐς τὸ ἀληθές** = ὅσα δὲ ἡ φύση σας πάντοτε ἐπιθυμοῦσε, ὕστερα ἀπὸ ἔλεγχο ἀποδείχτηκαν ἀληθινά, φανερώθηκαν. **τοιαῦτα ἀποφαίνομεν** = τέτοιες ἀποδείξεις παρουσιάζουμε.

65. **ἃ δὲ τελευταῖα** = σχετικὰ· δὲ μέ τίς τελευταῖες ἀδικες πράξεις. **ἡμεῖς αὐτοὶ** = μόνοι, ἀκάλεστοι. **τῆς ἔξω συμμαχίας**· δηλ. πρὸς τούς Ἀθηναίους. **οἱ γὰρ ἄγοντες... τῶν ἐπομένων**· παρωδεῖ ὅσα εἶπαν οἱ Πλαταιεῖς στό κεφ. 55, 4: «οὐχ οἱ ἐπόμενοι αἴτιοι ἀλλ' οἱ ἄγοντες». **πλείω παραβαλλόμενοι** = διακινδυνεύοντες περισσότερο συμφέροντα (ὡς πρῶτοι στά χρήματα καὶ στό γένος). **τοὺς ἡμῶν χεῖρους... γενέσθαι** = οἱ χειρότεροι ἀπὸ σᾶς νά μὴ γίνουν ἀκόμη χειρότεροι. **τοὺς τε ἀμείνους... ἔχειν** = καί οἱ καλύτεροι νά τιμιοῦνται ἀνάλογα μέ τήν ἀξία τους. **σωφρονισταὶ ὄντες τῆς γνώμης** = χαλιναγωγώντας τήν ὁρμή τῆς ψυχῆς σας. **τῶν σωμάτων ἀλλοτριοῦντες** = ἀποξενώνοντας τούς πολίτες. **εἰς τὴν ξυγγένειαν οἰκειοῦντες** = συμφιλιώνοντάς σας πρὸς τούς ὁμοφύλους σας (τούς Βοιωτούς).

66. **πολιτεύω** = εἶμαι πολίτης. **χωρήσαντες ἔνν. πρὸς ἡμᾶς εἰ ἄρα καὶ ἐδοκοῦμεν... πράξαι** = καὶ ἂν τυχόν ἐφαινόμαστε ὅτι ἐκάμαμε κάτι σχεδόν ἄπρεπο (ἀδικο). **οὐ μετὰ τοῦ πλήθους εἰσελθόντες** = ἀφοῦ κάμαμε εἰσβολή χωρίς τή συγκατάθεση τοῦ λαοῦ. **ἐν χερσίν** = μέσα στή συμπλοκή. **κατὰ νόμον τινά** = σύμφωνα πρὸς κάποιον νόμο (συνήθεια). **χεῖρας προΐσχομαι** = προτείνω χέρια σέ ἰκεσία, παρακαλῶ θερμά. **παρανόμως** = ἀντίθετα πρὸς τή συνήθεια (τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι δὲ σκότωναν τούς ἰκέτες, πρβλ. βλ. 67, 6). **πῶς οὐ δεινὰ εἰργασθε** = πῶς δέν ἔχετε διαπράξει ἀπάνθρωπη πράξη. **τρεῖς ἀδικίας**· δηλ. ὄντα. **ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ** = σέ λίγο χρονικό διάστημα. **λυθεῖσα ὁμολογία** = ἡ παρά-

βαση τῆς συνθήκης. ἡ **ψευσθεῖσα ὑπόσχεσις** = ἡ ἀθέτηση τῆς ὑποσχέσεως. **ἀντιδοῦναι δίκην** = ἀντί τούτων δοῦναι δίκην = νά τιμωρηθοῦν. **οὐκ ἔνν. τοῦτο γενήσεται** (μὴ ἀντιδοῦναι δίκην). **ἦν τὰ ὀρθὰ γινώσκωσι** = ἂν κρίνουν δίκαια (οἱ Λακεδ.).

67. **ἐπεξήλομεν** = ἀναπτύξαμε λεπτομερῶς. **ἵνα ὑμεῖς μὲν... καταγνωσόμενοι, ἡμεῖς δὲ... τετιωρημένοι** = γιὰ νά ξέρετε ἐσεῖς μὲν, ὅτι δίκαια θά τοὺς καταδικάσετε, ἐμεῖς δὲ ὅτι πῆραμε δικαιοτέρα ἐκδίκηση μέ τῆ φροντίδα σας. Οἱ Θηβαῖοι ἀπό τῆ ζώηρή τους ἐπιθυμία φαντάζονται ὅτι ἡ τιμωρία ἔχει συντελεσθεῖ. **εἰς τις ἄρα καὶ ἐγένετο** = ἂν τυχόν κάποια καὶ ἔγινε (εἶναι ἢ πραγματική). **ἐπικλασθήτε**· πρβλ. 59, 1. **ζημίας**· ἔνν. αἰτίους εἶναι. **οὐκ ἐκ προσηκόντων** = ὄχι ὅπως ἀρμόζει σ' αὐτούς (γιὰ τίς προηγούμενες ἀρετές). **ὄλοφυρμῶ**· δηλ. αὐτῶν. **οἴκτω**· δηλ. ὑμῶν αὐτῶν. **ἐπιβώμενοι**· πρβλ. 58, 3. **σφετέραν ἔρημίαν** = τήν ἀπομόνωσή τους. **τὴν ὑπὸ τούτων ἡλικίαν ἡμῶν διεφθαρμένην** = τοὺς νέους μας (τό ἄνθος τῶν πολιτῶν μας), οἱ ὅποιοι σκοτώθηκαν ἀπ' αὐτούς. **ἄγοντες** = προσπαθώντας νά ὀδηγοῦν. **ἐν Κορωνείᾳ**· πρβλ. 62, 3. Ἐκεῖ οἱ Θηβαῖοι νίκησαν τοὺς Ἀθηναίους, πού ἀναγκάστηκαν νά ἀφήσουν ἐλεύθερους τοὺς Βοιωτοὺς. **τὰ ἐνάντια** = ἀντίθετα. **ἐπίχαρτοι εἶναι** = (εἶναι ἄξιοι), ὥστε νά χαίρει κανένας γιὰ τὰ κακὰ τὰ ὅποια παθαίνουν. **δι' ἑαυτοὺς** = ἐξαιτίας των, **πλέον ἢ** = μᾶλλον ἢ. **μίσει ἢ δίκη** = (παρακινούμενοι) ἀπὸ τό μῖσος ἢ ἀπὸ τό δίκαιο. **καὶ οὐκ ἀνταποδόντες νῦν τὴν ἴσην τιμωρίαν** = καὶ διότι δέν τιμωροῦνται καὶ τώρα μέ τιμωρία ἀνάλογη πρὸς τό ἀδίκημά τους. **ἀμύνατε τῷ νόμῳ** = νά προστατεύσετε τό νόμο. **ὦν** = γιὰ ὅσα. **καὶ μὴ τοῖς τῶνδε λόγοις περιωσθῶμεν ἐν ὑμῖν** = καὶ μὴ μ' αὐτούς τοὺς λόγους ντροπιασμένοι ἐνώπιόν σας ἀπωθηθοῦμε. Μ' αὐτὰ παρωδεῖ ὅσα εἶπαν οἱ Πλατ. στό 57, 4. **οὐ λόγων τοὺς ἀγῶνας προθήσοντες ἀλλ' ἔργων** = ὅτι δὲ θά δικάσετε λόγους, ἀλλὰ ἔργα. Αὐτό λέγεται σχετικὰ μέ τοὺς ρητορικούς ἀγῶνες, μέ τοὺς ὁποίους ἀπασχολοῦνταν τότε οἱ Ἀθηναῖοι. **βραχεῖα** ἔνν. οὔσα. **ἁμαρτανομένων δὲ (τῶν ἔργων)... γίνονται** = ὅταν δὲ τὰ ἔργα ἔχουν μέσα τους σφάλματα, λόγοι μέ ἄμορφες λέξεις καλλωπισμένοι γίνονται προκαλύμματά τους (δηλ. τῶν σφαλμάτων). **ἦν κεφαλαίωσαντες διαγνώμας ποιήσησθε** = ἂν, ἀφοῦ διατυπώσετε περιληπτικές ἀποφάσεις, τίς κοινολογήσετε. Τοῦτο λέγεται ἀναφορικά πρὸς τό σύντομο ἐπερώτημα τῶν Ἀλακεδ. δικαστῶν, 52, 4 «εἴ τι Λακ.

ἀγαθὸν εἴργασθε». πρὸς τοὺς ξύμπαντας, δηλ. ὄχι μόνο πρὸς ἔνοχους. ἦσσόν τις ἐπ' ἀδίκους ἔργους λόγους καλοὺς ζητήσῃ = ὁ καθένας λιγότερο θά καταφεύγει σὲ ὠραίους λόγους, γιὰ νὰ σκεπάξῃ ἀδικεῖς πράξεις.

Πλαταιῶν καταδίκη
(Γ, 68)

68. νομίζοντες... ὀρθῶς ἔξιν = ἔχοντας τὴ γνώμη (ὕστερα καὶ ἀπ' ὅσα εἶπαν οἱ Πλατ.) ὅτι εἶναι ὀρθὸ νὰ ἐπιμείνουν στοῦ ἐρώτημα. προεῖχοντο = ἐπρότειναν. κοινούς· δηλ. εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους, ἐπομένως οὐδέτερους. κατ' ἐκείνας· δηλ. τίς συνθήκας τοῦ Πausanias. τῇ ἑαυτῷ δικαίᾳ βουλήσει = γιὰ τὴ δικαίη ἀπαίτηση αὐτῶν (τῶν Λακ.). ἔκσπονδοι = ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ τοὺς δεσμούς τῆς συνθήκης. Ἦταν δὲ ἀπαλλαγμένοι οἱ Λακεδ., ἐπειδὴ οἱ Πλατ. δὲ δέχτηκαν τίς προτάσεις πού ἔγιναν σ' αὐτοὺς ἀπὸ τὸν Ἀρχίδαμο γιὰ οὐδετερότητα (πρβλ. Β, 72: «καὶ ἔστε μὴδὲ μεθ' ἐτέρων»). ἕνα ἕκαστον παραγαγόντες = προσάγοντας μπρὸς στοὺς δικαστὲς ἕναν ἕναν χωριστά. ὁπότε μὴ φαίεν = ἐάν δὲν ἔδιναν καταφατικὴ ἀπάντηση. ἐξαιρετον ἐποίησαντο = ἐξείρεσαν. κατὰ στάσιμ ἐκπεπρωκόσι = πού 'ταν ἐξόριστοι ἐξαιτίας πολιτικῆς στάσεως. τὰ σφέτερα φρονούντες = ὄντες φίλοι τῶν Λακεδαιμονίων. καθελόντες ἐς ἔδαφος = ἀφοῦ κατεδάφισαν. ἐκ τῶν θεμελίων = ἀπ' τὸ ὕλικό τῶν θεμελίων, γιὰτί οἱ ἰδιωτικὲς κατοικίες ἦταν κατασκευασμένες ἀπὸ πλίνθους (τοῦβλα) ἐκτός ἀπὸ τὰ θεμέλια, τὸ δὲ κατάλυμα ὁλόκληρο ἦταν πέτρινο. καταγώγιον· σπῆτι γιὰ τοὺς ξένους, πού ἐπισκέπτονταν τὸ ναὸ τῆς Ἥρας. θυρώματα = κουφώματα. τοῖς ἄλλοις = μὲ τὰ ἄλλα ὕλικά. δημοσιεύσαντες = ἀφοῦ τὴν ἕκαμαν (τὴ χώρα) δημόσια. ἀπεμίσθωσαν = ἔδωσαν μὲ ἐνοίκιο. ἀποτετραμμένοι ἐγένοντο = φάνηκαν ἐχθρικοί. σχεδὸν δέ τι... ἔνεκα = καὶ σχεδὸν σ' ὄλην αὐτὴ τὴν ὑπόθεση οἱ Λακεδ. φάνηκαν τόσο ἐχθρικά στοὺς Πλαταιεῖς ἐξαιτίας τῶν Θηβαίων.

II. ΛΕΣΒΙΑΚΑ

Μυτιληναίων ἀποστασία

(Γ, 1 - 18)

1. **Θέρους**· ἔνν. τὸ θέρος τοῦ 428, τέταρτου ἔτους τοῦ πολέμου. **ἅμα τῷ σίτῳ ἀκμάζοντι** = ὅταν ὁ σῖτος εἶχε μεστῶσει καὶ ἦταν ὄριμος γιὰ θερισμό, δηλ. στὸ τέλος τοῦ σημερινοῦ Μαΐου. Γιὰ ποιὸ λόγο ἔκαναν τὸ Μάιο τίς εἰσβολές; **ἐγκαθεζόμενοι** = σ' αὐτὴ (μόνιμα) στρατοπέδευσαν. **εἰώθεσαν ἔνν. γίγνεσθαι**. **ἤδη παρείκοι** = ὅπου τοὺς ἐρχόταν βολικά. **προεξιόντες τῶν ὄπλων** = ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὸ στρατόπεδο καὶ ἀπομακρυνόμενοι ἀπ' αὐτό. **οὐ εἶχον τὰ σιτία** = ὅσον καιρὸ εἶχαν τρόφιμα. **διελύθησαν κατὰ πόλεις** = ἀποσύρθηκαν καὶ καθένας ἐπέστρεψε στὴν πόλη του.

2. **Μήθυμα**. πόλη τῆς Λέσβου ἀφοσιωμένη στοὺς Ἀθηναίους. **τῶν λιμένων τὴν χῶσιν**... **ἔδει ἀφικέσθαι** = περιμέναμεν νὰ τελειώσει τὸ κλείσιμο τῶν στομιῶν τῶν λιμένων καὶ νὰ φθάσουν ἀπὸ τὸν Πόντο ὅσα τοὺς χρειάζονταν· **διάφορος** = ἐχθρός. **πρόξενοι**· ἔτσι ὀνομάζονταν ὅποιοι ἀναλάμβαναν τίς ὑποθέσεις ξένης πόλεως, τῆς ὁποίας οἱ πολῖτες ὅταν γύριζαν στὴ δική τους χώρα, ἐξασφάλιζαν τὴν προστασία καὶ τὴ βοήθειά τους, γιὰ νὰ διεκπεραιώνουν τίς ὑποθέσεις τους· κάτι ἀνάλογο μὲ τοὺς σημερινούς πρεσβευτές. **ξυνοικίζουσι τὴν Λέσβον εἰς τὴν Μυτιλήνην βίαι** = ἐξαναγκάζουν τοὺς Λεσβ. (πού 'ναι στὰ χωράφια καὶ στὰ χωριά) νὰ κατοικήσουν στὴ Μυτιλήνη. **καὶ τὴν παρασκευὴν**... **ἐπιίγονται** = προετοιμάζονται βιαστικά. **ξυγγενῶν**· ἦταν ὅλοι Αἰολεῖς. **ἤδη** = γρήγορα, ἀμέσως.

3. **ἄρτι καθισταμένου** = ὁ ὁποῖος μόλις εἶχεν ἀρχίσει. **μέγα ἔργον** = ἐπικίνδυνο πράγμα. **Λέσβον προσπολεμῶσασθαι** = νὰ προσθέσουν στοὺς ἐχθρούς πού εἶχαν καὶ τὴ Λέσβο. **ἀκέραιος** = ἀνέγγιχτος.

μείζον μέρος . . . είναι = έπειδή έδιναν μεγαλύτερη σημασία στην έπιθυμία τους νά μήν είναι άληθινές (ή στίς καταγγελίες). **τήν ξυνοίκισιν διαλύειν** = νά τερματίσουν τή συγκατοίκηση (νά στείλουν πίσω στά σπίτια τους κείνους πού είχαν μεταφερθεϊ στην πόλη). **Μαλδοίς** έπίθ. του 'Απόλλωνα (ίσως από τό μάλον = μήλον = πρόβατο), έπειδή ήταν άγροτικός θεός. **άφνω** = ξάφνου. **ήν μέν ξυμβή ή πείρα** ένν. εϋ έχει = άν μέν έπιτύχει ή απόπειρα, πάει καλά. **κατά τό ξυμμαχικόν** = σύμφωνα μέ τίς ύποχρεώσεις πού καθόριζεν ή συμμαχία. **ές φυλακήν έποίησαντο** = φυλάκισαν. **Γεραιστός**: άκρωτήρι, λιμάνι και πόλη τής Εϋβοίας. **όλκάδος άναγομένης έπιτυχών** = καθώς βρήκε φορτηγό πλοίο έτοιμο για άναχώρηση. **πλω χρησάμενος** = και ταξίδευε μέ εϋνοικό καιρό. **τά τε άλλα τών τειχών** . . . **έφύλασσον** = όλα τά άλλα τά σχετικά μέ τά τείχη και τούς λιμένες τά προστάτευσαν, αφού τά μισοτελειωμένα τά έφραζαν.

4. **τά έπεσταλμένα** = οί διαταγές. **λόγους ήδη προσέφερον** = τώρα πιά (στην άνάγκη) πρότειναν διαπραγματεύσεις. **παρυντικά** = προς τό παρόν. **όμολογία τινι έπιεικει άποπέμψασθαι** = νά άπχλλαγοϋν μέ τή συναψη έπιεικούς συμφωνίας. **άνακοχή** όπως και σήμερα. **οί διαβάλλοντες** = οί καταδότες. **ώς σφών οϋδέν νωετιοϋντων** = διότι δήτην αυτοί δε θα διαταράξουν τίς συμμαχικές σχέσεις. **οϋ γάρ έπίστευον** . . . **προχωρήσειν** = διότι δεν είχαν έλπίδες, ότι θα πετύχουν αυτά πού περίμεναν άπ' τούς 'Αθηναίους. **ταλαιπώρως** = μέ κόπο. **διά του πελάγους**. δηλ. χωρίς νά άράζουν στά νησιά, πράγμα πού έδινε ασφάλεια και εύκολία στά πλοία. **αϋτοίς έπρασσον** = έκαναν μαζί τους διαπραγματεύσεις.

5. **Ίμβριοι και Λήμνιοι**: αυτοί ως κληροϋχοι τών 'Αθηναίων, έμεναν πιστοί σ' αυτούς. **όλίγοι τινές**: ίσως οί κάτοικοι τής Τενέδου, έπειδή ύποψιάζονταν τούς Μυτιληνιούς. **έπί τό τών 'Αθηναίων στρατόπεδον**. δηλ. εκείνο πού ήταν στη Μαλέα. **οϋτε έπηϋλίσαντο** = οϋτε ξενοχτισαν πάνω στο πεδίο τής μάχης. **έκ Πελοποννήσου** . . . **κινδυνεύειν** = διότι ήθελαν νά πολεμοϋν μαζί μέ τήν Πελοποννησιακή βοήθεια και μέ άλλη δύναμη, εάν έφθανε από άλλο μέρος. **φθάσαι τόν έπίπλου** = νά φθάσουν προτου καταπλεύσουν τά έπιτιθέμενα πλοία.

6. **έπιρρωσθέντες** = αφού πήραν θάρρος. **οϋδέν ισχυρόν** = καμιά

σοβαρή αντίσταση. **περιορισμένοι** = απέκλεισαν μέ πλοῖα. **τούς ἐφόρμους ἐποιοῦντο** = ἐφάρμοζαν ἀποκλεισμό (δηλ. ἔχοντες τὰ πλοῖα ἀγκυροβολημένα κοντά στά δύο λιμάνια τούς ἔκαναν ἀποκλεισμό). **τῆς θαλάσσης**. . . **εἶργον τούς Μυτιληναίους** = ἐμπόδιζαν τούς Μυτιληνούς ἀπό τή χρήση τῆς θάλασσης. **ναύσταθμον πλοίων** (πλεονασμός) = ναύσταθμος. **ἀγορά** = τόπος ἀγορᾶς. **τὰ περὶ Μυτ.** οὕτως ἐπολεμεῖτο = τέτοια ἦταν ἡ πορεία τοῦ πολέμου στή Μυτιλήνη.

8. **ἐπὶ τῆς πρώτης νεώς**· ἰδέ Γ, 4. **Ὀλυμπίαζε παρῆναι**· ἐκεῖ μέ τήν εὐκαιρία τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων θά παρευρίσκονταν ὅλοι οἱ σύμμαχοι τῶν Λακεδ. καί θά συζητοῦσαν μαζί τους οἱ Σπαρτιάτες. **Δωριεὺς Ρόδιος**· γιός τοῦ περίφημου Ὀλυμπιονίκη Διαγόρα. **ἦν δὲ Ὀλυμπίας**· ἦταν ἡ 88η Ὀλυμπιάδα, δηλ. τό 428 π.Χ. **κατέστησαν ὡς λόγους** = συγκεντρώθηκαν σέ σύσκεψη.

15. **τοῖς δύο μέρεσι** = μέ τὰ δύο τρίτα τῶν δυνάμεων τους· τό ἄλλο τρίτο ἔμενε γιά νά προστατεύει κάθε μιά πόλη· **ὄλκους**· μηχανές μέ τίς ὁποῖες σέρνονταν τὰ πλοῖα πάνω στήν ξηρά. Ἡ ὑπερνεώληση πλοίων μέσου τῶν ἰσθμῶν ἦταν συνηθισμένη στούς ἀρχαίους. **ὑπεροῖσοντες**· δηλ. τάς ναῦς = γιά νά μεταφέρουν τὰ πλοῖα (ἀπό τόν Κορινθιακό στό Σαρωνικό). **ἐν καρποῦ ξυγκομιδῇ ἦσαν** = ἀσχολοῦνταν μέ τή συγκομιδῇ τῶν καρπῶν (τῆς ἐσοδείας). **ἀρρωστίᾳ τοῦ στρατεύειν** = εἶχαν ἀπροθυμία γιά ἐκστρατεία.

16. **αὐτούς**· τούς Λακεδ. **διὰ κατάγνωσιν ἀσθενίας σφῶν** = ἐπειδή τούς θεωροῦσαν ἀδύνατους, ἀνίσχυρους. **ἀναγαγόντες** = ἀναγαγόμενοι = ἀφοῦ ἀπέπλευσαν. **ἡ δοκοίη αὐτοῖς** = σέ ὅποιο μέρος αὐτοί θεωροῦσαν κατάλληλο. **πολὸν τὸν παράλογον** = ἐντελῶς ἀπροσδόκητα. Ἐπειδή οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίσχυσαν τούς στόλους τους στά διάφορα μέρη κι ἄς εἶχαν τίς πληροφορίες ἀπ' τούς Μυτιλ. σέ 13, 4. **ἄπορα νομίζοντες** = ἐπειδή τὰ θεωροῦσαν ἀκατόρθωτα. **περιοικίδα** = τή χώρα τῶν περιοίκων στή Λακωνία καί τή Μεσσηνία. **ἐπ' οἴκου** = στήν πατρίδα. **ὄ,τι πέμψουσι** = γιά νά τό στείλουν.

18. **ὡς προδιδομένην** = ἔχοντας τή γνώμη ὅτι γίνονταν συνεννοήσεις στήν πόλη (Μήθυμνα) γιά τήν παράδοσή της. **ἐπικούροι**· δηλ. οἱ

μισθοφόροι (πρβλ. Γ, 2, 2). οὐ προχώρει, ἢ προσεδέχοντο = δέν πήγαιναν καλά τὰ πράγματα, ὅπως περίμεναν. Ἄντισσα, Πύρρα, Ἐρεσος· δὲς τὸ χάρτη τῆς Λέσβου στό τέλος. καταστησάμενοι βεβαιότερα = ἀφοῦ ρύθμισαν τὰ πράγματα τῶν πόλεων μέ τρόπο πού ἀσφάλιζε καλύτερα τὰ συμφέροντά τους. κρατύναντες = ἀφοῦ δυνάμωσαν. ἐκβοήθεια = ἐξόρμηση ἐναντίον (τῶν ἐχθρῶν). πληγέντες = ἀφοῦ νικήθηκαν κατὰ κράτος. οἱ δὲ αὐτερέται πλεύσαντες = οἱ ἴδιοι (δηλ. οἱ ὀπλίτες) ἔκαναν χρέη κωπηλατῶν. ἔστιν οὐδ' = σέ μερικά μέρη. καρτερὰ = ὀχυρά σημεία.

Λακεδαιμονίων βοήθεια πρὸς Μυτιληναίους

Μυτιληναίων παράδοση

(Γ, 25 - 33)

25. κατὰ χαράδραν = ἀκολουθώντας μιὰ χαράδρα. ἢ ὑπερβατόν ἦν = ἀπ' ὅπου μποροῦσε κανεὶς νά πατήσει (νά ὑπερβεῖ) τὸ τεῖχος. προέδροις = στοὺς ἄρχοντες τῶν Μυτιληναίων. ἦσσαν εἶχον τὴν γνώμην ὥστε ξυμβαίνειν = μέ λιγότερη προθυμία προχωροῦσαν σέ συνθηκολόγηση μέ τοὺς Ἀθηναίους.

26. ἄρχοντα προστάξαντες = ἀφοῦ διόρισαν ἄρχοντα. ἀμφοτέρωθεν θορυβούμενοι = παρενοχλούμενοι συγχρόνως καὶ ἀπ' τὴν ξηρά καὶ ἀπ' τὴ θάλασσα. ὅπως ἦσσαν ἐπιβοηθήσωσι = γιὰ νά σπεύδουν μέ μικρότερη δύναμη σέ καταδίωξη (τῶν 40 πλοίων). Κλεομένης· γιὸς τοῦ Πausanία τοῦ νικητῆ τῶν Περσῶν στίς Πλαταιές. ὑπὲρ Πausανίου = ἀντί τοῦ ἀνήλικου Πausanία. Αὐτός ὡς νέος ἐπιτροπευόταν ἀπὸ τὸ θεῖο τοῦ Κλεομένη. δὴ = ὅπως εἶναι γνωστό. μετὰ τὴν δευτέραν· κατὰ τὴν ὁποία μόνον σαράντα ἡμέρες ἔμειναν στὴν Ἀττική ἐξαιτίας τῆς ἐπιδημίας πού ἔπese. ἐπιμένοντες = ἀναμένοντας. ἔργον = κατόρθωμα. ὡς ἦδη πεπεραιωμένων = μέ τὴν ἰδέα ὅτι εἶχαν πλέον φθάσει. ἐπεξήλθον τὰ πολλὰ τέμνοντες = διέτρεζαν τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς χώρας καταστρέφοντάς τὴν. οὐδὲν ἀπέβαινε = τίποτε δέν πραγματοποιιόταν (σχετικά μέ τίς εἰδήσεις ἀπὸ τὴ Λέσβο). ὁ σίτος = τὰ τρόφιμα.

27. ἐνεχρόνιζον = βράδυναν (χρόνιζαν). καὶ αὐτός· δηλ. ὅπως καὶ οἱ Μυτιληνιοὶ δέν περίμεναν τὰ πλοῖα πλέον. ὀπλίζει· ἐνν. δίνει τὸ βαρὺ ὀπλισμό, μέ τὸν ὁποῖο ὀπλιζόνταν μόνο οἱ ἀριστοκρατικοί, ἐνῶ οἱ κατώ-

τερες τάξεις ὑπηρετοῦσαν ὡς ψилоί. **ψιλὸν ὄντα** = ἔλαφρά ὄπλισμένο. **κατὰ ξυλλόγους γιγνόμενοι** = συγκεντρώνονταν σέ ομάδες (ἔκαναν συλλαλητήρια). **δυνατοὺς** = ὀλιγαρχικούς. **ξυγχωρήσαντες** = ξυμβάντες = ἀφοῦ συνθηκολογήσουν.

28. **οἱ ἐν τοῖς πράγμασι** = ὅσοι ἦταν στά πράγματα (οἱ ὀλιγαρχικοί). **εἰ ἀπομονωθήσονται τῆς ξυμβάσεως** = ἂν ἀποκλειθθοῦν ἀπὸ τῆ συνθήκη. (δηλ. ἐάν γίνει ἡ συνθήκη ἀπὸ τό δῆμο μόνο χωρὶς τοὺς δυνατούς). **κοινῆ** = ἀπὸ κοινοῦ· δηλ. μαζί μέ τοὺς δημοκρατικούς. **στρατόπεδον** = στρατός. **ὥστε** = μέ τόν ὄρο. **αὐτοῦς**· δηλ. τοὺς Μυτιληναίους. **ἐν ὄσῳ δ' ἂν ἔλθωσι πάλιν** = ὥσπου νά ἐπιστρέψουν. **αὕτη ἐγένετο** = ἦταν αὕτη, **οἱ πράξαντες** = αὐτοὶ πού ἔκαμαν τίς συμφωνίες. **μάλιστα**· στό πράξαντες. **οὐκ ἠνέσχοντο** = δέν ἔμειναν ἤσυχοι. **ὁμως**· δηλ. ἂν καί ἦταν ἀσφαλισμένοι σύμφωνα μέ τῆ συμφωνία. **καθίζουσι**· ἀμετβ.= καταφεύγουν στοὺς βωμούς ὡς ἰκέτες. **ἀναστήσας**... ὥστε μὴ ἀδικῆσαι = (ἀφοῦ τοὺς ἔπεισε) νά σηκωθοῦν ἀπὸ τοὺς βωμούς μέ τὴν ὑπόσχεση ὅτι δέ θά τοὺς βλάψει. Θεωροῦσαν πράξη ἀνόσια τῆ βίαη ἀπομάκρυνση τοῦ ἰκέτη ἀπὸ τό βωμό. **κατατίθεται** = τοποθετεῖ γιά ἀσφάλεια. **τοῖς Ἀθηναίοις δόξη τι** = πάρουν κάποια ἀπόφαση οἱ Ἀθηναῖοι. **καθίστατο** = τακτοποιοῦσε.

29. **σχολαῖοι** = μέ βραδύτητα (ἀργοπορία). **τοὺς ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους**· σέ ἀντίθεση μέ ἐκείνους πού ἔμειναν στή Λέσβο. **Ἐρυθραία**· χερσόνησος τῆς Ἰωνίας ἀπέναντι ἀπὸ τῆ Χίο. **μάλιστα** = ἀκριβῶς. **τῆ Μυτιλήνῃ ἐαλωκνία** = ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Μυτιλήνης. **ἐκ τῶν παρόντων** = ἐπὶ τῆς καταστάσεως πού δημιουργήθηκε.

30. **πρὶν ἐκπύστους γενέσθαι** = πρὶν μᾶς πάρουν εἶδηση. **ὥσπερ ἔχομεν** = ἀμέσως (ὅπως βρισκόμαστε). **ἀνδρῶν νεωστί**... **εὐρήσομεν** = θά βροῦμε ὅτι ἡ πόλη μέ μεγάλη ἔλλειψη προφυλακτικῶν μέτρων φουρεῖται ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι πρὸ ὀλίγου τὴν κυρίευσαν. **κατὰ μὲν θάλασσαν καὶ πάνυ** = πρὸ πάντων στή θάλασσα. **ἦ** = ὅπου. **ἀνέλπιστοι ἐπιγενέσθαι**... **ἂν πολέμιον** = ἐλπίζουν ὅτι δέν μπορεῖ νά τοὺς ἐπιτεθεῖ κάποιος ἐχθρός. **καὶ ἡμῶν ἡ ἀλκή οὐσα** = καί ἐμεῖς (στή θάλασσα) κυρίως συμβαίνει νά εἴμαστε ἰσχυροί. **προσπίπτω** = κάνω ἐπίθεση. **τῶν ἔνδον**· δηλ. τῶν ὀλιγαρχικῶν. **καταληφθῆναι ἂν τὰ πράγματα** = ὅτι

μπορούμε νά γίνουμε κύριοι τῆς καταστάσεως, **μὴ ἀποκνήσωμεν τὸν κίνδυνον** = νά μὴ διστάσουμε νά πάρουμε ἐπάνω μας τὸν κίνδυνο. **τὸ καινὸν τοῦ πολέμου** = τὰ ἀπρόοπτα τοῦ πολέμου. **ὁ (κοινὸν) εἶ τις...** **ὀρθοῖτο** = ἀπὸ τό ὁποῖο (δηλ. τό ἄφνω καὶ νυκτὸς ἀπροσδοκῆτους προσπεσεῖν) ἐκεῖνος ὁ στρατηγὸς πετυχαίνει συνηθέστατα, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον ὁ ἴδιος προφυλάσσεται, ἀλλὰ καὶ προσέχει νά βρεῖ τὴν κατάλληλη εὐκαιρία, γιὰ νά ἐπιτεθεῖ αἰφνιδιαστικά ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ.

31. **οὐδενὶ ἀκουσίως ἀφίχθαι** = ὅτι ἔχουμε ἔλθει ἀρεστοί σέ ὅλους. **τὴν πρόσδοδον ταύτην**· τὸ συμμαχικὸ φόρο πού ἔστειλαν οἱ Ἴωνικὲς καὶ αἰολικὲς πόλεις. Ὁ φόρος αὐτός στά χρόνια τοῦ Ἀριστείδη ἔφθανε στά 460 τάλαντα καὶ ἀργότερα πιο πάνω ἀπὸ 600. **Ἰνα, ἦν ἐφαρμῶσι...** **γίγνηται** = γιὰ νά ξοδεύουν χρήματα (οἱ Ἀθην.), ἐάν ἀναγκάζονται νά ἀποκλείσουν αὐτούς (τούς Πελοποννησίους). **Πισσοῖθνην**· σατραπὴ τῆς Λυδίας. **ἐνεδέχετο** = δεχόταν. **τὸ πλεῖστον τῆς γνώμης εἶχεν** = ἀπέκλινε μᾶλλον στή γνώμη. **τῆς Μυτιλήνης ὑστερήκει** = εἶχεν ἔρθει ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Μυτιλήνης. **προσμείγνυμι** = προσεγγίζω.

32. **ἄρας** (τάς ναῦς) = ἀφοῦ ἀπέπλευσε. **παρέπλει**· δηλ. κοντά στήν ἀκτὴ τῆς Ἰωνίας. **προσσχῶν** (προσίσχω) = ἀφοῦ πλησίασε. **Τηίων**· κάτοικοι τῆς Τέω, Ἴωνικῆς πόλεως στήν Ἐρυθραία. **Σαμίων τῶν ἐξ Ἀναίων**· Σάμιοι ὀλιγαρχικοί, οἱ ὁποῖοι, διωγμένοι (ἐξορισμένοι) ἀπὸ τὴν πόλη τους, ἴδρυσαν κοντά στή Σάμο τὴν πόλη τὰ Ἀναία. **εἶ** = ὅτι = **διότι**. **οὔτε χεῖρας ἀνταιρομένους** = πού δέ σήκωσαν χέρι (ἐναντίον του). **ἐξ φιλιάν προσάξεσθαι** = ὅτι θά κάμει φίλους. **ἐλπίδα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην...** **παραβαλεῖν** = οὔτε ἐλπίζαν ποτέ, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι θά ἐπλεαν μέχρι τὴν Ἰωνία, ἐνῶ ἦταν κύριοι τῆς θάλασσας οἱ Ἀθηναῖοι.

33. **Σαλαμινία καὶ Πάραλος**· δύο ταχύπλοα πλοῖα τῶν Ἀθηναίων πού χρησίμευαν γιὰ διάφορες σπουδαῖες δημόσιες ἀποστολές. **Κλάρος**· πόλη τῆς Ἰωνίας κοντά στήν Κολοφώνα. **ὄρμων** (ὄρμέω) = ἀραγμένος. **ὥς γῆ ἐκούσιος οὐ σχέσων ἄλλη** = μέ τὴν ἀπόφαση νά μὴν πλησιάσει θεληματικά σέ ἄλλη χώρα. **εἶ καὶ ὥς μὴ διενουδντο μένειν** = μολονότι καὶ κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθήκες δέ σκέφτονταν νά μείνουν (μολονότι δηλ. ἡ ἀτείχιστη Ἰωνία μποροῦσε νά τοὺς προκαλέσει σ' αὐτό). **ὥς** =

ἐπίρ. τροπικό = ἔτσι. **αὐτάγγελιοι** = ἔφεραν τὴν ἀγγελία ὅτι τὸν εἶδαν οἱ ἴδιες. **ὡς οὐδέτι ἐν καταλήψει ἐφαίνεται ἐπανεχώρει** = ἐπειδὴ ὁ στόλος (μέ κυβερνήτη τὸν Ἀλκίδα) δέ φαινόταν πλέον σέ ἀπόσταση μέσα στήν ὁποία μπορούσε νά τὸν προφθάσει, γύρισε πίσω (ὁ Πάχης). **οὐ μετεώροις περιέτυχε** (ταῖς ναυσὶ τοῦ Ἀλκίδου) = δέ συνάντησε στό ἀνοιχτό πέλαγος. **ἐφόρμησις** = ὁ ἀποκλεισμός μέ πλοῖα. **κέρδος ἐνόμισε**... **ἐφόρμησιν παρασχεῖν** = ἐθεώρησε κέρδος, ὅτι σέ κανένα μέρος δέ βρέθηκαν στήν ἀνάγκη (τά πλοῖα τοῦ Ἀλκίδα) ἀποκλεισμένοι νά στρατοπεδεύσουν (προσορμισθοῦν) καί νά δώσουν ἀφορμή σ' αὐτούς τούς Ἀθην.) νά τὰ ἐπιτηροῦν καί νά τὰ πολιορκοῦν.

Ἀθηναίων ἀποφάσεις γιά τούς Μυτιληναίους

(Γ, 35 - 50)

35. **παρίσταμαί τι** = (στήνω κάτι κοντά μου) = ἴσθημί τι παρ' ἐμαυτῶ = ὑποτάσσω. **οὓς κατέθετο**· δές Γ, 28. **καθίστατο τὰ περὶ Μυτιλήνην** = τακτοποιοῦσε τά (πολεμικά) πράγματα τῆς Μυτιλήνης. **ὑπομένων** = μένοντας στή θέση του. **ἤ ἐδόκει αὐτῷ**, ἐνν. καθίστασθαι.

36. **ἔστιν... ἃ ἀπάξειν Πελοποννησίους** = ἄν καί ὑποσχόταν, ὅτι θά κάμει καί μερικά ἄλλα καί ἐκτός ἀπ' αὐτά θά ἀπομακρύνει τούς Πελοπ. ἀπό τίς Πλαταιές· πρβλ. Γ, 68. **γνώμας ἐποιοῦντο** = σκέπτονταν. **ὑπὸ ὀργῆς** = ὀργισμένοι. **ὄσοι ἠβῶσι** = ὄσοι περνοῦν τὴν ἐφηβική ἡλικία, δηλ. εἶναι πάνω ἀπὸ 18 χρόνων. **ἐπικαλοῦντες** = κατηγορώντας. **ἀρχόμενοι** = νά πιέζονται. **προσξυνεβάλετο**... **παρακινδυνεύσαι** = ἀκόμη πιό πολύ τούς ἐρέθισε τό ὅτι τόλμησαν τά πλοῖα τῶν Πελοπον. νά διακινδυνεύσουν τό ταξίδι στήν Ἰωνία, γιά νά τούς βοηθήσουν. Ὑποκείμε. τοῦ ρήμ. εἶναι τό: **αἱ Πελοπ. νῆες,...** **παρακινδυνεύσαι**· **τὸ δὲ ἐλάχιστον τῆς ὀρμῆς** (= οὐκ ἐλάχιστην μοῖραν ὀρμῆς) ἀντικείμενο. **οὐκ ἀπὸ βραχείας διανοίας** = ὄχι ὕστερα ἀπὸ ἐπιπόλαιη σκέψη, ἀλλά ὕστερα ἀπὸ ὀριμη σκέψη. **διαχρῶμαί τινα** = σκοτώνω κάποιον. **μετάνοια ἦν...** **ἢ τοὺς αἰτίους** = μετανουῶσαν καί σκέπτονταν μέ ἡρεμία, ὅτι ἡ ἀπόφασή τους ἦταν σκληρή καί πρωτάκουστη, δηλ. νά καταστρέψουν ὀλόκληρη τὴν πόλη μᾶλλον καί ὄχι μόνο τούς πρωταίτιους. **τοὺς ἐν τέλει**· δηλ. τούς πρυτάνεις ἢ τοὺς στρατηγούς, πού ἔχαν τό δικαίωμα νά συγκαλοῦν τὴν ἐκκλησία. **αὐθις γνώμας προθεῖναι** = νά

προτείνουν αναψηλάφηση τῆς ἀποφάσεως πού πάρθηκε. καὶ ἐκείνοις **ἔνδηλον ἦν** = καὶ ἐκεῖνοι ἔβλεπαν. **βουλόμενον τὸ πλεόν** . . . **βουλευσασθαι** = ὅτι οἱ περισσότεροι πολῖτες ἤθελαν νά δώσουν κάποιος σ' αὐτούς (τούς πολῖτες) ἀφορμή γιά νέα σύσκεψη. **ἀφ' ἐκάστων** = ἀπό διάφορους. **πιθανώτατος** = ὁ πιό πειστικός.

Δημηγορία τοῦ Κλέωνος

(Γ, 37 - 40)

37. **ἤδη** . . . **καὶ ἄλλοτε** = σήμερα καὶ εἰς τὸ παρελθόν. **ἀδύνατος** = ἀνίκανος. **διὰ τὸ καθ' ἡμέραν** . . . **πρὸς ἀλλήλους** = ἐπειδὴ οἱ πολῖτες στίς καθημερινές σχέσεις δέ φοβάστε οὔτε σκέπτεσθε κακὰ ὁ ἕνας γιά τόν ἄλλο. **τὸ αὐτό**· δηλ. ἀδεές καὶ ἀνεπιβούλευτον. **καὶ ὅ,τι ἄν** . . . **ἀμάρτητε** = καὶ σέ ὅποιο σφάλμα πέσετε. **οὐχ ἠγείσθε** = δέν ἀντιλαμβάνεσθε. **ἐπικινδύνως ἐς ἡμᾶς μαλακίζεσθαι** = ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπιείκειά σας σᾶς δημιουργεῖ κίνδυνο. **οὐκ ἐς τὴν τῶν ξυμμάχων χάριν** = ὄχι γιά νά σᾶς χρεωστοῦν εὐγνωμοσύνη οἱ σύμμαχοι, **ὅτι τυραννίδα ἔχετε τὴν ἀρχὴν** = ὅτι ἡ ἡγεμονία πού ἔχετε εἶναι τυραννική. **οὐκ ἐξ ὧν ἄν χαρίζησθε** . . . **περιγένησθε** = ὑποτάσσονται σέ σᾶς ὄχι γιά τίς εὐεργεσίες πού τούς κάνετε μέ βλάβη σας, ἀλλά γιά τὴν ὑπεροχή, τὴν ὁποία θά ἀποκτοῦσατε πιό πολύ μέ τὴ δύναμή σας παρά μέ τὴν ἀγάπη τους πρὸς σᾶς. Ἡ ἔννοια: οἱ σύμμαχοι ὑπακούουν σέ σᾶς ἀπό φόβο πιό πολύ γιά τὴν ὑπεροχὴ τῆς δυνάμεώς σας παρά ἀπό ἀγάπη σέ σᾶς. **εἰ βέβαιον** . . . **δόξη περὶ** = ἄν δέ θά μείνει τίποτε σταθερό σχετικά μέ ὅσα τυχόν θά ἀποφασίσουμε. **χείροσι νόμοις** . . . **ἀκύροις** = ἰσχυρότερη εἶναι ἡ πόλη πού ἔχει νόμους λιγότερο καλοῦς, ἀλλά ἀπαραβίαστους, ἀπὸ ἐκείνη πού ἔχει καλοῦς μέν, ἀλλά ἀνεφάρμοστους. Ἐδῶ δέν πρόκειται βέβαια γιά ἀναίρεση νόμου, ἀλλά μόνο γιά ἀνάκληση ψηφίσματος· ὁ Κλέων ὁμως ἐπίτηδες τὰ συγχέει, γιά νά προκαλέσει τὴν ἀγανάκτηση τοῦ δήμου. **σωφροσύνη** = ἀπλότητα, μετριοφροσύνη, σέ ἀντίθεση πρὸς τὸ **ἀκολασία** = ἀπεριόριστη ἐλευθερία. **δεξιότης** = σοφία, πολυμαθεία. **οἱ τε φαυλότεροι** . . . **οἰκοῦσι τὰς πόλεις** = οἱ περισσότεροι ἀπλοὶ ἄνθρωποι κυβερνοῦν τίς πόλεις τίς πιό πολλές φορές καλύτερα ἀπὸ τούς πιό πολυμαθεῖς. **τῶν τε αἰεὶ λεγομένων ἐς τὸ κοινὸν περιγίγνεσθαι** = καὶ σέ κάθε διάσκεψη γιά τίς δημόσιες ὑποθέσεις νά επικρατεῖ πάντα ἡ ἀτομική τους γνώμη. **ὡς ἐν ἄλλοις** . . . **τὴν γνώμην** = σάν νά μὴ μπορούσαν

νά δείξουν τάχα τήν εξυπνάδα τους σέ άλλες σπουδαιότερες περιστάσεις. **ἐκ τοῦ τοιοῦτου** = ἔτσι ἐνεργώντας. **τά πολλά** = συνήθως. **σφάλλουσι** = γίνονται αἰτίοι νά δυστυχοῦν (νά κάνουν σφάλματα) οἱ πόλεις. **τῇ ἐξ ἑαυτῶν ξυνέσει** = στή σοφία τους. **ἀξιοῦσι** = παραδέχονται. **ἀδυνατώτερον μέμψασθαι** = λιγότεροι ἱκανοί (παρά οἱ πῖο συνετοί) νά ἐπικρίνουν τό λόγο (ἐκείνου πού μίλησε καλά). **ἀπό τοῦ ἴσου** = ἀμερόληπτοι. **ἀγωνισταί** = ἀνταγωνιστές. **ὀρθοῦνται τὰ πλείω** = στά πῖο πολλά πετυχαίνουν. **δεινότητι** ἐν. ρητορικῇ. **ξυνέσεως ἀγωνί** = ἀπό ἀμίλλα περί τοῦ ποιός νά φανεῖ σοφότερος. **παρά τήν δόξαν** = ἀντίθετα πρός τίς πεποιθήσεις μας.

38. **ὁ αὐτὸς εἰμι τῇ γνώμῃ** = ἔχω τήν ἴδια γνώμη (πού εἶχα δηλ. καί στήν προηγούμενη συνέλευση). **προτιθέμαι λόγον** (γνώμας, διαγνώμην)· λέγεται γιά τούς ἄρχοντες (πρυτάνεις καί προέδρους) πού συγκαλοῦν τίς συνελεύσεις τοῦ λαοῦ καί δίνουν τήν ἄδεια στούς πολίτες νά μιλοῦν γιά τά συμφέροντα τῆς πόλεως. **χρόνον διατριβῆν ἐμποιησάντων** = πού προκάλεσαν χρονοτριβή. **ὃ ἔστι πρὸς τῶν ἡδίκηκότων μᾶλλον** = πράγμα πού ὠφελεῖ πῖο πολύ ἐκείνους, πού ἔχουν διαπράξει ἀδίκημα. **ἀμβλυτέρῃ τῇ ὀργῇ**· δηλ. ἢ ἐάν ἐπακολουθοῦσε ἄμεση ἐκδίκηση = μέ λιγότερη ὀργή. **ἀμύνεσθαι τῷ παθεῖν**... **ἂν λαμβάνοι**· ἡ ἄμυνα (ἐκδίκηση), ὅταν ἀκολουθεῖ ἀμέσως μετά τό πάθημα (τήν προσβολή), ἐπειδὴ εἶναι ἰσοδύναμη (μέ πολύ μεγάλη προσέγγιση), μπορεῖ νά παίρνει πίσω τήν τιμωρία πού ταιριάζει. **ἀξιώσων ἀποφαίνειν**... **καθιστάμενας** = ὁ ὁποῖος θά τολμήσει νά ἀποδείξει, ὅτι ἡ ἀποστασία τῶν Μυτιληγιῶν (ἀδικία) εἶναι ὠφέλιμη σέ μᾶς, οἱ δέ συμφορές μας βλάπτουν τούς συμμάχους. 'Ο Κλέων ἐνῶ θέλει νά δείξει τήν ἀντίφαση στήν ὁποία νομίζει, ὅτι θά πέσει ὁ ἀντίθετος ρήτορας. 'Από τήν ἀδυναμία δέ νά ἀποδείξει κανεῖς τό πῖο πάνω, ὅτι δηλ. ἡ ἀποστασία τῶν Μυτιλ. εἶναι ὠφέλιμη, οἱ δέ συμφορές τῶν Ἀθην. εἶναι ἐπιζήμιες στούς συμμάχους, βγαίνει σάν συμπέρασμα ἢ ἀνάγκη τῆς αὐστηρότατης τιμωρίας τῶν Μυτιληγιῶν. **τῷ λέγειν πιστεύσας**... **ἀγωνίσαιτ' ἂν** = ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στή ρητορική του ἱκανότητα μπορεῖ νά προσπαθῆσει νά ἀποδείξει, ὅτι ἐκεῖνο πού ἀπό ὅλους ἀποφασίστηκε δέν ἔχει ἀποφασιστεῖ. **κέρδει ἐπαιρόμενος** = παρακινούμενος ἀπό τήν ἐπιθυμία τοῦ κέρδους (δωροδοκῆσας). **τό εὐπρεπές τοῦ λόγου ἐκπονήσας** = ἀφοῦ μέ κόπο ἐτοιμάσει ὠραῖο λόγο (εὐπρεπῆ μέ ὅλα τά ρητορικά στολίδια). **παράγειν**

πειράσεται = θά προσπαθήσει νά σᾶς ἐξαπατᾶ. **ἄθλα** = ὠφέλεια, τιμή. **αὐτὴ δὲ τοὺς κινδύνους ἀναφέρει** = αὐτὴ δὲ ἀποδέχεται τὸ βάρος τῶν κινδύνων. **κακῶς ἀγωνοθετοῦντες** = κακῶς διευθύνοντες καί κρίνοντες τοὺς ἀγῶνες. **θεαταὶ λόγων**· ὅπως στά θεάματα, νοιάζεστε γιὰ τὴν τέχνη τῶν ρητόρων καὶ ὄχι γιὰ τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως, γιὰ τὰ ὁποῖα πρόκειται· **ἀκροαταὶ τῶν ἔργων**· κρίνετε τὰ πράγματα ὄχι ὅπως πραγματικά ἔχουν, ἀλλὰ ὅπως τὰ παριστάνουν οἱ ρήτορες. **σκοποῦντες ὡς δυνατὰ γίγνεσθαι** = ἐξετάζοντας ὅτι μποροῦν νά γίνουν. **εὐ** = πιθανῶς, μέ εὐγλωττία. **τὰ δὲ πεπραγμένα**· ἐνν. σκοποῦντες = κρίνοντες τὰ πράγματα. **καλῶς** = μέ ὠραίους λόγους. **οὐ τὸ δρασθέν**... **ἀκουσθέν** = γιὰτί δῶσανε πίστη ὄχι σέ κείνο πού εἶδατε νά γίνεται μπρός στά μάτια σας, ἀλλὰ σέ κείνο πού ἀκούστηκε = ὄχι σέ ὅσα γίνονται μπροστά σας, ἀλλὰ σέ ὅσα ἀκούτε νά λένε οἱ ρήτορες. **ἐπιτιμῶμ** = ἐλέγχω, κατακρίνω. **μετὰ καινότητος λόγου**... **ἄριστοι** = εἶστε πολύ ἐπιτήδειοι εἰς τὸ νά παρασύρεσθε ἀπό νέο λόγο (ἀσυνήθιστο). **μετὰ δεδοκιμασμένον δὲ** = ἀπό λόγο δὲ πού ἀπό τὴν πείρα ἀποδείχτηκε ἀληθινός (ὀρθός). **δούλοι ὄντες τῶν αἰεὶ ἀτόπων** = ἀκολουθώντας δουλικὰ τίς παραδοξολογίες κάθε φορά. **ὑπερόπται τῶν εἰωθότων** = καταφρονητές κάθε συνηθισμένου. **μὴ ὕστεροι**... **τῇ γνώμῃ** = νά μὴ φαίνεστε ὅτι καθυστερεῖτε στὴν κατανόηση τῆς γνώμης πού προτάθηκε (ἢ ὅτι ἀργότερα παρακολουθήσατε αὐτούς μέ τὴν ἀντίληψή σας). **ὄξέως δὲ τι**... **πρόθυμοι** = ἐάν κανεῖς λέγει κάτι ἐξυπνο, εἶστε πρόθυμοι νά ἐπιδοκιμάσετε αὐτὰ πού λέγονται, προτοῦ τελειώσει, καὶ νά τὰ προμαντεύσετε. **ζητοῦντες**... **ζῶμεν** = ψάχνοντας νά βρεῖτε κάποιον ἄλλο κόσμο, γιὰ νά μιλήσω ἔτσι, καὶ ὄχι αὐτόν στὸν ὁποῖο ζοῦμε. **ἀπλῶς** = σύντομα. **ἀκοῆς ἡδονῇ ἡσώμενοι** = παρασυρόμενοι ἀπό τὴν εὐχαρίστηση τῆς ἀκοῆς. **σοφιστῶν θεαταῖς**... **βουλευομένοις** = μοιάζετε μέ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι κάθονται ὡς θεατές (σοφιστῶν, διδασκάλων ρητορικῶν λόγων) πιό πολύ, παρά μέ ἀνθρώπους πού σκέφτονται γιὰ τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως.

39. **μάλιστα δὴ μίαν πόλιν** = περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη πόλη. **καὶ αὐτοὶ**... **οὐκ ἄφρακτοὶ ἦσαν** = ὄχι μόνον προστατεύονταν ἀπό σᾶς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἦταν ἀπροφύλακτοὶ ὡς πρὸς τὴν ἐτοιμασία πολεμικῶν πλοίων ἀπέναντί τους. **ἐς τὰ πρῶτα** = τὰ μέγιστα. **ἐπανέστησαν μᾶλλον ἢ ἀπέστησαν**· τὸ μὲν ἐπανίστασθαι (= ἀνίστασθαι ἐπὶ τινα) φανερώνει τὴν ἐπιθετικὴ ἐπανάσταση, τὸ δὲ ἀφίστασθαι τὴν ἀμυντικὴ,

πού γίνεται ύστερα από πολλή καταπίεση. Τό ίδιο συμβαίνει καί μέ τά: ἐπανάσταση καί ἀπόσταση. **στάντες** = ἀφοῦ ἔκαμαν συμμαχία. **ἐχειρώθησαν**· ἐννοεῖ τούς Αἰγινῆτες, Ποτειδαῖάτες, Νάξιους. **παρέσχεν ὄκνον** = ἔκαμε νά διστάσουν. **δεινά** = στούς κινδύνους τοῦ πολέμου. **ἐλάσσω δέ τῆς βουλήσεως** = κατώτερα ἀπό τή θέλησή τους· ἐπειδή ἐπιθυμοῦσαν τήν ὀλοκληρωτική καταστροφή τῆς δυνάμεώς μας, ἂν ἦταν δυνατό. **ἄξιώσαντες**... **προθεῖναι** = μιά φορά πού ἀποφάσισαν νά προτιμήσουν τή βία παρά τό δίκαιο. **εἶθε τῶν πόλεων**... **ἐς ὕβριν τρέπειν** = ἡ ἀπροσδόκητη εὐτυχία συνήθως κάνει ὑπερήφανες ἐκεῖνες τίς πόλεις, στίς ὁποῖες θά ἔφθανε αὐτή ἡ εὐτυχία σέ πολύ ψηλό βαθμό καί σέ πολύ μικρό χρόνο. **τά πολλά**... **ἢ παρά δόξαν** = συνηθέστερα οἱ εὐτυχίες πού συμβαίνουν στούς ἀνθρώπους σύμφωνα μέ τόν ὀρθό λογισμό (τήν τακτική φορά τῶν πραγμάτων) εἶναι διαρκέστερες παρά ὅσες δέν περιμένει κανείς. **χρῆν δέ**... **τετιμηθῆαι** = ἔπρεπε δέ οἱ Μυτιλ. καί ἀπό πολύν χρόνο πρὶν νά μή τύχουν τέτοιας τιμῆς ἀπό μᾶς. **οὐκ ἂν ἐς τόδε ἐξύβρισαν** = δέν θά ἔφθαναν σέ τοῦτο τό σημεῖο τῆς ὑπερηφάνιας (δέν θά φέρνονταν μέ τόσην ἀλαζονεία). **καί ἄλλως**· δηλ. ἐκτός ἀπό τήν προκείμενη περίσταση, γενικά. **θεραπεῦον** = κείνους πού θεραπεύουν· **τό μὴ ὑπεῖκον** = κείνους πού δέν ὑποχωροῦν. **ἀπολύω** = ἀθωώνω. **νῦν πάλιν**... **εἶναι** = τώρα πάλι νά ἀποκατασταθοῦν (στήν πόλη). **τῶν ὀλίγων** = τῶν ὀλιγαρχικῶν. **κίνδυνος** = ἀγώνας. Οἱ Μυτιλ. ἐπρόκειτο νά ἀγωνισθοῦν ἢ μέ τούς ὀλιγαρχικούς κατὰ τῶν Ἀθην. ἢ μαζὶ μέ τούς Ἀθην. κατὰ τῶν ὀλιγαρχικῶν. Αὐτοὶ προτίμησαν τό πρῶτο. **ἀνήκεστος** = ἀθεράπευτος. **ἡμῖν ἀποκέκινδυνεύσεται**... **ψυχαὶ** = ἡ περιουσία μας καί ἡ ζωὴ ἀμέσως θά ἀντιμετωπίσουν πολὺ φοβερό κίνδυνο. **τῆς ἔπειτα προσόδου**... **στερήσεσθε** = ἀπό δῶ καί μπρός θά στερηθεῖτε τά μελλοντικά εἰσοδήματα, ἀπό τά ὁποῖα εἶχαμε γίνει ἰσχυροί.

40. **οὐκουν δεῖ**... **ὠνήτην** = δέν πρέπει λοιπόν νά τοὺς κάμουμε νά ἐλπίζουν, ὅτι μποροῦν εἴτε νά στηρίζονται σέ λόγο πειστικό εἴτε μέ χρήματα νά μᾶς ἐξαγοράσουν. Σ' αὐτό τό σημεῖο κάνει ὑπαινιγμὸ γιὰ τοὺς ἄλλους ρήτορες. **ξυγγνώμην**... **λήψονται** = ὡς ἀφορμὴ συγχώρησης (ὡς ἐλαφρυντικό) θά ἔχουν τοῦτο, ὅτι ὡς ἀνθρώποι ἔσφαλαν. **ξυγγνωμον** = ἄξιο γιὰ συγχώρηση. **τότε**· δηλ. στή χρεσινή ἐκκλησία (διεμαχόμεν). **διαμάχομαι μὴ μεταγνῶναι ὑμᾶς τὰ προδεδογμένα** =

ὑποστηρίζω έντονα, ὅτι δέν πρέπει νά ἀλλάξετε γνώμη. (ισχυρά ἀνθισταμαι σέ κάθε μεταβολή τῆς γνώμης σας). **ἡδονῇ λόγων** = ἡ ἀπόλαυση ἀπό τούς λόγους. **οὐτ' ἀντοικτιοῦντας** (ἀντοικτιζῶ) = οἱ ὅποιοι δέν θά ἀνταποδώσουν τήν ψυχοπόνια. **ἐξ ἀνάγκης τε**: γιατί ἦταν ὑπήκοοι. **ἔξουσιν ἀγῶνα** = θά ἔχουν εὐκαιρία (σέ ἄλλη περίσταση) νά δείξουν τήν ἱκανότητά τους (τή ρητορική τους δεινότητα). **βραχεία ἡσθεῖσα** = ἀφοῦ γιά λίγο εὐχαριστήθηκε. **ἐκ τοῦ εὐ εἰπεῖν...** **εὐ ἀντιλήφονται** = ἀπ' τόν καλό λόγο θά ἀσφαλίσουν ὡς ἀμοιβή καλό κέρδος. **Καί** ἐδῶ συκοφαντεῖ τούς ἀντίπαλους ρήτορες ὡς δωρολήπτες. **ἡ ἐπεικεία...** **ὑπολειπομένου** = ἡ ἐπεικεία δίνεται πιό πολύ σέ κείνους, πού πρόκειται καί στόν ὑπόλοιπο χρόνο νά 'ναι πιστοί, παρά σέ κείνους πού μένουν πάντοτε ἀμετάβλητοι (καί μετά τήν ἐπεικεία πού δείξαμε) δηλ. ὅμοια ἐχθροί (ὅπως καί πρωτύτερα). **οὐ χαριεῖσθε** = δέν θά ἐξασφαλίσετε τήν εὐγνωμοσύνη αὐτῶν. **ὑμᾶς αὐτούς...** **δικαιώσεσθε** (= καταγνώσεσθε) = θά καταδικάσετε τόν ἑαυτό σας δίκαια (ὅτι κυβερνᾶτε τυραννικά). **οὐ χρεῶν ἄν ἄρχοιτε** = σεῖς δέν μπορεῖτε νά κυβερνᾶτε ὅπως ἀρμόζει, δηλ. κυβερνᾶτε αὐτούς, ἐνῶ δέν πρέπει. **ζυμφόρως δηλ.** **ὑμῖν αὐτοῖς** = πρὸς τό συμφέρον σας. **οὐ προσήκον**: αἰτ. ἀπόλ.= ἐνῶ δέν ἔπρεπε. **ἀνδραγαθίζομαι** = δείχνω παλικαριά, γενναιοφροσύνη. **ἐκ τοῦ ἀκινδύνου** = χωρίς κίνδυνο (ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς). **τῇ αὐτῇ ζημίᾳ**: ἐνν. ἥ ἄν ἐτιμωρήσαντο καί αὐτοί ὑμᾶς περιγεγόμενοι ὑμῶν = μέ τήν ἴδια τιμωρία, πού θά σᾶς ἐπέβαλλαν αὐτοί, ἄν σᾶν νικοῦσαν. **ἀναληγότεροι** = πιό ἀναίσθητοι. **διαφεύγοντες**: δηλ. τόν κίνδυνο. **προὑπάρξαντας** = ἀφοῦ πρῶτοι ἔκαμαν ἀρχή τῆς ἀδικίας. **οἱ μὴ ξὺν προφάσει...** **ὑπολειπομένου ἐχθροῦ** = ἐκεῖνοι πού ἀδικοῦν ἄλλον χωρίς αἰτία τόν καταδιώκουν ὥσπου νά τόν ἐξοντώσουν ἐντελῶς, διότι φοβοῦνται τόν κίνδυνο πού θά τοὺς ἀπειλοῦσε, ἐάν ὁ ἐχθρός τους δέν καταστρεφόταν ἐντελῶς. **ὁ μὴ ξὺν ἀνάγκῃ...** **τοῦ ἀπό τῆς ἴσης ἐχθροῦ** = ὅποιος, χωρίς νά δώσει ἀφορμή, πάθει κάτι, αὐτός εἶναι σκληρότερος, ἄν σωθεῖ, ἀπ' ὅ,τι θά ἦταν, ἄν βρισκόταν σέ ἴση μοῖρα (δηλ. ἄν ἐβλαπτε τόν ἀντίπαλο ἐπίσης, ὅπως καί αὐτός τόν ἐβλαψε). **γενόμενοι ὅτι...** **πάσχειν** = ἀφοῦ μεταφερθεῖτε μέ τό νοῦ σας ὅσο τό δυνατό πλησιέστερα στή στιγμή τῶν παθημάτων (δηλ. τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον σας). **νῦν ἀνταπόδοτε...** **ἀμνημονοῦντες** = τώρα νά τοὺς ἀνταποδώσετε τά ἴσα (ὅ,τι ἠθέλατε πάθει), χωρίς νά δείξετε ἀδυναμία (ὑπερευαισθησία) ἐξαιτίας τῆς τωρινῆς τους τύχης (τῆς παρούσης δυστυχίας τους) καί χωρίς

νά λησμονήσετε τόν κίνδυνον, ὁ ὁποῖος πρό ὀλίγου κρεμάστηκε ἐπάνω σας. **τῶν πολέμιων**· δηλ. τῶν κυρίως ἐχθρῶν, τῶν Πελοποννησίων.

Δημηγορία Διοδότου

(Γ, 42 - 48)

42. οὔτε τοὺς προθένας . . . αἰτιῶμαι = οὔτε ἐκείνους πού πρότειναν τήν ἀναψηλάφηση τῆς ἀποφάσεως πού πάρθηκε κατηγορῶ. **τοὺς μεμφομένους** = ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μέ τήν ἐπίκριση συμβουλεύουν. **μεγίστων**· δηλ. συμφερόντων. **εὐβουλία** = ὀρθή σκέψη. **φιλεῖ γίγνεσθαι μετ' ἀνοίας** = ἡ ὀργή συνοδεύεται συνήθως μέ ἀπερισκεψία. **τό δὲ** (δηλ. τάχος) **μετὰ βραχύτητος γνώμης** = μέ περιορισμένο μυαλό (στενότητα ἀντιλήψεως). Ἡ διάρκεια δηλ. τῆς ὀρθῆς σκέψεως εἶναι μικρή, ὅταν κάποιος βιάζεται. **τοὺς λόγους**· αὐτό λέγεται σχετικά μέ ὅσα ἀναφέρονται στό 38, 4 «θεαταί . . . λόγων». **διαμάχεται μή . . . γίγνεσθαι** = ἐπιμένει (ἰσχυρίζεται) ὅτι οἱ λόγοι δέν γίνονται ὀδηγοί τῶν πραγμάτων (ὅτι δέν ἐκφράζονται τά πράγματα μέ λόγους). **ἰδίᾳ τι αὐτῷ διαφέρει** = ἔχει κάποιο ἰδιαιτέρο (προσωπικό) συμφέρον (εἶναι ἰδιοτελής). **εἰ βουλόμενος . . . ἀκουσομένους**. Ἡ σύνταξη καί ἀνάλυση ἔχει ὡς ἐξῆς: **εἰ ἡγεῖται ὅτι, εἰ μὲν βούλοιο πείσαι αἰσχρόν τι, οὐκ ἂν δύναίτο εὖ εἰπεῖν περὶ τοῦ μή καλοῦ** (= τοῦ αἰσχροῦ), **εἰ δ' εὖ διαβάλοι, ὅτι ἐκπλήξειεν ἂν τοὺς ἀντεροῦντας καί ἀκουσομένους. εὖ διαβαλῶν**· ἀντιστοιχεῖ στό «ἀπό τῶν λόγῳ καλῶς ἐπιτιμησάντων» (Κλέων). Ἐδῶ ὁ ρήτορας θέλει νά δείξει ὅτι ἡ ἐκπλήξη (ἐκφοβισμός) μέ τό εὖ διαβαλεῖν, μέ τήν ὁποία αὐτοί ἐξαπατῶνται, εἶναι τό ἴδιο μέ τό πείσαι αἰσχρόν τι. Ὑπαινίσσεται δέ ὅτι ὁ Κλέων δέν ἔχει τήν ἱκανότητα τοῦ **εὖ πείσαι**, ἀλλά τοῦ **εὖ διαβαλεῖν**, μέ τό ὁποῖο ὁ λέγων ἐξυπηρετεῖ τό συμφέρον του (τό εὖ διαβαλεῖν εἶναι τό ἴδιο πράγμα, πού ἐξασφαλίζεται μέ ἄλλον τρόπο). **χαλεπώτατοι δέ . . . ἐπίδειξίν τινα** = εἶναι δέ πολύ ἐπικίνδυνοι καί ὅσοι κατηγοροῦν τοὺς ἀντιπάλους των ρήτορες, προτοῦ αὐτοί ὁμιλήσουν, ὅτι γιά χρήματα θά κάμουν ρητορική ἐπίδειξη. Αὐτό ἀναφέρεται στό «κέρδει ἐπαιρόμενος» στό 38, 2 πού εἶπε ὁ Κλέων. **ἀπεχώρει**. δηλ. ἀπό τήν ἐκκλησία ἢ ἀπό τό βῆμα. **ξυνετώτερος ἢ ἀδικώτερος** = πιό πολύ ἀσύνετος παρά. **ἄδικος. ἀδικίας ἐπιφερομένης** = ὅταν προσάπτεται ἀδικία (δωροδοκία), **μή τυχῶν** = ἂν δέν ἐπιτύχει (τό σκοπό του). **ἄδικος**· δηλ. στήν πόλη, ἐπειδή πήρε δῶρα. **ἐν τῷ τοιῷδε** : σέ τέτοια περίσταση.

φόβω· δηλ. μή κατηγορηθῶν ὅτι δέχονται δῶρα. **πλείστ' ἂν ὀρθοίτο** . . . **πολιτῶν** = πάρα πολλά μπορούσε νά ἐπιτύχει (ἡ πόλη), ἐάν οἱ τέτοιοι πολίτες (φιλοκατήγοροι) δέν εἶχαν τό·χάρισμα τοῦ λόγου. **ἀπό τοῦ ἴσου** = μέ ἴσους ὄρους, ἴσους πρὸς τοὺς ἀντίπαλους (πού δέν ἦταν δηλ. ὑποπτοι δωροδοκίας, πράγμα πού τοὺς φέρνει σέ κατώτερη μοῖρα). **τῷ πλείστα εὖ βουλευόντι** = σέ κεῖνον πού δίδει τίς πιό πολλές ὀρθές συμβουλές. **προστιθέναι τιμῆν**· ἀπό τό **χρη** = νά μήν ἀπονέμει νέες τιμές (ἐξαίρετικές) ἐκτός ἀπό τίς ὑπάρχουσες. **τὸν μὴ τυχόντα γνώμης** = κεῖνον πού δέν ἔδωσε ἀριστες συμβουλές. **οὐχ ὄπως** = οὐ μόνον μὴ ζημιούν (=μακράν τοῦ νά τόν τιμωρεῖ). **ὁ κατορθῶν** = αὐτός πού πέτυχε στίς προτάσεις του. **μειζόνων** = μεγαλύτερων τιμῶν. **ὀρέγοιτο** (καί ἐνταῦθα τό **ἦκιστα ἂν**) **τῷ αὐτῷ** = τῷ παρὰ γνώμην καί πρὸς χάριν τι λέγειν (= παρὰ τήν πεποιθησή του καί γιά νά κολακεύσει τό πλῆθος).

43. **τάναντία**· δηλ. ἐλασσοῦμεν τὸν εὖ βουλευόντα καί ζημιοῦμεν τὸν τῆς γνώμης μὴ τυχόντα (= ὑποτιμᾶμε τὸν συνετό καί τιμωροῦμε ἐκεῖνον πού ἡ γνώμη του δέν πέτυχε). **φθονήσαντες** . . . **κερδῶν** = ἐπειδὴ τὸν φθονοῦμε γιά τήν ἀμφίβολη ὑποψία τοῦ κέρδους. **καθέστηκε** . . . **τῶν κακῶν** = κατάντησαν δέ τά ἀγαθὰ (οἱ καλές συμβουλές), ὅταν λέγονται μέ εὐθύτητα (χωρίς ρητορικά στολίδια) νά εἶναι ὅμοια ὑποπτα μέ τά κακὰ (κακές συμβουλές). **τὰ δεινότεα** = τά πιό ὀλέθρια, τά φαυλότατα. **ψευσάμενον** = μέ ρητορικό ψεῦδος. **διὰ τὰς περινοίας** = ἐνεκα τῆς ὑπερβολικῆς εὐφυίας. Ἡ ἔννοια εἶναι: γιὰτί δέν ἀρκεῖσθε στήν ἀπλή ἀποδοχή τῶν πραγμάτων, ἀλλά τά ἐξετάζετε καί τά διονυχίζετε μέ διάφορους τρόπους. **ἀνθυποπτεύεται** = σέ ἀνταμοιβή τοῦ ἀγαθοῦ γίνεται ὑποπτος. **ἀφανῶς πη** = μέ κάποιο κρυφὸ τρόπο. **πρὸς τὰ μέγιστα** = ὅταν πρόκειται γιά ζωτικά συμφέροντα. **χρη ἀξιούν** . . . **σκοπούντων** = πρέπει νά ἀπαιτεῖτε ἀπό μᾶς νά βλέπουμε μακρύτερα ἀπό σᾶς, οἱ ὁποῖοι κρίνετε ὕστερα ἀπό ὀλιγόχρονη σκέψη. **ἐν τῷ τοιῷδε** = σέ τέτοια κρίσιμη περίσταση. **ὑπεύθυνον**· ὑπεύθυνος ἦταν κάθε ἕνας πού πρότεινε κάποια γνώμη, διότι ἦταν δυνατόν νά κατηγορηθεῖ μέ «**τὴν γραφὴν παρανόμων**», ἐνῶ ὁ δῆμος πού ἄκουε, ἦταν ἀνεύθυνος. **ὁ ἐπισπόμενος** = ὅποιος ἀκολούθησε τῇ συμβουλή. **πρὸς ὀργὴν ἦντινα** . . . **ζημιούτε** = ἐάν κάποτε πέσετε σέ κανένα σφάλμα παρασυρμένοι ἀπὸ τήν πρώτη ὀρμή τοῦ πάθους, τιμωρεῖτε τῇ μιᾷ γνώμῃ ἐκείνου πού σᾶς ἔπεισε. **Τὸ ἦντινα τύχητε σὲ ζημιούτε**. Τό πλῆρες εἶναι: πρὸς ὀργὴν (πρὸς), ἦντινα τύχητε (ζημιοῦντες) = σέ πρώτη τυχαία ἐξαψή σας.

44. **παριέναι καὶ πρόσδοδον ποιείσθαι**: λέγεται στήν περίπτωση τῶν ρητόρων, πού ἀνεβαίνουν στό βῆμα γιά νά ὁμιλήσουν. **ἀντερῶν**: δηλ. πρὸς τόν Κλέωνα. **ὁ ἀγὼν** = ἡ συζήτηση (στήν ἐκκλησία). **καὶ τοῦτο**: ἐτέθη στήν ἀρχὴ χάριν ἐμφάσεως = καὶ ὅσον ἀφορᾷ σέ αὐτό, τό ὅποιον ἰσχυρίζεται κυρίως ὁ Κλέων (στό ὅποιο κυρίως ἐπιμένει ὁ Κλέων). **ἐάν**: ἐξαρτᾶται ἀπό τό: οὐ κελεύσω. **ἐς τὸ λοιπὸν** = στό μέλλον. **τάναντία γινώσκω** = ἔχω ἀντίθετη γνώμη. **τῷ εὐπρεπεῖ λόγῳ** = ἀπό τόν ἐπιφανειακά ὀρθό λόγο. **δικαιότερος γάρ . . . τάχ' ἂν ἐπισπάσαιτο** = ἐπειδὴ ὁ λόγος του συμφωνεῖ περισσότερο μέ τό αὐστηρό δίκαιο (περιέχει περισσότερα ἐπιχειρήματα), ἐάν τό κρίνετε σύμφωνα μέ τήν ὀργή σας κατά τῶν Μυτιλ., εἶναι ἐνδεχόμενο νά παρασυρθεῖτε, **ὥστε τῶν δικαίων δεῖ** = ὥστε νά ἔχουμε ἀνάγκη νά ἀποδείξουμε τά δικαιώματά μας. **ὄπως χρησίμως ἔξουσι** = μέ ποιό τρόπο θά 'ναι χρήσιμοι σέ μᾶς.

45. **οὖν** = βέβαια. **πρόκεινται** = ἔχουν καθιερωθεῖ (θεσπισθεῖ). **τῷδε**: δηλ. μέ τήν ἀποστασία τῶν Μυτιλ. **τῇ ἐλπίδι . . . ἐπαιρόμενοι** = κανένας μέχρι σήμερα ἔχοντας τή γνώμη, ὅτι δέν θά ἐπιτύχει στό ἐπιχειρήματά του κατά τῶν ἐχθρῶν, ἀναδέχτηκε τόν κίνδυνο τῆς ἐπιχειρήσεως. **ἦσσω τῇ δοκῆσει** = κατώτερη κατά τή γνώμη της. **τούτω**: δηλ. τῷ δίστασθαι. **πεφύκασι** = εἶναι πλασμένοι ἀπό τή φύση. **ἰδία καὶ δημοσία** = στήν ἰδιωτική καὶ στή δημόσια ζωὴ τους. **διεξεληλύθασί γε . . . προστιθέντες** = ἔχουν δοκιμάσει μέ τή σειρά ὅλες τίς ποινές οἱ ἄνθρωποι, ἐπευξάνοντάς τες σιγά σιγά. **εἰ πως . . . ἐξαρτᾶται ἀπό τό ἐνν. πειρώμενοι. παραβαινομένων δὲ τῷ χρόνῳ** = ἐπειδὴ μέ τόν καιρό γίνονται παραβάσεις. **ἐς τὸν θάνατον αἱ πολλαὶ ἀνήκουσι** = ἐφθασαν (κατέληξαν) οἱ περισσότερες μέχρι τό θάνατο. **καὶ τοῦτο**: δηλ. ἡ θανατική ποινὴ, οἱ νόμοι πού ἐπιβάλλουν θανατική ποινὴ (παραβαίνονται). **δέος** = φόβητρο. **οὐδὲν ἐπίσχει** = καθόλου δέν ἐμποδίζει. **ἡ πενία ἀνάγκη . . . ἡ δὲ ἐξουσία . . . καὶ φρονήματι** = ἐνῶ ἡ μὲν στέρηση ἐξαιτίας τῆς ἀνάγκης ἐμπνέει τήν τόλμη, ὁ δὲ πλοῦτος ἐξαιτίας τῆς ἀλαζονείας καὶ αὐτοπεποιθήσης γεννάει τήν πλεονεξία: **αἱ δὲ ἄλλαι ξυντυχίαι . . . ἐς τοὺς κινδύνους** = οἱ ἄλλες δὲ περιπτώσεις τῆς ζωῆς ἀπὸ ἐξουσία τῶν παθῶν γεννοῦν κάτι ἄλλο, μέ ὅποιο τρόπο γίνεται αἰχμάλωτος μιᾶς ἀκάθεκτης ὀρμῆς (ἄμυνας, τιμῆς, ἐρωτα) μᾶς παρσύρει σέ κινδύνους. Ἡ ἔννοια: ἄλλοι ἄνθρωποι παρακινεῖνται στό ἐγκλημα ἀπὸ τή στέρηση (φτώχεια), πού τοὺς ἀναγκάζει νά 'ναι τολ-

μηροί, ἄλλοι ἀπό τόν πλοῦτο, πού γεννάει τήν πλεονεξία ἐξαιτίας τῆς ἀλαζονείας καί τῆς αὐτοπεποίθησης, ἄλλοι δέ ἀνάλογα μέ τά ἀκαταμάχγητα πάθη, πού τούς κυριεύουν σέ κάθε μιὰ περίπτωσι. **ἐν παντί** = σέ κάθε περίστασι. **ὁ μὲν (ἔρωσι) τήν ἐπιβουλὴν ἐκφροντίζων, ἡ δὲ (ἐλπίσι) . . . βλάπτουσι** = ὁ μὲν πόθος σχεδιάζοντας μέ κόπο καί φροντίδα τήν ἐπιβουλὴν, ἡ δὲ ἐλπίδα καλλιεργώντας τήν ἰδέα τῆς πρόθυμης βοήθειας τῆς τύχης, προξενοῦν τό μεγαλύτερο κακό. **καὶ ἡ τύχη . . . ἐπαίρειν** = καί ἀληθινά ἡ τύχη ἐκτός ἀπ' αὐτά (ἔρωσι καί ἐλπίδα) ὁμοια συντελεῖ στήν παραπλάνησι τῶν ἀνθρώπων. **ἀδοκῆτως γὰρ . . . προάγει** = διότι καθὼς παρουσιάζεται κάποτε ἀπροσδόκητα, παρακινεῖ τόν ἀνθρώπο νά ἀναλαμβάνει κινδύνους καί μέ ἀνεπαρκῆ μέσα (= ἐξ ἐλάσσονος παρασκευῆς) (ἀπό ὅσα ἔχουν οἱ ἀντίπαλοι). **καὶ οὐχ ἦσσαν** = καί μάλιστα. **ὄσῳ** = καθόσον, διότι. **ἄλλων ἀρχῆς** = στήν ἡγεμονία τῶν ἄλλων. **ἐπὶ πλέον τε αὐτὸν ἐδόξασε** = ὑπερτιμᾶει ἀσυλλόγιστα τίς ἀτομικῆς του δυνάμει. **ἀλογίστως** = ἀπερίσκεπτα. **πολλῆς εὐηθείας, ὅστις οἶεται** = πολὺ ἀφελῆς εἶναι, ὅποιος (= εἶ τις) νομίζει. **τῆς ἀνθρωπίνης . . . πρᾶξι** = ἐνῶ ἡ ἀνθρώπινη φύσι παρακινεῖται νά πράξει κάτι πρόθυμα. **ἀποτροπὴν ἔχειν** = νά ἀποτραπεῖ (μέ τῆ δύναμη τῶν νόμων ἢ μέ κάποιο ἄλλο φοβερό πράγμα). Τὴν ὁρμὴν πρὸς τίς ἐπαναστάσεις ὁ Διόδοτος ἀποδίδει στοὺς φυσικοὺς νόμους, οἱ ὅποιοι εἶναι ἀκαταγώνιστοι.

46. **καταλύω** = ἐξαλείφω, παύω. **ἔλθοι ἂν ἐς ζύμβασιν** = μπορεῖ νά ἔλθει σέ συμβιβασμό. **τὴν δαπάνην** = τὰ ἐξόδα τοῦ πολέμου, τὴν πολεμικὴ ἀποζημίωσι. **καὶ τὸ λοιπὸν ὑποτελεῖν** = καί στό μέλλον νά πληρώνει φόρο. **ἐκείνως δὲ** = μέ τὴν ἀντίθετη ὁμως τακτικὴ (πού ὑποδεικνύει ὁ Κλέων)· εἶναι ἀντίθετο πρὸς τό «νῦν μὲν». **τίνα οἴεσθε . . . ἐς τοῦσχατον** = ποιά πόλη νομίζετε ὅτι δέ θά τολμήσει νά παρατείνει μέ τὴν πολιορκία τό χρόνο μέχρι τέλεια ἐξάντλησι (μέχρις ἐσχάτων). **εἰ τὸ αὐτὸ ζυμβῆναι . . .** = ἐάν ἔχει τίς ἴδιες συνέπειες καί ἡ γρήγορη καί ἡ ἀργοπορημένη συνεννόησι (ὑποταγή). **καθημένους** = ... **πολιορκοῦσι** = νά πολιορκούμεσθε. **διὰ τὸ ἀζύμβατον** = γιατί δέν δεχόμεσθε κανένα συμβιβασμό. **τῷδε δηλ. τῇ προσόδῳ μετρίως** = μέ ἐπιείκεια (μετριοπάθεια). **ὅπως ἐξομεν . . . χρῆσθαι . . . καὶ μὴ ἀξιοῦν** = πῶς θά μπορέσουμε στό μέλλον νά ἔχουμε στήν ὑπηρεσία μας ἀκμαῖες τίς πόλεις ἀπὸ ἀποψη χρηματικῶν πόρων. **τὴν φυλακὴν . . . τῆς ἐπιμελείας** = νά ἐξασφαλίζουμε τίς πόλεις ὄχι μέ τὴν αὐστηρότητα τῶν νό-

μων, αλλά με τήν προνοητικότητα τῆς διοικήσεώς μας (μέ τήν ἐπίβλεψη τῶν πράξεών μας). **ἐλεύθερον καί βία ἀρχόμενον** = φαινομενικά ἐλεύθερο αλλά κάτω ἀπό τήν κυριαρχία μας παρά τή θέλησή του. **εἰκότως** = εὐλογα. (ἐπειδή μέ τή βία μένει κάτω ἀπό τήν ἐξουσία μας). **μηδ' ἐς ἐπίνοϊαν τούτου ἴωσι** = ὥστε, ὄχι μόνο νά μή ἀποστατήσουν, αλλά μήτε νά τό βάζουν στό νοῦ τους. **ὅτι ἐπ' ἐλάχιστον ἐπιφέρειν** = νά θεωρήσουν ἔνοχους ὅσο τό δυνατόν ὀλιγότερους.

47. **ὁ δῆμος** = ἡ δημοκρατική μερίδα. Τοῦτο ἀναφέρεται σ' ὅ,τι εἶπε ὁ Κλέων στό 3, 5 «τὸν δὲ δῆμον ἀπολύσετε». **ἀντικαθισταμένης** = ἀντιπάλου. **καταστήσετε** = θά παράσχετε (στούς ὀλιγαρχικούς). **προδειξάντων . . . κείσθαι** = ἀφοῦ πρωτύτερα ἀποδείξατε, ὅτι ἡ ἴδια τιμωρία περιμένει (ἐκείνους πού ἀδικοῦν καί ἐκείνους πού δέν ἀδικοῦν). **μη προσποιεῖσθαι** δηλ. μή (ἀδικῆσαι αὐτούς). **καί τοῦτο** δηλ. θεληματικά νά ἀδικηθοῦν ἢ νά σκοτώσουν. **κάθεξις** = κατοχή, διατήρηση. **καί τὸ Κλέωνος . . . ἐν αὐτῷ** (ἐν τῷ διαφθεῖραι αὐτούς). **ἅμα γίνεσθαι** = καί ἡ συνένωση τοῦ δικαίου καί τοῦ συμφέροντος σύμφωνα μέ τόν ἰσχυρισμό τοῦ Κλέωνα στήν τιμωρία τῶν Μυτιλ. ἀποδεικνύεται ὅτι δέν εἶναι δυνατό νά συμπέσει στή θανατική ἐκτέλεση τῶν Μυτιλ. Μέ ἄλλα λόγια: δέν μποροῦν νά συνυπάρχουν στήν τιμωρία τῶν Μυτιλ. δίκαιο καί συμφέρον. Μ' αὐτά ἀπαντᾷ στό κεφ. 40, 4 «πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ τά τε δίκαια».

48. **γνόντες με ἀπαρεμφ.** = ἀφοῦ κρίνετε. **ἀμείνω** ἔνν. ἀπό τίς σκέψεις τοῦ Κλέωνα. **οἷς οὐδ' ἐγὼ ἐῷ προσάγεσθαι** = ἀπό τά ὅποια οὔτε ἐγὼ θέλω νά παρασύρεσθε (καί ὄχι μόνο ὁ Κλέων). **ἀπ' αὐτῶν - ἀπ' αὐτά** (τά ὅποια συμβούλευσαν ἀπό αὐτό τό βῆμα) παρακινούμενοι. **ὅστις εὖ βουλευέται . . . ἀνοίξ ἐπιῶν** = ὅποιος σκέφτεται ὀρθά ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν του εἶναι ἰσχυρότερος ἀπό ἐκεῖνον πού ἀσύνετα (μέ βίαια μέτρα) ἐπιτίθεται ἐναντίον τους.

49. **μάλιστα ἀντιπάλων** = ὅμοια πειστικῶν. **ἤλθον εἰς ἀγῶνα ὅμως τῆς δόξης** = φιλονίκησαν, μολονότι μετανόησαν γιά τήν ἀπόφαση πού πῆραν μέ τό προηγούμενο ψήφισμά τους, ποιά ἀπ' τίς δύο γνῶμες νά προτιμήσουν. **ἐγένοντο ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἀγχώμαλοι** = δείχτηκαν περι-

που ισόπαλοι στήν ψηφοφορία. **κατὰ σπουδὴν** = βιαστικά. **μάλιστα** = ἀκριβῶς. **ἄλφιστα** = ψωμί ἀπό κριθαρένιο ἀλεύρι. **ἐλαύνω** = τραβῶ κουπί. **ἄλφιστα... πεφυρμένα** = ψωμί ζυμωμένο μέ κρασί καί λάδι. **ὑπνον ἤροδντο** = ἐπαιρναν ὕπνο. **κατὰ μέρος** = διαδοχικά. **πνεῦμα** = ἄνεμος. **ἐπὶ πρᾶγμα ἀλλόκοτον** = σέ πράξη ἀσυνήθιστη, ἀποτρόπαιη. **ἡ μὲν ἔφθασε τοσοῦτον ὅσον...** (= ὥστε)... **ψήφισμα** = τό μὲν πρῶτο (πλοῖο) πρόλαβε καί ἤρθε τόσο πρωτύτερα, ὅσο ἦταν ἀρκετό, γιά νά ἔχει διαβάσει (μόνο) ὁ Πάχης τό ψήφισμα. **ὕστερα αὐτῆς ἐπικατάγεται** = φθάνει ὕστερα ἀπ' αὐτό. **παρὰ τοσοῦτον ἦλθεν ἡ Μυτ. κινδύνου** = τόσο κοντά στόν κίνδυνο ἤρθε ἡ Μυτιλ. (τόσο πολύ κινδύνευσε).

50. **γνώμη** = μέ πρόταση. **κλήρους ποιήσαντες** = ἀφοῦ μοίρασαν τή χώρα σέ τμήματα. Οἱ κληρουχίες εἶχαν διπλό λόγο, πρῶτα γιά τήν ἐπιτήρηση τῶν ὑπηκόων, ἔπειτα γιά τήν ἐγκατάσταση τῶν ἀκτημόνων. **τοῖς θεοῖς ἐξεῖλον ἱερούς** = ξεχώρισαν γιά τούς θεούς, ὥστε νά 'ναι ἱεροί. **τούς λαχόντας** = ἐκείνους πού ἐκλέχτηκαν μέ κλήρο. **ταξάμενοι...** **φέρειν** = ἀφοῦ ἀνέλαβαν τήν ὑποχρέωση νά πληρώσουν· δηλ. ὅσοι πῆραν τούς κλήρους τούς μίσθωσαν στούς προηγούμενους ἰδιοκτῆτες μέ μίσθωμα δυό μινῶν τό χρόνο. **ὑπήκοον** = ἦταν ὑπήκοοι.

III. ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

(B, 34 - 46)

34. **χειμῶνι**· τοῦ 431 π.Χ. νόμος = ἔθιμο. **πρῶτον**· αὐτοὶ εἶναι ὅσοι σκοτώθηκαν στίς μάχες πού ἀναφέρονται στά κεφ. 1 καί 22 καί στή θάλασσα καί στήν Ποτειδαία. **ὄστᾶ**· οἱ νεκροὶ σέ κάθε μάχη καίγονταν ἐπί τόπου, ἐνῶ τήν τέφρα τῶν ὄστῶν τους τή μετέφεραν στήν πατρίδα γιά νά ἐνταφιασθεῖ μέ ἐπισημότητα. **προτίθενται** = ἐκθέτουν (σέ λαϊκό προσκύνημα, ἴσως στήν ἀγορά)· **ἀπογενόμενοι** = οἱ σκοτωμένοι. **πρότριτα**· ἐπίρ. = τρεῖς μέρες πρὶν ἀπό τόν ἐνταφιασμό. **σκηνή** = ξύλινο παράπηγμα. **ἐπιφέρω** = προσφέρω· οἱ προσφορές ἦταν λουλούδια, στεφάνια, ἀρώματα καί διάφορα σκεύη. **λάρναξ** = κιβώτιο (κάληπ πού ἔχει μέσα τήν τέφρα). **κυπαρισσίνας**· ἐπειδή τό ξύλο ἀπό κυπαρίσσι εἶναι στερεό καί ἀρωματισμένο. **κλίνη** = φέρετρο. **φέρεται** = μεταφέρεται μέ τά χέρια. **ἐστρωμένη** = σκεπασμένη μέ νεκρικό σεντόνι. **ἀφανεῖς**· οἱ ἄγνωστοι, ἐκεῖνοι πού δέ βρέθηκαν τά πτώματά τους. **ἀναίρεσις** = τό σήκωμα· ἡ ἀνακομιδή γιά ἐνταφιασμό νεκρῶν καί ὄστῶν. **ξυνεκφέρει** = παρακολουθεῖ τήν ἐκφορά (κηδεῖα). **ὁ προσήκων** = συγγενής. **πάρεισι**· οἱ γυναῖκες δέν συνοδεύουν τήν ἐκφορά, ἀλλά μόνον παρευρίσκονται στόν τόπο τοῦ ἐνταφιασμοῦ. **τιθέασι**· δηλ. τά κιβώτια (λάρνακας)· **σῆμα** = νεκροταφεῖο. **προαστίου** = στόν ἔξω Κεραμεικό, κοντά στή σημερινή Ἁγ. Τριάδα (ὁδοῦ Πειραιᾶ). **αἰεῖ**· δηλ. ἀπό τότε πού καθιερώθηκε αὐτό τό ἔθιμο, πάντως πρὶν ἀπό τά Περσικά. **αὐτοῦ** (ἐπίρ.)· στό Μαραθῶνα, ὅπου σώζεται μέχρι σήμερα. **γνώμη** = νοῦς. **προήκω** = ὑπερέχω. **ἀξίωσις** = ὑπόληψη. **ἐπ' αὐτοῖς** = πρὸς τιμὴν τους. **ὁπότε ζυμβαίη αὐτοῖς**· δηλ. χρῆσθαι τῷ νόμῳ = κάθε φορά πού τούς δινόταν εὐκαιρία. **οὖν** = τέλος πάντων. **καιρὸς ἐλάμβανε** = ἤρθε ἡ κατάλληλη στιγμή. **ὥς ἐπὶ πλείστον τοῦ ὀμίλου** = γιά νά τόν ἀκοῦν ὅσο τό δυνατόν περισσότεροι ἀπό τούς συγκεντρωμένους.

35. **τὸν προσθέντα**· καί ὁ Περικλῆς πιθανόν εἶναι νά τόν ἀγνοοῦσε·

ἄλλοι ὑπέθεταν τὸ Σόλωνα, ἄλλοι τὸ Θεμιστοκλῆ, ἄλλοι τὸν Ἀριστείδη. **οἶα**· δηλ. ἡ μεγάλοπρεπη κηδεῖα, οἱ θρῆνοι τῶν γυναικῶν καὶ ἡ σεμνὴ ταφή. **τάφος** = ταφή. **καὶ μὴ . . . κινδυνεύεσθαι . . . πιστευθῆναι** = καὶ νὰ μὴ διατρέχουν κίνδυνο οἱ ἀνδραγαθίες πολλῶν στὰ χέρια ἐνὸς ἀνθρώπου (νὰ δοθεῖ δηλ. σ' αὐτὸν πίστη πού θά μιλήσει ἀντάξια ἢ κατώτερα. **μετρίως**· (μέτρον) = ὅπως ταιριάζει, μέ ἐπιτυχία. **ἐν ᾧ** = σέ πράγμα πού. **ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας** = ἡ ἰδέα ὅτι ὁ ρήτορας λέγει τὴν ἀλήθεια. **βεβαιοῦνται** = ἐξασφαλίζεται (στὴν ψυχὴ τῶν ἀκροατῶν). **ξυνειδῶς** = ὁ αὐτόπτης μάρτυρας (τῶν πράξεων αὐτῶν πού ἐπαινοῦνται). **ἐνδεεστέρος** = κατώτερα (ἐλλιπέστερα). **ἄπειρος**· δηλ. ἐκεῖνος πού δέν ξέρει τὴ δράση τῶν νεκρῶν. **πλεονάζεσθαι** = ὅτι λέγονται μέ ὑπερβολὴ (ἐξογκώνονται). **ὑπὲρ τὴν αὐτοῦ φύσιν** = κάτι πού ξεπερνᾷ τὴν δικὴν του δυνάμεις. **μέχρι τοῦδε . . . εἰσί . . . ὧν ἤκουσε** = οἱ ἐπαινοὶ πού λέγονται γιὰ ἄλλους ἴσαμε ἐκεῖνο τὸ σημεῖο εἶναι ἀνεκτοί, ὅσο καθένας νομίζει ὅτι καὶ ὁ ἴδιος μπορεῖ νὰ κάμει κάτι ἀπὸ 'κεῖνα πού ἄκουσε. **τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν (ὧν ἤκουσε)** = σέ κάθε τι πού εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὴν δυνάμεις του. **τοῖς πάλαι οὕτως ἐδοκιμάσθη ταῦτα καλῶς ἔχειν** = (ἐπειδὴ) ἡ δοκιμασμένο στὴν πράξιν ἀπὸ τοὺς παλαιούς βρέθηκε ὀρθό, ὅτι εἶναι καλὸ ἔτσι νὰ γίνεται. **χρῆ καὶ ἐμέ . . . δόξης τυχεῖν** = πρέπει καὶ ἐγὼ νὰ προσπαθῶ νὰ ἀνταποκριθῶ στὴν ἐπιθυμία καὶ προσδοκία καθενός. **ὡς ἐπὶ πλείστον** = ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο.

36. **ἐν τῷ τοιῶδε** = σέ ἐπικηδεῖα τελετῇ, σάν τὴ σημερινή. **ἡ τιμὴ τῆς μνήμης** = ἡ προτίμηση τῆς μνημόνευσης, ἡ τιμὴ νὰ μνημονεῦνται πρῶτα. **διαδοχῇ** = μέ τὴν κληρονομικὴ διαδοχὴ (τῶν μεταγενεστέρων). **ἐκεῖνοι**· δηλ. ὅσοι ἔζησαν ὡς τὰ Περσικά· (οἱ πρόγονοι) — **πατέρες**· δηλ. ὅσοι ἔζησαν ἀπὸ τὰ Περσικά μέχρι τὴ μάχη τῆς Κορωνείας (479 - 446 π.Χ.), ὅπως ὁ Ἀριστείδης, ὁ Κίμων, ὁ Ξάνθιππος. **ὄσῃν ἔχομεν ἀρχὴν** (= ἐπικράτειαν)· αὐτὴ καθορίστηκε μέ τὴν τριαντάχρονη σπονδὴ τοῦ 445 π.Χ. **τὰ πλείω**· δηλ. τὴν ἐσωτερικὴ ὀργάνωση τοῦ κράτους, τὴν παγίωση τῆς ἡγεμονίας, τὴν ἀύξηση τῶν φόρων κλπ. **καθεστηκυῖα ἡλικία** = ἡ ὠριμὴ ἀνδρική ἡλικία (σ' αὐτὴν σταματᾷ ἡ ἀνάπτυξη τῶν σωματικῶν δυνάμεων). **μάλιστα** = περίπου. **πᾶσι**· ἐνν. χρήματα, πεζικὴ καὶ ναυτικὴ δύναμη, φρούρια. **ἐπ' αὐτά**· δηλ. στὴ σημερινὴ δύναμη. **ἐπιτήδευσις** = διαγωγή τοῦ ἀνθρώπου στὸν ἰδιωτικὸ καὶ δημόσιο βίον, ἀρχές. **πολιτεία** = ὁ δημόσιος βίος, πολιτικὴ. **τρόποι** = τρόποι σκέψης

καί ἐνέργειας, χαρακτηήρας. ἐπὶ τῷ παρόντι = στίς σημερινές περιστάσεις. ὁ πᾶς ὄμιλος = ὄλος ὁ συγκεντρωμένος λαός. ἐπακοῦσαι = νά ἀκούσει μέ προσοχή.

37. οὐ ζηλοῦση = ἡ ὁποία δέν ζηλεύει (ὅπως δηλ. ἡ Σπάρτη, ἡ ὁποία ἀντέγραψε τούς νόμους τῆς Κρήτης). τισιν = σέ κάθε ἄλλον. διὰ τὸ μή... οἰκεῖν = ἐπειδή εἶναι συνταγμένο (τό πολίτευμα) ἔτσι, ὥστε νά στηρίζεται ὄχι στούς ὀλίγους, ἀλλά στό λαό (διότι δέν στηρίζεται στούς ὀλίγους, ἀλλά στήν πλειοψηφία). μέτεστι... πᾶσι τὸ ἴσον = ὄλοι σύμφωνα μέ τούς νόμους ἔχουν ἴσα δικαιώματα στίς ἰδιωτικές τους ὑποθέσεις. κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν = ὅσο πάλι γιά τὴν προσωπική ἐπιβολή τῶν προσώπων, πού ἐκλέγονται γιά τὴ διοίκηση τῶν κοινῶν πραγμάτων. ὡς ἕκαστος ἐν τῷ εὐδοκίμῳ, οὐκ ἀπὸ μέρους... προτιμᾶται = ὅπως καθένας προκόβει σέ κάποιο κλάδο τόν προτιμοῦν στή διοίκηση τῶν κοινῶν μέ κριτήριο ὄχι τὴν κοινωνική του καταγωγή ὅσο τὴν ἱκανότητά του (τὴν προσωπική του ἀξία)· δηλ. οἱ δημόσιες θέσεις καταλαμβάνονται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς προσωπικῆς ἀξίας καθενός καί ὄχι τῆς κοινωνικῆς του θέσεως. Στὴ Σπάρτη, ἀντίθετα, οἱ βασιλεῖς ἐβασίλευον, ἐπειδὴ κατάγονταν ἀπὸ τόν Ἡρακλῆ καί ἄς μὴν εἶχαν ἀρετή, τὴν πόλη κυβερνοῦσαν μόνον οἱ ὄμοιοι κατὰ πενίαν = ἐπειδὴ ἦταν φτωχοί. ἀξιώματος ἀφανεία = ἀπὸ τὴν ἀσημότητα τῆς κοινωνικῆς τάξεως. ἐλευθέρως τὰ πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν = ζοῦμε χωρὶς περιορισμούς στό δημόσιο βίο μας (στίς σχέσεις μας μέ τὴν πολιτεία). καί ἐς τὴν πρὸς ἀλλήλους... ὑποψίαν = καί στίς καθημερινές μας (ἐπαγγελματικές) ἀσχολίες δέν κοιτάζουμε μέ ὑποψία ὁ ἕνας τόν ἄλλον. Κί ἐδῶ ὑπαινίσσεται τὴ Σπάρτη, ὅπου ὁ Σπαρτιάτης πράττοντας κατὰ τὴν ἐπιθυμία του ἐπέσυρε τὴν περιέργεια τῶν ἄλλων, οἱ ὁποῖοι ζητοῦσαν νά μάθουν τί κάνει ὁ ἄλλος καί γιατί. οὐδὲ ἀζημίους μὲν, λυπηρὰς δέ... προστιθέμενοι = καί δέν παίρνομε τὴν ὄψη στενοχωρημένου γιά πράξεις ἄλλων, οἱ ὁποῖες δέν εἶναι μὲν ἀξίες τιμωρίας, ὅμως δυσαρεστοῦν ἐκείνους πού τίς βλέπουν. τὰ δημόσια... οὐ παρανομοῦμεν = ὡς πολίτες (στίς σχέσεις μας πρὸς τὴν πολιτεία) ἀπὸ ἐσωτερικό σεβασμό δέν παρανομοῦμε. τῶν ἐν ἀρχῇ = τῶν ἀρχόντων. ἀκροάσει = πειθαρχώντας. κείνται = εἶναι νομοθετημένοι. ἄγραφοι = οἱ ἠθικοί νόμοι (πού ὑπάρχουν στή συνείδηση τῶν ἀνθρώπων).

38. καί μὴν καί = ὡστόσο καί ἀπὸ (ὄχι μόνο στίς ἄλλες ἐκδηλώ-

σεις τῆς ζωῆς ἐπικρατεῖ πνεῦμα φιλελεύθερο, ἀλλά καί στίς πνευματικές ἀναπαύσεις). **ἀναπαύλας τῇ γνώμῃ ἐπορισάμεθα** = ἤβραμε μέσα γιά πνευματική ἀνάπαυση (ψυχαγωγία). **διετήσιος** = ἐκεῖνος πού γίνεται ὅλο τό χρόνο. Στήν Ἀθήνα ὑπῆρχε πλῆθος ἀπό γιορτές. **νομίζοντες ἀγῶσι** = μέ τήν καθιέρωση ἀγώνων. **ἴδια κατασκευαί**· ἰδιωτικές κατοικίες καί ὁ ἐσωτερικός διάκοσμός τους (ἐπιπλώσεις). **ὄν ἡ τέρψις τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει** = ἡ καθημερινή εὐχαρίστηση διώχνει μακριά τή στενοχώρια. **ἐπεσέρχεται**= ἀκόμα εἰσάγονται. **καὶ ξυμβαίνει ἡμῖν . . . ἀνθρώπων** = καί συμβαίνει νά χαιρόμαστε τὰ ἀγαθὰ (προϊόντα) τῶν ἄλλων χωρῶν μέ τήν ἴδια εὐκολία, μέ τήν ὁποία χαιρόμαστε τὰ προϊόντα τῆς Ἀττικῆς.

39. **τῶν πολεμικῶν μελέταις** = στόν κύκλο τῆς πολεμικῆς ἐκπαίδευσως. **οὐκ ἔστιν ὅτε** = οὐδέποτε. **ξενηλασῖαι** = ἀπελάσεις (διώξιμο) τῶν ξένων· ὅπως γίνονταν στή Σπάρτη ἀπό τό φόβο μήπως ἐπιδράσουν ξενικοί τρόποι στήν ἀγωγή τους. **ἀπάταις** = μέ ἀπατηλά τεχνάσματα· μέ τέτοιους τρόπους διδάσκονταν οἱ νέοι τῆς Σπάρτης, γιά νά γίνονται πολυμήχανοι καί νά ἐξαπατοῦν τοὺς ἐχθρούς. **τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐς τὰ ἔργα εὐψύχῳ** (ἔχοντας ἐμπιστοσύνη) στήν προσωπική μας γενναιοψυχία κατά τήν ὥρα τῆς δράσεως (δηλ. στόν πόλεμο). **παιδεῖαι** = τό παιδαγωγικό σύστημα (ἡ ἀνατροφή)· **τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται**= ἐπιδιώκουν τήν παλικάριά (ὡς σκοπὸ τῆς ἀγωγῆς). **ἀνεμένως** = μέ ἄνεση **ἰσοπαλῆς** = ἰσοδύναμος. **καθ' ἑαυτοὺς** = μόνοι τους. **τήν τε τῶν πέλας αὐτοὶ ἐπελθόντες**= ὅταν ἐμεῖς οἱ ἴδιοι μπαίνουμε στή χώρα τῶν ἄλλων. **οὐ χαλεπῶς ἐν τῇ ἄλλοτρίᾳ . . . τὰ πλείῳ κρατοῦμεν** = ἐνῶ πολεμοῦμε σέ ξένη χώρα νικοῦμε εὐκολα τίς πῖο πολλές φορές αὐτούς πού ὑπερασπίζονται τὰ ἴδια τους τὰ σπίτια (ἀμύνονται αὐτῶν βωμῶν καὶ ἐστιῶν)). **διὰ τὴν ἐν τῇ γῆ ἐπὶ πολλὰ . . . ἐπίπεμψιν**= γιατί σέ πολλές κτήσεις στέλνουμε στρατὸ ἀπὸ μᾶς τοὺς ἴδιους. **προσμείγνυμι** = ἔρχομαι στὰ χέρια (συγκρούομαι). **αὐχῶ** = καυχίεμαι, καμαρώνω. **καίτοι εἰ ραθυμίᾳ μᾶλλον . . . κινδυνεύειν**= καί ἀλήθεια, ἐνῶ ριχνόμαστε στους κινδύνους μέ μόνο ἐφόδιο τήν ἄνετη ζωή πῖο πολὺ παρά μέ ἐπιπονη ἄσκησι καὶ μέ μιάν ἀνδρεία πού δέν μᾶς τήν ἐπιβάλλουν τόσο οἱ νόμοι ὅσο οἱ τρόποι τῆς ζωῆς μας. **περιγίγνεται ἡμῖν . . . μὴ προκάμνειν** = ἔχουμε τὰ πλεονεκτήματα (τό κέρδος) νά μὴν κουραζόμαστε ἀπὸ πρὶν γιά μελλοντικούς κινδύνους (ἐξαιτίας τῶν ἐναγώνιων πολεμι-

κῶν παρασκευῶν, τίς ὁποῖες προκαλοῦν οἱ μελλοντικοὶ κίνδυνοι). **ἀειμοχθοῦντων** = ἀπό ἐκείνους πού βασανίζονται ἀδιάκοπα (ὑποβάλλονται σέ συνεχεῖς ἐπίμοχθες ἀσκήσεις). **ἀξίαν εἶναι** ἔξαρτ. ἀπό τό φημί πού ἔννοεῖται.

40. **εὐτέλεια** = λιτότητα (ἀπλότητα). **φιλοσοφῶ** = ἀσχολοῦμαι μέ τά γράμματα. **μαλακία** = τρυφηλότητα (νωθρότητα). **φιλοκαλοῦμεν** . . . ἄνευ **μαλακίας** = καλλιεργοῦμε τίς ὠραῖες τέχνες μέ μικρή δαπάνη καί καταγινόμαστε στά γράμματα χωρίς νά χάνουμε τόν ἀνδρισμό μας. Αὐτά λέγει ὁ Περικλῆς, ἐπειδή οἱ Λακεδ. κατηγοροῦν τούς ἼΑθην. γιά πολυτέλεια καί τρυφηλότητα, ἐνῶ αὐτοί εἶχαν τό φόβο μήπως οἱ τέχνες καί τά γράμματα τούς καταστήσουν νωθροῦς. **πλοῦτω ἔργου** . . . **χρῶμεθα** = καί χρησιμοποιοῦμε τόν πλοῦτο πιό πολύ γιά κάποιο ἔργο παρά ὡς ἀφορμή γιά ἐπίδειξη (κομπορημοσύνη). **καί τό πένεσθαι** . . . **αἰσχιον** = καί δέν εἶναι ντροπή νά παραδέχεται κανεῖς τή φτώχεια του, πιό ντροπή εἶναι νά μή τήν ἀποφεύγει δουλεύοντας. **ἔνι** = ἐνεστι, εἶναι δυνατό. **τοῖς αὐτοῖς**· εἶναι ὅσοι ἀσχολοῦνται μέ τά πολιτικά (κυρίως). **ἑτέροις**· εἶναι οἱ ἐπαγγελματίες. **πρός ἔργα τετραμμένοις** = ἐνῶ καθέννας κοιτάζει τή δουλειά του (τό ἐπάγγελμά του). **γνώναι** (ἔνι) = νά κατέχουν (νά ἔχουν πλήρη γνώση) τά πολιτικά ζητήματα. Στή Σπάρτη, στούς Σπαρτιάτες δέν ἐπιτρεπόταν νά ἀσχολοῦνται σέ χειρωνακτικά ἐπαγγέλματα, ὅσοι δέ ἀσκοῦσαν αὐτά τά ἐπαγγέλματα φαίνεται ὅτι ἀγνοοῦσαν τά πολιτικά. **ἀχρεῖος** = ἀχρηστος. **καί αὐτοὶ ἦτοι κρίνομέν γε** . . . **τά πράγματα** = καί ἐμεῖς οἱ ἴδιοι (ὅλοι οἱ πολῖτες) ἢ διατυπώνουμε τουλάχιστο γνώμη πάνω στά ζητήματα πού προτείνονται ἀπό τούς ἄλλους (κυρίως πολιτικούς) ἢ παίρνομε οἱ ἴδιοι τήν ἀπόφαση πού ταιριάζει καί τή θέτομε κάτω ἀπό τήν κρίση ἄλλων (ὡς μέλη τῆς βουλῆς). **ἀλλά μή προδιδαχθῆναι** . . . **ἔργῳ ἔλθειν** = (θεωροῦμε βλάβη) τό νά μή φωτιστοῦμε (διδασχτοῦμε) πρῶτα μέ τό λόγο, πρὶν φτάσουμε νά ἐνεργήσουμε ὅσα πρέπει νά γίνουν. **διαφερόντως καί τότε ἔχομεν** = καί αὐτό τό ξεχωριστό ἔχομε (ὑπερέχομε καί κατά τό ἔξῃς). **ὥστε τολμᾶν** = ὅτι ἔχομε τόλμη. οἱ αὐτοί = (συγχρόνως) μαζί. **ἐκλογίζομαι** = συλλογιέμαι καλά-καλά (ὑπολογίζω μέ ἀκρίβεια). **μάλιστα**· νά τό ἀναφ. καί στά δύο ἀπαρέμφατα. **ὄ** = τοῦτο δέ = τουναντίον ὁμως. **ἀμαθία** = ἡ ἀγνοια τῶν κινδύνων. **θράσος** = παράλογη τόλμη (ἀποκοιτία). **λογισμός** = συλλογή (ὀρθή, μελετημένη σκέψη).

κράτιστοι τήν ψυχὴν = ὅσοι ἔχουν μεγάλη δύναμη στήν ψυχή. **τὰ δεινά** = οἱ κίνδυνοι, **διὰ ταῦτα** = καί ὁμῶς (διὰ τό γιγνώσκειν). **καί τὰ ἐς ἀρετήν ἐνηντιώμεθα τοῖς πολλοῖς** = καί στήν καλή (ἐνεργητική) διάθεση δέν ἔχουμε τήν ἴδια γνώμη μέ τόν πολύ κόσμο. **βεβαιότερος ὁ δράσας** . . . **σφῆξιν** = ἐκεῖνος πού εὐεργέτησε εἶναι πιό σταθερός φίλος ἔτσι, ὥστε νά φροντίζει νά κρατήσῃ τή χάρη πού τοῦ χρωστοῦν μέ τή συμπάθεια πού θά δείχνει σ' αὐτόν πού ὠφέλησε. (νά διατηρεῖ τήν εὐγνωμοσύνη ἐκεῖνη πού εὐεργετήθηκε μέ τή διαρκή εὐνοιά του πρὸς αὐτόν). **ὁ δ' ἀντοφείλων** . . . **ἀποδώσων** = ἀντίθετα, ἐκεῖνος πού χρωστάει κάτι δέν εἶναι τόσο πρόθυμος νά ἐξοφλήσῃ τό χρέος του, γιατί ξέρεי πῶς θά δείξει καλωσύνη (θά ἀποδώσῃ εὐεργεσία), ὄχι γιά μιὰ χάρη πού θέλει νά κάνει (ὄχι γιά νά τοῦ χρωσιέται εὐγνωμοσύνη), παρά γιά ἕνα χρέος πού ξοφλάει. **τοῦ συμφέροντος λογισμῷ** = ἀπό ὑπολογισμό τοῦ συμφέροντος (ἀποβλέποντας στό συμφέρον). **τῆς ἐλευθερίας τῷ πιστῷ** = ἀπό τήν πίστη πῶς εἴμαστε ἐλεύθεροι ἄνθρωποι (τήν πεποίθηση, πού τήν ἐμπνέει ἡ εὐγένεια τῶν αἰσθημάτων). **ἀδεῶς** = ἄφοβα, (χωρίς νά φοβούμαστε ἀγνωμοσύνη ἢ ζημία). Παραδείγματα βοήθειας τῶν Ἀθηναίων σέ ἄλλους χωρίς ὑπολογισμό τοῦ συμφέροντος, ἀναφέρει ἡ ἱστορία, ὅπως τή βοήθεια στοὺς Ἰωνες πού ἀποστάτησαν ἀπό τό Δαρεῖο, τή βοήθεια στοὺς Σπαρτιάτες μέ ἀρχηγό τόν Κίμωνα κατά τόν τρίτο Μεσσηνιακό πόλεμο.

41. **ξυνελών** = μέ συντομία (μέ δύο λόγια). **παίδευσιν τῆς Ἑλλάδος** = σχολεῖο, πνευματικό κέντρο τῆς Ἑλλάδας. **καθ' ἕκαστον δοκεῖν** . . . **αὐταρκες παρέχεσθαι** = μοῦ φαίνεται (νομίζω) ὅτι ὁ κάθε πολίτης θά μπορούσε νά παρουσιάσῃ (παρέχεσθαι ἄν) τόν ἑαυτό του αὐτάρκη σέ πάρα πολλά καί διάφορα εἶδη ἀσχολιῶν (= ἐπὶ πλεῖστα εἶδη) μέ ἐξαιρετική ἐπιδεξιότητα καί χάρη (= μετά χαρίτων μάλιστα ἄν εὐτραπέλως). **κόμπος λόγων** = κομπορημοσύνη (παινέματα). **ἔργων ἀλήθεια** = πραγματική ἀλήθεια. **ἡ δύναμις τῆς πόλεως** γιά τή στρατιωτική καί οἰκονομική δύναμη τῆς πόλης στήν ἀρχή τοῦ πολέμου ἔγινε λόγος στήν εἰσαγωγή. **τρόπων** γι' αὐτούς μίλησε στό κεφ. 37. **μόνη τῶν νῦν ἀκοῆς κρείσσων ἐς πείραν ἔρχεται** = εἶναι ἡ μόνη πού ἀπ' τίς σημερινές δείχνεται ἀνώτερη ἀπό τή φήμη της στήν ὥρα τῆς δοκιμασίας (ἀνώτερη ἀπό τή γνώμη πού ἐπικρατεῖ γι' αὐτή.) **τῷ πολεμῷ** . . . **ὕφ' οἶον κακοπαθεῖ** = δίνει στόν ἐχθρό ἀφορμή νά ἀγα-

νακτεῖ (νά θυμώνει), γιατί κακοπαθεῖ ἀπό τέτοιους ἀνθρώπους (ἀνάξιους ἀντιπάλους). **κατάμεμψιν** = ἀφορμή γιά παράπονα. **σημεῖα** = ἀποδείξεις (σημεῖα πού καθώς σώζονται μέχρι σήμερα ἐπιβεβαιώνουν ὅσα λέγει ὁ Περικλῆς). **οὐ δὴ** = ὄχι δά. **τοι** = βέβαια. **οὐδὲν προσδεόμενοι** . . . **οὔτε ὅστις ἔλεσι** . . . **ἢ ἀλήθεια βλάψει** = δέν ἔχουμε καθόλου ἀνάγκη οὔτε ἀπό ἕναν "Ὀμηρο, γιά νά μᾶς ἐπαινέσει οὔτε ἀπό κανέναν ἄλλο, πού θά μᾶς εὐχαριστήσῃ μὲν γιά μιὰ στιγμή μέ τούς στίχους, ὅμως ἡ πραγματική ἀλήθεια (θά ζημιώσῃ τή γνώμη πού θά γεννηθεῖ γιά τά ἔργα μας) θά διαψεύσῃ τήν εἰκόνα τῶν περιστατικῶν (τήν ποιητική παράσταση τῶν πράξεων = τήν ὑπόνοιαν). **ἐσβατός** = προσιτός, κεῖνος πού μπορεῖ κανεῖς νά τόν πλησιάσῃ. **ζυγκατοικίσαντες** = καί ἐστήσαμε (ιδρύσαμε) σέ κάθε τόπο (ἐκτός τῶν ἀποικιῶν) μνημεῖα. **κακῶν τε κάγαθῶν** ἡ πανωλεθρία τῶν Ἀθηναίων κοντά στή Μέμφη τῆς Αἰγύπτου ἀποτελεῖ τεκμήριο γιά τό μεγαλεῖο τῆς πόλης τόσο πειστικό ὅσο οἱ περιφανεῖς νίκες τοῦ Κίμωνα κοντά στόν Εὐρυμέδοντα. **δικαῖω** = ἀναγνωρίζω ὡς κατῆχον. **λειπόμενοι** = ἐκεῖνοι πού μένουν στή ζωή. **εἰκός** (ἐνν. ἔστω) ἐθέλειν. **κάμνω** = κοπιᾶζω.

42. **τῶνδε**· δηλ. τῶν πλεονεκτημάτων τῶν Ἀθηναίων. **ὁμοίως** = στόν ἴδιο βαθμό. **εὐλογία** = ἐπαινος, ἐγκώμιο. **σημεῖοις** = μέ χειροπιαστές ἀποδείξεις. **αὐτῆς**· δηλ. τῆς εὐλογίας. **τά μέγιστα** = τά πιό πολλά καί σπουδαιότερα σημεῖα. **οὐκ ἂν πολλοῖς** . . . **φανείη** = γιά λίγους Ἕλληνες θά μπορούσε νά φανεῖ ὅτι ὁ λόγος ἰσορροπεῖ μέ τά ἔργα, ὅπως γι' αὐτούς ἐδῶ τούς νεκρούς (= λίγοι Ἕλληνες ὑπάρχουν, ὅπως αὐτοί οἱ νεκροί, στους ὁποίους ταιριάζει τέτοιος ἐπαινος). **δοκεῖ δέ μοι δηλοῦν** . . . **καταστροφή** = μοῦ φαίνεται δέ ὅτι ὁ θάνατος αὐτῶν ἐδῶ τῶν νεκρῶν, εἴτε αὐτός εἶναι τό πρῶτό φανέρωμα τῆς παλικαριᾶς (γιά τούς νέους), εἴτε εἶναι ἡ τελευταία ἐπισφράγιση τῆς (γιά τούς γεροντότερους), εἶναι τρανή ἀπόδειξη τῆς ἀνδρειοσύνης τους. **καί γάρ τοῖς τάλλα χεῖροσι** . . . **προτίθεσθαι** = γιατί καί αὐτοί ἀκόμη, πού ἀπό κάθε ἄλλη ἀποψη εἶναι κακοί, ἔχουν τό δικαίωμα νά προβάλλουν γιά ὑπεράσπισή τους τήν παλικαριά πού ἔδειξαν στους πολέμους γιά τήν πατρίδα. **ἀγαθῶ** = μέ τή γενναίη, πατριωτική πράξη. **κακῶν** = τό ἠθικό σφάλμα. **κοινῶς** = στό γενικό συμφέρον (στήν κοινή προσπάθεια) **ἐκ τῶν ἰδίων** = μέ τά σφάλματα καί τίς παρεκτροπές τῆς ἰδιωτικῆς τους ζωῆς. **μαλακίζομαι** = δείχνομαι δειλός. **τήν ἔτι** = τή συνέχιση (τήν μακρό-

τερη). **ὡς κἄν ἔτι διαφυγῶν...** **πλουτήσειεν** = ὅτι ἂν γλύτωνε ἀπό τῆ φτώχεια ἦταν ἐνδεχόμενο νά πλουτίσει. **τοῦ δεινοῦ** = τοῦ κινδύνου. **αὐτῶν**· εἶναι ἡ συνέχιση ἀπόλαυσης τοῦ πλοῦτου καί ἡ ἐλπίδα νά γλυτώσουν ἀπό τῆ φτώχεια. **λαβόντες** = ἀφοῦ λογάριασαν. **μετ' αὐτοῦ**· δηλ. τοῦ κινδύνου (= κινδυνεύοντες). **ἐβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ...** **τῶν δέ ἐφίεσθαι** = ἀποφάσισαν ὑπομένοντας τόν κίνδυνο τούς μέν ἐχθρούς νά ἐκδικηθοῦν, τά ἄλλα δέ ἀγαθά νά τά ἐπιθυμοῦν (ἀπόλαυση καί πλοῦτο) (νά διατηρήσουν δηλ. τόν πόθο, γιατί ὁ ἀγώνας μποροῦσε νά ἔχει εὐνοϊκή ἔκβαση γι' αὐτούς). **ἐλπίδι τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες** = ἐμπιστεύτηκαν στήν ἐλπίδα τήν ἀβεβαιότητα (τό ἄγνωστο) τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἀγώνα. **ἔργῳ δέ περὶ...** **ἀξιοῦντες πεποιθέναι** = ὅμως στήν πράξη θεωροῦσαν καθῆκον τους νά ἐμπιστεύονται στήν προσωπική τους παλικαριά τήν ὥρα πού μπρός στά μάτια τους ἔβλεπαν πιά τόν κίνδυνο. **ἐν αὐτῷ**· δηλ. στόν κίνδυνο. **τὸ αἰσχρὸν τοῦ λόγου** = ἡ ντροπὴ τῆς δειλίας (κατηγορία γιά δειλία). **τὸ ἔργον** = τῆ μάχη. **καὶ δι' ἔλαχίστου καιροῦ...** **ἀπηλλάγησαν** = καί στήν πιό κρίσιμη, βραχύτατη στιγμή τῆς τύχης σκοτώθηκαν, μέ τήν ἐλπίδα πιό πολύ ὅτι ἦταν νικητές παρά νικημένοι.

43. **τούς δὲ λοιπούς...** **διάνοιαν ἔχειν** = ὅσοι μείνατε στή ζωὴ πρέπει νά παρακαλεῖτε τούς θεοὺς ἢ τύχη σας νά εἶναι πιό εὐνοϊκὴ, ἀλλά νά μὴ καταδέχεσθε νά ἔχετε τό φρόνημά σας ἀτολμότερο μπροστά στους ἐχθρούς. **λόγῳ σκοπεῖν τὴν ὠφελίαν** = νά ἐξετάζετε κατὰ τό λόγο (τῶν ρητόρων) τὴν ὠφέλεια (μὴ περιορισεῖτε νά ἀκούετε τὰ καλὰ μόνο ἀπὸ τό λόγο μου). **ἔργῳ θεώμενοι** = νά βλέπετε μέ θαυμασμό τὰ ἔργα τῆς πόλης (ὅπως παρουσιάζεται αὐτὴ ἀπὸ τὰ πράγματα). **ἐν τοῖς ἔργοις** = στίς μάχες. **ὅποτε καὶ πείρα του σφαλεῖεν** = εἴποτε καὶ πειρώμενοί τινος σφαλεῖσαν = ἂν καμιά φορά δοκιμάζοντας κάτι τύχαινε νά μὴν πετύχουν (συνέβη νά ἀποτύχουν). **οὐκ οὖν** = ὅμως γι' αὐτὸ δέν... **κάλλιστον ἔρανον τῇ πόλει προΐεμενοι** = προσέφεραν τὴ ζωὴ τους ὡς τὴν πιό ἐνδοξὴ εἰσφορά γιά τὴ σωτηρία τῆς πατρίδας. **ἰδίᾳ** = προσωπικά. **παρὰ τῷ ἐντυχόντι...** **καιρῷ** = σέ κάθε εὐκαιρία πού παρουσιαζόταν κάθε φορά εἴτε στό λόγο (ὅταν δηλ. στά πανηγύρια ἐκφωνοῦνται λόγοι, θά μνημονεύονται αὐτοί) εἴτε στήν πράξη (ὅταν στή μάχη θά παρακινοῦν τούς μαχητὲς νά τούς μιμοῦνται). **σημαίνει** = φανερώνει (διατηρεῖ τὴ μνήμη τους). **οἰκεία** δηλ. **γῆ μὴ προσήκουσα** =

ή ξένη. **ἄγραφος μνήμη** = ἄγραφη θύμηση (αὐτή πού εἶναι γραμμένη στήν καρδιά σέ ἀντίθεση μέ τό «στηλῶν ἐπιγραφή»). **ἄγραφος μνήμη** . . . **ἐνδιδαιτᾶται** = φωλιάζει μέσα στήν καρδιά καθενός ή ἄγραφη θύμηση τοῦ φρονήματός τους (δηλ. τῶν νεκρῶν) πιά πολύ παρά τοῦ ἔργου πού ἔκαμαν, εἴτε εἶναι μικρό εἴτε μεγάλο. **καί τό εὐδαιμον** . . . **κρίναντες** = θεωρώντας ὅτι εὐτυχία θά πεί ἐλευθερία καί ἐλευθερία θά πεί γενναίο-ψυχία (ψυχή δυνατή). **περιορῶμαι** (ἐδῶ) = δειλιάζω. **κακοπραγῶ** = δυστυχῶ. **ἀλλ' οἷς ἤ ἐναντία** . . . **κινδυνεύεται** = ἀλλά ἐκεῖνοι πού κινδυνεύουν νά ἀλλάξει ή ζωή τους στό χειρότερο καθώς περνάει ὁ καιρός **καί ἐν οἷς μάλιστα μεγάλα τὰ διαφέροντα** ἐν. ἔσται = καί στους ὁποίους ή διαφορά (σέ σύγκριση μέ τήν προηγούμενη κατάσταση τους) θά εἶναι πάρα πολύ μεγάλη. **ἀλγεινότερα γάρ** . . . **κάκωσις** = γιατί γιά τόν ἄνδρα πού ἔχει ἀλήθεια φιλότιμο εἶναι πιά πικρή ή ταπείνωση πού ἀκολουθεῖ τή δειλία. **ἀναίσθητος** = ἀνώδυνος (χωρίς νά γίνεи ἀντιληπτός).

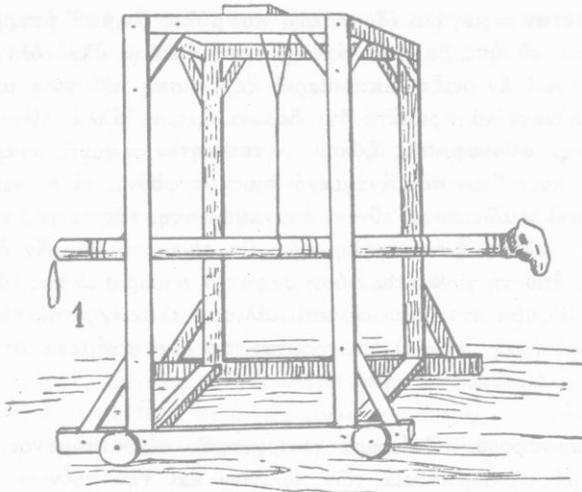
44. **τοκεῦς (γονιός)**. **ἐν πολυτρόποις ξυμφοραῖς ἐπίστανται τραφέντες** = ξέρουν ὅτι ἀνατράφηκαν μέσα σέ ποικίλες ἀλλαγές τῆς τύχης. **εὐπρεπεστάτης τελευτῆς** = ἐνδοξότατου θανάτου. **οἷς ἐνευδαιμονήσαι** . . . **ξυνεμετρήθη** = τῶν ὁποίων ή ζωή δόθηκε σέ συμμετρική ἀναλογία, ὥστε νά τήν περάσουν μέ εὐτυχία καί νά πεθάνουν εὐτυχισμένοι (τούς ὁποίους συνόδευσε ή ἴδια εὐτυχία καί στή ζωή καί στό θάνατο). **ὧν** (ἀναφ. αἰτιολ.) = ἐπειδή αὐτῶν. **λύπη οὐχ ὧν** . . . **στερίσκηται** = λυπεῖται κάποιος ὄχι γιά ἀγαθά τά ὁποῖα στερεῖται χωρίς νά τά δοκιμάσει. **ἐθάς τινος** = συνηθισμένος μέ κάτι. **ἰδία** = στήν ἰδιωτική ζωή. **τῶν οὐκ ὄντων** . . . **ἔσονται** = ὅσοι γεννηθῶν ἀργότερα θά κάνουν μερικούς νά ξεχάσουν ἐκείνους πού σκοτώθηκαν. **ξυνοίσει** ὑποκ. τό ἐπιγίγνεσθαι παῖδας (ή τό τέκνωσιν ποιεῖσθαι). **οὐ γάρ οἷόν τε ἴσον** . . . **κινδυνεύοσι** = γιατί δέν μπορεῖ νά ἀποφασίζουν γιά τά δημόσια πράγματα ὅμοια ὀρθά καί δίκαια ἐκεῖνοι, πού δέν ἔχουν παιδιά νά δώσουν γιά τόν πόλεμο καί δέν βρίσκονται στόν κίνδυνο νά τά χάσουν, καί οἱ ἄλλοι πού ἔχουν παιδιά στόν πόλεμο. **παρηβῶ** = εἶμαι περασμένος στά χρόνια. **τόνδε** ἐν. τήν ὑπόλοιπη ζωή. **κουφίζομαι** = παρηγοριέμαι. **τό φιλότιμον ἀγήρων μόνον** = ή αἰσθηση τῆς τιμῆς (φιλοτιμία, φιλοδοξία) εἶναι τό μόνο πού δέ γεράζει. **οὐ τό κερδαίνειν μᾶλλον τέρπει, ἀλλά τό τιμᾶσθαι** = δέν εὐχαριστεῖ τόσο τό κέρδος, ὅσο ή τιμή (δόξα). **ἀχρεῖος** = ἀχρηστος (ἀνωφέλευτος).

45. **μέγαν** = μεγάλο (δύσκολο), **καὶ μόλις ἂν καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς** (= καὶ εἰ ὑπερβάλοιτε ἀρετῆ). **οὐχ ὁμοῖοι, ἀλλ' ὀλίγω χεῖρους κριθεῖτε** = καὶ ἂν δείξετε παλικαριά ξεχωριστὴ καὶ τότε μὲ δυσκολία θά κατορθώνατε νὰ κριθεῖτε ὄχι βέβαια ὁμοιοι, ἀλλὰ λίγο κατώτεροι ἀπὸ αὐτούς. **φθόνος τοῖς ζῶσι... τετίμηται** = γιατί ἀνάμεσα στὸς ζωντανούς κοιτάζουν τὸν ἀντίμαχό τους μὲ φθόνο, οἱ δὲ νεκροὶ (= τὸ μὴ ἐμποδῶν) τιμᾶνται μὲ εὐνοια ἀσυναγώνιστη, **τῆς τε γὰρ ὑπαρχούσης φύσεως... κλέος ἦ** = μεγάλη τιμὴ θά εἶναι σέ σᾶς, ἂν δέν φανεῖτε κατώτερες ἀπὸ τὴ γυναικεία φύση σας (τὸν προορισμό σας, ἂν ἀσχολεῖσθε δηλ. ἀθόρυβα στὰ οἰκιακά) καὶ μάλιστα σ' ἐκείνη πού τό δνομά της θά ἀκουστεῖ (σὴν ἀγορά) ὅσο γίνεται πιό λίγο ἀνάμεσα στοὺς ἄνδρες, εἶτε γιὰ καλό, εἶτε γιὰ κακό.

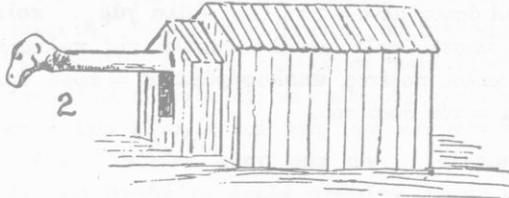
46. **πρόσφορα** = ἐπίκαιρα (ταιριαστά). **οἱ θαπτόμενοι κεκόσμηται** δηλ. μὲ τὴ συμπάθεια τῶν πολιτῶν καὶ τὴν πρόνοια τῆς πόλης. **ὠφέλιμον στέφανον... προτιθεῖσα** = ὠφέλιμο στεφάνι ὡς βραβεῖο σέ τέτοιους ἀγῶνες (γιὰ τὴν πατρίδα) ὀρίζοντας γι' αὐτούς ἐδῶ τοὺς νεκρούς καὶ γιὰ ὅσους μένουν στὴ ζωὴ. **ἄθλα γάρ... πολιτεῖουσι** = γιατί ὅπου ἔχουν ὀριστεῖ πολὺ μεγάλα ἔπαθλα τῆς παλικαριᾶς, ἐκεῖ ζοῦν καὶ οἱ πιό καλοὶ πολῖτες. **ἀπολοφυράμενοι** = ἀφοῦ ἀρκετὰ ἐκλάψετε. **ὄν προσήκει** = τὸν δικό του.

(ὁμοῖοι ἐν ἀρετῇ ἀλλ' ὀλίγω χεῖρους κριθεῖτε)

1. Κριός κρεμαστός.

2. Κριός κρυμμένος μέσα σέ χελώνη (καμουφλαρισμένος).
Και τά δύο είδη του κριού τά χρησιμοποιούσαν για νά γκρεμίζουν τείχη.

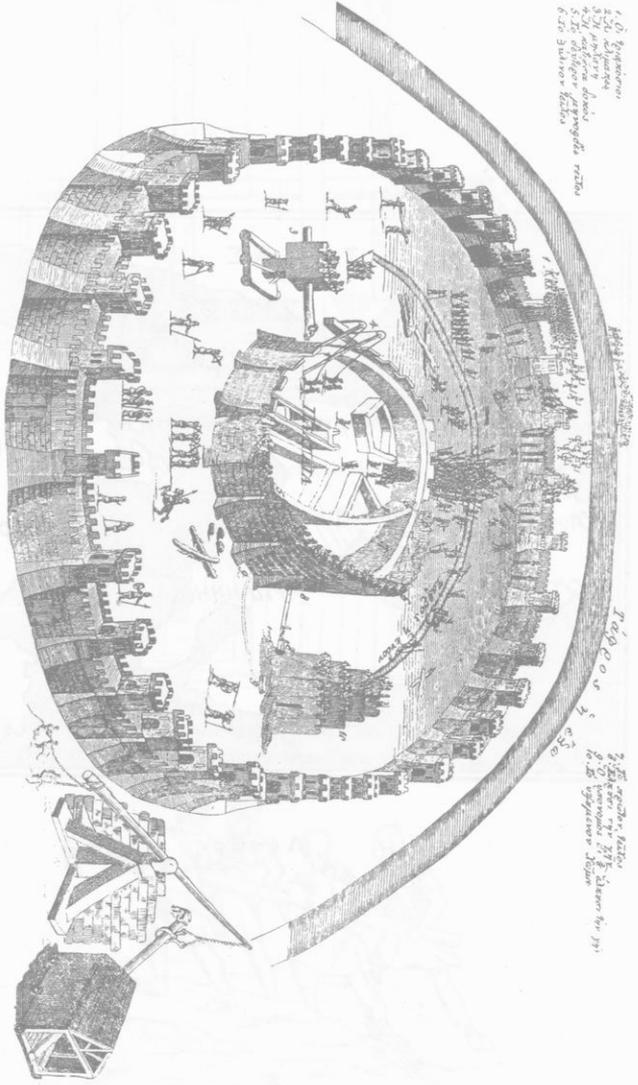

3. Κριός φορητός (για νά παραβιάζονται οι πύλες).

Λέσβος

Τείχος Πελοποννησίων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Εικόνα τοῦ Θουκυδίδη	5
Εἰσαγωγή	
I. Ὁ Θουκυδίδης	7
II. Ἡ πρό τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου κατάσταση στήν Ἑλλάδα	10

ΜΕΡΟΣ Α'

I. Πλαταιικά	
α) Εἰσβολή τῶν Θηβαίων στίς Πλαταιές (B, 1 - 6)	15
β) Πλαταιέων πολιορκία (B, 71 - 78)	20
γ) Πλαταιέων ἐξοδος (Γ, 20 - 24)	25
δ) Πλαταιέων παράδοση (Γ, 52)	29
ε) Δημηγορία Πλαταιέων (Γ, 53 - 59)	30
ς) Δημηγορία Θηβαίων (Γ, 61 - 67)	36
ζ) Πλαταιέων καταδίκη (Γ, 68)	41
II. Λεσβιακά	
α) Ἀποστασία Μυτιληναίων (Γ, 1 - 18)	43
β) Λακεδαιμονίων βοήθεια πρὸς Μυτιληναίους. Μυτιληναίων παράδοση (Γ, 25 - 33)	48
γ) Ἀθηναίων ἀποφάσεις γιὰ τοὺς Μυτιληναίους (Γ, 35 - 50)	53
δ) Δημηγορία Κλέωνος (Γ, 37 - 40)	54
ε) Δημηγορία Διοδότου (Γ, 42 - 48)	59
III. Περικλέους ἐπιτάφιος (B, 34 - 46)	65

ΜΕΡΟΣ Β'

Ἑρμηνευτικές σημειώσεις	75
-----------------------------------	----

Ήκδοσις ΚΗ', 1977 (VII) - Άντίτυπα 245.000 - Σύμβασις 2838/14-4-77

Έκτύπωσις - Βιβλιοδεσία : Ι. ΔΙΚΑΙΟΣ Α.Ε.

